

การบริหารจัดการอุทกภัยอย่างบูรณาการ
ตามยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี

โดย

นายเฉลิมเกียรติ คงวิเชียรวัฒน์
รองอธิบดีฝ่ายวิชาการ
กรมชลประทาน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

นักศึกษาวិทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ ๖๐
ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช ๒๕๖๐ - ๒๕๖๑

บทคัดย่อ

เรื่อง การบริหารจัดการอุทกภัยอย่างบูรณาการ ตามยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี
ลักษณะวิชา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
ผู้วิจัย นายเฉลิมเกียรติ คงวิเชียรวัฒน์ หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ ๖๐

การเกิดอุทกภัยในประเทศไทยแต่ละครั้งสร้างความเสียหายต่อชีวิต ทรัพย์สิน และการขยายตัวทางเศรษฐกิจ มีผลกระทบต่อประชาชน และโอกาสของประเทศเป็นอย่างมาก สาเหตุที่สำคัญในการเกิดอุทกภัยคือการกระทำของมนุษย์ที่มีการใช้ และทำลายทรัพยากรธรรมชาติ และแผนงานที่เกี่ยวข้องของหน่วยงานราชการต่าง ๆ ไม่สอดคล้องกัน ขาดการบูรณาการที่แท้จริง การวิจัยครั้งนี้เพื่อศึกษาการแก้ปัญหาอุทกภัยของประเทศไทยต้องทำอะไรจึงจะบริหารจัดการให้เกิดประสิทธิผลโดยเร็วที่สุดตามนโยบายของรัฐบาล ในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี ให้เป็นผลสำเร็จ

การวิจัยครั้งนี้รวบรวมข้อมูลทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการอุทกภัย การดำเนินการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์แบบเชิงลึกผู้บริหารหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการอุทกภัย หน่วยงานภาคเอกชน ภาคประชาชน แบ่งตามพื้นที่ที่ประสบปัญหาน้ำท่วมในพื้นที่ภาคกลาง ภาคกลางตอนล่าง และภาคใต้ตอนบน

กระบวนการบูรณาการในการบริหารจัดการอุทกภัย สามารถแบ่งออกเป็น ๕ ระดับ ได้แก่ ๑.ระดับภาคประชาชน และชุมชน มีความสำคัญในพื้นที่ จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องได้รับการสนับสนุนจากสมาชิกในชุมชน ปัจจัยที่สำคัญ คือ การสร้างการรับรู้อย่างต่อเนื่อง ๒.ระดับท้องถิ่น เป็นหน่วยงานที่ใกล้ชิดประชาชน และมีความเข้าใจสภาพพื้นที่ ภูมิสังคม วัฒนธรรม เป็นอย่างดีที่สุด จึงต้องนำข้อมูล และปัญหาในพื้นที่ เสนอไปยังจังหวัดต่อไป ๓.ระดับจังหวัด ต้องบริหารจัดการเชิงพื้นที่ ในภาพรวมของจังหวัดและลุ่มน้ำแบบเบ็ดเสร็จครอบคลุมในทุกมิติ ๔.ระดับประเทศ กำหนดนโยบาย แผนยุทธศาสตร์ต่าง ๆ ให้สามารถขับเคลื่อนปฏิบัติการได้สำเร็จ ๕.ระดับนานาชาติ สร้างความร่วมมือระดับภูมิภาค มีความสำคัญทั้งในช่วงก่อนเกิดเหตุ ขณะเกิดเหตุ และหลังเกิดเหตุ การแลกเปลี่ยนวิชาการ บุคลากร ทรัพยากร การฝึกซ้อม และการร่วมมือที่มีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษา คือ การเชื่อมต่อให้มีการขับเคลื่อนการบูรณาการที่มีประสิทธิภาพของทุกหน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้อง และภาคส่วนต่าง ๆ ต้องสอดประสานกันในทุกมิติ ทั้ง ๔ ชั้นตอน ได้แก่ การป้องกัน การเตรียมพร้อม การรับมือ และการฟื้นฟู เพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นทั้งในปัจจุบัน และสามารถรองรับปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ไม่ก่อให้เกิดเป็นจุดอ่อนในการพัฒนาประเทศ การขับเคลื่อนประเทศไทยให้บรรลุตามยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี จึงจะสำเร็จ

Abstract

**Title Integrated Flood Management under National Strategy 20 years
Field Science and Technology**

Name Mr. Chalearmkiat Kongvichienwat Course NDC Class 60

Flooding in Thailand is a damaged cause of life, property and economic growth. It affected to public and country's opportunity. The main cause of flood is human action that use and destroy natural resources. Besides, related plan of any government agencies are inconsistent and lack of integration. This research is to study how to solve the flood problem in Thailand. How can management be effective as soon as possible according to government's policies in order to drive National Strategy 20 years to success.

This research has collected secondary data which related to flood management, the implementation of related agencies and in-depth interviews with government agencies executive which related flood management, private and public sectors. It classified by flooding area in central, lower central and upper south.

Integration flood management process can be divided into 5 levels as follows; 1. Public and community levels 2. Local level 3. Provincial level 4. Country level and 5. International level.

The suggestion from the study is to connect effective integration driving of all related agencies and all sectors must be corresponded in all dimension including 4steps such as prevention, preparedness, respond and rehabilitation for solving problem that will occur in present and future. It does not cause a weak point to develop country. Thailand driving aims to achieve the goal under national strategy 20 years.

คำนำ

งานวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการอุทกภัยอย่างบูรณาการ ตามยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาการบริหารจัดการอุทกภัยให้มีการขับเคลื่อนการบูรณาการที่มีประสิทธิภาพของทุกหน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้อง และภาคส่วนต่าง ๆ ที่สอดคล้องกันในทุกมิติ ทั้ง ๔ ขั้นตอน ได้แก่ การป้องกัน การเตรียมพร้อม การรับมือ และการฟื้นฟู เพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นทั้งในปัจจุบัน และสามารถรองรับปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ไม่ก่อให้เกิดเป็นจุดอ่อนในการพัฒนาประเทศ และการขับเคลื่อนประเทศไทยให้บรรลุตามยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี

กระบวนการบูรณาการในการบริหารจัดการอุทกภัย สามารถแบ่งออกเป็น ๕ ระดับ ได้แก่ ๑.ระดับภาคประชาชน และชุมชน มีความสำคัญในพื้นที่ จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องได้รับการสนับสนุนจากสมาชิกในชุมชน ปัจจัยที่สำคัญ คือ การสร้างการรับรู้อย่างต่อเนื่อง ๒.ระดับท้องถิ่น เป็นหน่วยงานที่ใกล้ชิดประชาชน และมีความเข้าใจสภาพพื้นที่ ภูมิสังคม วัฒนธรรม เป็นอย่างดีที่สุด จึงต้องนำข้อมูล และปัญหาในพื้นที่ เสนอไปยังจังหวัดต่อไป ๓.ระดับจังหวัด ต้องบริหารจัดการเชิงพื้นที่ ในภาพรวมของจังหวัดและลุ่มน้ำแบบเบ็ดเสร็จครอบคลุมในทุกมิติ ๔.ระดับประเทศ กำหนดนโยบาย แผนยุทธศาสตร์ต่าง ๆ ให้สามารถขับเคลื่อนปฏิบัติการได้สำเร็จ ๕.ระดับนานาชาติ สร้างความร่วมมือระดับภูมิภาค มีความสำคัญทั้งในช่วงก่อนเกิดเหตุ ขณะเกิดเหตุ และหลังเกิดเหตุ การแลกเปลี่ยน วิชาการ บุคลากร ทรัพยากร การฝึกซ้อม และการร่วมมือที่มีประสิทธิภาพ

ผู้วิจัยขอขอบคุณผู้บริหาร เจ้าหน้าที่กรมชลประทาน และหัวหน้าหน่วยงานราชการต่าง ๆ ขอขอบคุณ เกษตรกร ประชาชน ผู้นำชุมชน เอกชน และภาคส่วนต่าง ๆ ที่ให้ข้อมูล การร่วมเวทีเสวนา การสัมภาษณ์เชิงลึก งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงลงด้วยดี หวังว่างานวิจัยฉบับนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อการบริหารจัดการอุทกภัยให้มีประสิทธิภาพต่อไป

(นายเฉลิมเกียรติ คงวิเชียรวัฒน์)

นักศึกษาวិทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ ๖๐

ผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
คำนำ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญตาราง	ฉ
สารบัญแผนภาพ	ช
บทที่ ๑ บทนำ	๑
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๗
ขอบเขตของการวิจัย	๘
วิธีดำเนินการวิจัย	๘
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	๙
บทที่ ๒ ทฤษฎีและแนวคิดการบริหารจัดการอุทกภัยอย่างบูรณาการตามยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี	๑๐
ทฤษฎีและแนวคิดในการกำหนดนโยบายการบริหารจัดการอุทกภัย	๑๐
กระบวนการในการกำหนดนโยบายการบริหารจัดการอุทกภัย	๑๓
เอกสารยุทธศาสตร์และนโยบายการบริหารจัดการอุทกภัยของไทย	๑๔
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๔๓
แนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหาร และภาคส่วนต่าง ๆ	๕๗
กรอบแนวคิดการวิจัย	๖๐
สรุป	๖๑
บทที่ ๓ การบริหารจัดการอุทกภัยอย่างบูรณาการ	๖๓
กระบวนการบูรณาการด้านการบริหารจัดการอุทกภัย	๖๓
การดำเนินการของหน่วยงานราชการ และภาคส่วนต่าง ๆ ในการบูรณาการด้านอุทกภัย	๗๓
ปัญหาของการบูรณาการด้านอุทกภัย	๘๑
สรุป	๘๙

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ ๔ การวิเคราะห์ปัญหาและแนวทางการบูรณาการด้านอุทกภัย	๙๑
การวิเคราะห์ปัญหา	๙๑
แนวทางการบูรณาการด้านการบริหารจัดการอุทกภัย ตามยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี	๑๐๖
ต้นแบบการบูรณาการด้านการบริหารจัดการอุทกภัย	๑๒๐
สรุป	๑๒๗
บทที่ ๕ สรุปและข้อเสนอแนะ	๑๒๙
สรุป	๑๒๙
ข้อเสนอแนะ	๑๔๑
บรรณานุกรม	๑๔๔
ภาคผนวก	๑๕๐
ผนวก ก ประชุมเตรียมข้อมูลการบริหารจัดการอุทกภัย พื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	๑๕๑
ผนวก ข สรุปประเด็นคำถาม การบริหารจัดการอุทกภัยอย่างบูรณาการ	๑๕๔
ผนวก ค แนวทางการบริหารจัดการอุทกภัย พื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแพน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	๑๖๓
ผนวก ง บันทึกการประชุม รายการบันทึกสถานการณ์สัญญาณ	๑๖๖
ผนวก จ เสวนาสถในรายการบันทึกสถานการณ์ ประเด็น “ความคืบหน้าการแก้ปัญหา อุทกภัยเมืองเพชรบุรี”	๑๗๗
ผนวก ช รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ พร้อมด้วยปลัดกระทรวง เกษตรและสหกรณ์ ลงพื้นที่ติดตามการดำเนินการโครงการบรรเทาอุทกภัย พื้นที่ลุ่มน้ำเพชรบุรีตอนล่างอันเนื่องมาจากพระราชดำริ	๑๗๙
ผนวก ซ โครงการบรรเทาอุทกภัยอย่างบูรณาการ ตามยุทธศาสตร์กรมชลประทาน ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๗๙)	๑๘๑
ประวัติย่อผู้วิจัย	๑๘๒

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่	
๔-๑ การวิเคราะห์ปัญหาและทิศทางการแก้ปัญหา	๙๑
๕-๑ กระบวนการบูรณาการการบริหารจัดการอุทกภัยระดับภาคประชาชนและชุมชน	๑๒๙
๕-๒ กระบวนการบูรณาการการบริหารจัดการอุทกภัยระดับท้องถิ่น	๑๓๑
๕-๓ กระบวนการบูรณาการการบริหารจัดการอุทกภัยระดับจังหวัด	๑๓๔
๕-๔ กระบวนการบูรณาการการบริหารจัดการอุทกภัยระดับประเทศ	๑๓๖
๕-๕ กระบวนการบูรณาการการบริหารจัดการอุทกภัยระดับนานาชาติ	๑๓๘
๕-๖ บทบาทและอำนาจหน้าที่ของแต่ละภาคส่วน	๑๔๐

สารบัญแผนภาพ

หน้า

แผนภาพที่

๒-๑ กรอบแนวคิดการวิจัย

๖๐

๓-๑ โครงสร้างศูนย์อำนวยการเฉพาะกิจระดับจังหวัด

๗๒

บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ทำไมการแก้ปัญหาอุทกภัยในประเทศไทยจึงดำเนินการได้ช้าทั้ง ๆ ที่การเกิดอุทกภัยแต่ละครั้งสร้างความเสียหายต่อชีวิต ทรัพย์สิน และการขยายตัวทางเศรษฐกิจ มีผลกระทบต่อประชาชน และโอกาสของประเทศไทยเป็นอย่างมาก ประกอบกับในปัจจุบันและต่อไปในอนาคต แนวโน้มระดับความรุนแรงของการเกิดอุทกภัยจะมีความเสียหายมากยิ่งขึ้น เนื่องจากพื้นที่ต้นน้ำป่าไม้ลดลง ประชาชนปรับเปลี่ยนเป็นพื้นที่การเกษตรเพิ่มมากขึ้น พื้นที่กลางน้ำแก้มลิงธรรมชาติลดลงและแม่น้ำสายหลักมีการก่อสร้างพนังกั้นน้ำมากขึ้นปิดช่องทางน้ำไหลบ่าเข้าไปสู่พื้นที่ลุ่มต่ำหรือแก้มลิงธรรมชาติในช่วงน้ำหลาก พื้นที่ปลายน้ำซึ่งส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ชุมชนเมืองมีการขยายตัวหนาแน่นมากขึ้นสาเหตุที่การดำเนินการแก้ปัญหาอุทกภัยทำได้ช้าปัจจัยที่สำคัญมาจากการไม่เข้าใจแผนงานโครงการของประชาชน จึงไม่เห็นด้วยกับแผนงานโครงการและนำไปสู่กระแสการต่อต้าน ไม่ยินยอมให้ก่อสร้าง อีกทั้งแผนงานที่เกี่ยวข้องของหน่วยงานราชการต่าง ๆ ไม่สอดคล้องกัน ขาดการบูรณาการที่แท้จริง จึงทำให้การดำเนินการล่าช้า ช้าซ้อน ไม่ต่อเนื่อง ต้องทบทวนหลายครั้ง ทำให้การสร้างความเข้าใจต่อประชาชนไม่มีประสิทธิภาพ ส่งผลให้เกิดกระแสการต่อต้านไม่เห็นด้วยกับแผนงานโครงการแก้ปัญหาอุทกภัยต่าง ๆ ด้วยเหตุผลที่ประเทศไทยต้องเร่งพัฒนาประเทศในทุกมิติ เพื่อให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีระบบโครงสร้างเศรษฐกิจและสังคมที่มั่นคง มีความสามารถในการแข่งขันและการรองรับการเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์ใหม่ของโลกได้ยั่งยืน ดังนั้นการแก้ปัญหาอุทกภัยซึ่งเป็นสาธารณูปโภคพื้นฐาน ประเทศไทยจึงต้องเร่งรัดการบริหารจัดการให้เกิดประสิทธิผลโดยเร็วที่สุด ตามนโยบายของรัฐบาล ในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี ให้เป็นผลสำเร็จ โดยมีประเด็นยุทธศาสตร์สำคัญที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

๑. ยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๗๙)

เป็นแผนแม่บทหลักของการพัฒนาประเทศ และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals : SDGs) รวมทั้งการปรับโครงสร้างประเทศไทยไปสู่ประเทศไทย ๔.๐ ตลอดจนประเด็นการปฏิรูปประเทศ นอกจากนั้นได้ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของภาคีการพัฒนาทุกภาคส่วนทั้งในระดับกลุ่มอาชีพ ระดับภาค และระดับประเทศในทุกขั้นตอนของแผนฯ อย่างกว้างขวางและต่อเนื่องเพื่อร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์และทิศทางการพัฒนาประเทศ รวมทั้งร่วมจัดทำรายละเอียดยุทธศาสตร์ของแผนฯ เพื่อมุ่งสู่ “ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน” การที่จะบรรลุวิสัยทัศน์ประเทศไทยไปสู่อนาคตที่พึงประสงค์ จำเป็นต้องมีการวางแผนและกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาระยะยาว ต้องมีการกำหนดแนวทางการพัฒนาของทุกภาคส่วนให้ขับเคลื่อน ถ่ายทอดแนวทางการพัฒนาสู่การปฏิบัติในแต่ละช่วงเวลาอย่างต่อเนื่อง และมีการบูรณาการทุกภาคส่วน สร้างความเข้าใจถึงอนาคตของประเทศไทยร่วมกันให้เกิดการรวมพลังของทุกภาคส่วนในสังคม ก้าวผ่านและ

ปรับปรุงข้อจำกัดต่าง ๆ ในการทำงานแบบบูรณาการ จึงจะสามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของประเทศไทยได้อย่างยั่งยืน

ในยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการอุทกภัยได้แก่ การสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เน้นการปรับระบบบริหารจัดการด้านอุทกภัยอย่างบูรณาการ แหล่งเก็บกักน้ำต้นทุนและพื้นที่ชะลอน้ำให้เพียงพอ เพิ่มขีดความสามารถในการเก็บกัก การระบายน้ำและการผันน้ำ ระบบพยากรณ์ และการเตือนภัย คลังข้อมูล การปรับปรุงด้านกฎหมาย และสร้างการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการบริหารจัดการน้ำ

๒. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔)

กำหนดจากยุทธศาสตร์ทั้ง ๖ ด้านภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี และกำหนดเป็นระยะ ๕ ปี ที่จะเป็นการวางพื้นฐานที่สามารถสานต่อการพัฒนาประเด็นสำคัญของประเทศในระยะต่อไปที่สนับสนุนเป้าหมาย การพัฒนาให้เกิดความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน โดยใช้หลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง นำทาง ทั้งนี้ภายใต้ยุทธศาสตร์ทั้ง ๑๐ ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ ได้กำหนดแนวทางการพัฒนาครอบคลุมรายละเอียด ที่ตอบสนองต่อจุดเน้นประเด็นหลักของการพัฒนาในระยะ ๕ ปี และมุ่งต่อยอดผลสัมฤทธิ์ในแผนพัฒนาฯ ฉบับต่อ ๆ ไป โดยจะต้องต่อยอดให้เกิดความต่อเนื่องของการขับเคลื่อนการพัฒนาปัจจัยพื้นฐาน และการแก้ปัญหาสำคัญที่เป็นรากเหง้าของปัญหาต่าง ๆ และประเด็นปฏิรูปประเทศให้ลุล่วง รวมทั้งประเด็นร่วมที่มีความเชื่อมโยงกับหลากหลายประเด็นการพัฒนาที่จะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนต่อเนื่องกันไปตลอด ๒๐ ปี

ยุทธศาสตร์ที่กำหนดในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ มีจำนวน ๑๐ ยุทธศาสตร์ ซึ่งมีรายละเอียดมากกว่าในยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี ทั้งนี้ส่วนหนึ่งเป็นเพราะภายใต้สถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องนั้นเป็นการยากในการที่จะกำหนดยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนารายละเอียดที่ชัดเจนในแผนพัฒนาระยะยาว เช่น ยุทธศาสตร์ชาติและแนวทางการพัฒนาจำเป็นต้องมีการกำหนดและปรับปรุงให้สอดคล้องกับเงื่อนไขและปัจจัยแวดล้อมในช่วงเวลานั้น ๆ จึงจะสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยเหตุดังกล่าวยุทธศาสตร์ชาติจึงเป็นการกำหนดกรอบที่เป็นประเด็นหลักของการพัฒนาประเทศที่ครอบคลุมมิติต่าง ๆ ซึ่งสะท้อนทั้งในเรื่องการพัฒนาระบบการผลิตและบริการ การพัฒนากลุ่มเป้าหมาย และการพัฒนาในเรื่องกลไกและกฎระเบียบ รวมทั้งการพัฒนาทุนมนุษย์ ภายใต้การกำหนดและการยึดหลักการสำคัญของการพัฒนา ดังนั้น ยุทธศาสตร์การพัฒนา ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ จึงประกอบด้วยยุทธศาสตร์ชาติทั้ง ๖ ยุทธศาสตร์ ได้แก่ ๑. ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ ๒. ยุทธศาสตร์การสร้างความเป็นธรรมลดความเหลื่อมล้ำในสังคม ๓. ยุทธศาสตร์การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและแข่งขันได้อย่างยั่งยืน ๔. ยุทธศาสตร์การเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ๕. ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างความมั่นคงแห่งชาติเพื่อการพัฒนาประเทศสู่ความมั่งคั่งและยั่งยืน และ ๖. ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการในภาครัฐการป้องกันการทุจริตประพฤติดมิชอบและธรรมาภิบาลในสังคมไทย และประกอบด้วยอีก ๔ ยุทธศาสตร์ที่มุ่งเน้นการพัฒนาพื้นฐานเชิงยุทธศาสตร์และกลไกสนับสนุนให้การดำเนินยุทธศาสตร์ทั้ง ๖ ด้านให้สัมฤทธิ์ผลประกอบด้วย ๗. ยุทธศาสตร์การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์ ๘. ยุทธศาสตร์การพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัย และนวัตกรรม ๙.

ยุทธศาสตร์การพัฒนาภาคเมืองและพื้นที่เศรษฐกิจ และ ๑๐. ยุทธศาสตร์ความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อการพัฒนา

ยุทธศาสตร์การพัฒนาที่สำคัญในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ มีสาระสำคัญใน ส่วนของการบริหารจัดการน้ำ คือ ยุทธศาสตร์ ๓ การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและแข่งขันได้ อย่างยั่งยืน การสร้างความเข้มแข็งให้เศรษฐกิจรายสาขา มีเป้าหมายตัวชี้วัดที่สอดคล้องกับการ พัฒนาการเกษตร อาทิ อัตราการขยายตัวของภาคเกษตรขยายตัวเฉลี่ยไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๓ รายได้เงิน สดสุทธิทางการเกษตรเพิ่มขึ้นเป็น ๕๙,๔๖๐ บาทต่อครัวเรือนในปี พ.ศ. ๒๕๖๔ และ พื้นที่การ เกษตรกรรมยั่งยืนเพิ่มขึ้นเป็น ๕,๐๐๐,๐๐๐ ไร่ ในปี พ.ศ. ๒๕๖๔ โดยมีแนวทางการพัฒนาที่สำคัญ เช่น เสริมสร้างฐานการผลิตภาคเกษตรให้เข้มแข็งและยั่งยืน สร้างและถ่ายทอดองค์ความรู้ทางวิชาการ วิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและนวัตกรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการเกษตรแบบมีส่วนร่วม ยกกระดับการ ผลิตสินค้าเกษตรและอาหาร เข้าสู่ระบบมาตรฐาน ส่งเสริมและเร่งขยายผลแนวคิดการทำเกษตร ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นต้น ยุทธศาสตร์ ๔ การเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อ การพัฒนาอย่างยั่งยืน ในเป้าหมายที่ ๒ สร้างความมั่นคงด้านน้ำ และบริหารจัดการทรัพยากรน้ำฯ โดยมีแนวทางการพัฒนาที่สำคัญ อาทิ เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อให้เกิด ความมั่นคง สมดุล และยั่งยืน ส่งเสริมการผลิตและการบริโภคที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม สนับสนุนการ ลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก และเพิ่มขีดความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพ ภูมิอากาศ ในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๔ เกี่ยวข้องด้านการบริหารจัดการอุทกภัยของทุกหน่วยงาน นอกจากนี้กรมชลประทานยังได้กำหนดนโยบายไปสู่การปฏิบัติจะต้องเพิ่มพื้นที่ชลประทานปีละ ๓๕๐,๐๐๐ ไร่

๓. ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ (พ.ศ. ๒๕๕๘ - ๒๕๖๙)

ประเด็นที่ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการอุทกภัยได้แก่ การสร้างความมั่นคงของ น้ำภาคการผลิต (เกษตรและอุตสาหกรรม) การบริหารจัดการน้ำท่วมและอุทกภัย การจัดการคุณภาพ น้ำ การอนุรักษ์ฟื้นฟูสภาพป่าต้นน้ำที่เสื่อมโทรมและป้องกันการพังทลายของดิน และการบริหาร จัดการ

๔. ยุทธศาสตร์กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๗๙)

ประเด็นที่เกี่ยวเนื่องกับการบริหารจัดการอุทกภัยได้แก่ บริหารจัดการทรัพยากร การเกษตรและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน

๕. ยุทธศาสตร์กรมชลประทาน ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๗๙)

ยุทธศาสตร์กรมชลประทาน ๒๐ ปี มี ๖ ประเด็นยุทธศาสตร์ได้แก่ ๑. ยุทธศาสตร์ การพัฒนาแหล่งน้ำและการเพิ่มพื้นที่ชลประทานตามศักยภาพลักษณะลุ่มน้ำ ๒. ยุทธศาสตร์การเพิ่ม ประสิทธิภาพการบริหารจัดการน้ำอย่างบูรณาการตามวัตถุประสงค์การใช้น้ำ ๓. ยุทธศาสตร์การ ป้องกันความเสียหายและสนับสนุนการบรรเทาภัยอันเกิดจากน้ำ ๔. ยุทธศาสตร์การสร้างเครือข่าย และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการบริหารจัดการน้ำชลประทานในระดับพื้นที่ ๕. การ

ปรับเปลี่ยนสู่องค์กรอัจฉริยะ จะเห็นได้ว่าทั้ง ๖ ประเด็นยุทธศาสตร์กรมชลประทาน ๒๐ ปี จะมีความเกี่ยวข้องกับสอดคล้องกับการบริหารจัดการอุทกภัยอย่างบูรณาการ

จากการที่น้ำเป็นทรัพยากรพื้นฐานที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ ทั้งการอุปโภค บริโภค การทำการเกษตรกรรม การอุตสาหกรรม การคมนาคม การผลิตพลังงาน การท่องเที่ยวและกีฬา รวมถึงมีความสำคัญในเชิงนิเวศวิทยาที่ช่วยรักษาความสมดุลของระบบนิเวศต่าง ๆ ด้วย แต่เนื่องจากการเพิ่มขึ้นของประชากร และขยายตัวของภาคเศรษฐกิจ ทำให้มีความต้องการใช้น้ำทั้งทางตรงและทางอ้อมเพิ่มมากขึ้น ในขณะที่ป่าต้นน้ำถูกบุกรุกทำลายอย่างต่อเนื่อง เกิดปัญหาการชะล้างพังทลายของดิน ส่งผลให้ความสามารถในการเก็บกักน้ำหรือการชะลอน้ำตามธรรมชาติลดลง ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศนำไปสู่ปัญหาน้ำท่วม ทวีความรุนแรงมากขึ้น นอกจากนี้ยังมีการระบายน้ำเสียทั้งจากภาคการเกษตร อุตสาหกรรม และชุมชนลงสู่แหล่งน้ำ ส่งผลให้เกิดปัญหาด้านคุณภาพน้ำเพิ่มขึ้นอีกด้วย ที่ผ่านมามีว่าประเทศไทยได้กำหนดแผนนโยบาย ตลอดจนจัดทำแผนแม่บทที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการน้ำมาอย่างต่อเนื่อง แต่เนื่องจากความสลับซับซ้อนของสภาพปัญหาที่แปรเปลี่ยนตลอดเวลาทำให้แผนนโยบายและแผนแม่บทที่เกี่ยวข้องกับน้ำดังกล่าวไม่อาจครอบคลุมในทุกปัจจัยของปัญหา ประกอบกับความไม่ชัดเจนของการบูรณาการแผนงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานราชการทั้งส่วนกลางและท้องถิ่นที่รับผิดชอบ จึงไม่สามารถแก้ไขปัญหาที่ยั่งยืนได้

ประเทศไทย มีการแบ่งลุ่มน้ำออกเป็น ๒๕ ลุ่มน้ำ มีปริมาณฝนตกเฉลี่ยทั้งประเทศปีละ ๑,๔๒๕ มิลลิเมตร คิดเป็นปริมาณน้ำท่าเฉลี่ยรวมปีละประมาณ ๒๑๓,๓๐๐ ล้านลูกบาศก์เมตร สามารถเก็บกักไว้ในเขื่อนและอ่างเก็บน้ำได้จำนวน ๗๕,๓๖๐ ล้านลูกบาศก์เมตร หรือร้อยละ ๓๕.๓๓ (กรมชลประทาน, ๒๕๕๓) ส่วนที่เหลือก็ไปใช้ในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การเกษตรกรรม อุปโภค-บริโภค อุตสาหกรรม รักษาสมดุลนิเวศน์ และไหลลงทะเล การควบคุมปริมาณจำนวนดังกล่าวไม่สามารถควบคุมได้ทั้งหมด ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศทำให้เกิดลมมรสุม และพายุจรพัดผ่านประเทศไทยจึงทำให้เกิดฝนตกหนัก ซึ่งเป็นสาเหตุของการเกิดอุทกภัย ซึ่งส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของราษฎร ทรัพย์สิน พื้นที่การเกษตร ตลอดจนสิ่งก่อสร้างสาธารณประโยชน์ของทางราชการเสียหาย อาทิเช่น สะพาน ถนน ฝาย อ่างเก็บน้ำ โดยในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๔๕ - ๒๕๕๔ เกิดอุทกภัย ๙ ครั้งต่อปี ในปี พ.ศ. ๒๕๔๖ เกิดอุทกภัยสูงสุดถึง ๑๗ ครั้ง (กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, ๒๕๕๔) โดยที่ภัยพิบัติจากน้ำท่วมมีแนวโน้มทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ

โดยเฉพาะมหาอุทกภัยปี พ.ศ. ๒๕๕๔ ซึ่งเป็นอุทกภัยครั้งรุนแรงที่ส่งผลกระทบต่อประเทศไทย โดยมีประชาชนได้รับผลกระทบกว่า ๑๒.๘ ล้านคน มีผู้เสียชีวิต ๘๑๓ คน และธนาคารโลกได้ประเมินมูลค่าความเสียหายสูงถึง ๑.๔๔ ล้านล้านบาท และจัดให้เป็นภัยพิบัติครั้งที่สร้างความเสียหายมากที่สุดเป็นอันดับ ๔ ของโลก ถึงแม้รัฐบาลได้จัดสรรงบประมาณด้านการจัดการทรัพยากรน้ำตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๓๗ - ๒๕๕๔ เป็นจำนวนไม่น้อยกว่า ๕๕๖,๘๔๐.๖๙ ล้านบาท (คณะกรรมการวิสามัญศึกษาแนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำที่สัมฤทธิ์ผลในประเทศไทย วุฒิสภา, ๒๕๔๖ และกรมชลประทาน, ๒๕๕๔) ในการแก้ไขปัญหาด้านน้ำท่วม โดยที่งบประมาณจัดสรรไปยังหน่วยงานต่าง ๆ หลายหน่วยงาน ก็ยังไม่สามารถที่จะแก้ไขปัญหาได้ ในทางตรงข้ามพื้นที่หลายแห่งยังกลับได้รับผลกระทบที่รุนแรงมากขึ้น

ปัญหาการเกิดอุทกภัยของประเทศไทย ซึ่งทำความเสียหายแก่พื้นที่ชุมชนและพื้นที่เกษตรกรรม สาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดอุทกภัย ส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับสภาพท้องที่และความผันผวนของธรรมชาติ แต่ในบางท้องที่การกระทำของมนุษย์ก็มีส่วนสำคัญทำให้ภาวะการณ์เกิดน้ำท่วมนั้นให้มีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้นด้วย สาเหตุของการเกิดอุทกภัยสามารถแยกได้เป็น ๒ ประเภท ดังต่อไปนี้

๑. สาเหตุจากธรรมชาติ

๑.๑ ฝนจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ และตะวันออกเฉียงเหนือ จากพายุหมุนเขตร้อนที่เกิดในทะเลจีนใต้และมหาสมุทรแปซิฟิก ได้แก่ พายุไต้ฝุ่น พายุโซนร้อน หรือพายุดีเปรสชัน ที่เคลื่อนผ่านประเทศไทยมาทางทิศตะวันออกเฉียงตกตลอดจนฝนที่นำมาโดยพายุหมุนซึ่งเกิดขึ้นเป็นครั้งคราวในอ่าวเบงกอลแล้วพัดเข้าประเทศไทย ทำให้เกิดฝนตกหนักจนทำให้เกิดอุทกภัย

๑.๒ กายภาพของพื้นที่ลุ่มน้ำตามธรรมชาติ ได้แก่ รูปร่างของพื้นที่ลุ่มน้ำ ขนาดของพื้นที่ลุ่มน้ำ ความยาวและความกว้างของพื้นที่ลุ่มน้ำโดยเฉลี่ย ระดับความสูง ความลาดชันของพื้นที่ลุ่มน้ำและลำน้ำ รวมทั้งแนวทิศทางการวางตัวของพื้นที่ลุ่มน้ำรับกับแนวพายุพัดผ่านมาน้อยเพียงใด เหล่านี้ล้วนมีอิทธิพลโดยตรงต่อการเกิดน้ำท่าและการเกิดน้ำท่วมตามที่ลุ่มต่าง ๆ เมื่อมีฝนตกหนักเสมอ

๑.๓ เนื่องจากน้ำทะเลหนุน กรณีพื้นที่ราบลุ่มสองฝั่งแม่น้ำที่อยู่ห่างจากปากอ่าวหรือทะเลไม่มากนัก ระดับน้ำในแม่น้ำบริเวณนั้นจะอยู่ภายใต้อิทธิพลน้ำขึ้น-น้ำลง ตลอดเวลา เมื่อน้ำที่ไหลหลากลงมาตามแม่น้ำคราวใดมีปริมาณมาก และตรงกับช่วงเวลาที่ระดับน้ำทะเลขึ้นสูงเกินกว่าปกติ ก็จะทำให้เกิดสภาวะน้ำล้นตลิ่งท่วมพื้นที่ทำการเกษตร และเขตที่อยู่อาศัยอย่างรุนแรงเสมอมา

๑.๔ เนื่องจากแผ่นดินทรุด สาเหตุมาจากการสูบน้ำบาดาลขึ้นมาใช้เพื่อการอุปโภคบริโภคและอุตสาหกรรมมีปริมาณมากในแต่ละปี จนระดับน้ำบาดาลมีระดับลดต่ำลงจนเกิดแผ่นดินทรุดเป็นแอ่ง มีระดับต่ำกว่าปกติเป็นบริเวณกว้าง เช่น พื้นที่หลายแห่งในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล เป็นเหตุให้น้ำท่วมขังนานหลังจากเกิดฝนตกหนัก เพราะการระบายน้ำออกไปจากพื้นที่ไม่สะดวกเหมือนแต่ก่อน

๒. สาเหตุจากการบริหารจัดการ

๒.๑ ทำลายป่าไม้หรือป่าต้นน้ำ อันเป็นทรัพยากรหลักในบริเวณพื้นที่ต้นน้ำหรือในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำทั่วไป เป็นสาเหตุสำคัญที่มนุษย์ทำให้เกิดอุทกภัยน้ำท่วมฉับพลันในบริเวณพื้นที่ตอนล่าง ความเสื่อมโทรมของพื้นที่ต้นน้ำลำธารในทุกภูมิภาคมีเพิ่มมากขึ้น สาเหตุเนื่องจากการที่ผู้คนบุกรุกแผ้วถางป่ามาที่ดินมาใช้ทำการเกษตร ทำไร่เลื่อนลอยและเพื่อประโยชน์ส่วนตนต่าง ๆ ซึ่งน้ำอาจไหลหลากมาอย่างรวดเร็วท่วมพื้นที่ทำการเกษตรและที่อยู่อาศัยบริเวณพื้นที่ราบตอนล่างอย่างฉับพลัน ส่งผลให้เกิดความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สินเป็นจำนวนมาก

๒.๒ การปรับเปลี่ยนการใช้ประโยชน์ที่ดินและสภาวะแวดล้อมที่มนุษย์ทำขึ้น ซึ่งเป็นสาเหตุให้พื้นที่หลายแห่งต้องได้รับความเสียหายจากอุทกภัย เช่น การขยายตัวของชุมชน แหล่งอุตสาหกรรม และการทำลายระบบระบายน้ำที่มีอยู่ตามธรรมชาติ เป็นต้น

๒.๓ การก่อสร้างบ้านเรือน ถนน และสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ กีดขวางทางน้ำไหล หรือบุกรุกทางน้ำ เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้มีน้ำจำนวนมากไหลไม่สะดวก ล้นตลิ่งก็เป็นสาเหตุของการเกิดน้ำท่วมได้

๒.๔ แม่น้ำลำธารมีสภาพตื้นเขิน ฤกษ์บุงกรุก และไม่ดูแลรักษา ปล่อยให้วัชพืชขึ้นหนาแน่น เป็นเหตุสำคัญทำให้ชุมชนเมืองและหมู่บ้านที่อยู่ริมลำน้ำ และท้ายน้ำหลายแห่งเกิดปัญหาน้ำท่วมมากกว่าในอดีต

๒.๕ สภาพปัญหาอันเกิดจากการบริหารจัดการที่ไม่มีความชัดเจนในด้านขั้นตอนและกระบวนการทำงาน หรืออีกนัยหนึ่งคือขาดความชัดเจนในด้านนโยบายและแผนหลักการบริหารจัดการด้านน้ำทั้งลุ่มน้ำ อีกทั้งหน่วยงานของรัฐที่มีภาระงานเกี่ยวข้องเรื่องน้ำมีจำนวนมากในสังกัดหลายกระทรวง ขาดความชัดเจนว่าหน่วยงานใดควรจะเป็นหน่วยงานหลัก ในการแก้ไขปัญหา น้ำท่วม

๒.๖ มีความตื่นตัวในเรื่องการป้องกันอุทกภัยมากขึ้นแต่ยังขาดการดำเนินการเชิงรุก (Proactive Approach) ที่เน้นการป้องกัน และการลดผลกระทบรวมถึงการสร้างความตระหนักไม่เพียงพอ

๒.๗ การสร้างการรับรู้และเตรียมพร้อมต่อสถานการณ์เฝ้าระวังอุทกภัย และการฝึกซ้อมเตรียมรับสถานการณ์ภาคประชาชนไม่มีประสิทธิภาพ

๒.๘ การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนป้องกันและบรรเทาอุทกภัยภาคประชาชน ไม่มีประสิทธิภาพทำให้เกิดการคัดค้านแผนงานโครงการ

๒.๙ แผนงานโครงการแก้ปัญหามลพิษไม่ได้นำความต้องการของประชาชนมาแก้ปัญหาครอบคลุมในทุกมิติ

จากสถิติของการเกิดอุทกภัยในแต่ละปีของประเทศไทย พบว่ามีการสูญเสียด้านชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน และทางราชการเป็นจำนวนมาก โดยมีสาเหตุของการเกิดอุทกภัยเนื่องจากธรรมชาติ และการกระทำของมนุษย์ สาเหตุที่สำคัญคือการกระทำของมนุษย์ที่มีการใช้และทำลายทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะการตัดไม้ทำลายป่า หรือการบุกรุกแม่น้ำลำธาร ซึ่งเป็นทางระบายน้ำตลอดจนการก่อสร้างสิ่งก่อสร้างที่ขวางทางระบายน้ำ เป็นต้น ซึ่งนับวันการเกิดอุทกภัยยิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้น

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษา เรื่อง “การบริหารจัดการอุทกภัยอย่างบูรณาการตามยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี” โดยให้ความสำคัญเกี่ยวกับการศึกษาการบูรณาการในการบริหารจัดการอุทกภัยตั้งแต่ ก่อนเกิด ระหว่างเกิด และหลังเกิด ในระดับประชาชน ท้องถิ่น ภูมิภาค และประเทศ เพื่อให้ได้กระบวนการบูรณาการที่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพเชิงการบริหาร และเกิดประสิทธิผลต่อผู้ได้รับผลกระทบจากปัญหาอุทกภัย ในด้านชีวิตและทรัพย์สินที่ลดลง การศึกษาในครั้งนี้ จึงไม่ใช่เป็นเพียงการชี้ให้เห็นถึงการบูรณาการในการบริหารจัดการอุทกภัยของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดการทรัพยากรน้ำเพียงด้านเดียว แต่ได้ให้ความสำคัญในการหาคำตอบเกี่ยวกับความร่วมมือ การบูรณาการ และการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนที่เคยประสบปัญหาอุทกภัย ภาคเอกชน กลุ่มนักวิชาการ และ NGO ตลอดจนหน่วยงานภาครัฐที่มีบทบาทในการบริหารจัดการอุทกภัยอย่างบูรณาการตามยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี ทุกระดับ ให้เกิดผลสัมฤทธิ์ ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษากระบวนการและปัญหาอุปสรรคในการบูรณาการการบริหารจัดการอุทกภัย ของทุกภาคส่วน

๒. เพื่อนำเสนอกระบวนการบูรณาการการบริหารจัดการอุทกภัย ของทุกภาคส่วนให้มีประสิทธิภาพ โดยยึดหลักศาสตร์พระราชา

๓. เพื่อนำเสนอกระบวนการบูรณาการการบริหารจัดการอุทกภัย ให้สอดคล้องตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี

ขอบเขตของการวิจัย

๑. การวิจัยนี้พิจารณารูปแบบและกระบวนการความร่วมมือในการบริหารจัดการและการแก้ปัญหาอุทกภัยอย่างยั่งยืน โดยยึดหลักศาสตร์พระราชา

๒. การวิจัยนี้จะพิจารณาบทบาทหน้าที่ตามกฎหมายของหน่วยงานราชการ และองค์กรต่าง ๆ ที่มีหน้าที่ในการบริหารจัดการอุทกภัย

๓. การวิจัยนี้จะพิจารณาประสบการณ์และการแก้ปัญหาจากภาคเอกชน ประชาชน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และ NGO ที่เกี่ยวข้องหรือได้รับผลกระทบจากปัญหาอุทกภัยที่เกิดขึ้นแล้ว

๔. การวิจัยครั้งนี้จะดำเนินการศึกษาในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดเพชรบุรี และจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เพื่อขยายผลเป็นต้นแบบ

๕. กรอบความคิดของการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์แบบเชิงลึกผู้เกี่ยวข้องในปัญหาอุทกภัย ทั้งการกำหนดนโยบาย ผู้รับประโยชน์ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย หน่วยงานราชการ และภาคเอกชน ในพื้นที่ภาคกลาง ภาคใต้ เชื่อมโยงทฤษฎีหลักการและยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี เพื่อวิเคราะห์ให้เป็นต้นแบบในการแก้ปัญหาอุทกภัยทั่วประเทศ

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่อง “การบริหารจัดการอุทกภัยอย่างบูรณาการ ตามยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี” ใช้การศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นหลัก ผู้วิจัยจะดำเนินการโดยใช้รูปแบบในการศึกษา ๒ แบบ ประกอบด้วย

๑. การศึกษาวิเคราะห์จากเอกสาร (Documentary Study) โดยใช้การศึกษาจากข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นหลัก เป็นการศึกษาค้นคว้า และรวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งเอกสารวิชาการ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ แนวคิด ทฤษฎี และเอกสารทางราชการเกี่ยวกับการจัดการอุทกภัย แผนงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และการค้นคว้าข้อมูลจากเว็บไซต์

๒. การศึกษาจากภาคสนาม (Field Study) โดยการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In Depth Interview) โดยสัมภาษณ์กลุ่มผู้ใช้ข้อมูลสำคัญ (Key Information) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์ผู้บริหารหน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐในส่วนกลาง และส่วนภูมิภาคที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการอุทกภัยโดยตรงและโดยอ้อม ซึ่งเป็นผู้บริหารหรือผู้แทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในด้านการวางแผน เช่น สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กรมทรัพยากรน้ำ กรมชลประทาน กรมการปกครองส่วนท้องถิ่น กรมโยธาธิการและผังเมือง และกรมทางหลวง เป็นต้น และหน่วยงานภาคเอกชนที่ประสบปัญหาจากอุทกภัย เช่น ผู้แทนจากหอการค้า

บริษัท ห้าง ร้าน หน่วยงานภาคประชาชน เช่น ผู้นำชุมชนในระดับตำบล ซึ่งแบ่งตามพื้นที่ที่ประสบ
ปัญหาน้ำท่วม รวมทั้งข้อคิดเห็นจาก NGO

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑. ได้แนวทางปรับปรุงกระบวนการและรูปแบบในการบูรณาการการบริหารจัดการ
อุทกภัย ของทุกภาคส่วน

๒. ได้กระบวนการบูรณาการการบริหารจัดการอุทกภัย ที่เกี่ยวข้องกับทุกภาคส่วนที่มี
ประสิทธิภาพ สามารถตอบสนองการบริหารจัดการอุทกภัยอย่างบูรณาการ สอดคล้องตามยุทธศาสตร์
ชาติ ๒๐ ปี

๓. ผู้เกี่ยวข้องสามารถนำข้อมูลค้นพบที่ได้จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ไปพัฒนารูปแบบและ
กระบวนการของการบริหารจัดการอุทกภัยอย่างบูรณาการ ลดความสูญเสียต่อชีวิตและทรัพย์สินของ
ประชาชน สามารถสร้างความมั่นคงด้านน้ำ และบริหารจัดการทรัพยากรน้ำฯ ตามยุทธศาสตร์ชาติ
๒๐ ปี ได้สำเร็จ

บทที่ ๒

ทฤษฎีและแนวคิดการบริหารจัดการอุทกภัย อย่างบูรณาการตามยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี

ทฤษฎีและแนวคิดในการกำหนดนโยบายการบริหารจัดการอุทกภัย

๑. ทฤษฎีการแก้ไขปัญหาอุทกภัยอันเนื่องมาจากแนวพระราชดำริ

เนื่องจากประเทศไทยตั้งอยู่ในเขตมรสุม มีฝนตก และปริมาณน้ำฝนสูง จึงเกิดปัญหาน้ำท่วมอยู่ในหลายพื้นที่เกือบทุกภูมิภาค พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงห่วงใยในปัญหาที่เกิดขึ้นอยู่เสมอมา และทรงวิเคราะห์ลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ที่ประสบปัญหาน้ำท่วมและทรงคำนึงถึงการเลือกใช้วิธีการต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น และสมรรถนะของกำลังเจ้าหน้าที่ที่มีอยู่ตลอดจนงบประมาณค่าใช้จ่ายในส่วนที่เกี่ยวข้องด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๙ พระราชทานพระราชดำริในการแก้ไขปัญหาอุทกภัยคือ

๑.๑ การก่อสร้างคันกั้นน้ำ เพื่อป้องกันน้ำท่วมซึ่งเป็นวิธีการดั้งเดิมแต่ครั้งโบราณ โดยการก่อสร้างคัน ดินกั้นน้ำขนาดที่เหมาะสมขนานไปตามลำน้ำห่างจากขอบตลิ่งพอสมควร เพื่อป้องกันมิให้น้ำล้นตลิ่งไปท่วมในพื้นที่ต่าง ๆ ด้านใน เช่น คันกั้นน้ำโครงการมูโนะและโครงการปีเหล็ง อันเนื่องมาจากพระราชดำริจังหวัดนครราชสีมา เป็นต้น

๑.๒ การก่อสร้างทางผันน้ำ เพื่อผันน้ำทั้งหมดหรือบางส่วนที่ล้นตลิ่งท่วมทันให้ออกไป โดยการก่อสร้างทางผันน้ำหรือขุดคลองสายใหม่เชื่อมต่อกับลำน้ำที่มีปัญหาน้ำท่วมโดยให้น้ำไหลไปตามทางผันน้ำที่ขุดขึ้นใหม่ไปลงลำน้ำสายอื่น หรือระบายออกสู่ทะเลตามความเหมาะสม ซึ่งการดำเนินการสนองพระราชดำริวิธีนี้ ดำเนินการโดยกรมชลประทาน ในการแก้ไขปัญหามาจากแม่น้ำโขง-ลก เข้ามาท่วมไร่นาของราษฎรเสียหายหลายหมื่นไร่ทุกปี การขุดคลองมูโนะได้ช่วยบรรเทาได้เป็นอย่างดี

๑.๓ การปรับปรุงและตกแต่งสภาพลำน้ำ เพื่อให้พื้นที่ที่ท่วมทะลักสามารถไหลไปตามลำน้ำได้สะดวกหรือช่วยให้กระแสน้ำไหล เร็วยิ่งขึ้น อันเป็นการบรรเทาความเสียหายจากน้ำท่วมซึ่งได้โดยใช้วิธีการ ได้แก่ การขุดลอกลำน้ำตื้นเขินให้น้ำไหลสะดวกขึ้น การตกแต่งดินตามลาดตลิ่งให้เรียบมิให้เป็นอุปสรรคต่อทางเดินของน้ำ การกำจัดวัชพืช ผักตบชวา และรื้อทำลายสิ่งกีดขวางทางน้ำไหลให้ออกไปจนหมดสิ้น ถ้าหากลำน้ำคุดโค้งมากให้หาแนวทางขุดคลองใหม่เป็นลำน้ำสายตรงให้น้ำไหลสะดวก

๑.๔ การก่อสร้างเขื่อนเก็บกักน้ำ เป็นมาตรการป้องกันน้ำท่วมที่สำคัญประการหนึ่งในการกักเก็บน้ำที่ไหลท่วมล้นในฤดูน้ำหลาก โดย เก็บไว้ทางด้านเหนือเขื่อนในลักษณะอ่างเก็บน้ำซึ่งปัจจุบันดำเนินการตามพระราชดำริมากมายหลายแห่งในประเทศไทย

๑.๕ การจัดหาพื้นที่ทำแก้มลิง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙ พระราชทานแนวพระราชดำริให้มีระบบการบริหารจัดการด้านน้ำท่วมในวิธีการที่ตรัสว่า แก้มลิง ซึ่งได้พระราชทานพระราชอรรถาธิบายว่า “ลิง โดยทั่วไปถ้าเราส่งกล้วยให้ ลิงจะรีบปอกแล้วเอาเข้าปาก เคี้ยวแล้วเอาไปเก็บไว้ที่แก้มลิงจะเอากล้วยเข้า ไปไว้ที่กระพุ้งแก้มได้เกือบทั้งหัว โดยเอาไปไว้ที่แก้มก่อนแล้วจึงนำมาเคี้ยวบริโภคและกลืนกินเข้าไปภายหลัง” เปรียบเทียบได้กับเมื่อเกิดน้ำท่วมก็ขุดคลองต่าง ๆ เพื่อชักน้ำให้มารวมกันแล้วนำมาเก็บไว้เป็นบ่อพักน้ำอันเปรียบได้กับแก้มลิง แล้วจึงระบายน้ำลงทะเลเมื่อปริมาณน้ำทะเลลดลง ลักษณะและวิธีการของแก้มลิง มีดังนี้

๑.๕.๑ ดำเนินการระบายน้ำออกจากพื้นที่ตอนบนให้ไหลไปตามคลองในแนวเหนือ-ใต้ลงคลอง พักน้ำขนาดใหญ่ที่บริเวณชายทะเล เช่น คลองชายทะเลของฝั่งตะวันออก ซึ่งจะทำหน้าที่เป็นบ่อเก็บน้ำขนาดใหญ่ คือ แก้มลิง ต่อไป

๑.๕.๒ เมื่อระดับน้ำทะเลลดต่ำกว่าระดับน้ำในคลอง ก็ทำการระบายน้ำจากคลองดังกล่าวออกทางประตูระบายน้ำ โดยใช้หลักการทฤษฎีแรงโน้มถ่วงของโลก (Gravity Flow) ตามธรรมชาติ

๑.๕.๓ สูบน้ำออกจากคลองที่ทำหน้าที่แก้มลิงนี้ ให้ระบายออกในระดับต่ำที่สุดออกสู่ทะเล เพื่อจะได้ทำให้น้ำตอนบนค่อยๆ ไหลมาเองตลอดเวลาส่งผลให้ปริมาณน้ำท่วมพื้นที่ลดน้อยลง

๑.๕.๔ เมื่อระดับน้ำทะเลสูงกว่าระดับน้ำในลำคลองให้ทำการปิดประตูระบายน้ำ เพื่อป้องกันมิให้น้ำย้อนกลับ โดยยึดหลักน้ำไหลทางเดียว (One Way Flow)

แก้มลิงนับเป็นนิมิตหมายอันเป็นสิ่งที่ชาวไทยทั้งหลายได้รอดพ้นจากทุกข์ภัยที่นำความเดือดร้อนแสนลำเค็ญมาสู่ชีวิตที่อบอุ่นปลอดภัยซึ่งแนวพระราชดำริ อันเป็นทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการด้านน้ำท่วมนี้มีพระราชดำริเพิ่มเติมว่า “ได้ดำเนินการในแนวทางที่ถูกต้องแล้วขอให้รีบเร่งหาวิธีปรับปรุงและเพิ่มประสิทธิภาพต่อไปเพราะโครงการแก้มลิงในอนาคตจะสามารถช่วยพื้นที่ได้หลายพื้นที่” หลักการ ๓ ประการ ที่โครงการแก้มลิงจะสามารถมีประสิทธิภาพบรรลุผลสำเร็จตามแนวพระราชดำริ คือ ๑. การพิจารณาสถานที่ที่จะทำหน้าที่เป็นบ่อพักและวิธีการชักน้ำท่วมไหลเข้าสู่บ่อพักน้ำ ๒. เส้นทางน้ำไหลที่สะดวกต่อการระบายน้ำเข้าสู่แหล่งที่ทำหน้าที่บ่อพักน้ำ ๓. การระบายน้ำออกจากบ่อพักน้ำอย่างต่อเนื่อง

๒. หัวใจแห่งพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๙

“เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” เป็นปรัชญา ของความเจริญที่ยั่งยืน (สุรพศ ทวีศักดิ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิตศูนย์หัวหิน, ๒๕๕๔) ภาครัฐ และประชาชน ควรนำแนวทางนี้มา นำกระแสพระราชดำริสมาประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาของชุมชน สังคมและประเทศชาติ โดยกระแสพระราชดำริ “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” คือปรัชญาของการทำงานเพื่อสังคมที่รวมพลังเป็นหนึ่ง (สมอง) จิตวิญญาณ (หัวใจ) และทักษะการบริหารจัดการเพื่อเกิดความเจริญที่ยั่งยืน

เข้าใจ คือ การเกิดปัญญา รู้ความจริงทั้งหมด ทั้งในมิติ ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ สภาพสังคม วิถีชีวิต ปัญหาความต้องการต่างๆ ของชุมชน ซึ่งต้องอาศัยการแสวงหาความรู้ เช่นการไป พูดคุยคลุกคลีกับคนในพื้นที่ เก็บรวบรวมข้อมูลอย่างรอบด้านจากคนในพื้นที่ที่ประสบปัญหาจริง

เข้าถึง คือ การเข้าถึงจิตใจหรือความรู้สึกของเพื่อนมนุษย์รู้สึกถึงความทุกข์ความกลัววิตกกังวลของประชาชนในชุมชน มีความรู้สึกร่วมทุกข์และเกิดสำนึกร่วมฝ่าฟันปัญหาต่างๆ ไปด้วยกัน

พัฒนา คือ การใช้ทักษะการบริหารจัดการที่สามารถรวมเอาปัจจัยต่าง ๆ เช่น ทักษะคน องค์ความรู้ เทคโนโลยี ศาสนา วัฒนธรรม ฯลฯ มาทำให้สังคมดีขึ้น เจริญขึ้น ความเจริญที่ยั่งยืนจะต้องไปด้วยกัน

ดังนั้นการพัฒนาที่ถูกต้องจะเกิดขึ้นได้ก็ต้องมีความเข้าใจที่ถูกต้องเป็นพื้นฐาน และมีการเข้าถึงเป็นพลังขับเคลื่อน ทำให้เกิดการพัฒนาระบบมีส่วนร่วม ตอบสนองต่อความต้องการที่แท้จริงของชุมชน

๓. ความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน (Inter-Agency Cooperation)

McQuaid, R.W., Lindsay, C., Dutton, M. and McCracken, M. (2006) ได้เสนอประเด็นสำคัญการบูรณาการระหว่างหน่วยงานและความเป็นพันธมิตรว่าผู้มีหน้าที่กำหนดนโยบายมีความพยายามเป็นอย่างมากที่จะส่งเสริมความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน เนื่องจากจะก่อให้เกิดประโยชน์ร่วมกันต่อส่วนรวม ความร่วมมือที่มีประสิทธิภาพสามารถทำให้การดำเนินงานมีความยืดหยุ่นมากขึ้นและเกิดเป็นนวัตกรรมนโยบายของการแก้ปัญหาในหลายๆ ด้าน ส่งผลให้เกิดการแบ่งปันความรู้และการดูแลรักษาทรัพยากรร่วมกันสร้างความสามารถในองค์กรและชุมชน ได้รับการยอมรับจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่สำคัญในท้องถิ่นทุกระดับและก่อให้เกิดบูรณาการที่สอดคล้องกันจากนโยบายที่ข้ามหน่วยงานและท้องถิ่น ความร่วมมือระหว่างหน่วยงานและความเป็นพันธมิตรจะเกิดประโยชน์ดังนี้

๑. มีนโยบายที่เน้นผลประโยชน์ส่วนรวมที่สำคัญเกิดจากความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน

๒. การพัฒนาวิธีการใช้นโยบายให้มีความยืดหยุ่นและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

๓. ปรับปรุงการสร้างนวัตกรรมและการประเมินผลให้ทำได้ง่ายขึ้น

๔. มีการแบ่งปันความรู้ความเชี่ยวชาญและการใช้ทรัพยากรร่วมกัน

๕. มีการใช้ทรัพยากรร่วมกันและลดงบประมาณของรัฐ

๖. มีการพัฒนาการบริหารงานที่สอดคล้องระหว่างหน่วยงานมากขึ้น

๗. มีการปรับปรุงประสิทธิภาพและความรับผิดชอบของหน่วยงานเพิ่มขึ้น

๘. สร้างศักยภาพภายในหน่วยงานภาครัฐ เอกชนและประชาชน เพิ่มขึ้น

๙. หน่วยงานได้รับความชอบธรรมและยอมรับในระดับท้องถิ่น

อย่างไรก็ตามยังมีข้อจำกัดของการบูรณาการและผลประโยชน์ร่วมระหว่างหน่วยงานจากองค์กรที่ขาดความเป็นผู้นำและความรับผิดชอบ ความขัดแย้งระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การศึกษานี้พยายามที่จะสำรวจปัญหาและระบุปัจจัยความสำเร็จที่สำคัญ ที่จำเป็นสำหรับปรับปรุงความร่วมมือบูรณาการระหว่างหน่วยงาน

กระบวนการในการกำหนดนโยบายการบริหารจัดการอุทกภัย

๑. การระบุสาเหตุและปัญหา

ระบุสาเหตุและปัญหาของการเกิดอุทกภัยในพื้นที่ระดับลุ่มน้ำย่อย ลุ่มน้ำใหญ่ ให้ครอบคลุมในทุกมิติ ทั้งด้านผังเมือง การดำเนินการก่อสร้างพัฒนาสาธารณูปโภคต่าง ๆ ของทุกหน่วยงาน และวิถีความเป็นอยู่ การทำมาหากินของประชาชนในพื้นที่ เพื่อวิเคราะห์ถึงสาเหตุของการเกิดอุทกภัยและวิธีการแก้ปัญหาอย่างยั่งยืน ทั้งนี้ในการวิเคราะห์ต้องพิจารณาปัญหาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องน้ำทั้งหมด ทั้งน้ำท่วม น้ำแล้ง น้ำเสีย

๒. การมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน

การรับฟังความคิดเห็นและความต้องการของผู้รับบริการ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต้องจำแนกลุ่มให้ชัดเจน และเชื่อมโยงข้อคิดเห็น ความต้องการ กับปัญหาด้านน้ำที่เกิดขึ้นทั้งในอดีต ปัจจุบัน และในอนาคต แนวทางการแก้ปัญหาต้องมีทางเลือกที่เหมาะสมที่สุด

๓. กำหนดกรอบนโยบาย

เพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาของการบริหารจัดการอุทกภัย ให้มีประสิทธิภาพสามารถแก้ปัญหาได้อย่างยั่งยืน นอกจากต้องคำนึงถึงศักยภาพ ข้อจำกัด และความเชื่อมโยงเชิงพื้นที่ ทั้งในลุ่มน้ำ ระหว่างลุ่มน้ำ และข้อจำกัดของหน่วยงานราชการ ประชาชน เอกชน ที่เกี่ยวข้องในลุ่มน้ำย่อย และระหว่างลุ่มน้ำแล้ว นอกจากนี้ยังต้องพิจารณาถึงทิศทางการพัฒนาประเทศที่เหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่ทั้งด้านเศรษฐกิจ อุตสาหกรรม การท่องเที่ยว การเกษตร การศึกษา และการอนุรักษ์ ในการแก้ปัญหาเชิงบูรณาการอย่างยั่งยืน อนาคตของโลกมนุษย์อาหารเป็นปัจจัยที่สำคัญมาก น้ำเป็นปัจจัยที่สำคัญในการผลิตอาหาร ดังนั้นจะต้องบริหารจัดการน้ำโดยนำน้ำไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ส่วนที่เหลือจากการใช้ประโยชน์แล้ว จึงระบายลงสู่ทะเล

๔. แนวทางการดำเนินงานและกำหนดนโยบาย

แนวทางการดำเนินงานและกำหนดนโยบายในการบูรณาการการบริหารจัดการอุทกภัย ต้องดำเนินการทั้งเชิงรุกในภาวะปกติ ในภาวะวิกฤต และช่วงฟื้นฟู ทั้งมาตรการไม่ใช้สิ่งก่อสร้าง และมาตรการใช้สิ่งก่อสร้าง ที่ต้องเหมาะสมกับสภาพสังคม ภูมิประเทศ การใช้ที่ดินของแต่ละลุ่มน้ำตามศักยภาพลักษณะลุ่มน้ำ (Basin - Based Approach) มีแผนระยะเวลาด่วน แผนระยะปานกลาง และแผนระยะยาว ต้องสอดคล้องและสามารถขับเคลื่อนนโยบายของรัฐบาลตามยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี ให้ได้สำเร็จ

เอกสารยุทธศาสตร์และนโยบายการบริหารจัดการน้ำของไทย

๑. ยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี ๖ ด้าน (พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๗๙)

๑.๑ ความเป็นมา

คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๕๙ เห็นชอบให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ มีอำนาจหน้าที่ในการจัดทำร่างยุทธศาสตร์ชาติระยะ ๒๐ ปี เพื่อใช้ในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน และให้เสนอร่างยุทธศาสตร์ชาติระยะ ๒๐ ปี ให้คณะรัฐมนตรีพิจารณาให้ความเห็นชอบเพื่อใช้เป็นกรอบในการดำเนินงานในระยะที่ ๒ ของรัฐบาล (ปี พ.ศ. ๒๕๕๘ - ๒๕๕๙) และกรอบการปฏิรูปในระยะที่ ๓ (ปี พ.ศ. ๒๕๖๐ เป็นต้นไป)

คณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติได้แต่งตั้งคณะอนุกรรมการ ๒ คณะ ได้แก่ ๑. คณะอนุกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์และกรอบการปฏิรูปเพื่อจัดทำร่างกรอบยุทธศาสตร์ชาติระยะ ๒๐ ปี และ ๒. คณะอนุกรรมการจัดทำแผนปฏิบัติการตามแนวทางการปฏิรูปประเทศเพื่อจัดทำร่างแผนปฏิบัติการตามแนวทางการปฏิรูปประเทศ (Roadmap) ภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ ๒๐ ปี คณะอนุกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์และกรอบการปฏิรูปได้ดำเนินการยกร่างกรอบยุทธศาสตร์ชาติระยะ ๒๐ ปี ตามแนวทางที่คณะรัฐมนตรีกำหนดโดยได้มีการนำความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติที่มาจากหลายภาคส่วน ได้แก่ ภาคราชการ ภาคเอกชน ภาคการเมือง และนักวิชาการ รวมถึงได้พิจารณาข้อคิดเห็นจากสภาปฏิรูปแห่งชาติ และความคิดเห็นจากภาคประชาชนมาเป็นข้อมูลในการยกร่างยุทธศาสตร์ชาติด้วย และได้นำเสนอร่างกรอบยุทธศาสตร์ชาติระยะ ๒๐ ปี ต่อที่ประชุมคณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ ซึ่งขณะนี้อยู่ระหว่างการดำเนินการปรับปรุงร่างกรอบยุทธศาสตร์ชาติตามมติที่ประชุมคณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติในการดำเนินการขั้นต่อไป คณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติจะนำเสนอร่างกรอบยุทธศาสตร์ชาติเพื่อขอความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีและจะได้มีการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนก่อนที่จะนำเสนอต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติให้ความเห็นชอบกรอบยุทธศาสตร์ชาติมาใช้เป็นกรอบในการกำหนดทิศทางการบริหารประเทศภายในเดือนตุลาคม ๒๕๕๙ ซึ่งเป็นช่วงเวลาของการประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (ตุลาคม ๒๕๕๙ – กันยายน ๒๕๖๔) นอกจากนี้หน่วยงานต่าง ๆ จะได้นำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ซึ่งเป็นแผนระยะ ๕ ปี มาถ่ายทอดลงสู่แผนปฏิบัติการระดับกระทรวงและแผนพัฒนารายสาขาในระหว่างที่กลไกการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติตามร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่อยู่ระหว่างการดำเนินการ ซึ่งดำเนินการแล้วเสร็จในเดือนกรกฎาคม ๒๕๖๐

๑.๒ สารสำคัญ

๑.๒.๑ สภาพแวดล้อมในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา กระแสการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในโลกเป็นไปอย่างรวดเร็วและในหลากหลายมิติทำให้ภูมิทัศน์ของโลกเปลี่ยนแปลงไปอย่างมีนัยสำคัญ โดยก่อให้เกิดโอกาสทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม เทคโนโลยี และการเมืองของประเทศไทยแต่ขณะเดียวกันท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ก็มีปัจจัยเสี่ยงและภัยคุกคามที่ต้องบริหารจัดการด้วยความยากลำบากมากขึ้น กระแสนิยมและการเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์เศรษฐกิจของโลกได้ส่งผลให้โครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศไทยซึ่งเดิมมีโครงสร้างเศรษฐกิจในระบบ “เกษตรแบบพึ่งตนเอง” ต้องปรับตัวและเปลี่ยนไปเป็นระบบเศรษฐกิจที่ “พึ่งพาอุตสาหกรรมและการส่งออก” การพัฒนาในภาคเกษตรล่าช้ากว่าฐานการผลิตอื่น ๆ ที่อาศัยเทคโนโลยีสมัยใหม่มากขึ้นตามลำดับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายใต้อิทธิพลของกระแสโลกาภิวัตน์ และความก้าวหน้าอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีสารสนเทศ จึงมีปัญหาคความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ระหว่างภาคการเกษตรกับภาคอุตสาหกรรมและระหว่างสังคมในเมืองและชนบทขยายวงกว้างขึ้น และปัญหาคความยากจนกระจุกตัวในกลุ่มเกษตรกรรายย่อยและในภาคชนบทรวมทั้งโอกาสในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร องค์ความรู้ แหล่งทุน และบริการทางสังคมที่มีคุณภาพสำหรับประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกลก็มีในวงแคบกว่า ในขณะที่การใช้เทคโนโลยีในภาคอุตสาหกรรมและบริการเองก็นับว่ายังอยู่ในกลุ่มประเทศที่ใช้เทคโนโลยีในระดับกลาง ๆ ต่างประเทศ โดยรวมประเทศไทยจึงยังใช้วัตถุดิบ และแรงงานเข้มข้นใน

การเป็นจุดแข็งในการแข่งขันและขับเคลื่อนการเจริญเติบโตนอกจากนั้นในอีกด้านหนึ่งการเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์ของโลกและแรงขับเคลื่อนของเทคโนโลยีสมัยใหม่รวมทั้งความเชื่อมโยงอย่างใกล้ชิดของสังคมโลกได้ทำให้เกิดภัยคุกคามและความเสี่ยงด้านอื่น ๆ ที่ซับซ้อนขึ้น อาทิ การก่อการร้าย โรคระบาด เครือข่ายยาเสพติดข้ามชาติ และการก่อการร้าย อาชญากรรมข้ามชาติในรูปแบบต่าง ๆ ขณะที่การเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศโลกก็มีความผันผวนรุนแรงขึ้น ซึ่งล้วนแล้วเป็นความเสี่ยงในการดำรงชีวิตของประชาชน การบริหารจัดการทางธุรกิจ และการบริหารราชการแผ่นดินของภาครัฐ นอกจากนี้ในช่วงต้นศตวรรษที่ ๒๑ กระแสโลกาภิวัตน์ได้ทำให้ภูมิทัศน์ทางด้านเศรษฐกิจ และสังคมของโลกเปลี่ยนแปลงจากเศรษฐกิจสังคมอุตสาหกรรมมุ่งสู่เศรษฐกิจสังคมดิจิทัล ในขณะที่โอกาสทางเศรษฐกิจขยายเพิ่มขึ้น แต่ช่องว่างทางสังคมก็ยิ่งกว้างขึ้นรวมถึงช่องว่างทางดิจิทัล (Digital Divide) ถ้าหากไม่สามารถลดลงก็จะยิ่งทำให้ความเหลื่อมล้ำทางรายได้และโอกาสทางเศรษฐกิจและสังคมมีความแตกต่างมากขึ้น ประกอบกับในอนาคต ๒๐ ปี ข้างหน้า สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกประเทศจะมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญในทุกมิติ เงื่อนไขภายนอกที่สำคัญต่อการพัฒนาประเทศไทยในอนาคต ได้แก่ กระแสโลกาภิวัตน์ที่เข้มข้นขึ้นอย่างต่อเนื่องและมีความเสี่ยง และท้าทายต่อการปรับตัวมากขึ้นจากการเคลื่อนย้ายอย่างเสรี และรวดเร็วของผู้คน เงินทุน ข้อมูลข่าวสาร องค์ความรู้และเทคโนโลยีและสินค้าและบริการ ขณะเดียวกันการรวมกลุ่มเศรษฐกิจในภูมิภาคนำไปสู่ความเชื่อมโยงทุกระบบ ในขณะที่ศูนย์รวมอำนาจทางเศรษฐกิจโลกเคลื่อนย้ายมาสู่เอเชียภายใต้สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจโลกซึ่งในช่วงระยะ ๑๐ ปีข้างหน้าจะยังคงได้รับผลกระทบจากปัจจัยสำคัญหลายประการ ทั้งปัญหาต่อเนื่องจากวิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจโลกในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๕๑ - ๒๕๕๒ และวิกฤติการณ์ในกลุ่มประเทศยูโรโซนที่ทำให้ระดับหนี้สาธารณะในประเทศต่าง ๆ เพิ่มสูงขึ้นและกลายเป็นความเสี่ยงต่อความยั่งยืนทางการคลัง ขณะที่จะมีผลพวงต่อเนื่องจากการดำเนินมาตรการขยายปริมาณเงินขนาดใหญ่ใน สหรัฐฯ ยุโรป และญี่ปุ่น ซึ่งเป็นความเสี่ยงให้เกิดภาวะเงินเฟ้อได้เมื่อเศรษฐกิจฟื้นตัวเต็มที่ รวมทั้งอาจจะมีความผันผวนของการเคลื่อนย้ายเงินทุนระหว่างประเทศ นอกจากนี้การพัฒนาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเข้าสู่จุดอิ่มตัวมากขึ้น ขณะที่การพัฒนาเทคโนโลยีใหม่ที่จะช่วยให้ประสิทธิภาพการผลิตของโลกเพิ่มขึ้นขนานใหญ่และเป็นวงกว้างเช่นที่เคยเกิดขึ้นในช่วงการปฏิวัติอุตสาหกรรมยังไม่มีแนวโน้มการก่อตัวที่ชัดเจน แต่ก็มีแนวโน้มของการพัฒนาเทคโนโลยีในรูปแบบใหม่ ๆ ซึ่งภายใต้เงื่อนไขดังกล่าว เศรษฐกิจโลกในช่วง ๑๐ ปีข้างหน้ามีแนวโน้มที่จะขยายตัวต่ำกว่าเฉลี่ยร้อยละ ๕.๑ ในช่วง ๕ ปี ก่อนวิกฤติเศรษฐกิจโลก (พ.ศ. ๒๕๔๖ - ๒๕๕๐)

ดังนั้น ภายใต้สถานการณ์ที่ตลาดโลกขยายตัวช้า แต่ประเทศต่าง ๆ ขยายกำลังการผลิตเพื่อยกระดับศักยภาพการผลิต การแข่งขันในตลาดโลกจะมีความรุนแรงขึ้น ขณะเดียวกันการลดลงของประชากรไทยในระยะ ๑๐ - ๑๕ ปีข้างหน้า จะทำให้ขนาดของตลาดในประเทศขยายตัวช้าลง เงื่อนไขดังกล่าวเป็นความเสี่ยงสำหรับอนาคตของเศรษฐกิจไทยในระยะยาวหากประเทศไทยไม่เร่งปรับโครงสร้างเพื่อแก้ปัญหาจุดอ่อน และเสริมจุดแข็งให้สัมฤทธิ์ผลในด้านความมั่นคงของโลกก็กำลังก้าวเข้าสู่ช่วงเปลี่ยนผ่านที่สำคัญ จากการปรับดุลอำนาจของสหรัฐฯ เพื่อพยายามคงบทบาทผู้นำโลก และเพื่อคานาอิทธิพลและบทบาทของจีนและรัสเซียที่เพิ่มมากขึ้นในเอเชียและยุโรปนั้น น่าจะมีผลทำให้บรรยากาศด้านความมั่นคงของโลกในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๗๙ มีลักษณะผสมผสานกันทั้งความร่วมมือและความขัดแย้ง โดยขึ้นอยู่กับปัจจัยผลประโยชน์แห่งชาติทั้งในระดับทวิภาคีและพหุภาคีเป็น

องค์ประกอบสำคัญในการกำหนดนโยบายของประเทศและกลุ่มประเทศ สำหรับการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีอย่างรวดเร็วจะเป็นเงื่อนไขสำคัญสำหรับอนาคตของโลกและประเทศไทยเช่นกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เป็นอัจฉริยะจะกระทบการดำรงชีวิตของคน และทำให้เกิดธุรกิจรูปแบบใหม่ รวมทั้งเกิดการเชื่อมต่อและการบรรจบกันของเทคโนโลยีก้าวหน้าอุตสาหกรรม และผลิตภัณฑ์ ซึ่งประเทศไทยจะต้องลงทุนด้านทรัพยากรมนุษย์และการวิจัยให้สามารถพัฒนาเทคโนโลยีสมัยใหม่ได้ เงื่อนไขการผลิตและการบริโภคที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมก็จะเป็นเกณฑ์มาตรฐานที่กดดันให้ประเทศไทยต้องปรับเปลี่ยนไปสู่สังคมสีเขียวโดยการพัฒนาและนำเทคโนโลยีสีเขียวมาใช้ก็จะมีส่วนสำคัญ และช่วยแก้ปัญหาการลดลงของทรัพยากรต่าง ๆ รวมทั้งน้ำมัน ซึ่งแม้ราคาจะลดลงแต่มีผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม จึงต้องผลักดันให้มุ่งสู่การผลิตพลังงานทดแทนในรูปแบบต่าง ๆ รวมทั้งพืชพลังงานที่อาจจะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางอาหารของโลก นอกจากนี้ ยังมีข้อจำกัดและความเสี่ยงสำคัญจากการเข้าสู่สังคมสูงวัยของโลกและภาวะภูมิอากาศเปลี่ยนแปลงผันผวนและภาวะโลกร้อน ทั้งนี้โครงสร้างประชากรโลกที่เข้าสู่สังคมสูงวัย แม้จะส่งผลให้เกิดโอกาสทางธุรกิจใหม่ ๆ แต่มีความเสี่ยงให้เกิดการแย่งชิงแรงงานและเงินทุน รวมทั้งมีแรงกดดันต่อการใช้งบประมาณด้านสวัสดิการและสาธารณสุขเพิ่มขึ้นในหลาย ๆ ประเทศกลายเป็นความเสี่ยงด้านการคลังที่สำคัญสำหรับภาวะโลกร้อนและการเปลี่ยนแปลงสภาวะภูมิอากาศที่ผันผวนก่อให้เกิดภัยธรรมชาติที่ทวีความรุนแรงมากขึ้นนั้น กดดันให้ต้องมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการดำเนินธุรกิจ การดำรงชีวิต การผลิตและการบริโภคที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมากขึ้น ในขณะที่ความพยายามในการกระจายความเจริญและการพัฒนาให้มีความทั่วถึงมากขึ้น ประกอบกับจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นจะส่งผลให้ความเป็นเมืองเติบโตอย่างต่อเนื่อง ตามมาด้วยการมีข้อกำหนดของรูปแบบและกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับลักษณะการใช้พื้นที่ และความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมภายใต้เงื่อนไขการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว การยึดถือหลักการบริหารจัดการที่ดี ทั้งในภาครัฐและภาคธุรกิจเอกชน การใช้ระบอบประชาธิปไตย และการปฏิบัติให้เป็นไปตามสิทธิมนุษยชนจะเข้มข้นมากขึ้น

สำหรับสถานการณ์และสภาพแวดล้อมภายในประเทศไทยนั้น ผลของการพัฒนาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันทำให้ประเทศไทยมีระดับการพัฒนาที่สูงขึ้นตามลำดับ โดยถูกจัดอยู่ในกลุ่มประเทศระดับรายได้ปานกลางมาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๓๑ และได้ขยับสูงขึ้นมาอยู่ในกลุ่มบนของกลุ่มประเทศระดับรายได้ปานกลางตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๕๓ และล่าสุดในปี พ.ศ. ๒๕๕๗ รายได้ประชาชาติต่อหัวเพิ่มขึ้นเป็น ๕,๗๓๙ ดอลลาร์ สรอ. ต่อปี ฐานการผลิตและบริการหลากหลายขึ้น ฐานการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมใหญ่ขึ้นมากหลายสาขาการผลิตและบริการสามารถแข่งขันและมีส่วนแบ่งในตลาดโลกสูงขึ้นและสร้างรายได้เงินตราต่างประเทศในระดับสูง อาทิ กลุ่มยานยนต์ อิเล็กทรอนิกส์และเครื่องใช้ไฟฟ้าอุตสาหกรรมอาหาร สินค้าเกษตร การท่องเที่ยวและบริการด้านสุขภาพ ฐานเศรษฐกิจที่ใหญ่ขึ้นส่งผลให้การจ้างงานเพิ่มขึ้นเป็น ๓๘.๑ ล้านคน จากประชากรวัยแรงงาน ๓๘.๖ ล้านคน อัตราการว่างงานเฉลี่ยไม่ถึงร้อยละ ๑ ปัญหาความยากจนจึงลดลงตามลำดับจากร้อยละ ๒๐ ในปี พ.ศ. ๒๕๕๐ เป็นร้อยละ ๑๐.๙ ในปี พ.ศ. ๒๕๕๖ คุณภาพชีวิตดีขึ้นในทุกระดับ โอกาสการได้รับการศึกษา บริการสาธารณสุข บริการสาธารณะ และโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ และการคุ้มครองทางสังคมอื่น ๆ รวมถึงการเข้าถึงทรัพยากรต่าง ๆ มีความครอบคลุมและมีคุณภาพดีขึ้นตามลำดับ ในขณะที่เดียวกันประเทศไทยก็มีความเป็นสากลมากขึ้น ความร่วมมือระหว่างประเทศไทยกับนานาชาติทั้งในรูปแบบ

ของทวิภาคีและพหุภาคี เพื่อเป็นกลไกและช่องทางในการสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของประเทศที่มีความก้าวหน้าไปมาก รวมทั้งกรอบความร่วมมือที่ช่วยให้ประเทศไทยสามารถยกระดับมาตรฐานต่าง ๆ ไปสู่ระดับสากลก็มีความคืบหน้ามากขึ้น นอกจากนี้ ประสพการณ์ในช่วงวิกฤติเศรษฐกิจและการเงินในปี พ.ศ. ๒๕๔๐ - ๒๕๔๑ ได้ส่งผลให้ภาครัฐและภาคเอกชนปรับตัวในการบริหารความเสี่ยงและสร้างภูมิคุ้มกันให้ดีขึ้น ตามแนวคิดการบริหารจัดการที่ดีอันได้แก่ การดำเนินการมีประสิทธิภาพ โปร่งใส รับผิดชอบและตรวจสอบได้อย่างเป็นระบบดีขึ้น มีการกำกับดูแลวินัยทางการเงินการคลังที่กำหนดกรอบของความยั่งยืนทางการคลังเป็นแนวปฏิบัติที่ดีขึ้นและฐานะการคลังมีความมั่นคงมากขึ้น และฐานะเงินสำรองระหว่างประเทศอยู่ในระดับสูง มีการปรับปรุงในเรื่องกฎหมาย กฎระเบียบต่าง ๆ ให้มีการดำเนินการอย่างเป็นระบบมากขึ้น มีการสร้างความเป็นธรรมให้กับกลุ่มต่าง ๆ สามารถคุ้มครองผู้บริโภคและประชาชนจากการถูกเอารัดเอาเปรียบได้ดีขึ้น ช่วยสร้างบรรยากาศของการแข่งขันในตลาด และสนับสนุนให้การดำเนินธุรกิจในประเทศไทยมีความสะดวกคล่องตัวมากขึ้นแต่ประเทศไทยก็ยังมีจุดอ่อนในเชิงโครงสร้างหลายด้านทั้ง ทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง จุดอ่อนสำคัญของประเทศไทย ได้แก่ โครงสร้างประชากรสูงวัยอายุมากขึ้นตามลำดับแต่คุณภาพคนโดยเฉลี่ยยังต่ำและการออมไม่เพียงพอ ประเทศขาดแคลนแรงงานทั้งในกลุ่มทักษะฝีมือสูงและกลุ่มทักษะฝีมือระดับล่าง ผลิตภาพแรงงานโดยเฉลี่ยยังต่ำทั้งระบบเศรษฐกิจมีผลิตภาพการผลิตรวมต่ำ ต้องอาศัยการเพิ่มปริมาณเป็นแรงขับเคลื่อนหลัก ขณะที่โครงสร้างเศรษฐกิจมีส่วนภาคการค้าระหว่างประเทศต่อขนาดของเศรษฐกิจสูงกว่าเศรษฐกิจภายในประเทศมาก จึงมีความอ่อนไหวและผันผวนตามปัจจัยภายนอกเป็นสำคัญ ฐานการผลิตเกษตรและบริการมีผลิตภาพการผลิตต่ำโดยที่การใช้ข้อดีความรู้เทคโนโลยี และนวัตกรรมเพื่อการเพิ่มมูลค่ายังมีน้อย การลงทุนเพื่อการวิจัยและพัฒนาอย่างไม่เพียงพอการวิจัยที่ดำเนินการไปแล้วไม่ถูกนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์เชิงเศรษฐกิจและสังคมได้อย่างคุ้มค่าการพัฒนาวัตกรรมการมีน้อย สำหรับการดำเนินงานและการบริหารจัดการภาครัฐ ก็ยังขาดการบูรณาการจึงสิ้นเปลืองงบประมาณการดำเนินงานเพื่อพัฒนามักขาดความต่อเนื่อง ประสิทธิภาพต่ำ ขาดความโปร่งใส และขาดความรับผิดชอบ ขณะที่ปัญหาคอร์รัปชันมีเป็นวงกว้าง การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์รวมทั้งการบริหารจัดการน้ำ ยังไม่เป็นระบบโครงข่ายที่สมบูรณ์และล่าช้า การบังคับใช้กฎหมายยังขาดประสิทธิผล และกฎระเบียบต่าง ๆ ถ้าสมยอมไม่ทันกับการเปลี่ยนแปลง คนไทยยังมีปัญหาด้านคุณธรรมจริยธรรม ไม่เคารพสิทธิผู้อื่นและไม่ยึดผลประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ ขณะที่ความเหลื่อมล้ำและความแตกแยกในสังคมไทยยังเป็นปัญหาที่ท้าทายมาก รวมทั้งปัญหาในด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เผชิญกับภาวะขยะล้นเมืองและสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมลงในทุกด้าน ทั้งนี้ ปัจจัยและเงื่อนไขภายในประเทศที่จะส่งผลต่ออนาคตการพัฒนาประเทศไทยที่สำคัญ ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรสูงวัยผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ ในระยะเวลา ๑๕ - ๒๐ ปี ต่อจากนี้ไป จะมีนัยยะที่สำคัญยิ่งต่อการพัฒนาประเทศ กำลังคนในวัยเด็กและวัยแรงงานจะลดลง ผู้สูงอายุจะเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วส่งผลต่อศักยภาพทางเศรษฐกิจของประเทศ รูปแบบการใช้จ่ายการลงทุนและการออม ตลอดจนค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพ ความมั่นคงทางสังคมและคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ขณะเดียวกันประเทศไทยก็เผชิญกับข้อจำกัดด้านทรัพยากรทั้งด้านแรงงานและทรัพยากรธรรมชาติที่มีนัยยะต่อต้นทุนการผลิตและสภาพแวดล้อมความเป็นอยู่ของประชาชนนอกจากนั้นปัญหาความเหลื่อมล้ำในมิติต่าง ๆ ก็มีนัยยะต่อการสร้างความสามัคคีสามานฉันท์

ในสังคม ข้อจำกัดต่อการยกระดับศักยภาพทุนมนุษย์ ความจำเป็นในการลงทุนเพื่อยกระดับบริการทางสังคมและโครงสร้างพื้นฐานที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึง และการปฏิรูปกฎระเบียบและกฎหมายที่ทำให้เกิดความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำ และที่สำคัญเงื่อนไขจำเป็นที่ต้องปรับตัวคือ การแก้ปัญหาความอ่อนแอของการบริหารราชการแผ่นดิน ที่ทำให้จำเป็นต้องเร่งปฏิรูประบอบราชการและการเมือง เพื่อให้เกิดการบริหารราชการที่ดี โครงสร้างที่เป็นจุดอ่อนและการบริหารจัดการที่ขาดความเสถียรมากขึ้นภายใต้สถานการณ์ที่กระแสโลกาภิวัตน์เข้มข้นขึ้น เป็นโลกไร้พรมแดนอย่างแท้จริง โดยที่การเคลื่อนย้ายของผู้คน สินค้าและบริการ เงินทุนองค์ความรู้เทคโนโลยี ข้อมูลและข่าวสารต่าง ๆ เป็นไปอย่างเสรี ส่งผลให้การแข่งขันในตลาดโลกรุนแรงขึ้นโดยที่ประเทศต่าง ๆ เร่งผลักดันการเพิ่มผลิตภาพและการพัฒนานวัตกรรมเพื่อการแข่งขัน ขณะเดียวกันความเสี่ยงและข้อจำกัดที่เกิดจากสภาพภูมิอากาศผันผวนรุนแรงต่อการดำเนินธุรกิจและการดำเนินชีวิตของผู้คนก็เพิ่มขึ้น กฎเกณฑ์และกฎระเบียบของสังคมโลกจึงมีความเข้มงวดมากขึ้นทั้งในเรื่องการปลดปล่อยมลพิษ สิทธิมนุษยชน และกฎระเบียบทางการเงิน เป็นต้น

เงื่อนไขต่าง ๆ ดังกล่าวจะเป็นแรงกดดันให้ประเทศไทยต้องปรับตัวและมีการบริหารความเสี่ยงอย่างชาญฉลาดมากขึ้น โดยที่การปรับตัวจะต้องหยั่งรากลึกกลงไปถึงการเปลี่ยนแปลงในเชิงโครงสร้างเพื่อแก้จุดอ่อนและควบคู่ไปกับการสร้างกลไกเชิงรุกให้จุดแข็งของประเทศเป็นประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ ซึ่งหากไม่สามารถแก้ปัญหาและปฏิรูปให้สัมฤทธิ์ผลได้ในระยะ ๔ - ๕ ปี ต่อจากนี้ไป ประเทศไทยจะสูญเสียความสามารถในการแข่งขัน รายได้เฉลี่ยของประชาชนจะไม่สามารถยกระดับให้ดีขึ้นได้ คุณภาพคนโดยเฉลี่ยจะยังต่ำ และปัญหาความเหลื่อมล้ำจะรุนแรงขึ้น รวมทั้งทรัพยากรจะร่อยหรอเสื่อมโทรมลงไปอีกและในที่สุดการพัฒนาประเทศจะไม่สามารถยั่งยืนได้ในระยะยาว

ทั้งนี้ เงื่อนไขในปัจจุบัน และแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในอนาคตในทุกมิติจะส่งผลต่ออนาคตการพัฒนาประเทศไทยอย่างมากโดยเฉพาะอย่างยิ่งลักษณะในเชิงโครงสร้างทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมภายในประเทศทั้งที่เป็นจุดแข็งและเป็นจุดอ่อนที่จะต้องเผชิญและผสมผสานกับปัจจัยภายนอกและก่อให้เกิดทั้งโอกาสและความเสี่ยงในหลากหลายมิติ การที่ประเทศไทยจะสามารถแสวงหาโอกาสจากการพัฒนาของโลกและรับมือกับภัยคุกคามเหล่านี้ได้นั้น จำเป็นจะต้องมีการวิเคราะห์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในอนาคตอย่างรอบด้าน ขณะเดียวกันต้องวิเคราะห์ศักยภาพภายในประเทศ เพื่อเตรียมความพร้อมของประเทศต่อการเปลี่ยนแปลงเหล่านั้น โดยที่ประเทศไทยต้องปฏิรูปและปรับเปลี่ยนเป็นระบบขนานใหญ่เพื่อให้โครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศเหมาะสมกับภูมิทัศน์ใหม่ของโลกยืดหยุ่นปรับตัวได้เร็ว สามารถรับมือกับความเสี่ยงและภัยคุกคามแบบใหม่ได้ และสามารถอาศัยโอกาสจากการเปลี่ยนแปลงบริบทโลกมาสร้างประโยชน์สุขให้กับคนในชาติได้ ไม่ว่าจะเป็นการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจและสังคม การลงทุนเพื่อพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การปรับเปลี่ยนค่านิยมและวัฒนธรรมการดำรงชีวิตการทำงาน และการเรียนรู้ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในการดำเนินการร่วมกันอย่างเป็นเอกภาพมีการจัดลำดับความสำคัญและแบ่งหน้าที่รับผิดชอบอย่างชัดเจนของผู้ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหานั้น ๆ ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวจะต้องกำหนดเป็นยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศในระยะยาวเพื่อกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายการพัฒนาประเทศและกรอบการทำงานของภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อให้

ขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ตั้งนั้น จึงจำเป็นต้องกำหนดยุทธศาสตร์ที่เหมาะสมเพื่อแก้ไขจุดอ่อนและเสริมจุดแข็งให้เอื้อต่อการพัฒนาประเทศ เพื่อให้บรรลุซึ่งเป้าหมายการสร้างและรักษาไว้ซึ่งผลประโยชน์แห่งชาติในการที่จะให้ประเทศไทยมีความมั่นคงในทุกด้าน คนในชาติมีคุณภาพชีวิตที่ดีและมั่งคั่ง และประเทศสามารถพัฒนาไปได้อย่างยั่งยืนทั้งนี้การวิเคราะห์ให้ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและข้อจำกัด รวมทั้งความเสี่ยงของประเทศ จะนำไปสู่การกำหนดตำแหน่งเชิงยุทธศาสตร์และเป้าหมายของประเทศที่ชัดเจนและได้รับการยอมรับร่วมกันในสังคมไทยที่จะส่งผลให้เกิดการผืนิกกำลังและระดมทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพในการขับเคลื่อนการพัฒนาไปในทิศทางที่สอดคล้องกัน การดำเนินการมีบูรณาการและเป็นเอกภาพภายใต้การมองภาพอนาคตของประเทศที่เป็นภาพเดียวกัน

อย่างไรก็ตามในช่วงที่ผ่านมา ประเทศไทยมิได้มีการกำหนดวิสัยทัศน์ประเทศเป้าหมายและยุทธศาสตร์ของประเทศในระยะยาว การบริหารราชการแผ่นดินของฝ่ายบริหารจึงให้ความสำคัญกับนโยบายของรัฐบาล ซึ่งเมื่อมีการเปลี่ยนรัฐบาลก็ทำให้การดำเนินนโยบายขาดความต่อเนื่อง ถือเป็น การสูญเสียโอกาสและสิ้นเปลืองทรัพยากรของประเทศ ดังนั้น เพื่อเป็นการปฏิรูประบบการบริหารราชการแผ่นดินของประเทศไทยให้มีเป้าหมายการพัฒนาในระยะยาว และเพื่อเป็นการกำหนดให้ฝ่ายบริหารมีความรับผิดชอบที่จะต้องขับเคลื่อนประเทศไปสู่เป้าหมายที่เป็นที่ยอมรับร่วมกันและเป็นเอกภาพ ประเทศไทยจำเป็นต้องมี “ยุทธศาสตร์ชาติ” ซึ่งภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติประเทศไทยต้องปฏิรูปและปรับเปลี่ยนอย่างเป็นระบบขนานใหญ่ เพื่อให้โครงสร้างเศรษฐกิจและสังคมของประเทศเหมาะสมกับภูมิทัศน์ใหม่ของโลกยืดหยุ่นปรับตัวได้เร็ว สามารถรับมือกับความเปลี่ยนแปลงและภัยคุกคามแบบใหม่ได้ และสามารถอาศัยโอกาสจากการเปลี่ยนแปลงบริบทโลกมาสร้างประโยชน์สุขให้กับคนในชาติได้ จะต้องมีการกำหนดวิสัยทัศน์เป้าหมายของประเทศ และทิศทางในการขับเคลื่อนประเทศให้สอดคล้องกับประเด็นการเปลี่ยนแปลงและความท้าทายต่าง ๆ ของบริบทโลกและบริบทการพัฒนาภายในประเทศการกำหนดให้มี “ยุทธศาสตร์ชาติ” เพื่อเป็นยุทธศาสตร์ในการพัฒนาประเทศในระยะยาว พร้อมกับการปฏิรูปและการพัฒนาระบบและกลไกการบริหารราชการแผ่นดิน ในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ให้สามารถนำไปสู่การปฏิบัติอย่างจริงจังจะช่วยยกระดับคุณภาพของประเทศไทยในทุกภาคส่วนและนำพาประเทศไทยให้หลุดพ้นหรือบรรเทาความรุนแรงของสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ทั้งปัญหาทางเศรษฐกิจ ปัญหาความเหลื่อมล้ำ ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน และปัญหาความขัดแย้งในสังคม รวมถึงสามารถรับมือกับภัยคุกคามและบริหารจัดการกับความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต และสามารถเปลี่ยนผ่านประเทศไทยไปพร้อม ๆ กับการเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์ใหม่ของโลกได้ ซึ่งจะทำให้ประเทศไทยยังคงรักษาบทบาทสำคัญในเวทีโลก สามารถดำรงรักษาความเป็นชาติที่มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม และคนไทยในประเทศมีความอยู่ดีมีสุขอย่างถ้วนหน้ากัน สาระสำคัญของยุทธศาสตร์ชาติซึ่งคณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติประกอบด้วยวิสัยทัศน์และเป้าหมายของชาติที่คนไทยทุกคนต้องการบรรลุร่วมกันรวมทั้งนโยบายแห่งชาติ และมาตรการเฉพาะ ซึ่งเป็นแนวทาง ทิศทางและวิธีการที่ทุกองค์กร และคนไทยทุกคนต้องมุ่งดำเนินการไปพร้อมกันอย่างประสานสอดคล้อง เพื่อให้บรรลุซึ่งสิ่งที่คนไทยทุกคนต้องการ คือประเทศไทยมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ในทุกสาขาของกำลังอำนาจแห่งชาติ อันได้แก่ การเมืองภายในประเทศ การเมือง

ต่างประเทศเศรษฐกิจ สังคมจิตวิทยา การทหาร วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการพลังงาน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

๑.๒.๒ วิสัยทัศน์

วิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” หรือเป็นคติพจน์ประจำชาติว่า “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” ทั้งนี้ วิสัยทัศน์ดังกล่าวจะต้องสนองต่อผลประโยชน์แห่งชาติ อันได้แก่การมีเอกราช อธิปไตย และบูรณภาพแห่งเขตอำนาจรัฐ การดำรงอยู่อย่างมั่นคง ยั่งยืนของสถาบันหลักของชาติ การดำรงอยู่อย่างมั่นคงของชาติและประชาชนจากภัยคุกคามทุกรูปแบบ การอยู่ร่วมกันในชาติอย่างสันติสุขเป็นปึกแผ่นมีความมั่นคงทางสังคมท่ามกลางพหุสังคม และการมีเกียรติและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ความเจริญเติบโตของชาติความเป็นธรรมและความอยู่ดีมีสุขของประชาชน ความยั่งยืนของฐานทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ความมั่นคงทางพลังงานและอาหารความสามารถในการรักษาผลประโยชน์ของชาติภายใต้การเปลี่ยนแปลงของสภาวะแวดล้อมระหว่างประเทศและการอยู่ร่วมกันอย่างสันติประสานสอดคล้องกัน ด้านความมั่นคงในประชาคมอาเซียนและประชาคมโลกอย่างมีเกียรติและศักดิ์ศรีไม่เป็นภาระของโลก และสามารถเกื้อกูลประเทศที่มีศักยภาพทางเศรษฐกิจที่ต่ำกว่า

๑.๒.๓ ยุทธศาสตร์ชาติ

ในการที่จะบรรลุวิสัยทัศน์และทำให้ประเทศไทยพัฒนาไปสู่อนาคตที่พึงประสงค์นั้น จำเป็นจะต้องมีการวางแผนและกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาในระยะยาว และกำหนดแนวทางการพัฒนาของทุกภาคส่วนให้ขับเคลื่อนไปในทิศทางเดียวกัน ดังนั้น จึงจำเป็นต้องกำหนดยุทธศาสตร์ชาติในระยะยาว เพื่อถ่ายทอดแนวทางการพัฒนาสู่การปฏิบัติในแต่ละช่วงเวลาอย่างต่อเนื่องและมีการบูรณาการ และสร้างความเข้าใจถึงอนาคตของประเทศไทยร่วมกัน และเกิดการรวมพลังของทุกภาคส่วนในสังคมทั้งประชาชน เอกชน ประชาสังคมในการขับเคลื่อนการพัฒนาเพื่อการสร้างและรักษาไว้ซึ่งผลประโยชน์แห่งชาติและบรรลุวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” หรือคติพจน์ประจำชาติ “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” เพื่อให้ประเทศมีขีดความสามารถในการแข่งขัน มีรายได้สูงอยู่ในกลุ่มประเทศพัฒนาแล้ว คนไทยมีความสุข อยู่ดี กินดี สังคมมีความมั่นคงเสมอภาคและเป็นธรรม ซึ่งยุทธศาสตร์ชาติที่จะใช้เป็นกรอบแนวทางการพัฒนาในระยะ ๒๐ ปีต่อจากนี้ไปจะประกอบด้วย ๖ ยุทธศาสตร์ ได้แก่ ๑. ยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคง ๒. ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน ๓. ยุทธศาสตร์การพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคน ๔. ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างโอกาสความเสมอภาคและเท่าเทียมกันทางสังคม ๕. ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และ ๖. ยุทธศาสตร์ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ โดยมีสาระสำคัญในส่วนของบริหารจัดการน้ำสรุปได้ คือ ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เพื่อเร่งอนุรักษ์ฟื้นฟูและสร้างความมั่นคงของฐานทรัพยากรธรรมชาติ และมีความมั่นคงด้านน้ำ รวมทั้งมีความสามารถในการป้องกันผลกระทบ และปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และภัยพิบัติธรรมชาติ และพัฒนาไปสู่การเป็นสังคมสีเขียว กรอบแนวทางที่ต้องให้ความสำคัญ อาทิ

๑. การจัดระบบอนุรักษ์ฟื้นฟูและป้องกันการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ

๒. การวางระบบบริหารจัดการน้ำให้มีประสิทธิภาพทั้ง ๒๕ กลุ่มน้ำ เน้นการปรับระบบการบริหารจัดการอุทกภัยอย่างบูรณาการ
๓. การพัฒนาและใช้พลังงานที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
๔. การพัฒนาเมืองอุตสาหกรรมเชิงนิเวศและเมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
๕. การร่วมลดปัญหาโลกร้อนและปรับตัวให้พร้อมกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

๒. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔)

๒.๑ ความเป็นมา

การพัฒนาประเทศไทยในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔) อยู่ในห้วงเวลาของการปฏิรูปประเทศ เพื่อแก้ปัญหาพื้นฐานหลายด้านที่สั่งสมมานาน ท่ามกลางสถานการณ์โลกที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็วและเชื่อมโยงกันใกล้ชิดมากขึ้น การแข่งขันด้านเศรษฐกิจจะเข้มข้นมากขึ้น สังคมโลกจะมีความเชื่อมโยงใกล้ชิดกันมากขึ้นเป็นสภาพไร้พรมแดน การพัฒนาเทคโนโลยีจะมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และจะกระทบชีวิตความเป็นอยู่ในสังคมและการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจอย่างมาก ขณะที่ประเทศไทยมีข้อจำกัดของปัจจัยพื้นฐานเชิงยุทธศาสตร์เกือบทุกด้านและจะเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา ที่ชัดเจนขึ้น ช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ นับเป็นจังหวะเวลาที่ทำทายอย่างมาก ที่ประเทศไทยต้องปรับตัวขนานใหญ่ โดยจะต้องเร่งเร่งพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีการวิจัยและพัฒนาและนวัตกรรม ให้เป็นปัจจัยหลักในการขับเคลื่อนการพัฒนาในทุกด้านเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยท่ามกลางการแข่งขันในโลกที่รุนแรงขึ้นมากแต่ประเทศไทยมีข้อจำกัดหลายด้าน อาทิ คุณภาพคนไทยยังต่ำ แรงงานส่วนใหญ่มีปัญหาทั้งในเรื่ององค์ความรู้ ทักษะและทัศนคติ สังคมขาดคุณภาพ และมีความเหลื่อมล้ำสูง ที่เป็นอุปสรรคต่อการยกระดับศักยภาพการพัฒนา โครงสร้างประชากรเข้าสู่สังคมสูงวัย ส่งผลให้ขาดแคลนแรงงาน จำนวนประชากรวัยแรงงานลดลงตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๕๘ และโครงสร้างประชากรจะเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ ภายในสิ้นแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมก็ร่อยหรอเสื่อมโทรมอย่างรวดเร็ว ซึ่งเป็นทั้งต้นทุนในเชิงเศรษฐกิจ และผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตประชาชน ในขณะที่การบริหารจัดการภาครัฐยังด้อยประสิทธิภาพ ขาดความโปร่งใส และมีปัญหาคอร์รัปชันเป็นวงกว้าง จึงส่งผลให้การผลักดันขับเคลื่อนการพัฒนาไม่เกิดผลสัมฤทธิ์เต็มที่ บางภาคส่วนของสังคมจึงยังถูกทิ้งอยู่ข้างหลัง ท่ามกลางปัญหาท้าทายหลากหลายที่เป็นอุปสรรคสำคัญสำหรับการพัฒนาประเทศในระยะยาวดังกล่าว ก็เป็นที่ตระหนักร่วมกันในทุกภาคส่วนว่าการจะพัฒนาประเทศไทยไปสู่การเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว มีความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ในระยะยาวได้นั้น ประเทศต้องเร่งพัฒนาปัจจัยพื้นฐานเชิงยุทธศาสตร์ในทุกด้าน ได้แก่ การเพิ่มการลงทุนเพื่อการวิจัยและพัฒนา การพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม ซึ่งต้องดำเนินการควบคู่กับการเร่งยกระดับทักษะฝีมือแรงงานกลุ่มที่กำลังจะเข้าสู่ตลาดแรงงานและกลุ่มที่อยู่ในตลาดแรงงานในปัจจุบันให้สอดคล้องกับสาขาการผลิตและบริการเป้าหมาย และการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยี รวมถึงการพัฒนาตนในภาพรวมให้เป็นคนที่มีสมรรถนะในทุกช่วงวัยที่สามารถบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลงที่เป็น

สภาพแวดล้อมการดำเนินชีวิตได้อย่างดีโดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาทุนมนุษย์จากการยกระดับคุณภาพการศึกษา การเรียนรู้ การพัฒนาทักษะ และยกระดับคุณภาพบริการสาธารณสุขให้ทั่วถึง ในทุกพื้นที่พร้อมทั้งต้องส่งเสริมบทบาทสถาบันทางสังคมในการกล่อมเกลาสรางคนดี มีวินัย มีค่านิยมที่ดี และมีความรับผิดชอบต่อสังคม นอกจากนี้ ในช่วงเวลาต่อจากนี้ไปการพัฒนาต้องมุ่งเน้นการพัฒนาเชิงพื้นที่ และเพิ่มศักยภาพทางเศรษฐกิจของเมืองต่างๆ ให้สูงขึ้นภายใต้การใช้นามาตรฐานด้านสิ่งแวดล้อม ลักษณะการใช้ที่ดิน การจัดระเบียบผังเมืองและความปลอดภัยตามเกณฑ์อยู่ที่เหมาะสม เพื่อกระจายโอกาสทางเศรษฐกิจและสังคมให้ทั่วถึงและเป็นการสร้างฐานเศรษฐกิจและรายได้จากพื้นที่เศรษฐกิจใหม่มากขึ้น ซึ่งจะช่วยลดความเหลื่อมล้ำภายในสังคมไทยลง และในขณะเดียวกันก็เป็น การสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันการพัฒนาเมืองให้น่าอยู่ เป็นพื้นที่เศรษฐกิจใหม่ทั้งตอนใน และตามแนวจุดชายแดนหลัก

นอกจากนั้น ๕ ปี ต่อจากนี้ไปนับว่าเป็นช่วงจังหวัดเวลาสำคัญที่ประเทศไทย ยังจะต้องผลักดันให้การค้าการลงทุนระหว่างประเทศขยายตัวต่อเนื่อง และเป็นแรงขับเคลื่อนการพัฒนาที่สำคัญควบคู่ไปกับการส่งเสริมลงทุนและเศรษฐกิจภายในประเทศ โดยยังมีความจำเป็นที่จะต้องทำความเข้าใจด้านการค้าและการลงทุน และการร่วมมือกับมิตรประเทศ เพื่อการพัฒนาให้ขยายวงกว้างขึ้นทั้งในรูปของความตกลงทวิภาคี กรอบพหุภาคีต่าง ๆ ควบคู่กับการผลักดันให้ความเชื่อมโยงในอนุภูมิภาคและภูมิภาค มีความสมบูรณ์มากขึ้นรวมทั้งการดำเนินยุทธศาสตร์เชิงรุกในการส่งเสริมการลงทุนของไทยในภูมิภาค กรอบแนวทางการร่วมมือระหว่างประเทศในทุกระดับดังกล่าว จะเป็นประตูแห่งโอกาสของประเทศไทยในการใช้จุดเด่นในเรื่องที่ตั้งเชิงภูมิศาสตร์ให้เกิดผลเต็มที่ และสามารถจะพัฒนาไปสู่การเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจ และการค้าที่สำคัญแห่งหนึ่งของภูมิภาค

ดังนั้น แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ จึงให้ความสำคัญเกี่ยวกับการผลักดันให้ความเชื่อมโยงด้านกฎระเบียบและในเชิงสถาบันระหว่างประเทศมีความคืบหน้าและชัดเจนในระดับปฏิบัติการและในแต่ละจุดเชื่อมโยงระหว่างประเทศ ควบคู่กับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเชิงกายภาพที่ต้องเชื่อมโยงเครือข่ายภายในประเทศและต่อเชื่อมกับประเทศเพื่อนบ้านในขณะเดียวกันก็ต้องเตรียมความพร้อมเพื่อให้ประเทศไทยเป็นประตูไปสู่ภาคตะวันตกและตะวันออกของภูมิภาคเอเชีย แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ ให้ความสำคัญอย่างยิ่งกับการต่อยอดจากความเชื่อมโยงเชิงกายภาพสู่การพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจและชุมชนตามแนวระเบียงเศรษฐกิจต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและการกระจายความเจริญในการพัฒนาชุมชน จังหวัดและเมืองตามแนวระเบียงเศรษฐกิจ รวมถึงพื้นที่เชื่อมโยงอื่นภายในประเทศ และนับว่าเป็นช่วงเวลาประเทศไทย จะต้องดำเนินยุทธศาสตร์เชิงรุกในการสร้างสังคมผู้ประกอบการ และส่งเสริมให้ผู้ประกอบการไทยไปลงทุนในต่างประเทศอย่างจริงจัง เพื่อสร้างผลตอบแทนจากทุนและศักยภาพทางธุรกิจ รวมทั้งเป็นการส่งเสริมการเชื่อมโยงห่วงโซ่มูลค่าในภูมิภาค โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มประเทศกัมพูชา สปป.ลาว เมียนมา และเวียดนามและในอาเซียน

ความร่วมมือระหว่างประเทศที่จะเป็นแนวทางการพัฒนาสำคัญสำหรับประเทศไทยในช่วงต่อจากนี้ไปเป็นความร่วมมือทางการค้าและการลงทุนทางเศรษฐกิจ ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาทางสังคม สิ่งแวดล้อม และความร่วมมือด้านความมั่นคงในมิติต่าง ๆ ในทุกกรอบความร่วมมือทั้งระดับอนุภูมิภาค ภูมิภาค และระดับโลกทั้งการผลักดันให้เกิดการใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่

จากกรอบความร่วมมือทวิภาคีและพหุภาคีที่มีอยู่แล้ว ในปัจจุบันและการทำข้อตกลงใหม่ ๆ ในระยะต่อไปภายใต้แนวคิดการค้าเสรีและการยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากกรอบความร่วมมือของอาเซียนกับหุ้นส่วนการพัฒนาในอาเซียน ทั้งนี้ โดยส่งเสริมความร่วมมือเพื่อการพัฒนาในทุกด้านให้เป็นบทบาทที่สร้างสรรค์ของประเทศไทย และการสนับสนุนการแก้ปัญหาความยากจนและลดความเหลื่อมล้ำในอนุภูมิภาค และในภูมิภาค การขับเคลื่อนการพัฒนาภายใต้กรอบเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals : SDGs) รวมทั้งการนำกฎเกณฑ์ระเบียบปฏิบัติ และมาตรฐานสากลทั้งในด้านคุณภาพสินค้าและบริการ สิทธิแรงงาน ความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ความมั่นคง ความโปร่งใส และอื่น ๆ มาเป็นแนวปฏิบัติ และบังคับใช้สำหรับประเทศไทย

ดังนั้น ภายใต้เงื่อนไขข้อจำกัดของปัจจัยพื้นฐานสำหรับการพัฒนาประเทศไทย ในทุกด้านดังกล่าว ท่ามกลางแนวโน้มโลกที่มีการพัฒนาเทคโนโลยีใหม่ก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว และประเทศต่าง ๆ กำลังเร่งพัฒนานวัตกรรม และนำมาใช้ในการ เพิ่มมูลค่าผลผลิตและเพิ่มผลิตภาพการผลิต เพื่อเป็นอาวุธสำคัญในการต่อสู้ในสนามแข่งขันของโลก และการใช้ในการยกระดับคุณภาพชีวิตประชาชน จึงเป็นความท้าทายอย่างยิ่งสำหรับประเทศไทยที่จะต้องเร่งพัฒนาปัจจัยพื้นฐานทางยุทธศาสตร์ทุกด้านอัน ได้แก่ การลงทุนเพื่อการวิจัยและพัฒนา การพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์ ให้เป็นระบบโครงข่ายที่สมบูรณ์และมีประสิทธิภาพ การพัฒนาทุนมนุษย์ และการปฏิรูปให้การบริหารจัดการมีประสิทธิภาพ โปร่งใส และมีความรับผิดชอบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปรับปรุงด้านกฎระเบียบและระบบการบริหารราชการแผ่นดิน โดยที่แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ มุ่งเน้นการนำความคิดสร้างสรรค์และการพัฒนานวัตกรรม เพื่อทำให้เกิดสิ่งใหม่ที่มีมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ ทั้งในเรื่องกระบวนการผลิตและรูปแบบผลิตภัณฑ์และบริการใหม่ ๆ การเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยี รูปแบบการดำเนินธุรกิจ และการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของผู้คนในสังคมทั้งที่เป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างถาวร รวดเร็ว และการพัฒนาต่อยอด รวมถึงการใช้นวัตกรรมสำหรับการพัฒนาสินค้าและบริการทั้งในระดับพื้นฐานจนถึงระดับสูงซึ่งมีผลต่อคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชนในวงกว้าง ดังนั้น การพัฒนาในช่วง ๕ ปี ต่อจากนี้ไปจะเป็นช่วงที่มุ่งเน้นการพัฒนาบนฐานภูมิปัญญาที่เกิดจากการใช้ความรู้และทักษะ การใช้วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การวิจัยและพัฒนา และนวัตกรรมนำมาใช้การพัฒนาที่ยั่งยืน ขยายและสร้างฐานรายได้ใหม่ที่ครอบคลุมทั่วถึงมากขึ้น ควบคู่ไปกับการต่อยอดฐานรายได้เดิม สังคมไทยมีคุณภาพและมีความเป็นธรรม โดยมีที่ยืนสำหรับทุกคนในสังคมและไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง และเป็นการพัฒนาที่เกิดจากการผนึกกำลังในการผลักดันขับเคลื่อนร่วมกันของทุกภาคส่วน (Thailand ๔.๐)

ทั้งนี้ เพื่อให้การขับเคลื่อนการพัฒนาภายใต้แนวคิดและแนวทางดังกล่าว ข้างต้น เกิดผลสัมฤทธิ์ได้ตามเป้าหมายในช่วงระยะเวลาต่าง ๆ แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ ได้เน้นย้ำถึงความจำเป็นที่จะต้องปรับเปลี่ยนกลไกการบริหารราชการแผ่นดินสำคัญ ๆ การปรับเปลี่ยนกฎหมายและกฎระเบียบในหลายด้าน รวมถึงการปรับการบริหารจัดการให้มีธรรมาภิบาลในทุกระดับ ปลอดภัย รวดเร็ว และปรับเปลี่ยนทัศนคติของคนไทยในทุกภาคส่วนให้มีค่านิยมที่ดีงาม มีวินัย มีความรับผิดชอบ และมีความพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงโดยยึดหลักการรักษาผลประโยชน์ของส่วนรวม และด้วยสภาพปัญหาที่เรื้อรังและเชื่อมโยงกันซับซ้อนในขณะที่มีการ

เปลี่ยนแปลงของปัจจัยภายนอกประเทศที่จะส่งผลต่อการพัฒนาประเทศไทยมากขึ้น การพัฒนาเชิงรุก เพื่อเสริมจุดแข็งและการแก้ปัญหาจุดอ่อนดังกล่าวให้สัมฤทธิ์ผลได้อย่างจริงจังนั้นต้องเป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างขนานใหญ่สำหรับประเทศไทยที่มีแผนแม่บทการพัฒนาระยะยาวเป็นกรอบแนวทางที่จะกำกับทิศทาง ดังนั้น ภาคส่วนต่าง ๆ ในสังคมไทยจึงมีความตระหนักร่วมกันว่าประเทศไทยจำเป็นต้องมีการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติให้เป็นแผนแม่บทที่กำหนดเป้าหมายอนาคตประเทศในระยะยาว ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๗๙) โดยวางแนวทางการพัฒนาหลักที่ต้องดำเนินการภายใต้ทุกรัฐบาลอย่างต่อเนื่องเพื่อจะบรรลุเป้าหมายอนาคตของประเทศที่วางไว้โดยที่แผนแม่บทการพัฒนาระยะยาวจะเป็นกรอบที่ช่วยกำกับให้การขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไทยในมิติต่าง ๆ มีบูรณาการกัน แผนพัฒนาและแผนเฉพาะด้านในระดับต่าง ๆ มีความเชื่อมโยงเป็นลำดับที่เหมาะสมและสอดคล้องกันภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ และการกำหนดเป้าหมายในระยะยาวที่ชัดเจนส่งผลให้ต้องมีความต่อเนื่องในการแก้ปัญหาการเร่งด่วนและการพัฒนาพื้นฐานให้แข็งแกร่ง รวมทั้งต้องมีปรับระบบการติดตามและประเมินผลให้สามารถกำกับให้เกิดความเชื่อมโยงจากระดับยุทธศาสตร์สู่การจัดสรรงบประมาณและการดำเนินงานในระดับปฏิบัติที่สอดคล้องกับเป้าหมายที่เป็นผลผลิต ผลลัพธ์และผลสัมฤทธิ์ในที่สุด การพัฒนาภายใต้แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ จึงเป็น ๕ ปีแรก ของการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๗๙) สู่การปฏิบัติ โดยที่ยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี เป็นแผนแม่บทหลักของการพัฒนาประเทศไทยให้มีความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน โดยได้กำหนดเป้าหมายอนาคตประเทศไทยในระยะ ๒๐ ปี พร้อมทั้งประเด็นยุทธศาสตร์และแนวทางหลักที่จะขับเคลื่อนไปสู่เป้าหมายระยะยาวของประเทศที่ได้กำหนดไว้ โดยมีแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ เป็นเครื่องมือหรือกลไกสำคัญที่สุดที่ถ่ายทอดยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๗๙) สู่การปฏิบัติในลำดับแรกที่ขับเคลื่อนไปสู่การบรรลุเป้าหมายในระยะยาวได้ในที่สุด โดยมีกลไก ตามลำดับต่าง ๆ และกลไกเสริมอื่น ๆ ในการขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติให้เกิดประสิทธิผลตามเป้าหมาย ทั้งนี้ แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ ได้กำหนดเป้าหมายที่จะต้องบรรลุใน ๕ ปีแรก อย่างชัดเจนทั้งในมิติเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ในการกำหนดเป้าหมายที่จะบรรลุในระยะ ๕ ปีนั้น ได้พิจารณาและวิเคราะห์ถึงการต่อยอด ให้เกิดผลสัมฤทธิ์จากการดำเนินการต่อไปอีกใน ๓ แผนจวบจนถึงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๕ ในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๗๕ - ๒๕๗๙ ซึ่งเป็นช่วงสุดท้ายของยุทธศาสตร์ชาติ การพัฒนาก็จะบรรลุเป้าหมายอนาคตประเทศไทยเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วภายในปี พ.ศ. ๒๕๗๙ ที่กำหนดไว้ในยุทธศาสตร์ชาติเป้าหมายการพัฒนาในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ ทั้งในระดับภาพรวมและรายสาขาของการพัฒนาจึงเป็นรายละเอียดและองค์ประกอบของเป้าหมายของยุทธศาสตร์ชาติระยะ ๒๐ ปี ในทุกด้าน โดยที่แผนพัฒนาฯ ฉบับต่อ ๆ ไปก็จะกำหนดเป้าหมายและแนวทางการพัฒนามารับช่วงเมื่อผ่าน ๕ ปีแรกของช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ ผ่านไป

๒.๒ สาระสำคัญ

๒.๒.๑ หลักการสำคัญของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔) การพัฒนาประเทศในระยะของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ จะมุ่งบรรลุเป้าหมายในระยะ ๕ ปี ที่จะสามารถต่อยอดในระยะต่อไปเพื่อให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาระยะยาวตามยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี โดยมีหลักการสำคัญของแผนพัฒนาฯ ดังนี้

๒.๒.๑.๑ ยึด “หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ต่อเนื่องมาตั้งแต่แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๙ เพื่อให้เกิดบูรณาการการพัฒนาในทุกมิติอย่างสมเหตุสมผล มีความ

พอประมาณและมีระบบภูมิคุ้มกันและการบริหารจัดการความเสี่ยงที่ดี ซึ่งเป็นเงื่อนไขจำเป็นสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยมุ่งเน้นการพัฒนาตนให้มีความเป็นคนที่สมบูรณ์ สังคมไทยเป็นสังคมคุณภาพ สร้างโอกาสและมีที่ยืนให้กับทุกคนในสังคมได้ดำเนินชีวิตที่ดี มีความสุขและอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์ ในขณะที่ระบบเศรษฐกิจของประเทศก็เจริญเติบโตอย่างต่อเนื่อง มีคุณภาพ และมีเสถียรภาพ การกระจายความมั่งคั่งอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม เป็นการเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม รักษาความหลากหลายทางชีวภาพ ชุมชนวิถีชีวิต ค่านิยม ประเพณี และวัฒนธรรม

๒.๒.๑.๒ ยึด “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” มุ่งสร้างคุณภาพชีวิตและสุขภาวะที่ดีสำหรับคนไทย พัฒนาคอนให้มีความเป็นคนที่สมบูรณ์มีวินัย ใฝ่รู้ มีความรู้ มีทักษะ มีความคิด สร้างสรรค์ มีทัศนคติที่ดี รับผิดชอบต่อสังคม มีจริยธรรมและคุณธรรม พัฒนาคอนทุกช่วงวัย และเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างมีคุณภาพ รวมถึงการสร้างคนให้ใช้ประโยชน์และอยู่กับสิ่งแวดล้อมอย่างเกื้อกูล อนุรักษ์ ฟื้นฟู ใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสม

๒.๒.๑.๓ ยึด “วิสัยทัศน์ภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี” มาเป็นกรอบของวิสัยทัศน์ประเทศไทยในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ วิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” หรือเป็นคติพจน์ประจำชาติว่า “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” โดยที่วิสัยทัศน์ดังกล่าวสนองต่อผลประโยชน์แห่งชาติ ได้แก่ การมีเอกราชอธิปไตย และบูรณภาพแห่งเขตอำนาจรัฐ การดำรงอยู่อย่างมั่นคงยั่งยืนของสถาบันหลักของชาติ การดำรงอยู่อย่างมั่นคงของชาติและประชาชนจากภัยคุกคามทุกรูปแบบ การอยู่ร่วมกันในชาติอย่างสันติสุขเป็นปึกแผ่นมีความมั่นคงทางสังคมท่ามกลางพหุสังคมและการมีเกียรติและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ความเจริญเติบโตของชาติ ความเป็นธรรมและความอยู่ดีมีสุขของประชาชน ความยั่งยืนของฐานทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ความมั่นคงทางพลังงาน อาหารและน้ำ ความสามารถในการรักษาผลประโยชน์ของชาติภายใต้การเปลี่ยนแปลงของภาวะแวดล้อมระหว่างประเทศและการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ประสานสอดคล้องกันด้านความมั่นคงในประชาคมอาเซียนและประชาคมโลกอย่างมีเกียรติและศักดิ์ศรี ประเทศไทยไม่เป็นภาระของโลกและสามารถเกื้อกูลประเทศที่มีศักยภาพทางเศรษฐกิจด้อยกว่า

๒.๒.๑.๔ ยึด “เป้าหมายอนาคตประเทศไทยปี พ.ศ. ๒๕๗๙” ที่เป็นเป้าหมายในยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปีมาเป็นกรอบในการกำหนดเป้าหมายที่จะบรรลุใน ๕ ปีแรกและเป้าหมายในระดับย่อยลงมา โดยที่เป้าหมายและตัวชี้วัดในด้านต่าง ๆ มีความสอดคล้องกับกรอบเป้าหมายที่ยั่งยืน (SDGs) ทั้งนี้ เป้าหมายประเทศไทยในปี พ.ศ. ๒๕๗๙ ซึ่งเป็นการยอมรับร่วมกันนั้น พิจารณาจากทั้งประเด็นหลักและลักษณะของการพัฒนา ลักษณะฐานการผลิตและบริการสำคัญของประเทศ ลักษณะของคนไทยและสังคมไทยที่พึงปรารถนา และกลุ่มเป้าหมายในสังคมไทย โดยกำหนดไว้ดังนี้ “เศรษฐกิจและสังคมไทยมีการพัฒนาอย่างมั่นคงและยั่งยืนบนฐานการพัฒนาที่ยั่งยืน สังคมไทยเป็นสังคมที่เป็นธรรมมีความเหลื่อมล้ำน้อย คนไทยเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นพลเมืองที่มีวินัย ตันรู้และเรียนรู้ได้ด้วยตนเองตลอดชีวิต มีความรู้ มีทักษะและทัศนคติที่เป็นค่านิยมที่ดี มีสุขภาพร่างกายและจิตใจที่สมบูรณ์ มีความเจริญเติบโตทางจิตวิญญาณ มีจิตสาธารณะและทำประโยชน์ต่อส่วนรวม มีความเป็นพลเมืองไทย พลเมืองอาเซียน และพลเมืองโลก ประเทศไทยมีบทบาทที่สำคัญใน

เวทีนนานาชาติ ระบบเศรษฐกิจตั้งอยู่บนฐานของการใช้นวัตกรรมดิจิทัล สามารถแข่งขันในการผลิตได้ และค้าขายเป็น มีความเป็นสังคมประกอบการ มีฐานการผลิตและบริการที่มีคุณภาพ และรูปแบบที่โดดเด่นเป็นที่ต้องการในตลาดโลก เป็นฐานการผลิตและบริการที่สำคัญ เช่น การให้บริการคุณภาพทั้งด้านการเงิน ระบบโลจิสติกส์ บริการด้านสุขภาพ และท่องเที่ยวคุณภาพ เป็นครัวโลกของอาหารคุณภาพและปลอดภัย เป็นฐานอุตสาหกรรมและบริการอัจฉริยะ มาต่อยอดฐานการผลิตและบริการที่มีศักยภาพในปัจจุบันและพัฒนาฐานการผลิตและบริการใหม่ ๆ เพื่อนำประเทศไทยไปสู่การมีระบบเศรษฐกิจ สังคม และประชาชนที่มีความเป็นอัจฉริยะ”

๒.๒.๑.๕ ยึด “หลักการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ลดความเหลื่อมล้ำ และขับเคลื่อนการเจริญเติบโตจากการเพิ่มผลิตภาพการผลิต บนฐานของการใช้ภูมิปัญญาและนวัตกรรม” แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ มุ่งเน้นการสร้างความสำเร็จเติบโตทางเศรษฐกิจที่มีความครอบคลุมทั่วถึงเพื่อเพิ่มขยายฐานกลุ่มประชากร ชั้นกลางให้กว้างขึ้น โดยกำหนดเป้าหมายในการเพิ่มโอกาสทางเศรษฐกิจโอกาสทางสังคม และรายได้ของ กลุ่มประชากรรายได้ต่ำสุดร้อยละ ๔๐ ให้สูงขึ้น นอกจากนี้ การเพิ่มผลิตภาพการผลิตบนฐานของการใช้ ภูมิปัญญาและพัฒนานวัตกรรมนับเป็นหัวใจสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาในระยะต่อไปสำหรับทุกภาคส่วนในสังคมไทย โดยที่เส้นทางการพัฒนาที่มุ่งสู่การเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วนั้นกำหนดเป้าหมายทั้งในด้านรายได้ ความเป็นธรรม การลดความเหลื่อมล้ำและขยายฐานคนชั้นกลาง การสร้างสังคมที่มีคุณภาพและมี ธรรมาภิบาล และความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

๒.๒.๑.๖ ยึด “หลักการนำไปสู่การปฏิบัติให้เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างจริงจังใน ๕ ปีที่ต่อยอดไปสู่ผลสัมฤทธิ์ที่เป็นเป้าหมายระยะยาว” จากการที่แผนพัฒนาฯ เป็นกลไกเชื่อมต่อในลำดับแรกที่จะกำกับ และส่งต่อแนวทางการพัฒนาและเป้าหมายในยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี ให้เกิดการปฏิบัติในทุกระดับและในแต่ละด้านอย่างสอดคล้องกัน แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ จึงให้ความสำคัญกับการใช้กลไกประชารัฐที่เป็นการรวมพลังขับเคลื่อนจากทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาชน และการกำหนดประเด็นบูรณาการของการพัฒนาที่มีลำดับความสำคัญสูง และได้กำหนดในระดับแผนงาน/โครงการสำคัญที่จะตอบสนองต่อเป้าหมายการพัฒนาได้อย่างแท้จริง รวมทั้งการกำหนดเป้าหมายและตัวชี้วัดที่มีความครอบคลุมหลากหลายมิติมากกว่าในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ผ่าน ๆ มา ในการกำหนดเป้าหมายได้คำนึงถึงความสอดคล้องกับเป้าหมายระยะยาวของยุทธศาสตร์ชาติและการเป็นกรอบกำกับเป้าหมายและตัวชี้วัดในระดับย่อยลงมาที่จะต้องถูกส่งต่อและกำกับให้สามารถดำเนินการให้เกิดขึ้นอย่างมีผลสัมฤทธิ์ภายใต้กรอบการจัดสรรงบประมาณ การติดตามและประเมินผลการใช้จ่ายเงินงบประมาณแผ่นดินและการติดตามประเมินผลการปฏิบัติราชการรวมทั้งการพัฒนาระบบราชการที่สอดคล้องเป็นสาระเดียวกันหรือเสริมหนุนซึ่งกันและกัน แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ จึงกำหนดประเด็นบูรณาการเพื่อการพัฒนาเพื่อเป็นแนวทางสำคัญประกอบการจัดสรรงบประมาณแผ่นดินรวบรวมและกำหนดแผนงาน/โครงการสำคัญในระดับปฏิบัติ และกำหนดจุดเน้นในการพัฒนาเชิงพื้นที่ในระดับสาขาการผลิตและบริการและจังหวัดที่เป็นจุดยุทธศาสตร์สำคัญในด้านต่าง ๆ

๒.๒.๒ จุดเปลี่ยนสำคัญในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ ๑๒

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ นับว่าเป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญในหลายเรื่อง ได้แก่ ๑. การกำกับกรอบเป้าหมายและแนวทางการพัฒนาหลักในระยะยาวด้านยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐

ปี โดยที่แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ เป็นกลไกเชื่อมโยงสู่การขับเคลื่อน การพัฒนาโดยกำหนดเป้าหมายที่ จะต้องบรรลุและแนวทางพัฒนาที่ต้องดำเนินการในช่วง ๕ ปีแรกของยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี ๒. การปรับเปลี่ยนเรื่องการเชื่อมต่อการแปลงแผนสู่การปฏิบัติให้มีกรอบและทิศทางในการกำกับที่ชัดเจน ขึ้น นั่นคือ แผนพัฒนาฯ ฉบับนี้ได้กำหนดแนวทางการพัฒนาในรายละเอียดที่จะเชื่อมต่อการปฏิบัติ โดยได้กำหนดแผนงาน/โครงการกลุ่มสำคัญ ๆ ที่ต้องดำเนินการในระดับแผนงาน และโครงการสำคัญ (Flagship Program) ในช่วง ๕ ปีแรกของการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติสู่การปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความ ชัดเจนในการปฏิบัติโดยใช้กลไกแผนเฉพาะด้าน ยุทธศาสตร์กระทรวง แผนการพัฒนาภาค แผนพัฒนา จังหวัดและกลุ่มจังหวัด และแผนปฏิบัติการประจำปีของหน่วยงานต่าง ๆ ในการขับเคลื่อนตามแนว ยุทธศาสตร์นั้น ๆ ให้บรรลุผลโดยจะต้องมีการจัดสรรงบประมาณแบบบูรณาการประเด็นการพัฒนา และเชิงพื้นที่ และมีการกำหนดตัวชี้วัดในการติดตามประเมินผล ที่เป็นระบบเชื่อมโยง ที่สามารถ สะท้อนถึงผลลัพธ์และผลสัมฤทธิ์ของการพัฒนาได้อย่างแท้จริง ซึ่งในช่วง ๕ ปีต่อจากนี้ไประบบการ จัดสรรงบประมาณ การบริหารจัดการงบประมาณแผ่นดิน แผนสำหรับการบริหารราชการแผ่นดิน กฎระเบียบเรื่องวินัยการเงินการคลังภาครัฐ และระบบการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตาม ยุทธศาสตร์การพัฒนาและระบบการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติราชการของหน่วยงานภาครัฐ จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก เพื่อการรองรับความท้าทายในการขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติที่สัมฤทธิ์ ผลในขณะเดียวกันแนวทางการพัฒนาซึ่งเป็นรายละเอียดภายใต้ยุทธศาสตร์ทั้ง ๑๐ ยุทธศาสตร์นั้น ได้ กำหนดให้ครอบคลุมในหลากหลายประเด็นและแนวทางการพัฒนาเฉพาะด้าน ซึ่งหน่วยงาน รับผิดชอบได้กำหนดไว้แล้วภายใต้แผนเฉพาะด้านหรือกำลังดำเนินการ ทั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อการ บูรณาการประเด็นการพัฒนา และเพื่อสนับสนุนให้เกิดการดำเนินการอย่างต่อเนื่องและเกิดการต่อยอดให้สามารถดำเนินการได้สัมฤทธิ์ผล ๓. แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ กำหนดแนวทางการพัฒนา จังหวัด ภาค และเมืองที่กำหนดพื้นที่เป้าหมายและสาขาการผลิตและบริการเป้าหมายที่เป็นแนวทาง ปฏิบัติที่ชัดเจนลงไป เพื่อกำกับให้การขับเคลื่อนการพัฒนาเชิงพื้นที่ จังหวัด ภาค และเมือง เกิด ผลสัมฤทธิ์โดยสอดคล้องกับเป้าหมายรวมของประเทศ และ ๔. แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ ก็ได้กำหนด ประเด็นและแนวทาง ที่สนับสนุนการขับเคลื่อนประเด็นการปฏิรูปประเทศที่สภาปฏิรูปแห่งชาติและ สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปได้เสนอ โดยมุ่งเน้นในเรื่องที่มีความชัดเจนและต้องเร่งดำเนินการให้แล้วเสร็จ ในช่วง ๕ ปีต่อจากนี้ไป ซึ่งนับว่าเป็นทั้งช่วงเวลาสำคัญของการปฏิรูปประเทศและวางรากฐานเพื่อการ พัฒนาในระยะยาวให้มีความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน นอกจากนี้ แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ ยังคงมุ่ง เสริมสร้างกลไกการพัฒนาให้มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับสถานการณ์ที่เป็นปัจจุบันมากขึ้นทั้ง กลไกที่เป็นกฎหมายและกฎระเบียบต่าง ๆ และกลไกการทำงานในรูปแบบของคณะกรรมการหรือ หน่วยงานที่รับผิดชอบการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ในทุกระดับให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับ สถานการณ์ ลดความซ้ำซ้อนทั้งในระดับประเทศและระดับพื้นที่ให้ดำเนินงาน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และในขณะเดียวกันก็เพิ่มบทบาทของกลไกภาคองค์ความรู้ เทคโนโลยี นวัตกรรม และความคิด สร้างสรรค์ให้เป็นเครื่องมือหลักในการขับเคลื่อนการพัฒนาในทุกภาคส่วน

๒.๒.๓ ยุทธศาสตร์ชาติ

สำหรับยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและ สังคม ฉบับที่ ๑๒ ถูกกำหนดจากยุทธศาสตร์ทั้ง ๖ ด้านภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี และกำหนดเป็น

แนวทางในรายละเอียด ที่แสดงให้เห็นถึงความสอดคล้องและการตอบสนองต่อเป้าหมายที่ต้องบรรลุ ในระยะ ๕ ปี ที่จะเป็นการ วางพื้นฐานที่สามารถสานต่อการพัฒนาในประเด็นสำคัญของประเทศใน ระยะต่อไปที่สนับสนุนเป้าหมาย การพัฒนาให้เกิดความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน โดยใช้หลักของ ประชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนำทาง ทั้งนี้ภายใต้ยุทธศาสตร์ทั้ง ๑๐ ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ ได้ กำหนดแนวทางการพัฒนารอบคลุมรายละเอียดที่ตอบสนองต่อจุดเน้นประเด็นหลักของการพัฒนา ในระยะ ๕ ปี และมุ่งต่อยอดผลสัมฤทธิ์ในแผนพัฒนา ฯ ฉบับต่อ ๆ ไป โดยจะต้องต่อยอดให้เกิดความ ต่อเนื่องของการขับเคลื่อนการพัฒนาปัจจัยพื้นฐาน และการแก้ปัญหาสำคัญที่เป็นรากเหง้าของปัญหา ต่าง ๆ และประเด็นปฏิรูปประเทศให้ลุล่วง รวมทั้งประเด็นร่วมที่มีความเชื่อมโยงกับหลากหลาย ประเด็นการพัฒนาที่จะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนต่อเนื่องกันไปตลอด ๒๐ ปี

ยุทธศาสตร์ที่กำหนดในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ มีจำนวน ๑๐ ยุทธศาสตร์ ซึ่งมีรายละเอียดมากกว่าในยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี ทั้งนี้ส่วนหนึ่งเป็นเพราะภายใต้ สถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลง อย่างต่อเนื่องนั้นเป็นการยากในการที่จะกำหนดยุทธศาสตร์และแนว ทางการพัฒนาในรายละเอียดที่ชัดเจน ในแผนพัฒนาระยะยาว เช่น ยุทธศาสตร์ชาติได้ยุทธศาสตร์และ แนวทางการพัฒนาจำเป็นต้องมีการกำหนดและปรับปรุงให้สอดคล้องกับเงื่อนไขและปัจจัยแวดล้อมใน ช่วงเวลานั้น ๆ จึงจะสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยเหตุดังกล่าวยุทธศาสตร์ชาติจึง เป็นการกำหนดกรอบที่เป็นประเด็นหลักของการพัฒนาประเทศที่ครอบคลุมมิติต่าง ๆ ซึ่งสะท้อนทั้งใน เรื่องการพัฒนารฐานการผลิตและบริการ การพัฒนากลุ่มเป้าหมาย และการพัฒนาในเรื่องกลไกและ กฎระเบียบ รวมทั้งการพัฒนาทุนมนุษย์ ภายใต้การกำหนดและการยึดหลักการสำคัญของการพัฒนา ดังนั้น ยุทธศาสตร์การพัฒนาในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ จึงประกอบด้วยยุทธศาสตร์ชาติทั้ง ๖ ยุทธศาสตร์ ได้แก่ ๑. ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพมนุษย์ ๒. ยุทธศาสตร์การสร้าง ความเป็นธรรมลดและความเหลื่อมล้ำในสังคม ๓. ยุทธศาสตร์การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ และแข่งขันได้อย่างยั่งยืน ๔. ยุทธศาสตร์การเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ๕. ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างความมั่นคงแห่งชาติเพื่อการพัฒนาประเทศสู่ความมั่งคั่งและยั่งยืน และ ๖. ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการในภาครัฐการป้องกันการทุจริตประพฤติมิชอบและธรรมาภิบาลใน สังคมไทย และประกอบกับอีก ๔ ยุทธศาสตร์ที่มุ่งเน้นการพัฒนาพื้นฐานเชิงยุทธศาสตร์และกลไก สนับสนุนให้การดำเนินยุทธศาสตร์ทั้ง ๖ ด้านให้สัมฤทธิ์ผลประกอบด้วย ๗. ยุทธศาสตร์การพัฒนา โครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์ ๘. ยุทธศาสตร์การพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัย และ นวัตกรรม ๙. ยุทธศาสตร์การพัฒนาภาคเมือง และพื้นที่เศรษฐกิจและ ๑๐. ยุทธศาสตร์ความร่วมมือ ระหว่างประเทศเพื่อการพัฒนายุทธศาสตร์การพัฒนาที่สำคัญในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ มี สารสำคัญในส่วนของบริหารจัดการน้ำ คือยุทธศาสตร์ที่ ๓ การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ และแข่งขันได้อย่างยั่งยืนในประเด็นที่ ๓.๒.๒ การสร้างความเข้มแข็งให้เศรษฐกิจรายสาขา มี เป้าหมาย/ตัวชี้วัดที่สอดคล้องกับการพัฒนาการเกษตร อาทิ อัตราการขยายตัวของภาคเกษตร ขยายตัวเฉลี่ยไม่ต่ำกว่า ร้อยละ ๓ รายได้เงินสดสุทธิทางการเกษตรเพิ่มขึ้นเป็น ๕๙,๔๖๐ บาทต่อ ครัวเรือนในปี พ.ศ. ๒๕๖๔ และ พื้นที่ทำการทำเกษตรกรรมยั่งยืนเพิ่มขึ้นเป็น ๕,๐๐๐,๐๐๐ ไร่ในปี พ.ศ. ๒๕๖๔ โดยมีแนวทางการพัฒนาที่สำคัญ เช่น เสริมสร้างฐานการผลิตภาคเกษตรให้เข้มแข็งและ ยั่งยืน สร้างและถ่ายทอดองค์ความรู้ทางวิชาการ วิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและนวัตกรรม ภูมิปัญญา

ท้องถิ่นด้านการเกษตรแบบมีส่วนร่วม ยุทธศาสตร์การผลิตสินค้าเกษตรและอาหารเข้าสู่ระบบมาตรฐาน ส่งเสริมและเร่งขยายผลแนวความคิดการทำการเกษตรตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นต้น

ยุทธศาสตร์ที่ ๔ การเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ในเป้าหมายที่ ๒ สร้างความมั่นคงด้านน้ำ และบริหารจัดการทรัพยากรน้ำฯ มีตัวชี้วัดที่สอดคล้อง คือ ประสิทธิภาพการใช้น้ำในพื้นที่ชลประทานเพิ่มขึ้น และพื้นที่ชลประทานเพิ่มขึ้นปีละ ๓๕๐,๐๐๐ ไร่ โดยมีแนวทางการพัฒนาที่สำคัญ อาทิ เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อให้เกิดความมั่นคง สมดุล และยั่งยืน ส่งเสริมการผลิตและการบริโภคที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม สนับสนุนการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก และเพิ่มขีดความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

๓. แผนยุทธศาสตร์การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ พ.ศ. ๒๕๕๘

๓.๑ ความเป็นมา

น้ำเป็นทรัพยากรพื้นฐานที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ ทั้งการอุปโภค บริโภค การทำการเกษตรกรรม การอุตสาหกรรม การคมนาคม การผลิตพลังงาน การท่องเที่ยว และกีฬารวมถึงมีความสำคัญในเชิงนิเวศวิทยาที่ช่วยรักษาความสมดุลของระบบนิเวศต่าง ๆ ด้วย แต่เนื่องจากการเพิ่มขึ้นของประชากรและการขยายตัวของภาคเศรษฐกิจ ทำให้มีความต้องการใช้น้ำทั้งทางตรงและทางอ้อมเพิ่มมากขึ้น ในขณะที่ป่าต้นน้ำถูกบุกรุกทำลายอย่างต่อเนื่อง เกิดปัญหาการชะล้างพังทลายของดินส่งผลให้ความสามารถในการเก็บกักน้ำหรือการชะลอน้ำตามธรรมชาติลดลง ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศนำไปสู่ปัญหาน้ำท่วม และขาดแคลนน้ำทวีความรุนแรงเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ยังมีการระบายน้ำเสียทั้งจากภาคการเกษตร อุตสาหกรรมและชุมชนลงสู่แหล่งน้ำ ส่งผลให้เกิดปัญหาด้านคุณภาพน้ำเพิ่มขึ้นอีกด้วย ที่ผ่านมามีว่าประเทศไทยได้กำหนดแนวนโยบาย ตลอดจนจัดทำแผนแม่บทที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการน้ำมาอย่างต่อเนื่อง แต่เนื่องจากความสลับซับซ้อนของสภาพปัญหาที่แปรเปลี่ยนตลอดเวลาทำให้นโยบายและแผนแม่บทที่เกี่ยวข้องกับน้ำดังกล่าวไม่อาจครอบคลุมในทุกปัจจัยของปัญหา ประกอบกับความไม่ชัดเจนของการบูรณาการแผนงานร่วมกันระหว่างหน่วยราชการทั้งส่วนกลางและท้องถิ่นที่รับผิดชอบ จึงไม่สามารถแก้ไขปัญหาที่ยั่งยืนได้ เพื่อให้การพัฒนาและบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของประเทศเป็นไปอย่างรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ ป้องกันและบรรเทาภัยพิบัติให้กับประชาชนอย่างแท้จริง คณะรักษาความสงบแห่งชาติจึงได้มีคำสั่งที่ ๘๕/๒๕๕๗ ลงวันที่ ๓ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๕๗ แต่งตั้งคณะกรรมการกำหนดนโยบายและการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำขึ้น เพื่อกำหนดกรอบนโยบายและแผนงานการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ การป้องกันและแก้ไขปัญหาอุทกภัย ภัยแล้ง และคุณภาพน้ำของประเทศให้เป็นไปอย่างมีเอกภาพและบูรณาการ ซึ่งคณะกรรมการกำหนดนโยบายและการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ได้แต่งตั้งคณะอนุกรรมการขึ้น ๕ คณะ ประกอบด้วย

๑. คณะอนุกรรมการพัฒนาและบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในพื้นที่ภาคเหนือ ภาคกลาง และภาคตะวันออก

๒. คณะอนุกรรมการพัฒนาและบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใต้

๓. คณะอนุกรรมการจัดการระบบข้อมูลสนับสนุนการตัดสินใจ

๔. คณะอนุกรรมการพัฒนาและบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเกี่ยวกับการจัด
องค์กรและการออกกฎ

๕. คณะอนุกรรมการด้านการประชาสัมพันธ์และการมีส่วนร่วมโดยในแต่ละ
อนุกรรมการประกอบด้วยผู้แทนจากส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ และสถาบันต่าง ๆ ร่วมพิจารณาจัดทำ
ร่างยุทธศาสตร์การจัดทำแผนยุทธศาสตร์การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

๕.๑ เพื่อแก้ไขปัญหาทรัพยากรน้ำ ที่มีผลกระทบรุนแรงต่อสังคมและ
เศรษฐกิจที่ต้องเร่งดำเนินการอย่างต่อเนื่อง (ปี พ.ศ. ๒๕๕๘ - ๒๕๖๙)

๕.๒ เพื่อบริหารจัดการทรัพยากรน้ำแบบบูรณาการเพื่อสร้างความสุขให้กับ
ประชาชน และให้โอกาสการเข้าถึงทรัพยากรน้ำของทุกภาคส่วนอย่างเหมาะสม

๕.๓ เพื่อการสร้างความสมดุลระหว่างการพัฒนาและการใช้ประโยชน์จาก
ทรัพยากรน้ำตามศักยภาพลุ่มน้ำ เพื่อการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคมและรักษาสีน้ำแวดล้อมอย่างยั่งยืน
ทั้งนี้ แผนยุทธศาสตร์การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของประเทศฉบับนี้ จะเป็นกรอบในการจัดทำ
แผนยุทธศาสตร์/แผนปฏิบัติการระดับลุ่มน้ำต่อไป

๔. ยุทธศาสตร์กรมชลประทาน ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๗๙)

ยุทธศาสตร์ที่ ๒ การพัฒนาแหล่งน้ำและเพิ่มพื้นที่ชลประทานตามศักยภาพ
ลักษณะลุ่มน้ำ (Basin – based Approach)

ด้วยลักษณะของพื้นที่และรูปแบบของลุ่มน้ำที่มีอยู่ในประเทศไทยนั้น มีความ
แตกต่างและมีลักษณะเฉพาะในแต่ละพื้นที่ ดังนี้ การพัฒนาแหล่งน้ำในแต่ละพื้นที่จะต้องมีการศึกษา
ลักษณะของพื้นที่ และความต้องการที่มีความแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ลุ่มน้ำ เพื่อการวางแผนพัฒนา
โครงการแบบอนุกรมประสงค์ในแต่ละลุ่มน้ำ ครอบคลุมรายละเอียดตั้งแต่แหล่งน้ำที่ต้องพัฒนาขึ้นมา
ใหม่ แหล่งน้ำที่ต้องการเพิ่มประสิทธิภาพที่ชัดเจน พร้อมกับมีการออกแบบและวางแผนการพัฒนา
แหล่งน้ำที่มีลักษณะเฉพาะของแต่ละลุ่มน้ำ โดยแผนดังกล่าวจะต้องครอบคลุมการออกแบบ วางแผน
และกำหนดชุดโครงการ (Package) แบบอนุกรมประสงค์ ที่สามารถระบุได้ว่าจะมีการพัฒนาแหล่งน้ำใน
รูปแบบใด และบนพื้นที่ใด ในแต่ละลุ่มน้ำ ซึ่งการดำเนินการอาจทำตั้งแต่ในระดับลุ่มน้ำย่อย แล้วจึงนำ
ข้อมูลเหล่านั้นมาเชื่อมโยงบูรณาการให้เป็นลุ่มน้ำที่ใหญ่ขึ้น เพื่อการขับเคลื่อนที่มีความชัดเจน
สามารถมองเห็นผลกระทบในวงกว้างและเพิ่มความสามารถใช้เป็นแผนที่นำทางในการก่อสร้าง
โครงการ พร้อมกับใช้เครื่องมือในการแสวงหาและพัฒนาภาคีแบบบูรณาการ เพื่อช่วยขับเคลื่อนการ
พัฒนาโครงการในการแสวงหาและพัฒนาภาคีแบบบูรณาการ เพื่อช่วยขับเคลื่อนการพัฒนาโครงการ
แต่ละพื้นที่ต่อไปได้

ทั้งนี้ หากไม่มีการวางแผนการพัฒนาโครงการในลักษณะดังกล่าวล่วงหน้า จะทำให้
การพัฒนาโครงการชลประทานกลายเป็นการพัฒนาโครงการที่เป็นลักษณะเชิงเดี่ยว กระจุกกระจาย
ทำให้ไม่ สามารถเห็นผลกระทบในวงกว้างได้ และอาจส่งผลกระทบต่อด้านที่อาจเข้ามา ท้ายที่สุด
โครงการดังกล่าวอาจถูกลดความสำคัญ ส่งผลต้องงบประมาณ และมีความเสี่ยงด้านความล่าช้าหรือ
อาจต้องมีการยุติโครงการในที่สุด

กลยุทธ์ที่ ๑.๑ จัดทำแผนแม่บทการพัฒนาตามลุ่มน้ำหลัก และจัดทำแผนแม่บท
การพัฒนาลุ่มน้ำสาขา (ลุ่มน้ำย่อย) ทั้งระบบ โดยจัดการน้ำตามแนวทาง IWRM (Integrated Water

Resource Management) มุ่งเน้นการทบทวนแผนงานและข้อมูลที่เกี่ยวข้องเพื่อจัดทำแผนแม่บทพัฒนาแหล่งน้ำตามลุ่มน้ำหลักและลุ่มน้ำสาขาตามความแตกต่างของลักษณะพื้นที่ (Area - Based) และดำเนินการในลักษณะลุ่มน้ำย่อยเมื่อดำเนินการลุ่มน้ำย่อยได้ทั้งหมดแล้วจะสามารถต่อภาพเป็นลุ่มน้ำใหญ่ได้ โดยการดำเนินงานส่วนนี้จะต้องครอบคลุมทั้งแนวทางหลักที่มีการดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน และความเป็นไปได้ในการดำเนินงานแนวทางเสริมอื่นๆ ที่เป็นแนวทางการทั้งหมดควรอยู่ภายใต้แนวทางการบริหารจัดการน้ำแบบผสมผสาน Integrated Water Resource Management (IWRM) คือ กระบวนการในการส่งเสริมการประสาน การพัฒนาและจัดการน้ำ ดิน และทรัพยากรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำประโยชน์สูงสุดทางเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ที่ดีของสังคมอย่างทัดเทียมกัน โดยไม่ส่งผลกระทบต่อความยั่งยืนของระบบนิเวศที่สำคัญ

กลยุทธ์ที่ ๑.๒ ดำเนินการพัฒนาโครงการชลประทานตามแผนแม่บทการพัฒนาลุ่มน้ำหลัก และลุ่มน้ำสาขา (ลุ่มน้ำย่อย) ด้วยนวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการบริหารจัดการน้ำ การพัฒนาแหล่งน้ำและเพิ่มพื้นที่ชลประทานให้เต็มตามศักยภาพและเป้าหมาย ที่สอดคล้องกับแผนแม่บท และพัฒนาแหล่งน้ำ โดยให้ความสำคัญกับโครงการในลักษณะลุ่มน้ำย่อยทั้งระบบ (ใหญ่-กลาง-เล็ก-สูบน้ำ-แก้มลิง-ระบบส่งน้ำในส่วนที่มีแหล่งกักเก็บน้ำแล้ว ฯลฯ) ซึ่งรวมถึงการดำเนินงานตามแผนการศึกษาต่าง ๆ ในกลยุทธ์ ๑.๑ ด้วย ทั้งนี้ การดำเนินงานในส่วนนี้จะมุ่งเน้นไปที่การนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมด้านชลประทานรูปแบบใหม่มาปรับใช้ เพื่อส่งเสริมการพัฒนาแหล่งน้ำรูปแบบใหม่ และปรับปรุงแนวทางการบริหารจัดการน้ำอันจะนำมาสู่การพัฒนาเป็นพื้นที่ชลประทานในอนาคตได้

กลยุทธ์ที่ ๑.๓ ผันน้ำและเก็บกักจากลุ่มน้ำในประเทศและแหล่งน้ำนานาชาติมาใช้ ประโยชน์ มุ่งเน้นการเพิ่มปริมาณน้ำ และลดการสูญเสียของน้ำผ่านการผันน้ำ และกระบวนการเก็บกักน้ำจากแหล่งน้ำต่าง ๆ ทั้งในส่วนลุ่มน้ำภายในต่างประเทศ และแหล่งน้ำนานาชาติมาใช้ประโยชน์มากขึ้น

กลยุทธ์ที่ ๑.๔ ปรับปรุงเพิ่มประสิทธิภาพแหล่งน้ำ เพื่อเพิ่มความจุในการกักเก็บน้ำ สำหรับการเพิ่มพื้นที่ชลประทานรองรับความต้องการการใช้น้ำที่เพิ่มขึ้น แหล่งน้ำ และ อาคารชลประทาน ที่มีอยู่ในปัจจุบันอาจมีสภาพที่ทรุดโทรม หรือมีปริมาณน้ำเก็บกักที่ไม่เพียงพอกับความต้องการใช้น้ำในพื้นที่ ดังนั้นกลยุทธ์ในส่วนนี้จึงมุ่งเน้นไปที่ แนวทางการปรับปรุงประสิทธิภาพแหล่งน้ำ และอาคารชลประทานต่าง ๆ เพื่อเพิ่มความจุในการเก็บน้ำ อันจะนำมาถึงการเพิ่มพื้นที่ชลประทานมากขึ้น หรือมีปริมาณน้ำที่เพียงพอต่อความต้องการใช้น้ำที่เพิ่มขึ้นได้

กลยุทธ์ที่ ๑.๕ แสวงหาความร่วมมือและร่วมทุนจากภาคีในการพัฒนาแหล่งน้ำ เพื่อให้การดำเนินงานทางด้านการพัฒนาแหล่งน้ำในอนาคตเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด กรมชลประทานจึงต้องมีการปรับเปลี่ยนแนวทางการทำงานที่มุ่งเน้นการดำเนินงานในรูปแบบขอความร่วมมือและการร่วมทุนจากภาคีเครือข่ายที่จะเข้าร่วมพัฒนาแหล่งน้ำร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาโครงการที่เกิดจากความร่วมมือแบบ PPP : Public Partnership แบบประชารัฐ หรือแม้แต่การดำเนินการตามนโยบายที่ภาครัฐพยายามผลักดันให้เกิดขึ้น เป็นต้น

กลยุทธ์ที่ ๑.๖ ดำเนินงานโครงการชลประทานอันเนื่องมาจากพระราชดำริให้ครบทั้งระบบการดำเนินงานโครงการชลประทานอันเนื่องมาจากพระราชดำริสามารถดำเนินการได้เร็ว มักได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วนและสามารถแก้ไขความเดือดร้อนของประชาชนได้ แต่การ

ดำเนินงานโครงการบางส่วนยังขาดระบบส่งน้ำทำให้ไม่สามารถใช้ประโยชน์จากระบบชลประทานได้เต็มประสิทธิภาพ ดังนั้น ในแนวทางการดำเนินงานนี้ จะต้องครอบคลุม ๒ ลักษณะ ได้แก่

- การปรับปรุงโครงการชลประทานอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่มีอยู่เดิมให้ครบทั้งระบบ (อาทิ การปรับปรุงระบบส่งน้ำในโครงการมีแต่แหล่งน้ำ)

- การก่อสร้างโครงการชลประทานอันเนื่องมาจากพระราชดำริใหม่แบบครบวงจร (พัฒนาทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ)

ยุทธศาสตร์ที่ ๒ การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการน้ำอย่างบูรณาการ ตามวัตถุประสงค์การใช้น้ำ

ภายใต้แนวคิดการบริหารจัดการน้ำ ซึ่งมีความเกี่ยวโยงกันทั้งในส่วนของ การจัดหา พัฒนา และการจัดสรรตามวัตถุประสงค์ต่าง ๆ รวมตลอดถึงการอนุรักษ์และฟื้นฟูแหล่งน้ำให้คงอยู่ และมีใช้อย่างยั่งยืน รวมทั้งการแก้ไขปัญหาอันเกิดจากทรัพยากรน้ำทั้งด้านปริมาณและคุณภาพให้หมดไป ซึ่งการดำเนินการเหล่านั้นจะต้องสอดคล้องผสมผสานแบบรวมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันหรือที่เรียกกันว่า “การดำเนินการแบบบูรณาการ” ด้วยหลายวิธี หลายเทคนิค และผู้คนในสังคมทุกชุมชนยอมรับ จึงจะนำไปสู่การจัดการหรือแก้ปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับน้ำได้อย่างสัมพันธ์กัน

ทั้งนี้ การบริหารจัดการน้ำอย่างบูรณาการในรูปแบบของกรมชลประทานต้องพิจารณาตั้งแต่การทบทวนความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจ หรือประเมินประสิทธิภาพของแหล่งน้ำและระบบชลประทานเพื่อนำผลดังกล่าวมาวางแผนและจัดทำแนวทางการปรับปรุงและเพิ่มประสิทธิภาพอาคารชลประทานได้อย่างเหมาะสมต่อไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามาช่วยในการจัดการส่งน้ำเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ซึ่งหลังจากที่มีแนวทางการปรับปรุงชัดเจนแล้ว จึงจะนำมาสู่การวางแผนการส่งน้ำ การกระจายน้ำที่เหมาะสม กับสภาพของอาคารชลประทานและความต้องการใช้น้ำที่สอดคล้องกับนโยบายและแผนการบริหารจัดการน้ำที่กลุ่มผู้ใช้น้ำหรือ JMC ได้เข้าร่วมวางแผนอย่างเป็นระบบตลอดห่วงโซ่คุณค่า (Value Chain) โดยครอบคลุมตั้งแต่การใช้น้ำ การผลิตการเกษตร การต่อยอด หรือการตลาด ซึ่งครอบคลุมถึงแนวทางการรักษาสมดุลของระบบนิเวศ ให้มีน้ำใช้ที่มีคุณภาพทั้งในการใช้อุปโภค บริโภค และอุตสาหกรรม ท้ายที่สุดแล้ว เพื่อให้การบริหารจัดการน้ำเกิดความยั่งยืนจึงต้องให้ความสำคัญกับการทบทวนกระบวนการข้างต้นอย่างต่อเนื่องอีกด้วย

อย่างไรก็ตาม เพื่อให้เกิดการบริหารจัดการน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับความต้องการในพื้นที่มากที่สุด จึงควรมีการเพิ่มบทบาทในการดูแล บำรุงรักษาอาคารและระบบชลประทานให้กับกลุ่มผู้ใช้น้ำ และ JMC มากขึ้น โดยกรมชลประทานจะเป็นผู้สนับสนุนการดำเนินงานส่วนต่าง ๆ ให้ ซึ่งนอกจากจะช่วยลดภาระการดำเนินงานของกรมชลประทานได้แล้ว ยังเป็นการช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการดูแลโครงการชลประทานให้รวดเร็ว และคล่องตัวมากยิ่งขึ้น

กลยุทธ์ที่ ๒.๑ ประเมินโครงการลงทุนของกรมชลประทานเดิมตามระยะเวลาที่เหมาะสมดำเนินการทบทวนโครงการชลประทานเดิมที่มีอยู่ ทั้งในมิติของความคุ้มค่าทางด้านการลงทุน (Benefit Cost Ratio: B/C Ratio) ผลตอบแทนทางด้านเศรษฐศาสตร์ (Economic Internal Ratio of Return : EIRR) ผลตอบแทนทางการเงิน (Financial Internal Ratio of Return : FIRR) และประสิทธิภาพของโครงการชลประทานที่มีอยู่ (Delivery Performance Ratio : DPR) เพื่อใช้ในการปรับปรุงโครงการชลประทานต่อไป

กลยุทธ์ที่ ๒.๒ พัฒนาประสิทธิภาพอาคารชลประทานด้วยระบบเทคโนโลยีเพื่อการบริหารจัดการน้ำที่ทันสมัยมุ่งเน้นการวางแผน และดำเนินการพัฒนาประสิทธิภาพอาคารชลประทานที่เหมาะสมตามผลการประเมินโครงการชลประทาน (จากกลยุทธ์ที่ ๒.๑) พร้อมดำเนินการบำรุงรักษาอาคารชลประทานและระบบส่งน้ำ ที่อยู่ในสภาพทรุดโทรมให้อยู่ในสภาพพร้อมใช้งาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้กับ การบริหารจัดการน้ำให้ทันสมัยเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการส่งและการระบายน้ำ

กลยุทธ์ที่ ๒.๓ พัฒนาการส่งน้ำอย่างมีส่วนร่วมวางแผน ควบคุม จัดทำรายละเอียดเกี่ยวกับการจัดสรรน้ำ และวางแผนควบคุมงานเกษตรชลประทาน อย่างมีส่วนร่วม โดยอ้างอิงจากแนวทางการปรับปรุง ซ่อมแซมอาคารชลประทาน สภาพพื้นที่ ปริมาณความต้องการ และวัตถุประสงค์การใช้น้ำต่างๆ ผ่านกลไกความร่วมมือของกลุ่มผู้ใช้น้ำและ JMC ในพื้นที่

กลยุทธ์ที่ ๒.๔ ควบคุมคุณภาพน้ำในแหล่งน้ำชลประทาน และรักษาระบบนิเวศการควบคุมและรักษาคุณภาพน้ำในแหล่งน้ำให้เหมาะสมกับการใช้ประโยชน์ของแต่ละภาคส่วน รวมทั้งการรักษาสมดุลระบบนิเวศให้อยู่ในเกณฑ์ที่กำหนด

กลยุทธ์ที่ ๒.๕ สร้างความสมดุลในการใช้น้ำ และจัดสรรน้ำให้มีประสิทธิภาพพัฒนาแนวทางการสร้างความสมดุลการใช้น้ำเพื่อความคุ้มค่า และพัฒนาการใช้น้ำให้มีประสิทธิภาพสูงสุด จากองค์ประกอบต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ตั้งแต่การศึกษาแนวทางการปรับปรุงราคาค่าน้ำชลประทานที่เหมาะสมตามต้นทุนที่แท้จริง การปรับปรุงแนวทางการจัดรูปที่ดินและระบบน้ำให้สามารถกระจายการส่งน้ำได้อย่างทั่วถึง ซึ่งรวมถึงการพัฒนาแนวทางการจัดสรรและการใช้น้ำที่เหมาะสมตามนโยบายต่างๆ ที่จะช่วยผลักดันไปสู่การสร้าง Smart Farmer อย่างยั่งยืน

ยุทธศาสตร์ที่ ๓ : การป้องกันความเสียหายและสนับสนุนการบรรเทาภัยอันเกิดจากน้ำ

จากกรอบพันธกิจของกรมชลประทานพบว่า เมื่อกรมชลประทานสามารถดำเนินการเพิ่มพื้นที่ ชลประทาน และมีการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำได้อย่างมีประสิทธิภาพแล้ว จะสามารถช่วยป้องกันและบรรเทาภัยพิบัติที่เกิดจากน้ำได้ อย่างไรก็ตาม ด้วยข้อจำกัดต่างๆ ทำให้การพัฒนาโครงการที่จะช่วยเพิ่มพื้นที่ชลประทานและบริหารจัดการน้ำได้อย่างมีประสิทธิภาพ ต้องใช้เวลาในการดำเนินงานที่ค่อนข้างนาน ดังนั้น ในระหว่างช่วงการพัฒนาดังกล่าว กรมชลประทานจะต้องมีการพัฒนามาตรการป้องกันและบรรเทาภัยอื่นๆ ขึ้นมา รองรับเพิ่มเติมด้วย

โดยในมิติด้านภัยพิบัติ พบว่า มีกรอบแนวคิดในการจัดการภัยพิบัติที่สำคัญระบุเป็น ๓ ขั้นตอน ได้แก่ ๑. ก่อนเกิดเหตุ - มาตรการป้องกันภัย ๒. ระหว่างเกิดเหตุ - มาตรการการจัดการ และ ๓. หลังเกิดเหตุ - มาตรการฟื้นฟูและเยียวยาพื้นที่หรือผู้ประสบภัย ซึ่งหากพิจารณาถึงบทบาทการทำงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการภัยพิบัติพบว่าบทบาทของกรมชลประทานจะอยู่ในขั้นตอนก่อนเกิดเหตุ หรือในส่วนของ การป้องกันเป็นหลัก ไม่ว่าจะเป็นการสร้างสิ่งก่อสร้างเพื่อป้องกันภัย การใช้ประโยชน์จากอุปกรณ์ หรือเครื่องมือในการคาดการณ์ หรือแจ้งเตือนสถานการณ์ต่างๆ และการบริหารจัดการน้ำเพื่อป้องกันหรือลด ผลกระทบ เป็นต้น ในขณะที่ขั้นตอนระหว่างเกิดเหตุและหลังเกิดเหตุ นั้น กรมชลประทานไม่มีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินการโดยตรง แต่จะเป็นการช่วยเหลือและสนับสนุนหน่วยงาน หรือพื้นที่ต่างๆ ในการบรรเทาภัยอันเกิดจากน้ำ เป็นสำคัญ

ด้วยเหตุนี้ ขอบเขตของประเด็นยุทธศาสตร์ในเรื่องของการป้องกันความเสียหาย และสนับสนุนการบรรเทาภัยอันเกิดจากน้ำจึงจะมุ่งเน้นไปที่มาตรการป้องกันภัยเป็นสำคัญ

กลยุทธ์ที่ ๓.๑ พัฒนาประสิทธิภาพการจัดการน้ำในภาวะวิกฤต (ระบายน้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำ) โดยการก่อสร้างอาคารชลประทานและโครงข่ายระบบชลประทาน ประตุระบาย ประตุรับน้ำเข้า โครงการชลประทานต่างๆ ที่มีส่วนในการป้องกันปัญหาภัยพิบัติจากน้ำในพื้นที่สำคัญ โดยเฉพาะพื้นที่ที่มีวิกฤต ภัยจากน้ำที่รุนแรง ซึ่งรวมถึงการทำเส้นทางผันน้ำ และการพัฒนาพื้นที่รับน้ำที่มีการควบคุมการบริหารจัดการ ในการนำน้ำเข้าพื้นที่ และการระบายออกอย่างเป็นระบบ

กลยุทธ์ที่ ๓.๒ เพิ่มประสิทธิภาพการระบายน้ำโดยการพัฒนาทางระบายน้ำ ปรับปรุงสภาพคลองผันน้ำ เช่น เสริมคันดินกันน้ำล้นตลิ่ง พร้อมปรับปรุงโครงสร้างที่เป็นอุปสรรค รวมถึงการศึกษาความเป็นไปได้ในการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อรองรับการระบายและกักเก็บน้ำเข้ามาปรับใช้ พร้อมกับการสร้างความเข้าใจ และพัฒนามาตรการการสร้างความร่วมมือของชุมชนในการร่วมป้องกันและบรรเทาภัยพิบัติในพื้นที่ด้วย

กลยุทธ์ที่ ๓.๓ ปรับปรุงระบบการจัดการข้อมูลด้านน้ำให้ทันสมัย และเป็นแบบ Real Time เพื่อการพัฒนาแบบจำลอง (RID Model) และปรับปรุงระบบแจ้งเตือนภัย

พัฒนาระบบข้อมูล และศูนย์ปฏิบัติการน้ำอัจฉริยะทางด้านการจัดการน้ำที่จะมาเป็นหน่วยงานสำคัญ ในการตรวจสอบ วิเคราะห์ คาดการณ์ และแจ้งเตือนสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและทั่วถึงในระดับพื้นที่ ซึ่งครอบคลุมแนวทางการพัฒนาที่สำคัญ ดังนี้

- ปรับปรุงฐานข้อมูลทางด้านน้ำ และเครื่องมือในการจัดเก็บข้อมูลที่เชื่อมโยงกันทั่วประเทศ

- พัฒนาเครือข่ายสื่อสาร และการส่งข้อมูล ที่เป็นแบบ Real Time
- พัฒนาศูนย์ปฏิบัติการน้ำอัจฉริยะ
- พัฒนาระบบการวิเคราะห์ และคาดการณ์ข้อมูลผ่านโมเดล
- พัฒนาแนวทางการรายงานผลระดับพื้นที่ พัฒนาระบบและเครื่องมือในการแจ้งเตือนสถานการณ์น้ำ ผ่านช่องทางต่างๆ

ยุทธศาสตร์ที่ ๔ : การสร้างเครือข่าย และการมีส่วนร่วม (Networking and Participation) ของทุกภาคส่วนในการบริหารจัดการน้ำชลประทานในระดับพื้นที่

เพื่อให้การพัฒนาแหล่งน้ำ และบริหารจัดการทรัพยากรน้ำได้อย่างมีประสิทธิภาพ และยั่งยืนต้องได้รับความร่วมมือจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องจากทุกภาคส่วน ทั้งส่วนราชการจากส่วนกลาง หรือในพื้นที่ เอกชน หรือแม้กระทั่งกลุ่มผู้ใช้น้ำ และผู้ที่อาจได้รับผลกระทบต่างๆ โดยความร่วมมือนี้ จะต้องเริ่มตั้งแต่การหาความต้องการ การแก้ปัญหาในพื้นที่ ร่วมคิดแนวทางการแก้ปัญหา ไปจนถึง การพัฒนากระบวนการจัดการหรือกลไกความร่วมมือในการพัฒนาและแก้ปัญหาาร่วมกันกับทุกฝ่าย

หลักการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชน และผู้ที่เกี่ยวข้องทุก ภาคส่วนได้เข้ามามีส่วนร่วมกับภาคราชการ International Association for Public Participation ได้แบ่ง ระดับของการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็น ๕ ระดับ ดังนี้

๑. การให้ข้อมูลข่าวสาร (Information) ถือเป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับต่ำที่สุด แต่เป็นระดับที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นก้าวแรกของการที่ภาคราชการจะเปิดโอกาสให้

ประชาชนเข้าสู่กระบวนการมีส่วนร่วมในเรื่องต่างๆ วิธีการให้ข้อมูลสามารถใช้ช่องทางต่างๆ เช่น เอกสารสิ่งพิมพ์ การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านทางสื่อต่างๆ การจัดนิทรรศการ จัดหมายข่าว การจัดทำงานแถลงข่าว การตีพิมพ์ และ การให้ข้อมูลผ่านเว็บไซต์ เป็นต้น

๒. การรับฟังความคิดเห็น (Consult) เป็นกระบวนการที่เปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูล ข้อเท็จจริงและความคิดเห็นเพื่อประกอบการตัดสินใจของหน่วยงานภาครัฐด้วยวิธีต่างๆ เช่น การรับฟังความคิดเห็น การสำรวจความคิดเห็น การจัดเวทีสาธารณะ การแสดงความคิดเห็นผ่านเว็บไซต์ เป็นต้น

๓. การเกี่ยวข้อง (Involve) เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน หรือร่วมเสนอแนะแนวทางที่นำไปสู่การตัดสินใจ เพื่อสร้างความมั่นใจให้ประชาชนว่า ข้อมูลความคิดเห็นและความต้องการของประชาชนจะถูกนำไปพิจารณาเป็นทางเลือกในการบริหารงานของภาครัฐ เช่น การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อพิจารณาประเด็นนโยบายสาธารณะ ประชาพิจารณ์ การจัดตั้งคณะทำงานเพื่อเสนอแนะประเด็นนโยบาย เป็นต้น

๔. ความร่วมมือ (Collaborate) เป็นการให้กลุ่มประชาชนผู้แทนภาคสาธารณะมีส่วนร่วม โดยเป็นหุ้นส่วนกับภาครัฐในทุกขั้นตอนของการตัดสินใจ และมีการดำเนินกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง เช่น คณะกรรมการที่มีฝ่ายประชาชนร่วมเป็นกรรมการ เป็นต้น

๕. การเสริมอำนาจแก่ประชาชน (Empower) เป็นขั้นที่ให้บทบาทประชาชนในระดับสูงสุด โดยให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจ เช่น การลงประชามติในประเด็นสาธารณะต่างๆ โครงการกองทุนหมู่บ้านที่มอบ อำนาจให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจทั้งหมด เป็นต้น

การสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นเรื่องละเอียดอ่อน สามารถทำได้หลายระดับและหลายวิธี ซึ่งบางวิธีสามารถทำได้ง่ายๆ แต่บางวิธีต้องใช้เวลา ขึ้นอยู่กับความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน ค่าใช้จ่ายและความจำเป็นที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงต้องมีการพัฒนาความรู้ความเข้าใจในการให้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องแก่ประชาชน การรับฟังความคิดเห็น การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม รวมทั้งพัฒนาทักษะและศักยภาพของข้าราชการทุกระดับควบคู่กันไปด้วย

กลยุทธ์ที่ ๔.๑ การบูรณาการและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคราชการ (ส่วนราชการ จังหวัดกลุ่มจังหวัดท้องถิ่น) พัฒนาและบูรณาการกระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างกรม ชลประทาน และเครือข่ายหน่วยงานในระดับพื้นที่ต่างๆ ตั้งแต่ระดับจังหวัด กลุ่มจังหวัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และคณะกรรมการลุ่มน้ำ โดยมุ่งเน้นการส่งเสริมการเชื่อมโยงแผนงาน โครงการ และการสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินงานต่าง ๆ เพื่อให้ทุกภาคส่วนมีทิศทางการดำเนินงานด้านการจัดการน้ำร่วมกัน รวมถึงการสร้างเสริมความเข้มแข็ง อาทิ การให้คำปรึกษา หรือการให้ความรู้ เพื่อเพิ่มศักยภาพในการดำเนินงานให้กับหน่วยงานต่างๆ ด้วย

กลยุทธ์ที่ ๔.๒ การสร้างเครือข่ายและความร่วมมือในการทำงานกับภาคประชาชน และ NGO ส่งเสริมการสร้างเครือข่ายและความร่วมมือกับผู้ใช้น้ำ ผู้ได้รับผลกระทบ และนักวิชาการ ในวงกว้าง ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมที่เหมาะสมเพื่อลดกระแสการต่อต้าน และช่วยเสริมแรงสนับสนุนการพัฒนาโครงการ ต่อไป โดยการดำเนินงานนั้น จะต้องเริ่มตั้งแต่การให้ความรู้และข้อมูล ตั้งแต่ก่อนเริ่มโครงการจนเสร็จสิ้นโครงการ รวมทั้งการสร้างจิตสำนึก และการตระหนักถึงความสำคัญ

ของทรัพยากรน้ำ และการสร้างแหล่งน้ำ การรับฟังความคิดเห็นและการเปิดโอกาสให้เข้ามามีส่วนร่วมในงานชลประทานและแก้ไขปัญหาในพื้นที่ยกเว้นหรือแม้กระทั่งการส่งเสริมสนับสนุน และสร้างความร่วมมือให้ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องได้เข้ามามีส่วนร่วมศึกษา ผลกระทบในการดำเนินโครงการ

กลยุทธ์ที่ ๔.๓ ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของชุมชน และกลุ่มผู้ใช้น้ำให้ครอบคลุมพื้นที่ชลประทานที่พัฒนาแล้วพัฒนาศักยภาพเพื่อสร้างความเข้มแข็งในการทำงานของชุมชน และกลุ่มผู้ใช้น้ำให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ โดยเริ่มตั้งแต่การจัดทำฐานข้อมูลให้ครอบคลุม พร้อมเร่งจัดตั้งคณะกรรมการ และกลุ่มผู้ใช้น้ำที่ยังขาดอยู่ การให้ความรู้ และการพัฒนาเทคโนโลยีหรือแนวทางการทำงานร่วมกันกับกรมชลประทานและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการร่วมพัฒนาแหล่งน้ำ และบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ต่อไป

ยุทธศาสตร์ที่ ๕ : การปรับเปลี่ยนสู่องค์กรอัจฉริยะ (Turnaround to Intelligent Organization)

ภายใต้พลวัตการเปลี่ยนแปลงของโลกในปัจจุบัน การทำงานรูปแบบเดิมอาจไม่สามารถตอบสนองต่อปัจจัยและความท้าทายต่างๆ ที่เข้ามามีบทบาทต่อการทำงานมากขึ้น การปรับเปลี่ยนไปสู่องค์กรอัจฉริยะ (Intelligent Organization) จึงถือว่ามีมีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพขององค์กรในภาพรวมให้สามารถรับมือกับความท้าทายจำนวนมากที่เข้ามา ในขณะเดียวกันสามารถตอบสนองต่อเป้าหมายขององค์กรได้

องค์กรอัจฉริยะ เป็นแนวคิดของการสนธิกำลังขององค์กร (Synergy) ทั้งในส่วนของคนองค์ความรู้ และวิธีการทำงานบนฐานดิจิทัลผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัย เพื่อให้สามารถขับเคลื่อนไปสู่การเป็นองค์กรอัจฉริยะในระยะยาวได้ จะต้องเริ่มจาก

๑. การพัฒนานวัตกรรมและองค์ความรู้ (Innovation and Knowledge) : องค์กรจะต้องมีการพัฒนาฐานองค์ความรู้ ที่จะสามารถนำมาต่อยอดในเรื่องต่างๆ ทั้งในมิติขององค์ความรู้ทางเทคนิคเฉพาะขององค์กร เช่น องค์ความรู้ในเรื่องของการพัฒนาแหล่งน้ำ การบริหารจัดการน้ำ ผ่านการพัฒนาคลังสมอง (Think Tank) สำหรับองค์กร และในมิติขององค์ความรู้ด้านการจัดการที่จะเข้ามาช่วยให้การทำงานต่างๆ ให้ พัฒนามากยิ่งขึ้น ซึ่งรวมถึงการศึกษาและนำนวัตกรรมเข้ามาใช้อย่างเป็นระบบด้วย การมีฐานของนวัตกรรมและองค์ความรู้ที่เข้มแข็งนี้จะช่วยผลักดันการทำงานในส่วนอื่นๆ ขององค์กรต่อไปได้

๒. ระบบและวิธีการทำงาน (System and Work Process on Digital Platform) : ภายใต้ฐานนวัตกรรมและองค์ความรู้ที่องค์กรได้มีการพัฒนาแล้ว องค์กรจะต้องมีการต่อยอดและใช้ประโยชน์มากขึ้น ผ่านการสร้างระบบการทำงานและกระบวนการที่ทันสมัยบนฐานดิจิทัล (Digital Platform) ที่สามารถเชื่อมโยงกับ ฐานข้อมูล และองค์ความรู้ในด้านต่างๆ ที่ได้มีการพัฒนาแล้วให้ เป็นไปอย่าง Real Time มีประสิทธิภาพ และบุคลากรทั้งหมดสามารถเข้าถึงได้อย่างรวดเร็วและสะดวก นอกจากนี้ ต้องมีการพัฒนาระบบการทำงานให้มีความยืดหยุ่น เปลี่ยนแปลงรูปแบบการทำงานได้อย่างรวดเร็วตามสถานการณ์ รวมถึงการมีกระบวนการที่สนับสนุนให้บุคลากรสามารถทำงานข้ามสายงานได้ (Cross - Disciplinary) รวมถึงส่งเสริมให้เกิดการทำงานในลักษณะของเครือข่ายที่เชื่อมโยงกันในด้านต่างๆ ได้

๓. การพัฒนาเทคโนโลยี (Technology) : ภายใต้ฐานนวัตกรรมและองค์ความรู้ที่มีอยู่ องค์กรจะต้อง มีการสร้างสภาพแวดล้อมที่ช่วยสนับสนุนการวิจัยและต่อยอดการพัฒนาต่างๆ ให้สามารถนำเทคโนโลยีสมัยใหม่ มาปรับใช้กับการทำงานทั้งหมดภายในองค์กรได้ ทั้งในส่วนของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (Science & Technology) หรือเทคโนโลยีสารสนเทศ (ICT) ที่จะช่วยในการประยุกต์ใช้กับเทคโนโลยีเพื่อการชลประทาน สมัยใหม่ได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ซึ่งท้ายที่สุดแล้วก็จะสามารถขยายผลและกลายมาเป็นเครื่องมือ ในการพัฒนาแหล่งน้ำ บริหารจัดการน้ำ หรือป้องกันภัยต่อไปได้

๔. บุคลากร (People) : ภายใต้สภาพแวดล้อม (Ecosystem) ในการทำงานข้างต้น ต้องมีการพัฒนาสมรรถนะขององค์กรและบุคลากรเพื่อการเป็นองค์กรอัจฉริยะ พร้อมสรรหากุคลากรรุ่นใหม่ที่จะมาทำหน้าที่ขับเคลื่อนองค์กรในอนาคต พร้อมกับการปรับปรุงระบบการบริหารทรัพยากรบุคคลให้สอดคล้องกับบริบทและพลวัตการเปลี่ยนแปลงของโลก นอกจากนี้ยังต้องมีการพัฒนาศักยภาพบุคลากรให้เข้าไปในทิศทางเดียวกันโดยจะต้องปรับเปลี่ยนตั้งแต่กระบวนทัศน์ในการทำงาน (Mindsets) ที่จะต้องมีความใฝ่รู้ มีความคิดสร้างสรรค์ มีองค์ความรู้ที่สามารถนำมาปรับใช้ในการทำงานต่างๆ ได้ และมีทักษะที่เหมาะสมกับงาน (Skill sets) ซึ่งประกอบไปด้วยทักษะเชิงเทคนิคด้านชลประทาน ทักษะในการทำงานร่วมกับผู้อื่นในลักษณะเครือข่ายได้ รวมถึงทักษะการจัดการในการนำเทคโนโลยี นวัตกรรม และองค์ความรู้ต่างๆ มาใช้ประโยชน์ร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กลยุทธ์ที่ ๕.๑ สรรหากุคลากรรุ่นใหม่ในการขับเคลื่อนสู่องค์กรอัจฉริยะพัฒนาแนวทางการกำหนดสมรรถนะขององค์กร และบุคลากรที่พึงประสงค์เพื่อให้สอดคล้องกับทิศทางการปรับเปลี่ยนไปสู่องค์กรอัจฉริยะ พร้อมมุ่งสรรหา คัดเลือกบุคลากรรุ่นใหม่ที่จะมาทำหน้าที่ขับเคลื่อนองค์กรไปสู่เป้าหมายในอนาคต

กลยุทธ์ที่ ๕.๒ พัฒนาระบบบริหารทรัพยากรบุคคล และพัฒนาศักยภาพบุคลากรให้มีความรู้ ทักษะ กรอบแนวคิดและความสามารถ (Smart Worker) ปรับปรุงระบบการบริหารทรัพยากรบุคคลให้สอดคล้องกับบริบทและทิศทางขององค์กรในอนาคต ทั้งในเรื่องของการบริหารจัดการ และการสร้างแรงจูงใจ พร้อมส่งเสริมกระบวนการและการพัฒนาศักยภาพบุคลากร ในด้านต่างๆ ตั้งแต่การปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ในการทำงาน (Mindsets) อาทิ การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง (Continuing Learning) ความคิดริเริ่ม ความคิดสร้างสรรค์ มีการทำงานเชิงรุก และมีทักษะที่เหมาะสมกับงาน (Skill sets) ที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นทักษะทางด้านชลประทาน ทักษะการบริหารจัดการ ทักษะการสอนงาน การมีส่วนร่วมและทักษะการใช้เครื่องมือเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อเสริมสร้างคุณค่าในการทำงานได้อย่างต่อเนื่อง

กลยุทธ์ที่ ๕.๓ ส่งเสริมระบบการจัดการองค์ความรู้ (Knowledge Management : KM) มุ่งเน้นการพัฒนาแนวทางการจัดเก็บ สร้าง และใช้ประโยชน์องค์ความรู้ขององค์กรอย่างเป็นระบบ โดยครอบคลุมทั้งในด้านของการพัฒนาระบบการจัดการความรู้ในด้านต่างๆ (Knowledge Management System) การดึงองค์ความรู้ที่อยู่เฉพาะบุคคล (Tacit Knowledge) มาสู่การเป็นองค์ความรู้ขององค์กร (Explicit Knowledge) ที่สามารถให้ผู้ที่เกี่ยวข้องเข้าถึงได้ และใช้ประโยชน์องค์ความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กลยุทธ์ที่ ๕.๔ พัฒนาเทคโนโลยีในการบริหารจัดการชลประทานส่งเสริมการค้า วิจัย ต่อยอด และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและองค์ความรู้ที่ทันสมัยเข้ามาใช้ในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ อาทิ การใช้เทคโนโลยีการควบคุมระยะไกลในการบริหารจัดการน้ำ ใช้การพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อเพิ่มการกักเก็บน้ำ และระบบการส่งน้ำที่มีประสิทธิภาพ ลดการสูญเสีย หรือการใช้เครื่องจักรสมรรถนะสูง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ซึ่งจะช่วยเป็นฐานในการขยายผลการดำเนินงานต่อไปในอนาคต

กลยุทธ์ที่ ๕.๕ พัฒนาระบบการบริหารงานบนพื้นฐานดิจิทัล (Digital Platform) และการจัดการงานชลประทานในภาวะวิกฤต พัฒนาและปรับปรุงแนวทางการทำงาน ระบบงาน เพื่อให้เอื้อต่อวัฒนธรรมการทำงานโดยใช้ระบบดิจิทัล (Digital Platform) และส่วนอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น การนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาปรับปรุงระบบงานสู่ฐานดิจิทัลที่จะเอื้อการทำงานในส่วนต่างๆ ให้มีประสิทธิภาพ และรวดเร็วมากขึ้น การพัฒนา Application เพื่อเข้าถึงข้อมูลต่างๆ การหาแนวทางการปรับปรุงกฎหมาย ระเบียบ ที่อาจเป็นอุปสรรคต่อการทำงานในอนาคตต่อไป รวมถึงการคาดการณ์และการวางแผนแนวทางการทำงานเพื่อรองรับเหตุการณ์ที่ไม่คาดฝันในอนาคต โดยมุ่งเน้นการวางแผนการจัดการความเสี่ยงเพื่อรองรับสถานการณ์ต่างๆ และวางแผนแนวทางการทำงานให้สามารถดำเนินงานได้อย่างปกติ (Business Continuity Plan) ต่อไป

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สำนักบริหารโครงการ กรมชลประทาน (๒๕๕๗) ได้จัดทำฐานข้อมูลลุ่มน้ำ ภายใต้แผนการพัฒนาการชลประทาน โดยรวบรวม ตรวจสอบ ปรับปรุงฐานข้อมูล แผนงาน และวิชาการ รวมถึงปัญหาด้านอุทกภัย ใน ๒๕ ลุ่มน้ำ จากการสังเคราะห์ข้อมูลด้านสถานภาพและวิชาการในหลายมิติ ได้แก่ วิศวกรรม เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม เพื่อใช้เป็นกรอบการวิเคราะห์ปัญหาการบริหารจัดการอุทกภัยในประเทศไทย ทั้ง ๒๕ ลุ่มน้ำ ดังนี้

๑. สถานการณ์น้ำท่วม ในลุ่มน้ำสาละวิน

ปัญหาอุทกภัยในพื้นที่ราบโดยทั่วไป จะมีสาเหตุจากฝนที่ตกหนักในพื้นที่ลุ่มน้ำและจากสภาพทางกายภาพในลุ่มน้ำ เช่น พื้นที่ป่าต้นน้ำตอนบนถูกทำลาย การขาดแคลนแหล่งเก็บกักน้ำขนาดใหญ่ในพื้นที่ลุ่มน้ำตอนบน เพื่อช่วยชะลอน้ำหลาก ประสิทธิภาพของระบบระบายน้ำไม่เพียงพอ เนื่องจากต้นเขินหรือถูกบุกรุกมีการก่อสร้างสิ่งกีดขวางทางน้ำ การเปลี่ยนแปลงสภาพการใช้ที่ดิน เป็นต้น สาเหตุการเกิดน้ำท่วมในพื้นที่ต่าง ๆ ของลุ่มน้ำสาละวินที่สำคัญมีดังนี้

๑.๑ พื้นที่ราบเชิงเขา เช่น บริเวณอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน มีแม่น้ำแม่ฮ่องสอนไหลผ่านตัวเมือง แล้วมาบรรจบกับแม่น้ำปายที่บ้านสบป่อง ในปัจจุบันแม่น้ำแม่ฮ่องสอนมีตะกอนและวัชพืชอยู่มากในพื้นที่ท้ายฝาย (ที่ตัวเมือง) ทำให้เกิดปัญหาการระบายน้ำ นอกจากนี้ในแม่น้ำปายมีสภาพต้นเขินมีปริมาณตะกอนค่อนข้างสูง ส่งผลกระทบต่อการไหลของปริมาณน้ำหลากในแม่น้ำแม่ฮ่องสอน เมื่อมีปริมาณน้ำหลากในแม่น้ำปายเป็นปริมาณมากเกินความจุของลำน้ำ ก็จะทำให้ระดับน้ำในแม่น้ำปายสูงขึ้นมาก จนเกิดการล้นตลิ่งเอ่อท่วมในพื้นที่ริมสองฝั่งแม่น้ำเป็นบริเวณกว้างก่อให้เกิดปัญหาน้ำท่วมได้ง่าย พื้นที่เสี่ยงภัยน้ำท่วมบริเวณอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน

๑.๒ เป็นพื้นที่ต้นน้ำที่มีความลาดชันค่อนข้างสูง เช่น บริเวณตัวอำเภอปาย จึงมักเกิดปัญหาน้ำท่วมฉับพลันและน้ำป่าไหลหลากได้ง่าย ประกอบกับน้ำหลากจากห้วยแม่คอนเข้ามาเสริม จึงทำให้ปริมาณน้ำหลากเพิ่มสูงขึ้นนอกจากนี้ยังมีการบุกรุกลำน้ำของประชาชน ทำให้แม่น้ำปายมีความสามารถในการระบายน้ำลดลงจึงก่อให้เกิดปัญหาน้ำท่วมอยู่เสมอ

๑.๓ เป็นพื้นที่ราบเชิงเขาริมฝั่งแม่น้ำยม เช่น บริเวณตัวอำเภอแม่สะเรียงตั้งอยู่ห่างจากจุดบรรจบแม่น้ำยมและแม่สะเรียงมาทางด้านเหนือน้ำประมาณ ๑๒.๕ กม. รับปริมาณน้ำหลากจากลุ่มน้ำสาขายวมตอนบนน้ำแม่ลาหลวง และยวมตอนล่าง เมื่อเกิดปริมาณฝนตกหนักมากบริเวณต้นน้ำของแม่น้ำยมทำให้ปริมาณน้ำในแม่น้ำยมเพิ่มสูงขึ้น จนเกิดการเอ่อล้นตลิ่งไหลบ่าท่วมพื้นที่สองฝั่งแม่น้ำและเนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวเป็นชุมชน มีประชากรอาศัยอย่างหนาแน่น มีการบุกรุกลำน้ำทำให้แม่น้ำยมมีความสามารถในการระบายน้ำลดลง ประกอบกับมีตะกอนในลำน้ำค่อนข้างสูง เกิดการทับถมของตะกอนทำให้ลำน้ำยมในบริเวณดังกล่าวตื้นเขินก่อให้เกิดปัญหาน้ำท่วมสร้างความเสียหายต่อพื้นที่ชุมชนและพื้นที่เกษตรกรรมบริเวณริมน้ำอยู่เสมอ

๑.๔ เป็นพื้นที่ราบเชิงเขาริมฝั่งแม่น้ำยมเช่นบริเวณตัวอำเภอสบเมย รับปริมาณน้ำหลากจากลุ่มน้ำสาขายวมตอนบน น้ำแม่ลาหลวง น้ำแม่สะเรียงและยวมตอนล่างสภาพลำน้ำของแม่น้ำยมบริเวณดังกล่าวมีลักษณะตื้นเขินเนื่องจากการทับถมของตะกอนในแม่น้ำ ซึ่งมีปริมาณมาก ในขณะที่ปริมาณน้ำหลากรายปีเฉลี่ยที่ผ่านบริเวณนี้มีค่ามากกว่าความจุลำน้ำดังนั้น บริเวณนี้จึงมักเกิดปัญหาน้ำท่วมในพื้นที่ชุมชนและพื้นที่เกษตรกรรมบริเวณริมสองฝั่งแม่น้ำยมอยู่เสมอ พื้นที่เสี่ยงภัยน้ำท่วม บริเวณอำเภอสบเมย

จากข้อมูลของ ปภ. คิดเป็นมูลค่าการชดเชยความเสียหาย ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๕ - ๒๕๕๕ จำนวน ๔๖๑ ล้านบาท สำหรับพื้นที่เสี่ยงต่อการเกิดน้ำหลากดินโคลนถล่ม ๔๙๖ หมู่บ้าน มูลค่าความเสียหายจากน้ำหลากดินโคลนถล่ม (ปีสูงสุด) ๑๐ ล้านบาท/ปี

๒. สถานการณ์น้ำท่วม ในลุ่มน้ำโขงเหนือ

ปัญหาอุทกภัยในลุ่มน้ำโขงเหนือ แบ่งออกเป็น ๒ ลักษณะ คือ ปัญหาอุทกภัยในลักษณะน้ำท่วมฉับพลัน/น้ำป่าไหลหลากและปัญหาอุทกภัยในลักษณะน้ำป่าล้นตลิ่ง

๒.๑ ปัญหาอุทกภัยในลักษณะน้ำท่วมฉับพลัน/น้ำป่าไหลหลากเป็นสภาวะที่เกิดขึ้นอย่างฉับพลันจากการเคลื่อนตัวอย่างรวดเร็วของปริมาณน้ำจำนวนมากจากที่สูงสู่ที่ต่ำ มักเกิดหลังฝนตกหนัก เนื่องจากสภาพภูมิประเทศเป็นที่ราบระหว่างภูเขาประกอบกับพื้นที่ป่าต้นน้ำถูกทำลายจึงทำให้เกิดน้ำป่าไหลหลากลุ่มน้ำสาขาที่ประสบปัญหาดังกล่าว ได้แก่ ลุ่มน้ำสาขาแม่น้ำโขงตอนบน และเนื่องจากสภาพภูมิประเทศของลุ่มน้ำสาขาดังกล่าว มีพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขา ความลาดชันสูง ประกอบกับพื้นที่ป่าต้นน้ำถูกบุกรุกเพื่อทำการเกษตรจนเกิดความเสื่อมโทรม ทำให้เกิดปัญหาการชะล้างพังทลายของดินด้วยอีกประการหนึ่ง ดังนั้น ลุ่มน้ำสาขาดังกล่าวจึงมักเกิดปัญหาน้ำป่าไหลหลากและโคลนถล่มพร้อมกัน

๒.๒ ปัญหาอุทกภัยในลักษณะน้ำป่าล้นตลิ่งเป็นสภาวะที่เกิดขึ้นเมื่อมีฝนตกหนักและต่อเนื่องในพื้นที่ลุ่มน้ำและสภาพลำน้ำตื้นเขิน มีการบุกรุกทางน้ำ จึงทำให้น้ำล้นตลิ่งเข้าท่วมพื้นที่เกษตรและที่อยู่อาศัย โดยบริเวณที่ประสบปัญหา ได้แก่ บริเวณกว๊านพะเยา มีสาเหตุดังนี้

๒.๒.๑ เกิดจากการสะสมของตะกอนดิน โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริเวณสะพานขุนเดชที่แม่น้ำอิงไหลเข้าสู่กว๊านพะเยา ทำให้น้ำไหลหลากลงกว๊านพะเยาไม่สะดวก เกิดการเอ่อไปท่วมพื้นที่ด้านเหนือน้ำ

๒.๒.๒ ปัญหาการจัดการกว๊านพะเยา เนื่องจากการปิด-เปิด ประตูกว๊านพะเยา ซึ่งตั้งแต่เริ่มการปรับปรุง/ก่อสร้าง ประตูกว๊านพะเยาจะมีไม้ Stop Log ด้านเหนือบานระบายปิดกั้นอยู่ตลอดเวลา ทำให้การระบายน้ำออกจากกว๊านพะเยาไม่ทัน เมื่อน้ำหลากเข้ามาปริมาณมาก จึงทำให้เกิดการเอ่อล้นไปท่วมพื้นที่ต่ำรอบกว๊าน และในปัจจุบันบานระบาย ๑ บาน ไม่สามารถปิดได้สนิทจะมีน้ำรั่วออกตลอดเวลา

๒.๒.๓ ปัญหาการตื่นเงินของกว๊านพะเยาทั้งจากตะกอนดินที่ไหลเข้าสู่กว๊าน และจากการที่วัชพืชน้ำ/ผักตบชวาตายทับถมจมลงบริเวณใต้กว๊าน จึงทำให้ความสามารถในการกักเก็บน้ำของกว๊านพะเยาลดลงตามลำดับ

๒.๒.๔ ปัญหาจากการตื่นเงินของลำน้ำอิงด้านท้ายน้ำและจากการก่อสร้างฝายบริเวณท้ายน้ำ ทำให้ไม่สามารถรับปริมาณน้ำที่ระบายจากกว๊านพะเยาด้วยปริมาณมากได้ จึงทำให้เกิดการท่วมบริเวณท้ายกว๊านพะเยา ปัญหาดินโคลนถล่ม จากข้อมูลกรมทรัพยากรน้ำ ปี พ.ศ. ๒๕๕๖ มีพื้นที่ที่เสี่ยงต่อการเกิดน้ำหลากดินโคลนถล่ม จำนวน ๓๗๔ หมู่บ้าน โดยมีความถี่ของการเกิดดินโคลนถล่ม จำนวน ๙ ครั้ง/ปี และจากข้อมูลของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ปี พ.ศ. ๒๕๕๖ มีมูลค่าความเสียหายจากน้ำท่วม เท่ากับ ๒๐ ล้านบาท และคิดเป็นมูลค่าความเสียหายตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๕ - ๒๕๕๕ จำนวน ๓๒๖ ล้านบาท พื้นที่เกษตรน้ำท่วมขัง ๔ - ๕ ครั้งในรอบ ๙ ปี จำนวน ๓๐,๖๙๘ ไร่

๓. สถานการณ์น้ำท่วม ในลุ่มน้ำกก

พบพื้นที่ประสบภัยน้ำท่วมในลุ่มน้ำกก คือ อำเภอแม่สรวย อำเภอเมือง และอำเภอดอยหลวง จังหวัดเชียงรายน้ำท่วมในพื้นที่เศรษฐกิจ คือ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย จากข้อมูลของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย คิดเป็นมูลค่าการชดเชยความเสียหาย เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๖ จำนวน ๑๗ ล้านบาท และตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๕ - ๒๕๕๕ จำนวน ๓๑๖ ล้านบาท พื้นที่เสี่ยงภัยต่อการเกิดน้ำหลากดินโคลนถล่ม ๒๗๘ หมู่บ้าน และมีความถี่ในการเกิดประมาณ ๒ ครั้ง/ปี มูลค่าความเสียหายจากภัยดินโคลนถล่ม ๑๘ ล้านบาท พื้นที่เกษตร น้ำท่วมขัง ๔ - ๕ ครั้งในรอบ ๙ ปี จำนวน ๙๑๙ ไร่ น้ำท่วมขังมากกว่า ๕ ครั้งในรอบ ๙ ปี จำนวน ๕ ไร่

๔. สถานการณ์น้ำท่วม ในลุ่มน้ำปิง

เกิดน้ำท่วมในลำน้ำสาขาและน้ำปิงสายหลักเหนือเขื่อนภูมิพล เกิดจากน้ำในแม่น้ำปิงไหลล้นตลิ่ง เนื่องจากฝนตกหนัก เมื่อน้ำในแม่น้ำปิงไหลล้นตลิ่งจากบริเวณเหนือตัวเมืองเชียงใหม่ จะไหลเข้าท่วมพื้นที่ในเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่ อำเภอหางดง อำเภอสันป่าตอง อำเภอจอมทอง ตลอดจนอำเภอป่าซาง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ทำให้ได้รับความเสียหายอย่างมาก น้ำในแม่น้ำปิงช่วงที่ไหลผ่านเมืองเชียงใหม่ จะเริ่มล้นตลิ่ง เมื่อปริมาณน้ำในลำน้ำที่ไหลผ่านมีมากกว่า ๓๕๐ ลบ.ม./วินาที หรือที่ระดับประมาณ ๓.๔๐ ม. ที่สะพานนารัฐ ปัญหาการเกิดอุทกภัยในพื้นที่ลุ่มน้ำปิงตอนล่างมีปัญหาไม่มากนัก เนื่องจากมีอ่างเก็บน้ำเขื่อนภูมิพลคอยควบคุมจัดการปริมาณน้ำหลาก ในช่วงฤดูฝนได้เป็นอย่างดีบริเวณที่ประสบปัญหาอุทกภัยอยู่เสมอ คือ บริเวณจุดบรรจบปากแม่น้ำวัง ในพื้นที่

ลุ่มน้ำวังตอนล่าง ซึ่งพื้นที่ที่ประสบปัญหาน้ำท่วมส่วนใหญ่บริเวณปากแม่น้ำวัง ตั้งแต่บ้านปากวัง อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก ขึ้นไปตามลำน้ำวังจนถึงเขตอำเภอแม่พริก จังหวัดลำปาง จะประสบกับปัญหาอุทกภัย เนื่องจากน้ำในแม่น้ำวังไหลลงแม่น้ำปิงไม่ทัน ทำให้เกิดน้ำท่วมพื้นที่ทำการเพาะปลูก ทั้งนี้ เนื่องจากแม่น้ำวังในตอนปลาย มีลักษณะคดเคี้ยวและมีขนาดเล็กสามารถรับปริมาณน้ำได้เพียงประมาณ ๒๐๐ ลบ.ม./วินาที ซึ่งหากมีปริมาณน้ำมากกว่า ๒๐๐ ลบ.ม./วินาที น้ำจะเริ่มล้นตลิ่งและท่วมพื้นที่บริเวณปากน้ำวังอยู่เสมอสำหรับน้ำท่วมทางด้านท้ายน้ำ บริเวณจังหวัดกำแพงเพชรและนครสวรรค์ จะแผ่เป็นพื้นที่กว้าง เนื่องจากเป็นที่ราบลุ่ม สาเหตุจากน้ำล้นตลิ่ง ทำให้เกิดความเสียหายต่อพื้นที่ไร่นาและที่อยู่อาศัย รวมทั้งทรัพย์สินของเกษตรกรและของประชาชน จากข้อมูลของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย คิดเป็นมูลค่าการชดเชยความเสียหาย ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๕ - ๒๕๕๕ จำนวน ๓,๖๐๔ ล้านบาท ในส่วนของดินโคลนถล่มนั้น มักพบอยู่ตามเชิงเขาในเขตอำเภออมก๋อย อำเภอแม่แจ่ม อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดตาก ซึ่งเกิดขึ้นในช่วงที่มีฝนตกหนัก น้ำจากภูเขาไหลบ่าพัดเอาดินเอาโคลนมากองรวมกันไว้มาก ๆ และเมื่อถึงระดับหนึ่ง ซึ่งบริเวณที่รองรับหน้าหนักไม่ไหวเกิดการถล่มลงมาของกองดินหรือโคลน ซึ่งถ้าในบริเวณนั้นมีการตั้งบ้านเรือนอยู่ก็จะเกิดการสูญเสียทั้งชีวิตและทรัพย์สินหรือบางครั้งเกิดจากการตัดต้นไม้บนพื้นที่ภูเขาและไหลเขา เมื่อเกิดฝนตกหนักไม่มีต้นไม้ใหญ่ที่จะยึดดินไว้ ทำให้เกิดดินถล่ม ลุ่มน้ำปิงมีหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ในพื้นที่เสี่ยงต่อการเกิดน้ำหลากดินโคลนถล่ม จำนวน ๗๐๓ หมู่บ้าน ความถี่ในการเกิด ๒ ครั้งต่อปี มูลค่าความเสียหายจากน้ำหลากดินโคลนถล่มประมาณ ๓๐ ล้านบาทต่อปี

๕. สถานการณ์น้ำท่วม ในลุ่มน้ำวัง

ที่สำหรับสภาพการเกิดอุทกภัยในลุ่มน้ำวัง แบ่งออกได้เป็น ๓ ลักษณะ ได้แก่ อุทกภัยที่เกิดในบริเวณพื้นลุ่มน้ำ

๕.๑ บริเวณตอนบนของลุ่มน้ำ ลุ่มน้ำมีลักษณะสภาพภูมิประเทศเป็นภูเขาล้อมรอบบริเวณอำเภอแจ้ห่ม ซึ่งเป็นที่ราบ เมื่อฝนตกหนักน้ำป่าจะไหลหลากลงมา แต่ส่วนใหญ่จะท่วมพื้นที่ไม่มากนัก

๕.๒ บริเวณตอนกลางของลุ่มน้ำ เนื่องจากมีปริมาณน้ำหลากมากกว่าความจุอ่างเก็บน้ำของเขื่อนกิ่วลม ซึ่งไม่สามารถรองรับน้ำไว้ได้ทั้งหมด ซึ่งอาจจะเป็นสาเหตุทำให้เกิดน้ำท่วมบริเวณพื้นที่ลุ่มสองฝั่งลำน้ำวังบริเวณด้านท้ายเขื่อนกิ่วลมได้ แต่ก็จะเป็นครั้งคราวไม่ได้เกิดเป็นประจำทุกปี

๕.๓ บริเวณตอนล่างของลุ่มน้ำ ส่วนใหญ่เกิดจากปริมาณน้ำหลากจากลุ่มน้ำสาขาของแม่น้ำวัง ด้านท้ายเขื่อนกิ่วลมลงมา และถ้าปีใดอ่างเก็บน้ำเขื่อนกิ่วลมไม่สามารถรองรับปริมาณน้ำหลากจากลุ่มน้ำวังตอนบนได้ก็จะมีน้ำบางส่วนไหลล้นสู่ลุ่มน้ำวังตอนล่าง ซึ่งจะยิ่งทวีความรุนแรงของอุทกภัยให้มากขึ้นตามไปด้วย และบริเวณลุ่มน้ำวังตอนล่างลักษณะคดเคี้ยว ตื้นเขินและเป็นจุดบรรจบของแม่น้ำปิงกับแม่น้ำวัง จากข้อมูลกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย คิดเป็นมูลค่าการชดเชยความเสียหาย ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๕ - ๒๕๕๕ จำนวน ๒๕๒ ล้านบาท

๖. สถานการณ์น้ำท่วม ในลุ่มน้ำยม

ปัญหาอุทกภัยโดยทั่วไปจะมีสาเหตุจากฝนที่ตกหนักในพื้นที่ลุ่มน้ำ และจากสภาพทางกายภาพภายในลุ่มน้ำ เช่น พื้นที่ป่าต้นน้ำตอนบนถูกทำลาย การขาดแคลนแหล่งกักเก็บน้ำขนาด

ใหญ่ในพื้นที่ลุ่มน้ำตอนบน เพื่อช่วยชะลอน้ำหลาก อีกทั้งพื้นที่ตอนบนของลุ่มน้ำมีความลาดชันของลำน้ำสูง แต่พื้นที่ตอนกลางและตอนล่างกลับมีความลาดชันของลำน้ำที่ลาดชันน้อยกว่า จึงทำให้น้ำเอ่อล้นตลิ่งลำน้ำเข้าท่วมเขตชุมชนเมืองและพื้นที่เกษตรกรรมประกอบกับพื้นที่ในตอนกลางและตอนล่างของลุ่มน้ำ มีลักษณะเป็นที่ราบลุ่มและมีบางส่วนเป็นแอ่งกระทะ จึงทำให้น้ำไหลเข้าท่วมขังในพื้นที่ได้อย่างง่ายดาย สำหรับประสิทธิภาพของระบบระบายน้ำก็ไม่เพียงพอ เนื่องจากตื้นเขินหรือถูกบุกรุก มีการก่อสร้างสิ่งกีดขวางทางน้ำ การเปลี่ยนแปลงสภาพการใช้ที่ดิน เป็นต้น อนึ่ง ลุ่มน้ำยมเกิดปัญหาอุทกภัยเกือบทุกปี

พื้นที่ประสบอุทกภัยแบ่งออกเป็น ๒ ลักษณะ คือ อุทกภัยที่เกิดในบริเวณพื้นที่ลุ่มน้ำยมตอนบนของลำน้ำสาขาต่าง ๆ เกิดจากการที่มีฝนตกหนักและน้ำป่าไหลหลากจากต้นน้ำลงมามากและอุทกภัยที่เกิดบริเวณลุ่มน้ำยมตอนล่าง ตั้งแต่จังหวัดสุโขทัยลงไปจนถึงจุดบรรจบแม่น้ำน่านที่จังหวัดนครสวรรค์ เกิดภาวะน้ำเอ่อล้นตลิ่งเข้าท่วมพื้นที่ชุมชนและพื้นที่การเกษตร บริเวณสองฝั่งแม่น้ำยม กล่าวคือ สภาพน้ำท่วมในจังหวัดแพร่ ตั้งแต่อำเภอสองไปจนถึงอำเภอเด่นชัย จะมีลักษณะน้ำป่าไหลหลากและเกิดน้ำล้นตลิ่งช่วงเวลาที่เกิดน้ำท่วมจะไม่นานแต่เกิดความเสียหายค่อนข้างมาก มีความลึกน้ำท่วมประมาณ ๑ - ๓ เมตร โดยจะเกิดน้ำท่วม ๒ - ๓ วัน ส่วนสภาพน้ำท่วมพื้นที่ตอนล่างของลุ่มน้ำยม ตั้งแต่อำเภอศรีสัชชนาลัย จังหวัดสุโขทัยไปจนถึงอำเภอโพทะเล จังหวัดพิจิตร จะมีลักษณะน้ำล้นตลิ่งเข้าท่วมพื้นที่สองฝั่งแม่น้ำยม บริเวณที่เป็นที่ราบลุ่มจะเกิดน้ำท่วมขังเป็นเวลานานประมาณ ๓๐ - ๖๐ วัน มีความลึกน้ำท่วม ๑ - ๒ เมตร จากข้อมูลของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย คิดเป็นมูลค่าการชดเชยความเสียหาย ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๕ - ๒๕๕๕ จำนวน ๔,๗๓๗ ล้านบาท

๗. สถานการณ์น้ำท่วม ในลุ่มน้ำน่าน

ปัญหาอุทกภัยโดยทั่วไปจะมีสาเหตุจากฝนที่ตกหนักในพื้นที่ลุ่มน้ำ และจากสภาพทางกายภาพในลุ่มน้ำ เช่น พื้นที่ป่าต้นน้ำตอนบนถูกทำลาย การขาดแคลนแหล่งกักเก็บน้ำขนาดใหญ่ในพื้นที่ลุ่มน้ำตอนบน เพื่อช่วยชะลอน้ำหลาก ประสิทธิภาพของระบบระบายน้ำไม่เพียงพอ โดยเฉพาะในเขตเมือง เนื่องจากลำน้ำตื้นเขินหรือถูกบุกรุก มีการก่อสร้างสิ่งกีดขวางทางน้ำ การเปลี่ยนแปลงสภาพการใช้ที่ดิน เป็นต้น

สำหรับสภาพการเกิดอุทกภัยในลุ่มน้ำน่าน แบ่งออกได้เป็น ๒ ลักษณะ ได้แก่ อุทกภัยที่เกิดในบริเวณพื้นที่ลุ่มน้ำน่านตอนบน บริเวณพื้นที่ราบ และอุทกภัยที่เกิดในบริเวณที่ราบลุ่มน้ำน่านตอนล่าง บริเวณจังหวัดพิษณุโลกและจังหวัดพิจิตร การเกิดอุทกภัยในลักษณะแรกจะเกิดจากการที่มีฝนตกหนักและน้ำป่าไหลหลากจากต้นน้ำ เนื่องเป็นภูเขาสูงลาดชัน เมื่อลงมาถึงที่ราบบริเวณอำเภอเมือง จังหวัดน่าน จึงเกิดน้ำท่วมเป็นประจำ แต่ท่วมเป็นระยะเวลาสั้น ๆ พื้นที่ที่เกิดน้ำท่วมเป็นประจำ ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอเวียงสา อำเภอปัว อำเภอท่าวังผา ส่วนในลักษณะที่สองจะเกิดบริเวณที่เป็นพื้นที่ราบลุ่มมีความสามารถระบายน้ำไม่เพียงพอ ประกอบกับน้ำหลากปริมาณมากในพื้นที่ตอนบน จึงทำให้น้ำเอ่อท่วมประกอบกับในช่วงแม่น้ำยมมีปริมาณน้ำมาก ทำให้การระบายน้ำลงไปยังแม่น้ำด้านล่างทำได้ช้า ไม่สามารถระบายน้ำลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ สำหรับพื้นที่ที่เกิดน้ำท่วมเป็นประจำ ได้แก่ บริเวณอำเภอพรหมพิราม อำเภอวัดโบสถ์ อำเภอเมือง อำเภอบางกระทุ่มและอำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก และอำเภอเมือง อำเภอสามโก้ อำเภอเมือง อำเภอบางมูล

นาก อำเภอโพทะเล จังหวัดพิจิตร คิดเป็นมูลค่าความเสียหายตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๕ - ๒๕๕๕ จำนวน ๘,๕๙๒ ล้านบาท และล่าสุดปี พ.ศ. ๒๕๕๖ มีมูลค่าความเสียหาย ๗๓ ล้านบาท นอกจากนี้ยังมีพื้นที่เสี่ยงต่อการเกิดน้ำหลากดินโคลนถล่ม อยู่ถึง ๖๓๖ หมู่บ้าน ความถี่ในการเกิดดินโคลนถล่มประมาณ ๙ ครั้งต่อปี คิดเป็นมูลค่าความเสียหายปีละ ๖๕ ล้านบาท

๘. สถานการณ์น้ำท่วม ในลุ่มน้ำเจ้าพระยา

สภาพการเกิดอุทกภัยในลุ่มน้ำเจ้าพระยา แบ่งออกได้เป็น ๒ ลักษณะ ได้แก่ อุทกภัยที่เกิดในบริเวณพื้นที่ลุ่มน้ำตอนบนและลำน้ำสาขาต่าง ๆ และอุทกภัยที่เกิดในบริเวณที่ราบแม่น้ำเจ้าพระยาสายหลัก ตั้งแต่จุดบรรจบแม่น้ำปิง วัง ยม น่าน ที่อำเภอเมือง ท่าตะโก จังหวัดนครสวรรค์ การเกิดอุทกภัยในลักษณะแรกจะเกิดจากการที่มีฝนตกหนักและน้ำป่าไหลหลากจากต้นน้ำลงมามากจนลำน้ำสายหลัก ไม่สามารถระบายน้ำได้ทันประกอบกับมีสิ่งกีดขวางจากเส้นทางคมนาคมขวางทางน้ำและมีอาคารระบายน้ำไม่เพียงพอ ส่วนในลักษณะที่สองจะเกิดบริเวณที่เป็นพื้นที่ราบลุ่มและแม่น้ำสายหลักต้นเขินมีความสามารถระบายน้ำไม่เพียงพอและเกิดน้ำเอ่อหนุนจากอ่าวไทย ทำให้ไม่สามารถระบายน้ำลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ สำหรับพื้นที่ที่เกิดน้ำท่วมเป็นประจำ ได้แก่ อำเภอโคกสำโรง อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี อำเภอวิเศษชัยชาญ อำเภอโพธิ์ทอง อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง อำเภอเมือง จังหวัดชัยนาท อำเภอเมือง จังหวัดสิงห์บุรี อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี อำเภอบางบัวทอง อำเภอบางใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี และอำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรสาคร เป็นต้น

จากข้อมูลกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย มูลค่าการชดเชยความเสียหาย ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๕ - ๒๕๕๕ จำนวน ๑๖๕,๔๓๘ ล้านบาท

๙. สถานการณ์น้ำท่วม ในลุ่มน้ำสะแกกรัง

ปัญหาอุทกภัยโดยทั่วไปจะมีสาเหตุจากฝนที่ตกหนักในพื้นที่ลุ่มน้ำและจากสภาพทางกายภาพในลุ่มน้ำที่บริเวณพื้นที่ลุ่มน้ำตอนบนเป็นพื้นที่ลาดชัน เมื่อเกิดฝนตกหนักและน้ำป่าไหลหลากจากต้นน้ำลงมามาก จนลำน้ำสายหลักไม่สามารถระบายน้ำได้ทัน ประกอบกับการขาดแคลนแหล่งเก็บกักน้ำขนาดใหญ่ในพื้นที่ลุ่มน้ำตอนบน เพื่อช่วยชะลอน้ำหลาก ประสิทธิภาพของระบบระบายน้ำไม่เพียงพอ เนื่องจากตื้นเขินหรือถูกบุกรุก มีการก่อสร้างสิ่งกีดขวางทางน้ำ การเปลี่ยนแปลงสภาพการใช้ที่ดิน เป็นต้น

สำหรับสภาพการเกิดอุทกภัยในลุ่มน้ำสะแกกรัง แบ่งออกได้เป็น ๒ ลักษณะ ได้แก่ อุทกภัยที่เกิดในบริเวณพื้นที่ลุ่มน้ำตอนบนและลำน้ำสาขาต่าง ๆ และอุทกภัยที่เกิดในบริเวณที่ราบลุ่มตั้งแต่จุดบรรจบแม่น้ำแม่วังค์และแม่น้ำคลองโพธิ์ลงไปจนถึงจุดบรรจบแม่น้ำเจ้าพระยา การเกิดอุทกภัยในลักษณะแรกจะเกิดจากการที่มีฝนตกหนักและน้ำป่าไหลหลากจากต้นน้ำลงมามากจนลำน้ำสายหลัก ไม่สามารถระบายน้ำได้ทันประกอบกับมีสิ่งกีดขวางจากเส้นทางคมนาคมขวางทางน้ำและมีอาคารระบายน้ำไม่เพียงพอ พื้นที่ที่เกิดน้ำท่วมเป็นประจำ ได้แก่ อำเภอแม่วังค์ อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์

ส่วนในลักษณะที่สองจะเกิดบริเวณที่เป็นพื้นที่ราบลุ่มและแม่น้ำสายหลักต้นเขินมีความสามารถระบายน้ำไม่เพียงพอ ประกอบกับระดับน้ำในแม่น้ำเจ้าพระยามีสูง ทำให้ไม่สามารถ

ระบายน้ำลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ สำหรับพื้นที่ที่เกิดน้ำท่วมเป็นประจำ ได้แก่ อำเภอทัพทัน อำเภอสว่างอารมณ์และอำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานี เป็นต้น

จากข้อมูลกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย มูลค่าการชดเชยความเสียหาย ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๕ - ๒๕๕๕ จำนวน ๙,๙๑๓ ล้านบาทและในปี พ.ศ. ๒๕๕๖ จำนวน ๓๒ ล้านบาท

๑๐. สถานการณ์น้ำท่วม ในลุ่มน้ำป่าสัก

ปัญหาอุทกภัยโดยทั่วไปจะมีสาเหตุจากฝนที่ตกหนักในพื้นที่ลุ่มน้ำ และจากสภาพทางกายภาพในลุ่มน้ำ เช่น พื้นที่ป่าต้นน้ำตอนบนถูกทำลาย การขาดแคลนแหล่งกักเก็บน้ำขนาดใหญ่ในพื้นที่ลุ่มน้ำตอนบน เพื่อช่วยชะลอน้ำหลาก ประสิทธิภาพของระบบระบายน้ำไม่เพียงพอ เนื่องจากต้นเขินหรือถูกบุกรุก มีการก่อสร้างสิ่งกีดขวางทางน้ำ การเปลี่ยนแปลงสภาพการใช้ที่ดิน เป็นต้น

เป็นปัญหาที่สืบเนื่องจากสภาพทางกายภาพของลุ่มน้ำและความเสื่อมโทรมของทรัพยากรที่เกิดจากการใช้ที่ดินผิดประเภท ทำให้แหล่งน้ำลำน้ำมีประสิทธิภาพในการระบายน้ำลดลง เกิดสภาพน้ำท่วมในหลายพื้นที่ โดยบริเวณที่อยู่เชิงเขาทางตอนบนของลุ่มน้ำในเขตจังหวัดเพชรบูรณ์ จะมีปัญหาน้ำท่วมที่รุนแรงฉับพลัน ส่วนบริเวณที่อยู่ริมแม่น้ำป่าสักทางตอนบนและตอนกลางของลุ่มน้ำเขตจังหวัดเพชรบูรณ์และตอนบนของจังหวัดลพบุรี จะเกิดปัญหาน้ำท่วมอืดเอ่อ เนื่องจากแม่น้ำคดเคี้ยว ต้นเขิน เป็นพื้นที่ที่เสี่ยงต่อการเกิดสภาวะอุทกภัย

จากข้อมูลกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย มูลค่าการชดเชยความเสียหาย ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๕ - ๒๕๕๕ จำนวน ๙,๗๐๐ ล้านบาท

๑๑. สถานการณ์น้ำท่วม ในลุ่มน้ำท่าจีน

ปัญหาอุทกภัยโดยทั่วไปจะมีสาเหตุจากฝนที่ตกหนักในพื้นที่ลุ่มน้ำ และจากสภาพทางกายภาพในลุ่มน้ำ เช่น พื้นที่ป่าต้นน้ำตอนบนถูกทำลาย การขาดแคลนแหล่งกักเก็บน้ำขนาดใหญ่ในพื้นที่ลุ่มน้ำตอนบน เพื่อช่วยชะลอน้ำหลาก ประสิทธิภาพของระบบระบายน้ำไม่เพียงพอ เนื่องจากต้นเขินหรือถูกบุกรุก มีการก่อสร้างสิ่งกีดขวางทางน้ำ การเปลี่ยนแปลงสภาพการใช้ที่ดิน เป็นต้น

สำหรับสภาพการเกิดอุทกภัยในลุ่มน้ำท่าจีน แบ่งออกได้เป็น ๒ ลักษณะ ได้แก่ อุทกภัยที่เกิดในบริเวณพื้นที่ลุ่มน้ำตอนบน ซึ่งมีลักษณะเป็นอุทกภัยแบบดินถล่มและน้ำป่าไหลหลาก การเกิด อุทกภัยในลักษณะแรกจะเกิดจากการที่มีฝนตกหนักและน้ำป่าไหลหลากจากต้นน้ำทางด้านตะวันตกของลุ่มน้ำลงมามากจนลำน้ำสายหลัก ไม่สามารถระบายน้ำได้ทันประกอกับมีสิ่งกีดขวางจากเส้นทางคมนาคมขวางทางน้ำและไม่มีแหล่งเก็บกักน้ำด้านบน พื้นที่ที่เกิดน้ำท่วมเป็นประจำ ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอหันคา อำเภอสรรคบุรี จังหวัดชัยนาท ส่วนในลักษณะที่สองจะเกิดบริเวณที่เป็นพื้นที่ราบลุ่มเกิดฝนตกหนักในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง เกิดการเอ่อล้นจากแม่น้ำสายหลัก มีความสามารถระบายน้ำไม่เพียงพอและเกิดน้ำเอ่อหนุนจากทะเลอ่าวไทย ทำให้ไม่สามารถระบายน้ำลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ สำหรับพื้นที่ที่เกิดน้ำท่วมเป็นประจำ ได้แก่ บริเวณอำเภอเดิมบางนางบวช อำเภอสามชุก อำเภอศรีประจันต์ อำเภอเมือง อำเภอบางปลาม้า อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี อำเภอบางเลน อำเภอนครชัยศรี อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม อำเภอกะทู้ม่วน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร เป็นต้น

จากข้อมูลกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย มูลค่าการชดเชยความเสียหาย ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๕ - ๒๕๕๕ จำนวน ๖๐,๑๔๖ ล้านบาท

๑๒. สถานการณ์น้ำท่วม ในลุ่มน้ำแม่กลอง

การเกิดอุทกภัยในลุ่มน้ำแม่กลอง รวมถึงลุ่มน้ำสาเกิดจากการที่มีฝนตกหนักและไม่มีแหล่งกักเก็บน้ำขนาดใหญ่ไว้คอยควบคุมน้ำ ทำให้น้ำป่าไหลหลากจากต้นน้ำลงมามากจนลำน้ำสายหลักไม่สามารถระบายน้ำได้ทัน ประกอบกับมีสิ่งกีดขวางเส้นทางคมนาคมขวางทางน้ำและและมีอาคารระบายน้ำไม่เพียงพอ ส่วนบริเวณที่เป็นพื้นที่ราบลุ่มการเกิดอุทกภัยจะเกิดจากแม่น้ำสายหลักต้นเขินมีความสามารถระบายน้ำไม่เพียงพอ เนื่องจากบุกรุกลำน้ำ ทำให้ไม่สามารถระบายน้ำลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ คิดเป็นมูลค่าความเสียหาย ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๕ - ๒๕๕๕ จำนวน ๑๕,๖๑๒ ล้านบาทพื้นที่ที่ประสบปัญหาน้ำท่วมส่วนใหญ่จะเกิดขึ้นบริเวณต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

๑๒.๑ จุดบรรจบกันของลำน้ำสาขา เช่น จุดบรรจบกันระหว่างลำภาชีกับแม่น้ำแควน้อย บริเวณรอยต่อของอำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี กับอำเภอด่านมะขามเตี้ย จังหวัดกาญจนบุรี และจุดบรรจบระหว่างห้วยตะเพินกับแม่น้ำแควใหญ่

๑๒.๒ พื้นที่ราบลุ่มปากแม่น้ำและชายฝั่งทะเลของลุ่มน้ำแม่กลอง

สถานการณ์ดินโคลนถล่ม เป็นปัญหาสิ่งแวดล้อมที่มักพบอยู่ในท้องถิ่นที่ตั้งอยู่ตามเชิงเขา ดินถล่มหรือโคลนถล่ม มักเกิดขึ้นในช่วงที่มีฝนตกหนักที่น้ำจากภูเขาไหลป่าพัดเอาดินเอาโคลนมากองรวมกันไว้มาก ๆ และเมื่อถึงระดับหนึ่ง ซึ่งบริเวณที่รองรับท่อน้ำหนักไม่ไหวเกิดการถล่มลงมาของกองดินหรือโคลน ซึ่งถ้าในบริเวณนั้นมีการตั้งบ้านเรือนอยู่ก็จะเกิดการสูญเสียทั้งชีวิตและทรัพย์สินหรือบางครั้งเกิดจากการตัดต้นไม้บนพื้นที่ภูเขาและไหล่เขา สำหรับพื้นที่ลุ่มน้ำแม่กลองเกิดปัญหาดินโคลนถล่มใน ๒ อำเภอ ได้แก่ อำเภอทองผาภูมิ กับอำเภออุ้มผาง รวมทั้งสิ้น ๑๔๔ หมู่บ้าน มูลค่าความเสียหาย ๒๔ ล้านบาท

๑๓. สถานการณ์น้ำท่วม ในลุ่มน้ำปราจีนบุรี

สภาพการเกิดน้ำท่วมในลุ่มน้ำปราจีนบุรี แบ่งออกได้เป็น ๒ ลักษณะ ได้แก่ อุทกภัยที่เกิดในบริเวณพื้นที่ลุ่มน้ำตอนบนและลำน้ำสาขาต่าง ๆ และอุทกภัยที่เกิดในบริเวณแม่น้ำปราจีนบุรีสายหลัก ตั้งแต่จุดบรรจบแม่น้ำพระปรงและแม่น้ำหนุমানลงไปจนถึงจุดบรรจบแม่น้ำนครนายก การเกิดน้ำท่วมในลักษณะแรกเกิดจากการที่มีฝนตกหนักและน้ำป่าไหลหลากจากต้นน้ำลงมามากจนลำน้ำสายหลักไม่สามารถระบายน้ำได้ทัน ประกอบกับมีสิ่งกีดขวางจากเส้นทางคมนาคมขวางทางน้ำและมีอาคารระบายน้ำไม่เพียงพอ พื้นที่ที่เกิดน้ำท่วมเป็นประจำ ได้แก่ อำเภอเขาฉกรรจ์ อำเภอเมือง จังหวัดสระแก้ว และอำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี ส่วนในลักษณะที่สองจะเกิดบริเวณที่เป็นพื้นที่ราบลุ่มและแม่น้ำสายหลักต้นเขินมีความสามารถระบายน้ำไม่เพียงพอและเกิดน้ำเอ่อหนุนจากแม่น้ำบางปะกง ทำให้ไม่สามารถระบายน้ำลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ สำหรับพื้นที่ที่เกิดน้ำท่วมเป็นประจำ ได้แก่ อำเภอกบินทร์บุรี อำเภอบ้านสร้าง อำเภอศรีมโหสถ อำเภอศรีมหาโพธิ์ และอำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี

จากข้อมูลกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย มูลค่าการชดเชยความเสียหาย ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๕ - ๒๕๕๕ จำนวน ๒,๐๖๐ ล้านบาทความเสียหายล่าสุดเมื่อปี พ.ศ.๒๕๕๖ มูลค่า ๓๒๘ ล้านบาท โดยเฉพาะพื้นที่เศรษฐกิจในเขตชุมชน

๑๔. สถานการณ์น้ำท่วม ในลุ่มน้ำบางปะกง

สภาพการเกิดน้ำท่วมในลุ่มน้ำบางปะกง แบ่งออกได้เป็น ๒ ลักษณะ ได้แก่ อุทกภัยที่เกิดจากการที่มีฝนตกหนักและน้ำป่าไหลหลากจากต้นน้ำลงมาจนลำน้ำสายหลักไม่สามารถระบายน้ำได้ทัน ประกอบกับมีสิ่งกีดขวางจากเส้นทางคมนาคมขวางทางน้ำและมีอาคารระบายน้ำไม่เพียงพอ พื้นที่ที่เกิดน้ำท่วมเป็นประจำ ได้แก่ อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก อำเภอพานทอง อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี อำเภอบางคล้า อำเภอราชสาส์น อำเภอพนมสารคาม อำเภอคองเคียนจังหวัดฉะเชิงเทรา

อุทกภัยที่เกิดในพื้นที่ราบลุ่มและแม่น้ำสายหลักตื่นเงินมีความสามารถระบายน้ำไม่เพียงพอ ทำให้ไม่สามารถระบายน้ำลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ สำหรับพื้นที่ที่เกิดน้ำท่วมเป็นประจำ ได้แก่ อำเภอองครักษ์ อำเภอปากพลี อำเภอเมือง จังหวัดนครนายกอำเภอพนมสารคาม อำเภอสนามชัยเขต และอำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา

จากข้อมูลกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย คิดเป็นมูลค่าการชดเชยความเสียหาย ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๕ - ๒๕๕๕ จำนวน ๑๐,๘๑๔ ล้านบาทและในปี พ.ศ.๒๕๕๖ ความเสียหายมูลค่า ๒๗๔ ล้านบาท โดยเฉพาะพื้นที่เศรษฐกิจในเขตชุมชน

๑๕. สถานการณ์น้ำท่วม ในลุ่มน้ำโตนเลสาบ

ปัญหาอุทกภัยโดยทั่วไป จะมีสาเหตุจากฝนที่ตกหนักในพื้นที่ลุ่มน้ำและจากสภาพทางกายภาพในลุ่มน้ำ เช่น พื้นที่ป่าต้นน้ำตอนบนถูกทำลาย การขาดแคลนแหล่งเก็บกักน้ำขนาดใหญ่ในพื้นที่ลุ่มน้ำตอนบน เพื่อช่วยชะลอน้ำหลาก ประสิทธิภาพของระบบระบายน้ำไม่เพียงพอ เนื่องจากตื่นเงินหรือถูกบุกรุกมีการก่อสร้างสิ่งกีดขวางทางน้ำ การเปลี่ยนแปลงสภาพการใช้ที่ดิน เป็นต้น

สำหรับสภาพการเกิดอุทกภัยในลุ่มน้ำโตนเลสาบ แบ่งออกได้เป็น ๒ ลักษณะ คือ อุทกภัยที่เกิดในบริเวณพื้นที่ลุ่มน้ำตอนบนและลำน้ำสาขาต่าง ๆ และอุทกภัยที่เกิดในพื้นที่ลุ่ม การเกิดอุทกภัยในลักษณะแรกจะเกิดจากการที่มีฝนตกหนักและน้ำป่าไหลหลากจากต้นน้ำลงมาจนลำน้ำสายหลัก ไม่สามารถระบายน้ำได้ทัน ประกอบกับมีสิ่งกีดขวางจากเส้นทางคมนาคมขวางทางน้ำและมีอาคารระบายน้ำไม่เพียงพอ สำหรับพื้นที่ที่เกิดน้ำท่วมเป็นประจำ ได้แก่ อำเภอดาพระยา จังหวัดสระแก้วส่วนในลักษณะที่สองจะเกิดบริเวณที่เป็นพื้นที่ราบลุ่มและแม่น้ำสายหลักตื่นเงิน มีความสามารถระบายน้ำไม่เพียงพอและเกิดน้ำเอ่อหนุนจากคลองลัด ทำให้ไม่สามารถระบายน้ำลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ สำหรับพื้นที่ที่เกิดน้ำท่วมเป็นประจำ ได้แก่ อำเภอดาพระยา อำเภอรัฐประเทศจังหวัดสระแก้ว เป็นต้น

จากข้อมูลกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย คิดเป็นมูลค่าการชดเชยความเสียหาย ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๕ - ๒๕๕๕ จำนวน ๑๐๑ ล้านบาท

๑๖. สถานการณ์น้ำท่วม ในลุ่มน้ำชายฝั่งทะเลตะวันออก

ปัญหาอุทกภัยโดยทั่วไป จะมีสาเหตุจากฝนที่ตกหนักในพื้นที่ลุ่มน้ำและจากสภาพทางกายภาพในลุ่มน้ำ เช่น พื้นที่ป่าต้นน้ำตอนบนถูกทำลาย การขาดแคลนแหล่งเก็บกักน้ำขนาดใหญ่ในพื้นที่ลุ่มน้ำตอนบน เพื่อช่วยชะลอน้ำหลาก ประสิทธิภาพของระบบระบายน้ำไม่เพียงพอ เนื่องจากตื่นเงินหรือถูกบุกรุกมีการก่อสร้างสิ่งกีดขวางทางน้ำ การเปลี่ยนแปลงสภาพการใช้ที่ดิน เป็นต้น

สำหรับสภาพการเกิดอุทกภัยในลุ่มน้ำชายฝั่งทะเลตะวันออก ส่วนใหญ่เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ตัวเมืองและชุมชนตอนล่างใกล้ชายฝั่งทะเล โดยเฉพาะอย่างยิ่งพื้นที่บริเวณจังหวัด

จันทบุรีและจังหวัดตราด ซึ่งมีปริมาณฝนตกในฤดูฝนมากกว่าปริมาณฝนของจังหวัดชลบุรีและระยองมาก สำหรับพื้นที่ที่เกิดน้ำท่วมเป็นประจำ ได้แก่ อำเภอวังจันทร์ อำเภอลาดบัวหลวง อำเภอแกลง อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง และอำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด เป็นต้น คิดเป็นการชดเชยความเสียหาย ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๕ - ๒๕๕๕ จำนวน ๑๐,๑๗๐ ล้านบาท

จากข้อมูล สสนก. ร่วมกับการจัดกลุ่มพื้นที่เศรษฐกิจของกรมโยธาธิการและผังเมือง ไม่พบว่าพื้นที่เสี่ยงน้ำท่วม พื้นที่น้ำท่วมซ้ำ ๔ - ๕ ครั้งในรอบ ๙ ปี และไม่มีข้อมูลน้ำท่วมซ้ำมากกว่า ๕ ครั้งในรอบ ๙ ปี

สถานการณ์ดินโคลนถล่ม เป็นปัญหาสืบเนื่องมาจากสภาพธรณีสัณฐาน สภาพภูมิประเทศ ปริมาณน้ำฝนที่ตกในพื้นที่ ตลอดจนความเสื่อมโทรมของพื้นที่ต้นน้ำลำธาร ซึ่งส่วนใหญ่จะเกิดขึ้นพร้อมกับปัญหาอุทกภัยโดยเฉพาะบริเวณเชิงเขาทางตอนบนและตอนกลางของกลุ่มน้ำ เป็นพื้นที่เสี่ยงภัยต่อการเกิดดินถล่ม เช่น บริเวณเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด มีพื้นที่เสี่ยง ๑๖๗ หมู่บ้าน (ร้อยละ ๑๒.๐๘) จากหมู่บ้านทั้งหมด ความเสียหาย ๑๗ ล้านบาท

๑๖. สถานการณ์น้ำท่วม ในลุ่มน้ำโขง (อีสาน)

พบพื้นที่ประสบภัยน้ำท่วมในลุ่มน้ำโขงอีสาน คือ พื้นที่ปากน้ำเลย จังหวัดเลย และพื้นที่ลุ่มน้ำสงคราม โดยมีรายละเอียดดังนี้ พื้นที่น้ำท่วมซ้ำ ๓ - ๕ ครั้งในรอบ ๙ ปี จำนวน ๓๖๕,๘๔๕ ไร่ และมากกว่า ๕ ครั้งในรอบ ๙ ปี จำนวน ๑๗๕,๙๔๓ ไร่ ในเขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษ มีพื้นที่น้ำท่วมซ้ำ ระดับต่ำ (น้อยกว่า ๔ ครั้ง/๑๐ ปี) จำนวน ๑,๗๐๘ ไร่ เขตพื้นที่เทศบาล มีพื้นที่น้ำท่วมซ้ำ ระดับต่ำ (น้อยกว่า ๔ ครั้ง/๑๐ ปี) จำนวน ๑ เทศบาล น้ำท่วมซ้ำพื้นที่ชุมชน ระดับต่ำ (น้อยกว่า ๔ ครั้ง/๑๐ ปี) จำนวน ๖ เทศบาล น้ำท่วมซ้ำพื้นที่เกษตร ระดับต่ำ (น้อยกว่า ๔ ครั้ง/๑๐ ปี) จำนวน ๑,๖๑๓,๖๑๑ ไร่ ระดับปานกลาง (๔ - ๕ ครั้ง/๑๐ ปี) จำนวน ๑๗๘,๓๔๑ ไร่ ระดับสูง (มากกว่า ๕ ครั้ง/๑๐ ปี) จำนวน ๗๐,๑๑๑ ไร่ มูลค่าความเสียหาย เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๖ จำนวน ๙๓ ล้านบาท โดยมีพื้นที่เสี่ยงภัยต่อการเกิดน้ำหลากดินโคลนถล่ม ๒๙๔ หมู่บ้าน

๑๗. สถานการณ์น้ำท่วม ในลุ่มน้ำชี

พบพื้นที่ประสบภัยน้ำท่วมในลุ่มน้ำชี คือ พื้นที่ราบลุ่มและในช่วงที่ลำน้ำสาขาไหลมาบรรจบกับลำน้ำชี โดยมีรายละเอียดดังนี้ พื้นที่น้ำท่วมซ้ำ ๔ - ๕ ครั้งในรอบ ๙ ปี จำนวน ๕๗๑,๓๐๘ ไร่ และมากกว่า ๕ ครั้งในรอบ ๙ ปี จำนวน ๒๒๙,๖๖๓ ไร่ น้ำท่วมซ้ำพื้นที่เกษตร ระดับต่ำ (น้อยกว่า ๔ ครั้ง/๑๐ ปี) จำนวน ๑,๘๘๙,๑๘๗ ไร่ ระดับปานกลาง (๔ - ๕ ครั้ง/๑๐ ปี) จำนวน ๓๙๔,๖๘๔ ไร่ ระดับสูง (มากกว่า ๕ ครั้ง/๑๐ ปี) จำนวน ๑๖๕,๕๖๗ ไร่ โดยมีพื้นที่เสี่ยงภัยต่อการเกิดน้ำหลากดินโคลนถล่ม ๘๔ หมู่บ้าน และมีความถี่ในการเกิดประมาณ ๑ ครั้ง/ปี

๑๘. สถานการณ์น้ำท่วม ในลุ่มน้ำมูล

พบพื้นที่ประสบภัยน้ำท่วมในลุ่มน้ำมูลตลอดทั้งพื้นที่ลุ่มน้ำ โดยเฉพาะบริเวณริมตลิ่งของพื้นที่ชุมชน โดยมีรายละเอียดดังนี้ พื้นที่น้ำท่วมปานกลาง ๔ - ๕ ครั้งในรอบ ๑๐ ปี จำนวน ๘๓๓,๐๘๖ ไร่ พื้นที่น้ำท่วมสูง (มากกว่า ๕ ครั้ง/๑๐ ปี) จำนวน ๒๖๔,๙๔๐ ไร่ โดยจำแนกเป็นพื้นที่การเกษตร เสี่ยงน้ำท่วมปานกลาง (๔ - ๕ ครั้ง/๑๐ ปี) จำนวน ๕๖๗,๖๗๕ ไร่ เสี่ยงน้ำท่วมสูง (มากกว่า ๕ ครั้ง/๑๐ ปี) จำนวน ๑๔๖,๘๘๘ ไร่ น้ำท่วมในพื้นที่เศรษฐกิจ คือ บริเวณริมตลิ่งของพื้นที่

ชุมชน มูลค่าความเสียหายเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๖ คิดเป็นมูลค่า ๕๕๔ ล้านบาท โดยมีพื้นที่เสี่ยงภัยต่อการเกิดน้ำหลากดินโคลนถล่ม ๑๑๙ หมู่บ้าน ความเสียหายประมาณ ๑๐ ล้านบาท/ปี พ.ศ. ๒๕๕๖

๑๙. สถานการณ์น้ำท่วม ในลุ่มน้ำเพชรบุรี

ปัญหาอุทกภัยโดยทั่วไป จะมีสาเหตุจากฝนที่ตกหนักในพื้นที่ลุ่มน้ำและจากสภาพทางกายภาพในลุ่มน้ำ เช่น พื้นที่ป่าต้นน้ำตอนบนถูกทำลาย การขาดแคลนแหล่งเก็บกักน้ำขนาดใหญ่ในพื้นที่ลุ่มน้ำตอนบน เพื่อช่วยชะลอน้ำหลาก ประสิทธิภาพของระบบระบายน้ำไม่เพียงพอ เนื่องจากต้นเขินหรือถูกบุกรุกมีการก่อสร้างสิ่งกีดขวางทางน้ำ การเปลี่ยนแปลงสภาพการใช้ที่ดิน เป็นต้น

สำหรับสภาพการเกิดอุทกภัยในลุ่มน้ำเพชรบุรี แบ่งออกได้เป็น ๒ ลักษณะ ได้แก่ อุทกภัยที่เกิดในบริเวณพื้นที่ลุ่มน้ำตอนบนและลำน้ำสาขาต่าง ๆ และอุทกภัยที่เกิดในบริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำสายหลักเกิดต้นเขิน การเกิดอุทกภัยในลักษณะแรกจะเกิดจากการที่มีฝนตกหนักและน้ำป่าไหลหลากจากต้นน้ำลงมามากจนลำน้ำสายหลัก ไม่สามารถระบายน้ำได้ทันประกอบกับมีสิ่งกีดขวางจากเส้นทางคมนาคมขวางทางน้ำและมีอาคารระบายน้ำไม่เพียงพอ พื้นที่ที่เกิดน้ำท่วมเป็นประจำ ได้แก่ อำเภอหนองหญ้าปล้อง อำเภอแก่งกระจาน อำเภอท่ายาง อำเภอบ้านลาด อำเภอชะอำ อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี และอำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี

ส่วนในลักษณะที่สองน้ำท่วมซึ่งในพื้นที่เป็นเวลาหลายวัน ไม่สามารถระบายน้ำได้ทันมักเกิดขึ้นในพื้นที่ที่มีความลาดชันน้อยและได้รับอิทธิพลจากน้ำทะเลหนุน การระบายน้ำจึงเป็นไปได้ช้า ๆ จะเกิดบริเวณพื้นที่ตอนล่างของลุ่มน้ำ ซึ่งมีความสามารถระบายน้ำไม่เพียงพอ ทำให้ไม่สามารถระบายน้ำได้อย่างมีประสิทธิภาพ สำหรับพื้นที่ที่เกิดน้ำท่วมเป็นประจำ ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอบ้านแหลม และบางส่วนของอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี เป็นต้น

จากข้อมูลกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย คิดเป็นมูลค่าการชดเชยความเสียหาย ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๕ - ๒๕๕๕ จำนวน ๑๗๑ ล้านบาท

สถานการณ์ดินโคลนถล่มในลุ่มน้ำเพชรบุรี จากข้อมูลกรมทรัพยากรน้ำ พบว่าพื้นที่เสี่ยงต่อการเกิดดินโคลนถล่ม จำนวน ๔๕ หมู่บ้าน ความถี่ในการเกิด ๑ ครั้ง/ปี แต่จากการเก็บข้อมูลสถิติการเกิดดินโคลนถล่มของคณะหน่วยวิจัยดินถล่ม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ พบว่า ในลุ่มน้ำเพชรบุรีไม่เคยเกิดเหตุการณ์ดินโคลนถล่ม

๒๐. สถานการณ์น้ำท่วม ในลุ่มน้ำชายฝั่งทะเลตะวันตก

โดยทั่วไปจะมีสาเหตุจากฝนที่ตกหนักจากพายุในพื้นที่ลุ่มน้ำ ในช่วงฤดูมรสุมและจากสภาพทางกายภาพในลุ่มน้ำ เช่น พื้นที่ป่าต้นน้ำตอนบนถูกทำลาย การขาดแคลนแหล่งเก็บกักน้ำขนาดใหญ่ในพื้นที่ลุ่มน้ำตอนบน เพื่อช่วยชะลอน้ำหลาก ประสิทธิภาพของระบบระบายน้ำไม่เพียงพอ เนื่องจากต้นเขินหรือถูกบุกรุกมีการก่อสร้างสิ่งกีดขวางทางน้ำ การเปลี่ยนแปลงสภาพการใช้ที่ดิน เป็นต้น

จากข้อมูลของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย คิดเป็นมูลค่าการชดเชยความเสียหาย ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๕ - ๒๕๕๕ จำนวน ๑,๑๙๓ ล้านบาท

สำหรับสภาพการเกิดอุทกภัยในลุ่มน้ำชายฝั่งทะเลตะวันตก แบ่งออกได้เป็น ๒ ลักษณะ ได้แก่

๒๐.๑ น้ำป่าไหลหลากจากที่สูงผ่านพื้นที่เกษตรชุมชนก่อนออกสู่ทะเล สาเหตุจากปริมาณฝนตกมากจากอิทธิพลพายุต่าง ๆ พื้นที่ลาดชัน น้ำไหลหลากเร็ว ลำน้ำสั้น มีศักยภาพการระบายน้ำน้อย พื้นที่ที่น้ำท่วมแบบไหลหลาก คือ อำเภอทับสะแก อำเภอบางสะพาน อำเภอเมือง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

๒๐.๒ น้ำท่วมขังจากประสิทธิภาพการระบายน้ำต่ำ สาเหตุจากมีปริมาณฝนตกมากในพื้นที่ จากอิทธิพลพายุต่าง ๆ ลำน้ำถูกรุก้ำ ต้นเงินจากการขยายตัวของชุมชน ถนนทางหลวงหมายเลข 4 ขวางทางน้ำ สภาพภูมิประเทศที่มีเขาสามร้อยยอดขวางทางน้ำก่อนออกสู่ทะเล การหนุนตัวของน้ำทะเล พื้นที่ที่ประสบปัญหาน้ำท่วมขัง คือ ที่ราบลุ่มชายฝั่ง อำเภอสามร้อยยอด และอำเภอกุยบุรี

ในกลุ่มน้ำชายฝั่งทะเลตะวันตกจากข้อมูลกรมทรัพยากรน้ำ พบว่า พื้นที่เสี่ยงต่อการเกิดดินโคลนถล่ม จำนวน ๗๒ หมู่บ้าน ความถี่ในการเกิด ๑ ครั้ง/ปี แต่จากการเก็บข้อมูลสถิติการเกิดดินโคลนถล่มของคณะหน่วยวิจัยดินถล่ม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ พบว่า ในกลุ่มน้ำเคยเกิดเหตุการณ์ดินโคลนถล่ม ๑ ครั้ง เมื่อเดือนพฤศจิกายน ๒๕๑๓ ที่ตำบลนาหูกวาง อำเภอทับสะแก จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

๒๑. สถานการณ์น้ำท่วม ในลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออก

พบโดยทั่วไปในพื้นที่ลุ่มน้ำ ได้แก่ อำเภอท่าแซะ ในลุ่มน้ำคลองท่าตะเภา อำเภอปะทิว อำเภอเมือง อำเภอสวี อำเภอทุ่งตะโก ในลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออกตอนบน อำเภอหลังสวน อำเภอพะโต๊ะ จังหวัดชุมพร และอำเภอท่าชนะ ในลุ่มน้ำคลองหลังสวน อำเภอไชยา ในลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออก ส่วนที่ ๓ อำเภอนบพิตำ ในลุ่มน้ำคลองกลาย อำเภอพรหมคีรี อำเภอลานสกา และอำเภอร่อนพิบูลย์ ในลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออก ส่วนที่ ๔ อำเภอชะบ้าย้อย และอำเภอกาบัง ในลุ่มน้ำคลองเทพา อำเภอสุคีริน และอำเภอจะนะ ในลุ่มน้ำสายบุรี โดยมีพื้นที่เสี่ยงภัยต่อการเกิดน้ำหลากดินโคลนถล่ม จำนวน ๙๙ หมู่บ้าน และมีความถี่ในการเกิด ๔๒ ครั้ง/ปี มูลค่าความเสียหาย เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๖ จำนวน ๗๕ ล้านบาท

๒๒. สถานการณ์น้ำท่วมในลุ่มน้ำตาปี

พบพื้นที่ประสบภัยน้ำท่วมในลุ่มน้ำตาปีจะอยู่ริมสองฝั่งของแม่น้ำตาปี บริเวณจุดบรรจบของแม่น้ำตาปีและแม่น้ำพุมดวงและบริเวณปากแม่น้ำที่จะระบายออกสู่อ่าวไทย

จากข้อมูลของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย คิดเป็นมูลค่าการชดเชยความเสียหาย ในปี พ.ศ. ๒๕๕๖ จำนวน ๑๒๔ ล้านบาท

ในลุ่มน้ำตาปี จากข้อมูลกรมทรัพยากรน้ำ พบว่าพื้นที่เสี่ยงต่อการเกิดดินโคลนถล่ม จำนวน ๒๔๔ หมู่บ้าน ความถี่ในการเกิด ๓ ครั้ง/ปี แต่จากการเก็บข้อมูลสถิติการเกิดดินโคลนถล่มของคณะหน่วยวิจัยดินถล่ม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ พบว่า ในลุ่มน้ำตาปีไม่เคยเกิดเหตุการณ์ดินโคลนถล่ม

๒๓. สถานการณ์น้ำท่วม ในลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา

พบพื้นที่ประสบภัยน้ำท่วมในลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา คือ พื้นที่สองฝั่งของคลองอู่ตะเภา บริเวณอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลาโดยมีรายละเอียดดังนี้ พื้นที่น้ำท่วมปานกลาง ๔ - ๕ ครั้งในรอบ ๑๐ ปี ในพื้นที่การเกษตร พื้นที่น้ำท่วมขัง ๔ - ๕ ครั้งในรอบ ๙ ปี จำนวน ๑๖๒,๙๒๖ ไร่

มากกว่า ๕ ครั้งในรอบ ๙ ปี จำนวน ๑๖๔,๖๔๕ ไร่ น้ำท่วมขังในพื้นที่เกษตร ระดับต่ำ (น้อยกว่า ๔ ครั้ง/๑๐ ปี) จำนวน ๕๙๖,๐๒๙ ไร่ ระดับปานกลาง (๔ - ๕ ครั้ง/๑๐ ปี) จำนวน ๑๑๓,๓๕๕ ไร่ ระดับสูง (มากกว่า ๕ ครั้ง/๑๐ ปี) จำนวน ๑๔๖,๑๗๘ ไร่ น้ำท่วมในพื้นที่เศรษฐกิจ คือ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลามูลค่าความเสียหาย ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๕ - ๒๕๕๕ จำนวน ๑๐,๕๙๖ ล้านบาท โดยมีพื้นที่เสี่ยงภัยต่อการเกิดน้ำหลากดินโคลนถล่ม ๑๓๑ หมู่บ้าน และมีความถี่ในการเกิดประมาณ ๑๓ ครั้ง/ปี

๒๔. สถานการณ์น้ำท่วม ในลุ่มน้ำปัตตานี

พบพื้นที่ประสบภัยน้ำท่วมในลุ่มน้ำปัตตานี คือ อำเภอเบตง อำเภอธารโต อำเภอบันนังสตา อำเภอเมือง จังหวัดยะลา อำเภอแม่ลาน อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานีโดยมีรายละเอียดดังนี้ พื้นที่น้ำท่วมปานกลาง (๔ - ๕ ครั้ง/๙ ปี) ในพื้นที่การเกษตร จำนวน ๘,๘๗๖ ไร่ ท่วมระดับรุนแรง (มากกว่า ๕ ครั้ง/๙ ปี)ในพื้นที่การเกษตร จำนวน ๑๙๕ ไร่ โดยมีพื้นที่เสี่ยงภัยต่อการเกิดน้ำหลากดินโคลนถล่ม ๑๔๖ หมู่บ้าน และมีความถี่ในการเกิดประมาณ ๑ ครั้ง/ปี

๒๕. สถานการณ์น้ำท่วม ในลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันตก

พบพื้นที่ประสบภัยน้ำท่วมในลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันตก คือ ตอนบนลุ่มน้ำกระบือ ลุ่มน้ำคลองละอุ่น ลุ่มน้ำคลองตะกั่วป่า และลุ่มน้ำย่อยในจังหวัดพังงา โดยมีรายละเอียดดังนี้ ท่วมระดับปานกลาง (๔ - ๗ ครั้ง/๑๐ ปี) ในพื้นที่การเกษตร จำนวน ๑๓๑,๖๓๓ ไร่ พื้นที่น้ำท่วมขัง ๔ - ๕ ครั้งในรอบ ๙ ปี จำนวน ๒,๒๑๘ ไร่ น้ำท่วมขังในพื้นที่เกษตร ระดับต่ำ (น้อยกว่า ๔ ครั้ง/๑๐ ปี) จำนวน ๑๒๙,๗๐๕ ไร่ ระดับปานกลาง (๔ - ๕ ครั้ง/๑๐ ปี) จำนวน ๑,๙๒๗ ไร่ ระดับสูง (มากกว่า ๕ ครั้ง/๑๐ ปี) จำนวน ๕ ไร่ น้ำท่วมในพื้นที่เศรษฐกิจ คือ อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา มูลค่าความเสียหายเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๖ จำนวน ๓๑๒ ล้านบาท โดยมีพื้นที่เสี่ยงภัยต่อการเกิดน้ำหลากดินโคลนถล่ม ๔๒๔ หมู่บ้าน และมีความถี่ในการเกิดประมาณ ๒๑ ครั้ง/ปี

แนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหาร และภาคส่วนต่าง ๆ

พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรีน้อมนำแนวทางการแก้ไขปัญหาอุทกภัยของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๙ มาเป็นแนวทางแก้ปัญหามูลค่าอย่างยั่งยืนข้อมูลจากการประชุมคณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ วันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๖๐ เวลา ๐๙.๓๐ น. ณ ตึกสันติไมตรี (หลังใน) ทำเนียบรัฐบาล พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรีเป็นประธานการประชุมคณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ เพื่อติดตามสถานการณ์อุทกภัยในพื้นที่ภาคใต้ โดยมีรัฐมนตรี และผู้ที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมการประชุม (<http://www.thaigov.go.th/news/contents/details/1474>)

นายกรัฐมนตรีกล่าวว่า ผู้ว่าราชการจังหวัดจะเป็นส่วนสำคัญในการแก้ปัญหาระดับพื้นที่บรรเทาความเดือดร้อนในทุกส่วน รวบรวมความต้องการต่าง ๆ ขึ้นมา เป็นแม่งานใหญ่ในจังหวัดของตัวเองและในกลุ่มจังหวัดของส่วนหน้า และในส่วนของการบูรณาการข้ามกระทรวงข้ามหน่วยงาน จะ

มีการบูรณาการหน่วยงานทุกกระทรวงที่อยู่ในพื้นที่จังหวัดทั้งหมด โดยกระทรวงมหาดไทยจะเป็นผู้ดูแลการบูรณาการทั้งระบบ ทั้งการแก้ปัญหาในระยะสั้น การแก้ปัญหาในเรื่องการฟื้นฟูในปัจจุบัน ซึ่งที่ผ่านมาได้มีการป้องกันเตรียมการในช่วงแรก แล้วเมื่อเกิดเหตุขึ้นก็ต้องช่วยเหลือระหว่างที่เกิดเหตุ บรรเทาความเดือดร้อนให้คนที่มีที่อยู่อาศัย มีอาหารการกิน ให้สามารถอยู่ได้ และหลังเกิดเหตุก็ต้องมีการฟื้นฟู ซึ่งขณะนี้กำลังมีการฟื้นฟูเตรียมการซ่อมบ้าน โดยกระทรวงกลาโหม ได้ให้ทหารช่างนำเครื่องมือเครื่องมือลงไปในพื้นที่แล้ว ขณะที่กระทรวงศึกษาธิการโดยสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ก็ได้จัดชุดลงพื้นที่เพื่อไปซ่อมสร้างต่าง ๆ แล้ว

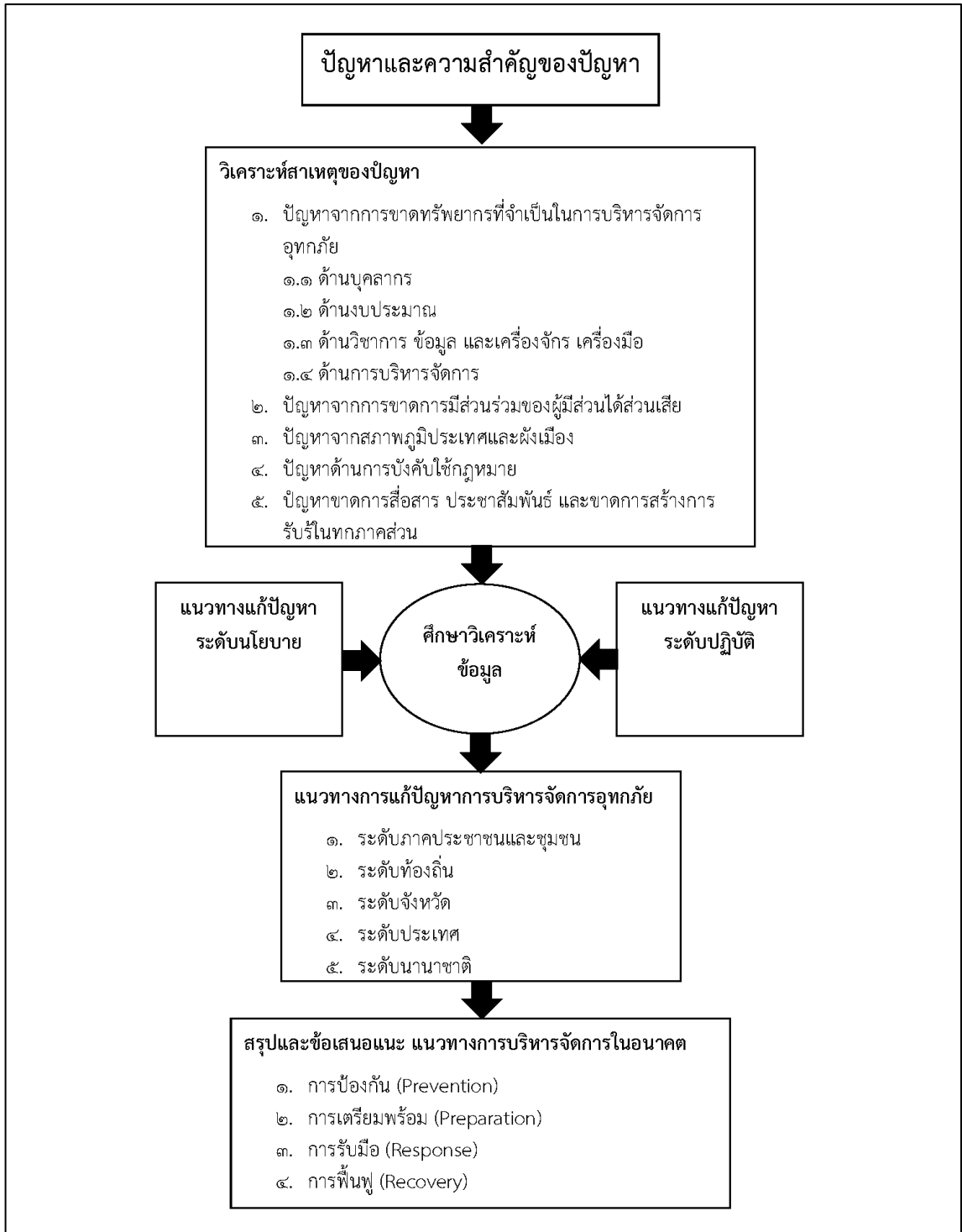
“ทั้งหมดจะต้องร้อยเรียงกัน ตั้งแต่แผนงานระยะสั้น ระยะปัจจุบัน และแผนงานระยะยาวที่จะนำไปสู่การแก้ปัญหาอย่างยั่งยืนหลายอย่าง เริ่มตั้งแต่ ๑. ปริมาณน้ำฝนที่ตกลงมามากซึ่งเป็นเรื่องที่เราห้ามไม่ได้ ๒. น้ำที่ไหลลงมาจากภูเขา ที่จะต้องไปฟื้นฟูป่าไม้บนภูเขา ซึ่งเป็นภาพใหญ่ที่ต้องทำ แต่จะทำได้แค่ไหนอย่างไร ต้องขึ้นอยู่กับเวลาสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงหน้าด้วย เพราะแนวภูเขา มีความยาว เมื่อฝนตกน้ำก็ไหลลงข้างล่าง ต่ำลงไปทะเล แล้วผ่านทุกเมือง ทำให้คนส่วนใหญ่ที่อยู่ในพื้นที่ราบได้รับความเดือดร้อนทั้งหมด จะแก้ปัญหาด้วยการย้ายเมืองหรือย้ายภูเขาก็มไม่ได้ จึงต้องหาแนวทางลดน้ำที่อยู่ในภูเขาให้ได้ เช่น การหาเส้นทางเบี่ยงเบนน้ำ พัฒนาป่าเขาข้างบนเพื่อให้ซับน้ำ ซึ่งเป็นเรื่องที่ต้องเรียนรู้ เพราะที่ผ่านมาการทำลายธรรมชาติมากเกินไป ทำให้การซึมซับน้ำบนภูเขา ทำได้น้อย น้ำจึงไหลบ่าลงมาข้างล่าง พร้อมกับมีการทำพังกั้นน้ำในพื้นที่ที่เป็นหัวใจสำคัญ เช่น โรงพยาบาล สถานที่ราชการ ภาครัฐกิจสำคัญ ซึ่งจะต้องใช้เวลาในการแก้ปัญหาทั้งการทำพังกั้นน้ำ การทำฟลัดเวย์เพื่อเลี้ยงน้ำออกจากพื้นที่ โดยขณะนี้แผนงานที่ได้เริ่มดำเนินการแล้วคือการขุดคลองระบายน้ำขึ้นใหม่ ซึ่งได้ผ่านการศึกษผ่านการประชาพิจารณ์แล้ว เพื่อจะได้ช่วยระบายน้ำในตอนล่างได้เพิ่มขึ้น”

สิ่งสำคัญที่สุดที่จะต้องทำคือเรื่องการผังเมือง หากไม่เกิดเหตุการณ์ขึ้นก็จะไม่ค่อยมีคนสนใจกฎหมาย วันนี้มีคนเดือดร้อน ซึ่งจะต้องหาแนวทางช่วยเหลือคนที่เดือดร้อน และจะต้องแก้ปัญหาในระยะยาวด้วย เพราะฉะนั้นผู้ใดที่อยู่ในพื้นที่ผิดกฎหมายก็ไม่สามารถอยู่ได้ เพราะหากมีคนไปอยู่แล้วสร้างบ้าน ซ่อมบ้านตรงนั้นในที่เดิม จะเป็นปัญหา การใช้จ่ายงบประมาณจะไม่สามารถทำได้ ซึ่งรัฐบาลจะแก้ปัญหาเรื่องนี้ให้ เพราะบางคนก็ไปทำสวนปาล์ม สวนเกษตรต่าง ๆ ในพื้นที่ที่ไม่ถูกต้อง การแก้ปัญหาของประเทศจึงทับซ้อนกันอยู่แบบนี้ โดยจะต้องแก้ไขปัญหาให้ได้ ที่ประชุมวันนี้จึงได้มีการหารือเรื่องผังเมือง แนวทางการบังคับใช้การก่อสร้างอาคาร เพราะเป็นปัญหาที่ต้องแก้ไขทั้งหมด ซึ่งการแก้ไขปัญหาของประเทศไทยที่ทับซ้อนกันอยู่แบบนี้ไม่ใช่เรื่องที่ย่ายนั้แต่จะทำให้ดีที่สุดพร้อมกันนี้ นายกรัฐมนตรีกล่าวว่า รัฐบาลได้นำแนวทางที่สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงห่วงใยมาสู่การปฏิบัติทั้งหมด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของการนำแนวทางของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ที่ทรงมีพระราชดำริไว้แล้ว ซึ่งมีหลายโครงการที่อยู่ที่กระทรวงเกษตรฯ กรมชลประทาน โดยจะมีการนำแผนต่าง ๆ ในส่วนที่ยังไม่ได้ทำขึ้นมาทำ หรือแผนที่ทำแล้วแต่ยังไม่เสร็จสิ้นก็จะทำให้เสร็จให้ได้ อาจจะมีปัญหาเรื่องงบประมาณและเวลา แต่รัฐบาลก็จะทำต่อไป เพราะเหล่านี้เป็นความจำเป็นของยุทธศาสตร์ชาติที่จะต้องทำต่อไปในอนาคตด้วย คงทำวันนี้ไม่ได้ทั้งหมด เพราะเงินและเวลาไม่พอจึงขอฝากให้เข้าใจด้วยนายกรัฐมนตรีกล่าวเน้นว่างานทุกงานของรัฐบาลและทุกกระทรวง ไม่ใช่เฉพาะเรื่องการบรรเทาภัยพิบัติเท่านั้น จะต้องเป็นแผนหลัก แผนรอง แผนเผชิญเหตุ ทั้งหมดเป็นหลักการอยู่ใน

ยุทธศาสตร์ของการพัฒนาระบบบริหารราชการแผ่นดิน ที่จะต้องร้อยเรียงกันให้ได้ มิฉะนั้นทุกงานจะทำงานตามฟังก์ชันทั้งหมดแล้วจะตอบคำถามภาพรวมไม่ได้ วันหน้าก็ต้องมาบูรณาการกัน งบประมาณแก้ปัญหาน้ำท่วม งบต่าง ๆ ที่มีอยู่ในหลายกระทรวงจะต้องมาทำร่วมกันในแผนงานเดียวกัน จึงขอให้ช่วยกัน อย่าต่อต้านรัฐบาลในเรื่องเหล่านี้ เพราะเป็นความหวังดีเจตนาดี หากพบความไม่โปร่งใสก็ขอให้ร้องเรียนเข้ามา โดยนายกรัฐมนตรีจะตรวจสอบให้ทั้งหมด รัฐบาลจะทำให้ดีที่สุด การใช้จ่ายงบประมาณจะต้องโปร่งใสทั้งในส่วนกลางส่วนท้องถิ่น ภูมิภาคการแก้ปัญหาเวลานี้ยังคงใช้งบประมาณปกติที่มาจากหน่วยงานราชการ และเงินบริจาคของประชาชน ซึ่งจะช่วยให้คุ้มค่า โปร่งใส ตรวจสอบได้ และจะน้อมนำแนวทางการแก้ปัญหาทั้งหมดที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙ พระราชทานไว้มาเป็นแนวทางแก้ปัญหาอย่างยั่งยืนและให้เป็นไปตามกระแสรับสั่งของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๑๐ ที่ทรงห่วงใยประชาชนและทรงกำชับทุกเรื่อง ซึ่งในขณะนี้ทรงโปรดฯ ให้หน่วยงานช่วยเหลือจากหน่วยงานในพระองค์ และในส่วนขององคมนตรี ลงพื้นที่ตรวจเยี่ยมประชาชนในจังหวัดที่ได้รับความเดือดร้อนทั้งหมด ซึ่งหน่วยงานก็ได้มีการหารือกับรัฐบาลเพื่อช่วยกันนำความห่วงใยและพระมหากรุณาธิคุณของพระองค์ท่านไปสู่ประชาชนด้วย

กรอบแนวคิดการวิจัย

แผนภาพที่ ๒-๑ กรอบแนวคิดการวิจัย

สรุป

การวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการอุทกภัยอย่างบูรณาการ ตามยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี มีประเด็นการศึกษา คือ ทำไมการบริหารจัดการอุทกภัยในประเทศไทยจึงไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ทั้งที่มีหน่วยงานต่าง ๆ ได้ดำเนินการก่อสร้างโครงการป้องกันและแก้ไขปัญหาน้ำท่วม และมีหน้าที่ในการบริหารจัดการอุทกภัยมาอย่างต่อเนื่อง และมีวิธีการอย่างไรเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบูรณาการระหว่างหน่วยงานราชการ ท้องถิ่น เอกชน สถาบันการศึกษา วัด เอกชน และประชาชนโดยศึกษาจากข้อมูลทุติยภูมิ เพื่อให้ทราบถึงสิ่งที่เข้ามาและใช้ข้อมูลปฐมภูมิที่ได้จากการสัมภาษณ์ กลุ่มเป้าหมายคือ ประชาชนที่เป็นตัวแทนผู้ที่ได้รับผลกระทบ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและผู้บริหารองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยนำความคิดเห็นนำมาประมวลวิเคราะห์ สรุปเป็นแนวทางการแก้ปัญหาต่อไป

โดยผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการบริหารจัดการอุทกภัยในระดับนโยบายประเทศ ระดับกระทรวง และระดับกรม ได้แก่ ยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๗๙) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔) แผนยุทธศาสตร์กรมประมง ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๗๙) วิเคราะห์ร่วมกับ ๑. ทฤษฎีการพึ่งพาทรัพยากร (Resource Dependence Theory) ๒. แนวคิดหลักการมีส่วนร่วม (Participatory Governance) มากำหนดกระบวนการในการกำหนดนโยบายการบริหารจัดการอุทกภัย และนำ ๑. หลักปรัชญาที่ทุกภาคส่วนยอมรับหัวใจแห่งกระแสพระราชดำรัสของในหลวง “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” และ ๒. ทฤษฎีความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน (Inter-Agency Co-operation) มาเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย เพื่อให้การแก้ปัญหาสามารถดำเนินการได้อย่างเหมาะสม ภายใต้หลักการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ เกิดความสมดุลระหว่าง ๓ องค์กรประกอบหลัก คือ ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนดังนี้

๑. ปัญหาจากการขาดทรัพยากรที่จำเป็นในการบริหารจัดการอุทกภัย ได้แก่

๑.๑ ด้านบุคลากร

๑.๒ ด้านงบประมาณ

๑.๓ ด้านวิชาการ ข้อมูล และเครื่องจักร เครื่องมือ

๑.๔ ด้านการบริหารจัดการ

๒. ปัญหาจากการขาดการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

๓. ปัญหาจากสภาพภูมิประเทศและผังเมือง

๔. ปัญหาด้านการบังคับใช้กฎหมาย

๕. ปัญหาขาดการสื่อสารประชาสัมพันธ์ และขาดการสร้างการรับรู้ในทุกภาคส่วน

ดังนั้น เมื่อผู้วิจัยได้สังเคราะห์แนวทางในการแก้ไขปัญหาการบริหารจัดการอุทกภัยอย่างบูรณาการ ให้มีความสมดุลระหว่าง ๓ องค์กรประกอบหลัก คือ ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน เพื่อการบริหารจัดการอุทกภัยที่เกิดในประเทศไทยอย่างเป็นระบบแล้ว เพื่อให้การดำเนินงานสำเร็จเกิดผลสัมฤทธิ์อย่างยั่งยืน ตามกรอบของยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี ผู้วิจัยจะเสนอแนวทางในการขับเคลื่อนเชิงนโยบาย ประกอบไว้ในการศึกษาครั้งนี้ด้วย

บทที่ ๓

การบริหารจัดการอุทกภัยอย่างบูรณาการ

กระบวนการบูรณาการด้านการบริหารจัดการอุทกภัย

กระบวนการบูรณาการด้านการบริหารจัดการอุทกภัยของประเทศไทยในปัจจุบัน แบ่งเป็น ๓ ระดับ ได้แก่ ระดับชุมชน ระดับท้องถิ่น และระดับจังหวัด

๑. ระดับชุมชน

ในระดับชุมชนในการจัดการน้ำชุมชนจะเข้าไปเกี่ยวข้องทางด้านการจัดทำแผนระดับชุมชน โดยเจ้าหน้าที่ทางราชการเช่น กรมชลประทาน และกรมทรัพยากรน้ำได้มีเชิญประชุมเพื่อวางแผนและแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับน้ำท่วมและน้ำแล้ง มีการลงมติที่ประชุม ตลอดจนการให้ ข้อมูลด้านทิศทางของน้ำไหลและน้ำหลากเพื่อให้ทางราชการนำข้อมูลดังกล่าวไปประกอบการ พิจารณา วางแผนงานในเชิงลึก ขอรับการสนับสนุนงบประมาณ จนถึงได้รับงบประมาณมาดำเนินการชุมชนก็ เข้ามาร่วมดำเนินการ โดยการจัดหาแรงงานและการสนับสนุนในการใช้พื้นที่ ดำเนินการและร่วม ตรวจสอบงานที่ทางราชการเข้าไปดำเนินการจนงานแล้วเสร็จ ซึ่งความร่วมมือในระดับชุมชนนี้ นอกจากการให้ความร่วมมือในการจัดการน้ำแก่หน่วยราชการที่เกี่ยวข้องแล้ว สำนักงานป้องกันและ บรรเทาสาธารณภัย กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย จัดการให้คำแนะนำและ ฝึกอบรมเกี่ยวกับการจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติโดยอาศัยชุมชนเป็นฐานหรือเป็นศูนย์กลางในการ ดำเนินการป้องกัน แก้ไข บรรเทา ฟื้นฟูความเสียหายจากภัยพิบัติ โดยชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผน (กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ “ชุมชนให้ความร่วมมือ”) ตัดสินใจ กำหนดแนวทางแก้ปัญหาและการบริหาร จัดการภัยพิบัติ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อลดความเสี่ยงภัย ชุมชน และเพิ่มขีดความสามารถให้คนในชุมชน ได้ระงับบรรเทาภัยได้ก่อนที่หน่วยงานภายนอก เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอ และจังหวัดจะ เข้าไปให้ความช่วยเหลือ ในการจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติโดยอาศัยชุมชนเป็นฐานนี้ต้องได้รับความ ร่วมมือจากชุมชนในทุกขั้นตอน ซึ่ง ชุมชนมีการประชุมชาวบ้านเพื่อร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมกันตัดสินใจ ร่วมกันวางแผนและร่วมกันทำงาน โดยมีขั้นตอนปฏิบัติ ดังนี้

๑. ศึกษาข้อมูลภัยของชุมชน/หมู่บ้าน ซึ่งจะช่วยทำให้ชุมชนสามารถคาดคะเนได้ว่า มี โอกาสในการเกิดภัยมากน้อยเพียงใด และเมื่อเกิดภัยแล้วจะได้รับผลกระทบมากน้อยเพียงใด ซึ่งทำให้ ชุมชนสามารถวางแผนล่วงหน้า เพื่อป้องกันภัย เผชิญเหตุขณะเกิดภัย ส่งผลให้ชุมชน สามารถป้องกัน ความเสียหายหรือลดความรุนแรงของภัย ทำให้ลดความสูญเสียต่อชีวิตและทรัพย์สินได้ระดับหนึ่ง โดย ข้อมูลที่ต้องศึกษา ประกอบด้วย

๑.๑ ประเภทของภัยและช่วงเวลาที่เกิดภัย โดยบันทึกว่าในอดีต-ปัจจุบันเคยเกิด ภัยประเภทใดในชุมชนบ้าง ภัยแต่ละครั้งเกิดขึ้นในช่วงเวลาใดเป็นประจำหรือไม่ และภัยประเภทใด ก่อให้เกิดความเดือดร้อนของชุมชนมากที่สุด โดยจัดทำในรูปปฏิทินของภัยพิบัติ

๑.๒ การสำรวจพื้นที่ โดยชุมชนจะทราบข้อมูลในชุมชนว่าพื้นที่ใดเป็นพื้นที่เสี่ยงภัย เช่น เป็นพื้นที่แอ่งกระทะเสี่ยงต่อการถูกน้ำท่วมขัง ที่เชิงเขาเสี่ยงต่อการเกิดดินถล่ม เป็นต้น ซึ่งในพื้นที่ดังกล่าวก็กำหนดเป็นพื้นที่เสี่ยงภัย และบริเวณใดที่ไม่ได้รับผลกระทบให้เป็นกำหนด เป็นพื้นที่ปลอดภัยและเป็นจุดอพยพ กำหนดเส้นทางอพยพและจัดทำแผนที่ชุมชน

๑.๓ แหล่งทรัพยากรภายในพื้นที่ ชุมชนต้องสำรวจข้อมูล เครื่องมือเครื่องจักร/อุปกรณ์ที่ใช้ในการเผชิญเหตุและกู้ภัยว่า มีอะไรบ้างและอยู่ที่ไหน เพื่อที่จะได้ใช้เป็นข้อมูลในการติดต่อประสานงานเมื่อเกิดภัย

๑.๔ การสำรวจและรวบรวมข้อมูลหน่วยงาน/องค์กรที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ โดยชุมชนต้องสำรวจและรวบรวมข้อมูลของหน่วยราชการ องค์กร มูลนิธิ ที่มีหน้าที่เกี่ยวกับการป้องกันบรรเทาภัย ให้การช่วยเหลือและสงเคราะห์ผู้ประสบภัย เพื่อเก็บไว้เป็นข้อมูลติดต่อประสานงาน แจ้งเหตุ หรือขอรับการสนับสนุนช่วยเหลือเมื่อเกิดภัย

๒. การวิเคราะห์ข้อมูลภัยของชุมชน/หมู่บ้าน เพื่อให้ทราบถึงประเภทภัยและช่วงเวลาที่เกิด โดยชุมชนต้องร่วมมือในการคัดเลือกและจัดลำดับความสำคัญของประเภทใดก่อให้เกิดความเสียหายต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน ต่อการประกอบอาชีพ และต่อพื้นที่ โดยต้องเป็นเอกฉันท์ ว่าภัยที่เลือกนั้นต้องดำเนินการป้องกันและบรรเทาภัยเป็นลำดับแรก ซึ่งชุมชนต้องร่วมกันคิดว่าสาเหตุที่เกิดภัยมาจากปัจจัยอะไรและหาวิธีดำเนินการแก้ไข

๓. การแจ้งเตือนภัย โดยชุมชนต้องตกลงและยอมรับร่วมกันว่า เมื่อเกิดภัยหรือเหตุฉุกเฉินแล้ว จะต้องมีการแจ้งเตือนภัยล่วงหน้าอย่างไร เพื่อให้ชาวบ้านในชุมชนรับรู้ได้อย่างทั่วถึง ในระยะเวลาที่สั้นที่สุด เพื่อที่จะได้มีเวลาในการอพยพไปอยู่ที่ปลอดภัยหรือจุดที่กำหนดไว้เป็นจุดอพยพ เช่น การแจ้งเตือนภัยทางหอกระจายข่าวของชุมชน แจ้งเตือนโดยใช้กลองเพลหรือสัญญาณต่าง ๆ ที่มีการตกลงกันไว้โดยมีการแจ้งเตือนภัย

๔. การจัดตั้งคณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยชุมชน/หมู่บ้าน ชุมชนต้องประสานร่วมหรือให้ความร่วมมือในการป้องกันและบรรเทาภัยในพื้นที่ร่วมกัน โดยมีการตั้งคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ เพื่อให้มีหน้าที่รับผิดชอบทั้งก่อนเกิดภัย ขณะเกิดภัยและหลังเกิดภัย โดยมีคณะกรรมการชุดต่าง ๆ ดังนี้

๔.๑ คณะกรรมการฝ่ายประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ มีหน้าที่เสาะหาความรู้เกี่ยวกับการเกิดภัยและวิธีการป้องกันมาบอกเล่าให้ชุมชนฟังโดยตรงหรือผ่านหอกระจายข่าวของชุมชน หรือจัดหาเอกสาร เช่นโปสเตอร์ หนังสือไปเผยแพร่ให้คนในชุมชนได้รับทราบ

๔.๒ คณะกรรมการฝ่ายเฝ้าระวังและแจ้งเตือนภัย มีหน้าที่จัดเวรคอยเฝ้าระวังและแจ้งเตือนภัย เช่น เมื่อเกิดฝนตกหนัก คณะกรรมการชุดนี้ ต้องจัดเวรเพื่อเฝ้าระวัง จดบันทึกปริมาณน้ำฝนจากกระบอกวัดน้ำฝน หากมีปริมาณมากเกินไปและฝนยังตกหนักอย่างต่อเนื่องและมีแนวโน้มอาจเกิดอุทกภัยได้ ก็ต้องแจ้งเตือนภัยตามที่ได้มีการตกลงกันไว้ทันที

๔.๓ คณะกรรมการฝ่ายอพยพ มีหน้าที่ในการจัดเจ้าหน้าที่ ยานพาหนะ เส้นทางที่ใช้ในการอพยพ ให้เป็นไปด้วยความรวดเร็ว ปลอดภัยและเป็นระเบียบ

๔.๔ คณะกรรมการฝ่ายสถานที่ มีหน้าที่ในการปรับปรุงพื้นที่ภายในชุมชนให้มีความปลอดภัย จัดเตรียมสถานที่อพยพให้อยู่ในสภาพที่พร้อมใช้งาน และมีระบบสาธารณูปโภค พร้อมอุปกรณ์อำนวยความสะดวกตามความจำเป็น

๔.๕ คณะกรรมการฝ่ายเสบียง มีหน้าที่ในการจัดเตรียมเสบียง เช่น ข้าวสาร อาหารแห้ง น้ำดื่ม ไว้ใช้ประกอบอาหารเพื่อเลี้ยงชาวบ้านในภาวะฉุกเฉิน ที่สถานที่ที่กำหนดเป็นจุดอพยพ

๔.๖ คณะกรรมการฝ่ายปฐมพยาบาล มีหน้าที่ให้การปฐมพยาบาลเบื้องต้นแก่ชาวบ้านที่ได้รับบาดเจ็บจากภัย ก่อนที่จะส่งต่อไปสถานพยาบาล

๔.๗ คณะกรรมการฝ่ายประสานงาน มีหน้าที่ในการแจ้งเหตุภัยของชุมชนให้หน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องทราบ เพื่อขอรับการช่วยเหลือในด้านต่างๆ

คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยชุมชน/หมู่บ้าน ดังกล่าวข้างต้นอาจมีมากกว่านี้ได้ ขึ้นอยู่กับชุมชนจะประชุมและตกลงกัน โครงสร้างของคณะกรรมการของชุมชน

การป้องกันและบรรเทาอุทกภัยระดับชุมชน แบ่งเป็น ๓ ช่วง ได้แก่ ช่วงเตรียมรับสถานการณ์ ช่วงเผชิญเหตุ และช่วงฟื้นฟู

๑. ช่วงเตรียมรับสถานการณ์ ประกอบด้วย

๑.๑ การป้องกันและลดผลกระทบ มีแนวทาง ดังนี้

๑.๑.๑ ประเมินความเสี่ยงภัยจากอุทกภัย เพื่อประเมินโอกาสหรือความเป็นไปได้ที่จะเกิดอุทกภัย รวมทั้งศึกษาวิธีลดผลกระทบเพื่อนำไปกำหนดมาตรการที่เหมาะสมในการบริหารจัดการภัยจากอุทกภัย

๑.๑.๒ หน่วยงาน ท้องถิ่น และชุมชนร่วมกันสำรวจและจัดทำข้อมูล กลุ่มเสี่ยง พื้นที่เสี่ยงภัย และจุดอพยพ ให้มีการตรวจสอบและปรับปรุงข้อมูลพื้นที่เสี่ยงภัยรวมทั้งข้อมูลพื้นที่ปลอดภัยเพื่อรองรับการอพยพให้เป็นปัจจุบันอย่างสม่ำเสมอ

๑.๑.๓ หน่วยงาน ท้องถิ่นและชุมชนเตรียมการด้านโครงสร้าง โดยการสำรวจและก่อสร้างหรือปรับปรุงแหล่งน้ำ คูน้ำ หรือเส้นทางผ่านของน้ำเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาอุทกภัย

๑.๑.๔ พัฒนาระบบเครือข่ายฐานข้อมูลสารสนเทศด้านอุทกภัยให้มีความเชื่อมโยงระหว่างท้องถิ่น หน่วยงานรอง หน่วยงานหลัก

๑.๑.๕ เฝ้าระวังสถานการณ์อุทกภัยผ่านช่องทางการสื่อสารต่าง ๆ

๑.๒ การเตรียมความพร้อมมีแนวทางดังนี้

๑.๒.๑ จัดตั้งและฝึกอบรบอาสาสมัครเพื่อช่วยเหลืองานเจ้าหน้าที่ เช่น อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) อาสาสมัครเตือนภัยประจำชุมชน อาสาสมัครกู้ชีพกู้ภัยจิตอาสา

๑.๒.๒ ให้ชุมชนสำรองปัจจัยสี่ที่จำเป็นและเหมาะสมเพื่อรองรับการอพยพ และให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยได้ทันทีเมื่อเกิดภัย

๑.๒.๓ เมื่อมีการประกาศเตือนภัย จะมี ๒ ระดับ ได้แก่ การแจ้งเตือนภัยเตรียมความพร้อมอยู่ในระดับสีเหลือง ชุมชนเตรียมจัดเก็บข้าวของไว้ที่สูง ผู้ป่วย ผู้พิการเตรียมตัว

อพยพ และระดับแจ้งให้อพยพในระดับสีแดง โดยทางหน่วยงานติดต่อประธานชุมชน และกระจายข่าวผ่านหอกระจายข่าว

๑.๒.๔ จัดเตรียมสถานที่ปลอดภัยเพื่อรองรับผู้ประสบภัยพร้อมสิ่งสาธารณูปโภคที่จำเป็น ได้แก่ จุดอพยพหลัก ให้มีข้อตกลงร่วมกันระหว่างศูนย์และผู้ประสบภัย

๑.๒.๕ ให้อาสาสมัครสาธารณสุขจัดระบบข้อมูลผู้ป่วยโรคเรื้อรัง ผู้พิการ ผู้ที่ช่วยตัวเองไม่ได้ เพื่อดูแลอย่างใกล้ชิด

๑.๒.๖ ให้มีการเรียนรู้เส้นทางปลอดภัยและจุดอพยพทุกคน

๑.๒.๗ จุดจอดรถขณะเกิดภัยของชุมชน

๑.๒.๘ เมื่อมีการประกาศเตือนภัย ใ้ระวางสถานการณ์ให้ชุมชนบันทึกภาพบริเวณบ้าน หน้าบ้าน ข้างบ้าน ในบ้าน ให้เห็นบ้านเลขที่

๑.๒.๙ ฝึกซ้อมแผนปฏิบัติการป้องกันและแก้ไขปัญหาอุทกภัยอย่างน้อยปีละ ๑ ครั้ง

๒. ช่วงเผชิญเหตุการณ์บริหารจัดการในภาวะฉุกเฉิน มีแนวทางดังนี้

๒.๑ เมื่อได้รับข้อมูลว่าเกิดอุทกภัย ให้จัดตั้งศูนย์อำนวยการเฉพาะกิจป้องกันและแก้ไขปัญหาอุทกภัย ตามระดับความรุนแรง ณ ศูนย์อพยพหลักโดยประธานชุมชนประสานกับเครือข่ายช่วยกู้ภัยเป็นจุดประสานงานย่อย บริการอุปกรณ์ความช่วยเหลือให้สมาชิกติดต่อประสานงานกับหน่วยงานราชการ และท้องถิ่น

๒.๒ กรณีน้ำท่วม หากยังสามารถเดินเข้าออกได้ การแจกอาหารและน้ำกรรมการชุมชนจะรับผิดชอบเดินแจกทุกบ้าน

๒.๓ ชุมชนมีข้อตกลงกับร้านค้าและเทศบาล เพื่อจัดส่งข้าวสารอาหารแห้ง น้ำดื่ม บริการให้ศูนย์อพยพ โดยท้องถิ่นเป็นผู้รับผิดชอบงบประมาณตามค่าใช้จ่ายจริง หากไม่มีภัยพิบัติสามารถส่งคืนร้านค้าได้

๒.๔ กรณีจำเป็นต้องรับบริจาคความช่วยเหลือด้านต่างๆ จากสาธารณชนให้ศูนย์อำนวยการเฉพาะกิจฯ จัดตั้งศูนย์อพยพหลักเป็นจุดรับบริจาคและประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการกำหนดสถานที่เก็บรักษาสินของและเงินบริจาค รวมทั้งวิธีการแจกจ่ายเพื่อให้เกิดเอกภาพและเป็นประโยชน์แก่ผู้ประสบภัยอย่างเสมอภาคและทันเหตุการณ์

๒.๕ กรณีการปฏิบัติตนในช่วงสถานการณ์อุทกภัย ให้ดำเนินการดังนี้

๒.๕.๑ หลีกเลี้ยงการลุยน้ำที่ไหลเชี่ยวแรง หากจำเป็นต้องลงสัมผัสน้ำ สกปรกต้องชำระล้างผิวที่สัมผัสน้ำให้เร็วที่สุด โดยเฉพาะผู้ที่มีบาดแผลต้องรีบทำความสะอาด ทำแผลใหม่ทันที

๒.๕.๒ ระวังชีวิตของตนเองและผู้ใกล้ชิด ให้ปลอดภัยจากการพลัดตกน้ำ ไฟฟ้าดูดและจากสัตว์มีพิษกัดต่อย

๒.๕.๓ รักษาทรัพย์สินที่จำเป็นและใช้อย่างประหยัด เช่น โทรศัพท์ไฟฉายเทียนไข และยาประจำ เป็นต้น

๒.๕.๔ ขอรับความช่วยเหลือหากเกิดการบาดเจ็บหรือเจ็บกะทันหันจากหน่วยพยาบาลเคลื่อนที่ซึ่งอยู่ใกล้ที่พัก หรือมูลนิธิต่าง ๆ ที่อยู่ในพื้นที่

๓. ช่วงฟื้นฟู การจัดการหลังเกิดภัยมีแนวทางดังนี้

- ๓.๑ การปฏิบัติตนกรณีหลังเกิดอุทกภัย เช่นการพบแพทย์
- ๓.๒ ชุมชนดำเนินการประเมินความเสียหายและความต้องการเบื้องต้นโดยชุมชน มีการถ่ายภาพบันทึกความเสียหายในมุมมองเดียวกับการถ่ายภาพก่อนเกิดเหตุ ใช้แบบฟอร์มชุดเดียวกัน บริหารจัดการร่วมกับเจ้าของบ้านเช่า
- ๓.๓ ให้ประธานชุมชนและท้องถิ่นจัดระบบและบูรณาการ การใช้รถน้ำของหน่วยงานเพื่อชุมชนใช้ในการอำนวยความสะดวก การอุปโภคและบริโภค
- ๓.๔ ท้องถิ่นฟื้นฟูและจัดการระบบสิ่งแวดล้อมชุมชน ทั้งระบบบำบัดน้ำเสีย สถานที่กำจัดขยะมูลฝอย และบ่อน้ำบาดาลที่ได้รับผลกระทบจากอุทกภัย
- ๓.๕ ขอความร่วมมือกับภาคเอกชน และวิทยาลัยเทคนิค มาซ่อมแซมอุปกรณ์ของใช้ไฟฟ้า
- ๓.๖ มีกองทุนสำหรับบรรเทาความเดือดร้อนด้านอาชีพ
- ๓.๗ ฟื้นฟูอาชีพ สร้างรายได้ด้วยภูมิปัญญาชุมชน บนฐานความร่วมมือกันเอง
- ๓.๘ ให้ศูนย์สาธารณสุขและอสม. มีจุดบริการจ่ายยา โดยมียาสำคัญได้แก่ ยาแก้ น้ำกัดเท้า ยาธาตุ ยาแก้ไอ แก้ไข้ แก้หวัด และอุปกรณ์ทำแผล พร้อมทั้งป้องกัน ฝ้าระวังและ ควบคุมโรคที่อาจจะเกิดขึ้นทั้งด้านร่างกายและจิตใจ
- ๓.๙ ฟื้นฟูโครงสร้างพื้นฐาน รวมทั้งสิ่งสาธารณประโยชน์อื่น ๆ ที่ได้รับความเสียหายให้กลับสู่สภาพเดิม เช่น สถานที่ราชการ โรงเรียน สถานที่ท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมที่ได้รับ ความเสียหาย

๒. ระดับท้องถิ่น

ในการจัดการน้ำเพื่อการป้องกันและบรรเทาอุทกภัยของเทศบาล องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นจะรับผิดชอบในการดำเนินการภายใต้ขอบเขตและอำนาจของตนเองโดยเฉพาะระบบการระบายน้ำภายในเทศบาล ตำบลหรือภายในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่นนั้นๆ เนื่องจากองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น มีข้อจำกัดด้านงบประมาณและขาดบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านทรัพยากรน้ำ ดังนั้น ในการจัดการทรัพยากรน้ำ เพื่อป้องกันและบรรเทาอุทกภัยในระดับตำบลยังต้องขอความร่วมมือจากจังหวัดหรือหน่วยงานจากส่วนกลางเช่น กรมชลประทานและกรมทรัพยากรน้ำเป็นหลัก โดยการทำเรื่องร้องขอให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาร่วมพิจารณาวางแผน ทั้งด้านน้ำท่วมและน้ำแล้ง

ความร่วมมือในการจัดการน้ำในระดับตำบลหรือท้องถิ่น จะเป็นไปตามบทบาทภารกิจขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ซึ่งได้มีบทบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งมีบทบาทหน้าที่ในการจัดการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยภายในพื้นที่เพื่อให้เกิดการรักษาความสงบเรียบร้อย (มาตรา ๑๖) กฎหมายดังกล่าวได้เป็นข้อบังคับองค์การบริหารส่วนตำบลต้องทำหน้าที่ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในพื้นที่รับผิดชอบเขตตน โดยในมาตรา ๑๖ ได้กำหนดให้เทศบาลและและองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นหน่วยงานหลัก มีอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบบริการสาธารณะรวมถึงการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ภารกิจหน้าที่ของเทศบาลในแต่

ลักษณะต่างทำหน้าที่ในการบริหารจัดการสาธารณสุขในลักษณะเดียวกันคือการมีบทบาทหน้าที่เป็นหลักในการจัดการสาธารณสุขในพื้นที่ในทางเดียวกันภารกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบริหารจัดการสาธารณสุขนั้น ตามแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณสุขแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๓ – ๒๕๕๗ ได้กำหนดบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของกองอำนาจการป้องกันและบรรเทาสาธารณสุขในเขตพื้นที่ไว้เป็นกรอบหลักสำหรับการปฏิบัติทั้งสิ้น ๓ ภารกิจ คือ ภารกิจแรก อำนาจการควบคุม ปฏิบัติการ และประสานการปฏิบัติเกี่ยวกับการดำเนินการป้องกันและบรรเทาสาธารณสุขในเขตพื้นที่รับผิดชอบ ภารกิจที่สองสนับสนุนกองอำนาจการป้องกันและบรรเทาสาธารณสุขซึ่งมีพื้นที่ติดต่อกัน หรือใกล้เคียง หรือเขตพื้นที่อื่นร้องขอ และภารกิจสุดท้าย ประสานกับส่วนราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในเขตพื้นที่ที่รับผิดชอบ รวมทั้งประสานความร่วมมือกับภาคเอกชนในการปฏิบัติการ ป้องกันและบรรเทาสาธารณสุขทุกชั้นตอน

อย่างไรก็ตามการปฏิบัติการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในทั้งรูปของเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล ยังเต็มไปด้วยความแตกต่างในทางปฏิบัติอย่างเป็นทางการ เนื่องจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละรูปแบบต้องอาศัยงบประมาณและทรัพยากรภายในหน่วยงานตนเองก่อนเป็นหลัก ส่งผลให้ขีดความสามารถของแต่ละพื้นที่ยังขึ้นอยู่กับบริหารจัดการภายในของแต่ละองค์กร เนื่องจากมีความแตกต่างในด้านงบประมาณและทรัพยากรและการกำหนดความสำคัญของแต่ละองค์กร ขณะที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดไม่มีบทบาทหน้าที่หลักในการป้องกันและบรรเทาสาธารณสุข หากแต่มีบทบาทในการสนับสนุนภารกิจการพัฒนาท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น อันหมายถึง เทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล ให้ลุล่วงบรรลุผลสำเร็จ (มาตรา ๔๕) และหน้าที่สนับสนุนบริหารจัดการสาธารณสุขขนาดใหญ่เกินกว่าที่หน่วยงานท้องถิ่นขนาดเล็กจึงสามารถจัดการได้ร่วมกับหน่วยงานในระดับจังหวัด จึงเท่ากับภารกิจการบริหารจัดการสาธารณสุขจึงเป็นภารกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแห่งพื้นที่ ได้แก่เทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบอื่น ดังเช่น องค์การบริหารส่วนจังหวัดจะทำหน้าที่สนับสนุนให้ความช่วยเหลือหน่วยท้องถิ่นขนาดเล็กร่วมกับหน่วยงานในระดับจังหวัดเท่านั้น

กระบวนการความร่วมมือการจัดการน้ำในระดับตำบลหรือท้องถิ่น จะดำเนินการโดยการจัดตั้งองค์กรเพื่อปฏิบัติงานและประสานงาน โดยมีการวางแผน กำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์ เป้าหมาย งบประมาณ การทำงาน และวิธีการดำเนินการ ผู้รับผิดชอบ กำหนดเวลาและกิจกรรม และขึ้นดำเนินการตามแผนระดับตำบล พร้อมทั้งมีการจัดแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบตามความสามารถ แสดงบทบาทตามหน้าที่และความรับผิดชอบที่ได้รับมอบหมาย จัดระบบติดต่อสื่อความหมายอย่างเปิดเผย ตรงไปตรงมา มีความเข้าใจตรงกัน ประสานงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ ตลอดจนการสรุปติดตามผล มีการประเมินผลเพื่อทราบข้อปัญหาและข้อควรแก้ไขต่างๆ ซึ่งจะสอดคล้องกับกระบวนการสร้างความร่วมมือที่ ธีรภัทร แก้วจันทน์ (๒๕๔๓) ได้กล่าวไว้ โดยโครงสร้างขององค์กรที่ตั้งคือ กองอำนาจการป้องกันและบรรเทาสาธารณสุขในพื้นที่ขึ้น เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการเผชิญสถานการณ์ โดยการจัดองค์กรรับผิดชอบการปฏิบัติการป้องกันและบรรเทาสาธารณสุขขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในที่นี้จะอยู่ในรูปแบบขององค์กร ได้แก่ กองอำนาจการป้องกันและบรรเทาสาธารณสุของค์การบริหารส่วนตำบล กองอำนาจการป้องกัน และบรรเทาสาธารณสุขเทศบาล และกองอำนาจการป้องกันและบรรเทาสาธารณสุของค์การบริหารส่วนจังหวัด ซึ่งแต่ละ

องค์กรจะมีผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (นายกองค์การบริหารส่วน จังหวัด นายกเทศมนตรีและนายกองค์การบริหารส่วนตำบล) เป็นผู้อำนวยความสะดวก และมีปลัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ปลัดเทศบาล และปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล)เป็นผู้ช่วย และมีหน่วยงานและสมาชิกภายในท้องถิ่น ร่วมปฏิบัติงานในกองอำนวยการ ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ซึ่งโครงสร้างกองอำนวยการของแต่ละองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น จะมีการจัดโครงสร้างการจัดการในแบบเดียวกัน

ในกรณีที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่สามารถจัดการกับภัยพิบัติในพื้นที่ยังไม่ถึงขั้นภัยพิบัติ หรือไม่สามารถรับมือกับอุทกภัยได้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถขอความร่วมมือไปยังผู้อำนวยการอำเภอ หรือนายอำเภอ เป็นลำดับขั้นจนถึงผู้อำนวยการจังหวัด หรือผู้ว่าราชการจังหวัด โดยการขอความร่วมมือดังกล่าวจะเป็นการขอความร่วมมือในแนวตั้ง

นอกจากนี้ การป้องกันและบรรเทาอุทกภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังต้องมีการขอความร่วมมือกับองค์กรภายนอก เช่น มูลนิธิ สมาคม และศูนย์ อปพร. เป็นต้น

๓. ระดับจังหวัด

กระบวนการความร่วมมือของการจัดการน้ำแบ่งเป็น ๒ ช่วง คือ ช่วงปกติ (เดือนมกราคมถึงเมษายน) และช่วงที่เกิดมรสุม (เดือนพฤษภาคมถึงธันวาคม) โดยมีกระบวนการดังนี้

๓.๑ ช่วงปกติ ช่วงเดือนมกราคมถึงเมษายน ในการบริหารจัดการน้ำได้แบ่งความรับผิดชอบออกเป็น ๒ ส่วนด้วยกัน ส่วนแรก การบริหารจัดการน้ำโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งเป็นโครงการแหล่งน้ำขนาดเล็กที่มีการถ่ายโอนภารกิจจากราชการส่วนกลางให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไว้ดูแลและบริหารจัดการ ตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม ส่วนใหญ่แล้ว โครงการแหล่งน้ำขนาดเล็กดังกล่าวจะเป็นโครงการแหล่งน้ำใช้ประโยชน์ในการอุปโภค-บริโภคและการเกษตรกรรมในชุมชนระดับหมู่บ้านเท่านั้น มิได้มีไว้ใช้ประโยชน์ในการป้องกันและบรรเทาอุทกภัย ดังนั้นในการบริหารจัดการน้ำขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในส่วนแรกจึงมีผลกระทบต่อภาพรวมของจังหวัดน้อยมากหรือแทบจะไม่กระทบเลย ความร่วมมือในระดับนี้ก็เป็นความร่วมมือของกลุ่มผู้ใช้น้ำของโครงการนั้นๆ

สำหรับส่วนที่สอง การบริหารจัดการน้ำโดยราชการส่วนกลางในที่นี้ คือ โครงการชลประทานจังหวัด กรมชลประทาน ซึ่งมีโครงสร้างพื้นฐานที่ใช้ในการบริหารจัดการน้ำของจังหวัด อยู่ภายใต้การดูแลของโครงการชลประทานจังหวัด กระบวนการความร่วมมือในการบริหารจัดการน้ำในช่วงปกตินี้ โครงการชลประทานจังหวัด จะเป็นแกนหลักในการบริหารจัดการน้ำ มีผู้มีส่วนได้เสียหรือผู้ใช้น้ำเป็นเครือข่าย (Network) เช่น กลุ่มผู้ใช้น้ำ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กลุ่มประมง เป็นต้น โดยมีการให้ความร่วมมือซึ่งกันและกันในการบริหารจัดการน้ำ มีกิจกรรมที่ดำเนินการร่วมกันคือ การประชุมวางแผนการใช้น้ำร่วมกัน กำหนดหน้าที่ในการติดตามน้ำ มอบหมายการควบคุมอาคารบังคับน้ำบางประเภท มีการสื่อสารในการบริหารจัดการน้ำอย่างเปิดเผยโดยการทำหนังสือแจ้งตามชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบล หมู่บ้าน หรือใช้หอกระจายข่าวของชุมชนและตำบล นอกจากนี้ก็มีการประเมินการดำเนินการ

๓.๒ ช่วงมรสุม ช่วงเดือนพฤษภาคมถึงธันวาคม จะได้รับอิทธิพลของร่องมรสุม ลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ หย่อมความกดอากาศต่ำพาดผ่านและพายุหมุนเขตร้อน ซึ่งในการบริหารจัดการน้ำเพื่อป้องกันและบรรเทาอุทกภัยในช่วงนี้ ผู้ว่าราชการจังหวัดได้อำนาจตามมาตรา ๑๕ และมาตรา ๑๖ แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. ๒๕๕๐ ตั้งศูนย์อำนวยการเฉพาะกิจขึ้น เพื่ออำนวยการประสานการปฏิบัติระหว่างหน่วยงานต่างๆ ทั้งฝ่ายพลเรือนและฝ่ายทหาร ตลอดจนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์การสาธารณกุศล ในการบริหารและควบคุมสถานการณ์ในพื้นที่เกิดเหตุให้มีประสิทธิภาพ รวดเร็ว ทัวถึงและมีความเป็นเอกภาพ โดยมีศูนย์อำนวยการเฉพาะกิจ แบ่งเป็นอย่างน้อย ๘ ฝ่าย ๑ คณะที่ปรึกษา โครงสร้างของศูนย์อำนวยการเฉพาะกิจ ภายใต้ศูนย์อำนวยการเฉพาะกิจ ที่ผู้ว่าราชการได้แต่งตั้งขึ้นนั้น จะประกอบด้วยข้าราชการจากทุกหน่วยงาน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกประเภท องค์กรภาคเอกชน องค์กรภาคธุรกิจ มูลนิธิ สมาคมและผู้ทรงคุณวุฒิด้านต่างๆ ซึ่งโครงสร้างค่อนข้างซับซ้อนเนื่องจากบุคคลคนเดียวจากหน่วยงานในจังหวัดจะอยู่หลายฝ่ายด้วยกัน หากรวมจำนวนบุคคลในแต่ละฝ่ายแล้ว จะเห็นได้ว่าจะใช้บุคลากรจำนวนมากดังแสดงในแผนภาพที่ ๓-๑

๓.๒.๑ คณะทำงานรับบริจาคและบัญชี มีปลัดจังหวัด เป็นประธานคณะทำงาน

๓.๒.๒ คณะทำงานประจำศูนย์บริหารสถานการณ์ อุทกภัย วาตภัย ดินและหินถล่ม แบ่งออกเป็น ๕ ฝ่าย ดังนี้

๓.๒.๒.๑ ฝ่ายวิเคราะห์และประเมินสถานการณ์ มีผู้อำนวยการสถานีอุตุนิยมวิทยา เป็นประธานคณะทำงาน

๓.๒.๒.๒ ฝ่ายสื่อสาร มีปลัดจังหวัด เป็นประธานคณะทำงาน

๓.๒.๒.๓ ฝ่ายดำเนินการช่วยเหลือราษฎรประสบภัย มีหัวหน้าสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เป็นประธานคณะทำงาน

๓.๒.๒.๔ ฝ่ายประสานการป้องกันและแก้ไขปัญหา มีหัวหน้าฝ่ายป้องกันและปฏิบัติการ สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เป็นประธานคณะทำงาน และแยกเป็นชุดปฏิบัติการออกเป็น ๔ งาน คือ งานอุทกภัยเขตชุมชน งานอุทกภัยเส้นทางคมนาคมงานวาตภัยและภัยทางทะเล และงานดินและหินถล่ม

๓.๒.๒.๕ ฝ่ายการสื่อสาร มีปลัดจังหวัด เป็นประธาน

แผนภาพที่ ๓-๑ โครงสร้างศูนย์อำนวยการเฉพาะกิจระดับจังหวัด

ที่มา : กองอำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๒๕๖๐.

นอกจากศูนย์อำนวยการเฉพาะกิจของจังหวัดดังกล่าวข้างต้น หากเกิดกรณี อุทกภัย ยกกระดับความรุนแรงเป็นระดับ ๓ - ๔ ทางจังหวัดก็จะตั้งศูนย์บัญชาการเหตุการณ์ส่วนหน้า เป็นส่วนหน้าระดับจังหวัดที่มีหน้าที่ปฏิบัติงานตามบัญชาการเหตุการณ์จากกองบัญชาการป้องกันและ บรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ (บก.ปภ.ช.) โดยรับผิดชอบอำนวยการ ควบคุม ปฏิบัติงาน และประสาน การปฏิบัติเกี่ยวกับการดำเนินการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในเขตพื้นที่จังหวัด พร้อมทั้งเป็น ศูนย์กลางในการระดมสรรพกำลังและทรัพยากร เพื่อบริหารจัดการสาธารณภัยจากน้ำและอุทกภัย อำนวยการประสานการปฏิบัติระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งฝ่ายพลเรือนและฝ่ายทหาร ตลอดจน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและองค์กรสาธารณกุศล และเป็นการเตรียมความพร้อมรับสถานการณ์สาธาณภัยระดับรุนแรงตามแนวทางของรัฐบาล ซึ่งมีคณะทำงาน ดังนี้

๑. ส่วนอำนวยการ มีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธานคณะทำงาน

๒. ส่วนวางแผน วิเคราะห์และประเมินสถานการณ์ มีผู้อำนวยการสถานี อุตุวิทยามหาวิทยาลัยเป็นประธานคณะทำงาน

๓. ส่วนปฏิบัติการ มีรองผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธานคณะทำงาน

๔. ส่วนสนับสนุน มีรองผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธานคณะทำงาน

๕. ส่วนบริหารและการเงิน มีรองผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธานคณะทำงาน

๖. ส่วนประชาสัมพันธ์ มีผู้บังคับการตำรวจภูธรจังหวัดเป็นประธานคณะทำงาน

กระบวนการความร่วมมือของการจัดการน้ำในช่วงมรสุมของจังหวัดนี้ อาศัย

พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๑๕ และ ๑๖ เป็นกลไกและเป็น ตัวขับเคลื่อนในการสร้างกระบวนการความร่วมมือของการจัดการน้ำเพื่อป้องกันและบรรเทาอุทกภัย ขึ้น ซึ่งเป็นระดมสรรพกำลังและทรัพยากรของภาครัฐและเอกชนทุกภาคส่วนมาร่วมกันบริหารจัดการ ทรัพยากรน้ำ เพื่อป้องกันและบรรเทาอุทกภัย มีการกำหนดนโยบายวัตถุประสงค์ เป้าหมาย วางแผน งาน วางแผนปฏิบัติการ จัดสรรงบประมาณ มอบหมายหน้าที่ มีการสื่อสารอย่างเป็นทางการและ ชัดเจน และมีการติดตามประเมินผล

การดำเนินการของหน่วยงานราชการและภาคส่วนต่าง ๆ ในการบูรณาการ ด้านอุทกภัย

หน่วยงานที่มีหน้าที่ในการบริหารจัดการน้ำ เพื่อป้องกันและบรรเทาอุทกภัยจาก การศึกษาพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ.๒๕๔๕ ซึ่งนักวิชาการด้านทรัพยากรน้ำ และผู้บริหารส่วนราชการต่างๆ พบว่า กระทรวงและกรมที่เกี่ยวข้องมีหน้าที่บทบาทตามกฎหมาย ดังนี้

๑. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ตามมาตรา ๑๘ แห่งพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. ๒๕๔๕ กำหนดไว้ว่า “กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับ เกษตรกรรม การป่าไม้ การจัดหาแหล่งน้ำและพัฒนาระบบการชลประทาน ส่งเสริมและพัฒนา เกษตรกร ส่งเสริมและพัฒนาระบบสหกรณ์ รวมตลอดทั้งกระบวนการผลิตและสินค้าเกษตรกรรม และราชการอื่นตามที่มีกฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์หรือส่วน ราชการที่สังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

๒. กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตามมาตรา ๒๒ แห่งพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. ๒๕๔๕ กำหนดไว้ว่า “กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการสงวน อนุรักษ์ และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การจัดการการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน และราชการอื่นตามที่มีกฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หรือส่วนราชการที่สังกัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม”

๓. กระทรวงมหาดไทย ตามมาตรา ๓๐ แห่งพระราชบัญญัติปรับปรุง กระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. ๒๕๔๕ กำหนดไว้ว่า “กระทรวงมหาดไทย มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการบำบัดทุกข์บำรุงสุข การรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน การอำนวยความสะดวกของสังคม การส่งเสริมและพัฒนาการเมือง การปกครอง การพัฒนาการบริหารราชการส่วนภูมิภาค การปกครองท้องถิ่น การส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นและพัฒนาชุมชน การทะเบียนราษฎร ความมั่นคงภายใน กิจการสาธารณภัย และการพัฒนาเมือง และราชการอื่นตามที่มีกฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกระทรวงมหาดไทยหรือส่วนราชการที่สังกัดกระทรวงมหาดไทย”

เมื่อวิเคราะห์อำนาจหน้าที่ของกระทรวงทั้งสามกระทรวงข้างต้นแล้ว พบว่าไม่มีกระทรวงใดที่มีอำนาจหน้าที่และบทบาทในการป้องกันและบรรเทาอุทกภัยที่ชัดเจนหรือเด่นชัด ซึ่งเป็นไปตามที่นักวิชาการด้านทรัพยากรน้ำและผู้บริหารของส่วนราชการได้กล่าวไว้ อย่างไรก็ตาม ในพระราชบัญญัติปรับปรุง กระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. ๒๕๔๕ ได้ระบุในมาตรา ๑๘, ๒๒ และ ๓๐ ว่า “... และราชการอื่นตามที่มีกฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกระทรวง...หรือส่วน ราชการที่สังกัดกระทรวง ...” ในรายละเอียดของกฎกระทรวงซึ่งได้แบ่งส่วนราชการของทั้งสามกระทรวงว่ามีอำนาจหน้าที่อย่างไรและส่วนในที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและบรรเทาอุทกภัยมากที่สุด สรุปได้ ดังนี้

๑. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

มีกรมชลประทานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรน้ำ ซึ่งตามกฎหมายกระทรวง แบ่งส่วนราชการกรมชลประทาน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ พ.ศ. ๒๕๔๕ ข้อ ๑ กำหนดอำนาจหน้าที่ดังนี้ “ให้กรมชลประทาน มีภารกิจเกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งน้ำตามศักยภาพของลุ่มน้ำให้เพียงพอ โดยการจัดสรรน้ำให้กับผู้ใช้น้ำทุกประเภท เพื่อให้ผู้ใช้น้ำได้รับน้ำอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ตลอดจนป้องกันความเสียหายอันเกิดจากน้ำ โดยมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

๑.๑ ดำเนินการจัดให้ได้มาซึ่งน้ำ หรือกัก เก็บรักษา ควบคุม ส่ง ระบายหรือแบ่งน้ำ เพื่อเกษตรกรรมพลังงาน การสาธารณสุข โภค หรือการอุตสาหกรรม

๑.๒ ดำเนินการเกี่ยวกับการป้องกันความเสียหายอันเกิดจากน้ำ ความปลอดภัยของเขื่อนและอาคารประกอบ และการคมนาคมทางน้ำซึ่งอยู่ในเขตชลประทาน ตลอดจนดำเนินการเกี่ยวกับ กิจกรรมพิเศษต่างๆ ที่ไม่ได้เป็นแผนงานประจำปีของกรมชลประทาน

๑.๓ จัดรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมตามกฎหมายว่าด้วยการจัดรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

๑.๔ ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรมชลประทาน หรือตามที่กระทรวงหรือคณะรัฐมนตรีมอบหมาย”

๒. กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

มีกรมทรัพยากรน้ำหนึ่งกรม ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรน้ำ ซึ่งตามกฎหมายกระทรวง แบ่งส่วนราชการกรมทรัพยากรน้ำ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พ.ศ. ๒๕๔๕ ข้อ ๑ กำหนดอำนาจหน้าที่ ดังนี้ “ให้กรมทรัพยากรน้ำ มีภารกิจเกี่ยวกับการเสนอแนะในการจัดทำนโยบายและแผน และมาตรการที่เกี่ยวข้อง กับทรัพยากรน้ำ บริหารจัดการ พัฒนา อนุรักษ์ฟื้นฟู รวมทั้งควบคุม ดูแล กำกับ ประสาน ติดตาม ประเมินผล และแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับทรัพยากรน้ำ พัฒนา วิชาการ กำหนดมาตรฐาน และถ่ายทอด เทคโนโลยีด้านทรัพยากรน้ำ ทั้งระดับภาพรวมและระดับลุ่มน้ำ เพื่อการจัดการทรัพยากรน้ำที่เป็น เอกภาพและยั่งยืน โดยกำหนดให้มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

๒.๑ เป็นหน่วยงานหลักในการเสนอแนะนโยบาย แผนแม่บท และมาตรการในการบริหารจัดการ พัฒนา อนุรักษ์ ฟื้นฟู การใช้ประโยชน์และการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับทรัพยากรน้ำ รวมทั้งกำกับและประสานให้เกิดการนำไปสู่การปฏิบัติ

๒.๒ กำหนดแนวทางในการจัดทำแผนปฏิบัติการในการบริหารจัดการ พัฒนา อนุรักษ์ ฟื้นฟูทรัพยากรน้ำ โดยการมีส่วนร่วมของประชาชน

๒.๓ ศึกษาวิจัย พัฒนา อนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรน้ำ

๒.๔ ติดตามประเมินผลการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำตามนโยบาย แผนแม่บท แผนปฏิบัติการ และมาตรการที่ได้กำหนดไว้ทั้งในระดับประเทศและระดับลุ่มน้ำ

๒.๕ พัฒนาระบบฐานข้อมูล และเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับทรัพยากรน้ำ

๒.๖ กำหนดหรือเสนอแนะให้มีการปรับปรุงหรือแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย กฎ ระเบียบในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของประเทศ

๒.๗ ส่งเสริม เผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ และถ่ายทอดเทคโนโลยีเกี่ยวกับทรัพยากรน้ำ รวมทั้งรณรงค์ทำความเข้าใจกับองค์กรและผู้มีส่วนได้เสีย เพื่อปลูกจิตสำนึกให้ตระหนักถึงคุณค่า ความสำคัญของทรัพยากรน้ำ

๒.๘ ประสานความร่วมมือกับต่างประเทศและองค์การระหว่างประเทศเกี่ยวกับทรัพยากรน้ำ

๒.๙ ส่งเสริม สนับสนุน และให้คำปรึกษาด้านเทคนิควิชาการ มาตรฐานและกฎเกณฑ์เกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำแก่หน่วยงานของรัฐ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

๒.๑๐ ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรมหรือตามที่กระทรวงหรือคณะรัฐมนตรีมอบหมาย”

๓. กระทรวงมหาดไทย

มีสองกรมที่มีหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและบรรเทาอุทกภัย ดังนี้กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ซึ่งตามกฎหมายกระทรวง แบ่งส่วนราชการกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย พ.ศ. ๒๕๔๕ ข้อ ๑ กำหนดอำนาจหน้าที่ ดังนี้ “ให้กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย มีภารกิจเกี่ยวกับการจัดทำแผนแม่บท วางมาตรการส่งเสริมสนับสนุนการป้องกันบรรเทา และฟื้นฟูจากสาธารณภัย โดยการกำหนดนโยบายด้านความปลอดภัย สร้างระบบป้องกัน เตือนภัย ฟื้นฟูหลังเกิดภัย และการติดตามประเมินผลเพื่อให้หลักประกันในด้านความมั่นคงปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน โดยให้มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

- ๓.๑ ดำเนินการจัดทำนโยบาย แนวทาง และวางมาตรการในการป้องกันและบรรเทา
สาธารณภัย
- ๓.๒ ศึกษา วิเคราะห์วิจัย และพัฒนาระบบป้องกัน เตือนภัย และบรรเทาสาธารณ
ภัย
- ๓.๓ พัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในการป้องกัน เตือนภัยและบรรเทาสาธารณ
ภัย
- ๓.๔ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการสร้างเครือข่ายป้องกันและบรรเทาสา
ธารณภัย
- ๓.๕ สร้างความตระหนักและเตรียมความพร้อมของประชาชนในการป้องกันและ
บรรเทาสาธารณภัย
- ๓.๖ ฝึกอบรมและฝึกปฏิบัติในการป้องกันบรรเทาสาธารณภัย และการช่วยเหลือ
ผู้ประสบภัยและฟื้นฟูสภาพพื้นที่ ตามระเบียบที่กฎหมายกำหนด
- ๓.๗ ส่งเสริม สนับสนุน และปฏิบัติการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยช่วยเหลือ
ผู้ประสบภัย และฟื้นฟูสภาพพื้นที่
- ๓.๘ อำนวยความสะดวกและประสานการปฏิบัติการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยและฟื้นฟู
บูรณะสภาพพื้นที่ที่ประสบสาธารณภัยขนาดใหญ่
- ๓.๙ ประสานความช่วยเหลือในการป้องกัน การช่วยเหลือ การบรรเทาและฟื้นฟูกับ
หน่วยงานทั้งภายในและภายนอกประเทศ
- ๓.๑๐ ดำเนินการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรม หรือตาม
กระทรวงหรือคณะรัฐมนตรีมอบหมาย

๔. กรมโยธาธิการและผังเมือง

ซึ่งตามกฎหมายว่าด้วยราชการกรมโยธาธิการและผังเมืองกระทรวงมหาดไทย พ.ศ. ๒๕๔๕ ข้อ ๑ กำหนดอำนาจหน้าที่ ดังนี้ “ให้กรมโยธาธิการและผังเมืองมีภารกิจเกี่ยวกับงาน ด้านการผังเมืองระดับต่างๆ การโยธาธิการ การออกแบบการก่อสร้างและการควบคุมการก่อสร้าง อาคาร ดำเนินการและสนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในด้านการพัฒนาเมือง พื้นที่ และชนบท โดยการกำหนดและกำกับดูแลนโยบายการใช้ประโยชน์ที่ดิน ระบบการตั้งถิ่นฐานและโครงสร้าง พื้นฐานรวมทั้งการกำหนดคุณภาพและมาตรฐานการก่อสร้างด้านสถาปัตยกรรม วิศวกรรม และการผัง เมือง เพื่อให้มีสภาพแวดล้อมที่ดี เกิดมาตรฐานความปลอดภัยแห่งสาธารณชน ความเป็นระเบียบ เรียบร้อยของบ้านเมืองและสิ่งปลูกสร้างตามระบบการผังเมืองที่ดีอันจะนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยให้มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

- ๔.๑ ดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการผังเมือง กฎหมายว่าด้วยการควบคุมอาคาร กฎหมายว่าด้วยการขุดดินและถมดิน กฎหมายว่าด้วยการควบคุมกิจการค้าขายอันกระทบถึงความปลอดภัยหรือความผาสุกแห่งสาธารณชน และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง
- ๔.๒ วางและจัดทำผังเมืองประเภทอื่นๆ ตามที่กระทรวงหรือคณะรัฐมนตรี มอบหมาย หรือตามที่ส่วนราชการอื่นร้องขอ และดำเนินการให้เป็นไปตามผังเมืองนั้นๆ
- ๔.๓ ดำเนินการจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาพื้นที่

๔.๔ ดำเนินการเกี่ยวกับการศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการวางผัง วิจัย การติดตาม ประเมินผล และพัฒนามาตรฐานด้านการผังเมืองและโยธาธิการ รวมทั้งการจัดทำเกณฑ์มาตรฐาน และคู่มือด้านการผังเมืองและโยธาธิการ

๔.๕ ดำเนินการเกี่ยวกับการวางผัง ออกแบบ ควบคุมการก่อสร้าง บูรณะเมืองหรือ อาคาร และสิ่งก่อสร้างของหน่วยงานของรัฐ

๔.๖ ให้บริการและคำปรึกษาเกี่ยวกับงานออกแบบ งานก่อสร้าง และงานที่อยู่ใน อำนาจหน้าที่ของกรมแก่หน่วยงานต่างๆ

๔.๗ ดำเนินการเกี่ยวกับการออกแบบ การก่อสร้างและควบคุมอาคาร ก่อสร้าง อาคาร และโครงสร้างพื้นฐาน รวมทั้งการบูรณะและบำรุงรักษา

๔.๘ ดำเนินการประสาน กำกับ ดูแล สนับสนุนและพัฒนาให้เป็นไปตามผังเมือง รวมทั้งกำกับตรวจสอบการใช้อำนาจตามกฎหมายว่าด้วยการผังเมืองของเจ้าพนักงานท้องถิ่น

๔.๙ ดำเนินการพัฒนาระบบและบริหารข้อมูลการผังเมืองและโยธาธิการ

๔.๑๐ ดำเนินการพัฒนาขีดความสามารถบุคลากรของกรมองค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น รวมทั้งหน่วยงานอื่นด้านการผังเมืองและโยธาธิการ

๔.๑๑ ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรมหรือตามที่ กระทรวงหรือคณะรัฐมนตรีมอบหมาย

จากอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการที่เกี่ยวกับการป้องกันและบรรเทาอุทกภัย ซึ่ง ประกอบด้วย กรมชลประทาน กรมทรัพยากรน้ำ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยและกรมโยธา ธิการและผังเมือง พบว่า ส่วนราชการที่มีอำนาจหน้าที่ที่เกี่ยวข้องมากที่สุด คือ กรมชลประทาน เนื่องจากอำนาจหน้าที่ระบุไว้ชัดเจนว่า “ ๒. ดำเนินการเกี่ยวกับการป้องกันความเสียหายอันเกิดจาก น้ำ ความปลอดภัยของเขื่อนและอาคารประกอบ และการคมนาคมทางน้ำซึ่งอยู่ในเขตชลประทาน...” โดยมีขอบเขตในการปฏิบัติการอยู่ในเขตชลประทานเท่านั้น แต่อย่างไร ก็ตามในการบริหารจัดการ ทรัพยากรน้ำนั้น ลำน้ำธรรมชาติหรือระบบระบายน้ำที่มนุษย์ได้จัดสร้างขึ้นย่อมมีความเชื่อมโยงซึ่งกัน และกัน ส่วนกรมทรัพยากรน้ำ บทบาทอำนาจหน้าที่จะเป็นในด้านการเสนอแนะนโยบาย แผนแม่บท และมาตรการในการบริหารจัดการ พัฒนา อนุรักษ์ พื้นฟู การใช้ ประโยชน์และการแก้ไขปัญหา เกี่ยวกับทรัพยากร กำหนดแนวทางในการจัดทำแผนปฏิบัติการในการบริหารจัดการ พัฒนา อนุรักษ์ พื้นฟูทรัพยากรน้ำ โดยการมีส่วนร่วมของประชาชน ศึกษาวิจัยพัฒนา อนุรักษ์ และติดตามประเมินผล โดยสรุปแล้วมีหน้าที่เสมือนผู้กำกับด้านทรัพยากรน้ำ สำหรับกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยนั้น บทบาทหน้าที่ส่วนใหญ่เป็นด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยทุกประเภท โดยที่อุทกภัยเป็นส่วน หนึ่ง ลักษณะงานจะเป็นเกี่ยวมาตรการในการป้องกัน การเตรียมความพร้อมการรับมือ และการฟื้นฟู เยียวยา โดยมีมุมมองถึงด้านความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนเป็นหลัก ส่วนกรม โยธาธิการและผังเมือง บทบาทหน้าที่เป็นการวางผังเมืองซึ่งมีการพิจารณาถึงระบบระบายน้ำ การ ป้องกันอุทกภัยในเชิงวางแผน โดยมีให้ชุมชนเกิดภาวะน้ำท่วม ซึ่งจะเชิงวางผังเมืองเท่านั้น เป็น จุดเริ่มต้นของการป้องกันอุทกภัยของชุมชนเมือง แต่ในการจัดผังเมืองใหม่ในการดำเนินการค่อนข้าง จะเป็นไปได้ยากเนื่องจากจะทบทต่อความเป็นอยู่ของประชาชน ประกอบกับมาตรา ๕๗ วรรค ๒ ของ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ ได้บัญญัติไว้ว่า “การวางแผนพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ

การเมือง และวัฒนธรรม การเวนคืน อสังหาริมทรัพย์ การวางผังเมือง การกำหนดเอง อสังหาริมทรัพย์ การวางผังเมือง การกำหนดเขตการใช้ประโยชน์ในที่ดิน และการออกกฎที่อาจมีผลกระทบต่อส่วนได้เสียสำคัญของประชาชน ให้รัฐจัดให้มีกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนอย่างทั่วถึงก่อนดำเนินการ” ซึ่งในประเด็นนี้ ที่ผ่านมาร่างผังเมืองจะเป็นไปได้ยากมาก เว้นเสียแต่เป็นการวางผังเมืองใหม่ในพื้นที่ที่มีประชาชนอาศัยอยู่น้อย จึงจะดำเนินการได้ จึงสรุปได้ว่า ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อการป้องกันและบรรเทาอุทกภัยที่มีความสัมพันธ์มากที่สุด คือ กรมชลประทานและกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ส่วนกรมทรัพยากรน้ำและกรมโยธาธิการและผังเมือง จะเป็นการป้องกันในระยะยาวหรือยั่งยืนมากกว่าดังนั้น โครงสร้างของหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการป้องกันและบรรเทาอุทกภัยควรมี ควรแบ่งออกเป็น ๒ ระดับ คือ ในระดับสถานการณ์ปกติ และระดับสถานการณ์ฉุกเฉิน ดังนี้

๑. ระดับสถานการณ์ปกติ หน่วยงานที่มีหน้าที่ในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำตามกฎหมายให้ดำเนินการบริหารจัดการตามบทบาทหน้าที่ของตนเองไป เช่น กรมชลประทาน มีหน้าที่ในการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรกรรม ก็ดำเนินการไป แต่ในการเสนอโครงการพัฒนาแหล่งน้ำต่างๆ ต้องดำเนินการตามแผนแม่บทของแต่ละลุ่มน้ำ ซึ่งทางกรมทรัพยากรน้ำ เป็นผู้กำกับดูแลในเรื่องนี้ โดยในแผนแม่บทในการพัฒนาแหล่งน้ำแต่ละลุ่มน้ำนี้ ได้ผ่านการกลั่นกรองจากคณะกรรมการลุ่มน้ำ ผ่านการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนมาแล้ว หากดำเนินการได้เช่นนี้ความซ้ำซ้อนของแผนงานโครงการจะไม่เกิดขึ้น ในการป้องกันและบรรเทาอุทกภัยในแต่ละลุ่มน้ำก็สัมฤทธิ์ผลได้ เนื่องจากผู้กำกับแผนแม่บทสามารถรู้ได้ว่าปริมาณน้ำส่วนเกินที่จะไหลบ่ามาท่วม ชุมชนเมืองสามารถเก็บกักโดยเขื่อนหรืออ่างเก็บน้ำได้ปริมาณเท่าใด จะดำเนินการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำหรือเขื่อนเก็บกักน้ำแห่งใดก่อน หากผู้กำกับแผนแม่บทดำเนินการตามรูปแบบหรือบทบาท หน้าที่ที่กฎหมายกำหนดไว้ก็จะทำให้การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในสถานการณ์ปกติไม่สับสนแต่ข้อเท็จจริงการกำกับแผนไม่เป็นเช่นนั้น

๒. ระดับสถานการณ์ฉุกเฉิน โครงสร้างของหน่วยงานคงเป็นโครงสร้างที่อาศัยความร่วมมือในการทำงานร่วมกัน โดยใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือในการกำหนดโครงสร้างโดยอาศัยพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. ๒๕๕๐ ตั้งศูนย์อำนวยการเฉพาะกิจขึ้น เพื่ออำนวยการประสานการปฏิบัติระหว่างหน่วยงานต่างๆ ทั้งฝ่ายพลเรือนและฝ่ายทหาร ตลอดจนองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์การสาธารณกุศล ในการบริหารและควบคุมสถานการณ์ในพื้นที่เกิดเหตุให้มีประสิทธิภาพ รวดเร็ว ทั่วถึงและมีความเป็นเอกภาพ

๕. สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (สทนช.)

สทนช. เป็นส่วนราชการ ที่ตั้งขึ้นตามคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ที่ ๔๖/๒๕๖๐ โดยให้อยู่ในบังคับบัญชาขึ้นตรงต่อนายกรัฐมนตรี เพื่อต้องการให้การบริหารจัดการน้ำของประเทศทั้งระบบมีเอกภาพเป็นหนึ่งเดียว ลดความซ้ำซ้อนของหน่วยงานด้านน้ำในปัจจุบัน และทำหน้าที่ในการบูรณาการข้อมูล แผนงาน โครงการ งบประมาณ ตลอดจนการติดตามประเมินผลสัมฤทธิ์จากการปฏิบัติงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับน้ำก่อนเสนอคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (กนช.) และคณะรัฐมนตรีเห็นชอบสทนช. ยังจะทำหน้าที่ในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การบริหารจัดการน้ำของประเทศ ทั้ง ๖ ยุทธศาสตร์ คือ ๑. ยุทธศาสตร์การจัดการน้ำอุปโภคบริโภค ๒. ยุทธศาสตร์การสร้างความมั่นคงของน้ำภาคการผลิต (เกษตรและอุตสาหกรรม) ๓.

ยุทธศาสตร์การจัดการน้ำท่วมและอุทกภัย ๔. ยุทธศาสตร์การจัดการคุณภาพน้ำ ๕. ยุทธศาสตร์การอนุรักษ์ฟื้นฟูสภาพป่าต้นน้ำที่เสื่อมโทรมและป้องกันการพังทลายของดิน ๖. ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการให้เป็นไปตามเป้าหมาย สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ ซึ่งมีการวางรากฐานมาจากการมีส่วนร่วมของประชาชน

นอกจากนี้ นายกรัฐมนตรียังมอบหมายให้ สททช. ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ร่วมกันบูรณาการเพื่อแก้ไขปัญหาและบริหารจัดการน้ำทั้งระบบ ให้เกิดผลสัมฤทธิ์โดยเร็วต่อการพัฒนาประเทศและคุณภาพชีวิตของประชาชน ให้แล้วเสร็จภายในปี พ.ศ. ๒๕๖๑ รวมทั้งแผนงานเร่งด่วนและแผนการบริหารจัดการน้ำเชิงพื้นที่อย่างเป็นระบบ Area Base ซึ่งขณะนี้ มีแผนงานที่ผ่านเกณฑ์การพิจารณาแล้ว ๒๑๖ โครงการ จำนวนเงิน ๔,๒๑๒ ล้านบาท โดยได้พิจารณาโครงการที่มีความพร้อมสามารถดำเนินการได้ทันที และสามารถบรรเทาปัญหาน้ำได้ตรงตามเป้าหมายในยุทธศาสตร์น้ำ ซึ่งมีกรอบงบประมาณแผนงานบูรณาการการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ปี พ.ศ. ๒๕๖๒ จำนวน ๑๒๘,๗๘๓ ล้านบาท โดยขณะนี้ สททช. ร่วมกับสำนักงานงบประมาณเร่งจัดลำดับความสำคัญแผนงานโครงการ และงบประมาณรายจ่ายแบบบูรณาการเชิงยุทธศาสตร์ด้านน้ำ ปี พ.ศ. ๒๕๖๒

สททช. จะต้องเร่งดำเนินการบูรณาการข้อมูลสารสนเทศด้านน้ำ ที่ขณะนี้ มีเจ้าภาพกระจายในหลายหน่วยงาน โดยต้องการให้สามารถดึงข้อมูลมาใช้งานได้ทันที เพื่อเป็นฐานข้อมูล และสารสนเทศประกอบการตัดสินใจ ทั้งในภาวะปกติและภาวะวิกฤติ

นอกจากนี้ สททช. จะเพิ่มบทบาท เพื่อรองรับการเป็น Thailand ๔.0 โดยการพัฒนาองค์ความรู้ เน้นการผสมผสานระหว่างศาสตร์พระราชา ภูมิปัญญาท้องถิ่น และองค์ความรู้สากลมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับแนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของประเทศ รวมไปถึงการจัดตั้งสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติระดับภาค ซึ่งจะทำให้สามารถเชื่อมโยงนโยบายไปสู่การปฏิบัติได้อย่างแท้จริงตรงตามเจตนารมณ์ที่ปรากฏในพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ อีกทั้งยังจะดำเนินการผลักดันโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และน้อมนำศาสตร์พระราชาใช้ในการบริหารจัดการน้ำได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สททช. ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะเร่งดำเนินโครงการสำคัญๆ ให้เกิดขึ้นภายในปี พ.ศ. ๒๕๖๒ - ๒๕๖๕ โดยจะกำหนดพื้นที่ Area Base ใน ๖ ภูมิภาค รวม ๔๔ พื้นที่ และวางแผนงานเพื่อแก้ไขปัญหาและผลักดันให้เกิดผลเป็นรูปธรรม ได้แก่

๑. ภาคเหนือ พื้นที่ประสบปัญหาในภาคเหนือส่วนใหญ่ คือบริเวณแม่น้ำยม โครงการสำคัญปี พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๖๒ คือ การพัฒนาอาคารบังคับน้ำในลำน้ำยมตอนล่าง เพื่อบรรเทาปัญหากล้งและการบรรเทาอุทกภัยเมืองสุโขทัย ส่วนในระยะกลาง-ยาว จะพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลขนาดใหญ่ในพื้นที่ตอนล่าง ทำระบบป้องกันเมืองสำคัญ เช่น เชียงใหม่ ลำปาง พะเยา แพร่ และการเติมน้ำต้นทุนให้เขื่อนภูมิพล เป็นต้น

๒. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ส่วนใหญ่ประสบปัญหาน้ำแล้งในพื้นที่ต้นน้ำและน้ำท่วมบริเวณลำน้ยมูล-ชี และจุดบรรจบแม่น้ำสงคราม โครงการสำคัญที่ต้องขับเคลื่อนในปี พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๖๒ ได้แก่ การพัฒนาแหล่งเก็บน้ำบริเวณต้นน้ำชี ทำระบบป้องกันน้ำท่วมในลำน้ำชี ควบคู่กับการผันน้ำเลี้ยงเมืองชัยภูมิ การทำประตูระบายน้ำ (ปตร.) เก็บกักน้ำในลำน้ำก่อนไหลลงแม่น้ำโขง

ได้แก่ ปตร.ศรีสองรัก ขณะเดียวกันต้องศึกษาหาแนวทางแก้ไขอุทกภัยบริเวณจุดบรรจบลำน้ำที่สำคัญ ส่วนในระยะกลาง-ยาว จะดำเนินการตั้งแต่ต้นน้ำ ระบบผันน้ำเลี้ยงเมืองในพื้นที่เศรษฐกิจ ระบบผันน้ำป้องกันน้ำล้นตลิ่ง การเติมลงใต้ดิน และการผันน้ำเพื่อเชื่อมโยงระหว่างลุ่มน้ำ

๓. ภาคกลาง แผนงานสำคัญปี พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๖๒ ได้แก่ โครงการที่สอดคล้องกับ แผนบรรเทาอุทกภัยเจ้าพระยา เช่น การปรับปรุงคันกันน้ำ ขุดร่องน้ำเจ้าพระยา-ท่าจีน ปตร.บางบาล และปรับปรุงโครงข่ายคลองระพีพัฒน์ ส่วนในระยะกลาง-ยาว จะดำเนินการแผนบรรเทาอุทกภัย เจ้าพระยาทั้ง ๙ แผนงานให้เต็มรูปแบบ

๔. ภาคตะวันออก เป็นภูมิภาคที่มีกลุ่มการใช้น้ำและการใช้ประโยชน์ที่ดินที่แตกต่าง กัน มีทั้ง ภาคอุตสาหกรรมในพื้นที่ฉะเชิงเทรา ชลบุรี ระยอง ภาคเกษตรใน จ.จันทบุรี และตราด รวมทั้งแหล่งต้นน้ำสำคัญใน เขต จ.นครนายก ปราจีนบุรี โดยในปี พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๖๒ เน้นการเพิ่มความจุอ่างฯเติมควบคู่กับการสำรวจบำบัด รองรับ EEC ขณะที่พื้นที่บริเวณแม่น้ำบางปะกง และ แม่น้ำปราจีนบุรี ต้องเร่งทำระบบป้องกันน้ำท่วม ส่วนในระยะกลาง-ยาว จะพัฒนาแหล่งน้ำในลุ่มน้ำ ข้างเคียงจากพื้นที่ EEC โดยเฉพาะบริเวณชายขอบผืนป่าดงดิบ ควบคู่กับการผันน้ำระหว่างอ่างเก็บ น้ำและการเติมน้ำใต้ดิน

๕. ภาคใต้ และ ๖.ภาคใต้ชายแดน การพัฒนาแหล่งเก็บกักน้ำเพื่อตัดยอดน้ำทำได้ ยากอ่างฯส่วนใหญ่จึงเป็นขนาดเล็ก-กลาง อยู่บริเวณเทือกเขาตอนกลางของภาค เพื่อตัดยอดน้ำไม่ให้ กระทบต่อชุมชน พื้นที่เศรษฐกิจ และแหล่งท่องเที่ยว ส่วนด้านล่างทั้งสองฝั่งจะมีการพัฒนาแหล่งน้ำ เช่น การสร้างอ่างฯวังหีบ อ่างฯคลองสังข์ เป็นต้น ควบคู่กับระบบระบายน้ำผันน้ำ ซึ่งต้องสร้างความ เข้าใจและรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนในพื้นที่อย่างเข้มข้น สำหรับแผนในระยะกลาง-ยาว จะ วางแผนเพื่อบรรเทาอุทกภัยในพื้นที่ราบตอนล่าง

ปัญหาของการบูรณาการด้านอุทกภัย

การบริหารจัดการอุทกภัยอย่างบูรณาการ มีประเด็นคำถาม คือ ทำไมการบริหารจัดการ อุทกภัยในประเทศไทยจึงไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ทั้งที่มีหน่วยงานต่าง ๆ ได้ดำเนินการก่อสร้าง โครงการป้องกันและแก้ไขปัญหาน้ำท่วม และมีหน้าที่ในการบริหารจัดการอุทกภัยมาอย่างต่อเนื่อง จะ มีวิธีการหรือกระบวนการอย่างไรเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบูรณาการระหว่างหน่วยงานราชการ ท้องถิ่น เอกชน สถาบันการศึกษา วัด เอกชน และประชาชน โดยใช้ข้อมูลปฐมภูมิที่ได้จากการ สัมภาษณ์หรือเวทีเสวนาของผู้ทรงคุณวุฒิ คือประชาชนที่เป็นตัวแทนผู้ที่ได้รับผลกระทบ ผู้บริหาร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้บริหารหน่วยงานหรือองค์กร ต่าง ๆ และผู้ว่าราชการจังหวัด โดยนำ ความคิดเห็นมาประมวลวิเคราะห์ สรุปเป็นแนวทางการแก้ปัญหาอย่างยั่งยืน ต่อไป

ส่วนสำคัญในการแก้ปัญหาระดับพื้นที่ในจังหวัดและในกลุ่มจังหวัด และการบูรณาการ ข้ามกระทรวงข้ามหน่วยงาน จะมีการบูรณาการหน่วยงานทุกกระทรวงที่อยู่ในพื้นที่จังหวัด และการมี ส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ทั้งหมดจะต้องร้อยเรียงกันตั้งแต่แผนงานระยะสั้น ระยะปานกลาง และ ระยะยาว นำไปสู่การแก้ปัญหาอย่างยั่งยืน ทั้งมาตรการใช้สิ่งก่อสร้างและไม่ใช้สิ่งก่อสร้าง ตั้งแต่ช่วง เตรียมการ ช่วงเผชิญเหตุ และช่วงฟื้นฟู โดยมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับปัญหาและสาเหตุ ได้แก่ การติดตาม

ปริมาณฝน ป่าต้นน้ำ แหล่งเก็บกักน้ำหรือตักยอดน้ำ ระบบระบายน้ำ ระบบผันน้ำ ผังเมืองและการบังคับใช้กฎหมาย สิ่งกีดขวางทางน้ำที่เกิดจากธรรมชาติ เกิดจากการรुक้าทางน้ำ หรือเกิดจากแผนงานโครงการระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ไม่ได้วางแผนไว้รองรับปริมาณน้ำหลากที่สอดคล้องกัน เป็นต้น

การขาดทรัพยากร เช่น บุคลากร งบประมาณ วิชาการที่ถูกต้องข้อมูลที่ตรงกัน และการสื่อสาร เป็นต้น เป็นเรื่องที่สำคัญมากเพราะหน่วยงานบริหารจัดการน้ำหน่วยงานหลักคือกรมชลประทานจะไม่สามารถรู้รายละเอียดข้อมูลบริบทในทุกพื้นที่ ข้อมูลที่ถูกต้องแต่ละภาคส่วนจะเข้าถึงข้อมูลได้ไม่ตรงกันหรือแม้แต่พื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากและสาเหตุที่เกิด และแนวทางแก้ไข กรมชลประทานหน่วยงานเดียวจะไม่สามารถระบุปัญหาในพื้นที่ได้ชัดเจน ถ้าทุกหน่วยงาน และทุกภาคส่วน ได้ข้อมูลที่ต้องการตรงกัน จะนำไปสู่การแก้ปัญหาได้ชัดเจนขึ้น ปัญหาจากการใช้เครื่องจักร เครื่องมือ ส่วนใหญ่จะเป็นการใช้น้ำมัน และค่าล่วงเวลาของเจ้าหน้าที่ การขอใช้เครื่องจักร เครื่องมือ เจริญบูรณาการจากหน่วยงานต่าง ๆ จะไม่มีปัญหา เนื่องจากจังหวัดเป็นศูนย์กลางในการสั่งการ สามารถใช้งานร่วมกันได้ แต่ที่เกิดปัญหาอยู่ในปัจจุบัน คือ เมื่อหน่วยงานส่งเครื่องมือลงพื้นที่ก่อนล่วงหน้าช่วงเตรียมการ หรือช่วงเผชิญเหตุ ปัญหาที่ตามมาคือ ค่าน้ำมันที่เกิดขึ้นทางหน่วยงานไม่ได้เตรียมการไว้ล่วงหน้าจะเป็นปัญหาในการใช้งบประมาณการแก้ปัญหาโดยให้ส่วนท้องถิ่นขอใช้เครื่องมือ เครื่องจักร เข้ามาที่หน่วยงานหลักก่อนถึงจะดำเนินการติดตั้งให้ และใช้ค่าน้ำมันของท้องถิ่น เมื่อท้องถิ่นมีงบประมาณไม่พอถึงค่อยขอใช้จากจังหวัด เป็นแนวทางที่สามารถแก้ปัญหาได้แต่ยังไม่ชัดเจนในระเบียบการใช้งบประมาณ และในเรื่องการบริหารจัดการอุทกภัย เมื่อเกิดเหตุปัจจุบันเป็นเรื่องของแต่ละหน่วยงานว่าจะบริหารจัดการกันอย่างไร การตั้งศูนย์ที่มีลักษณะบูรณาการที่ทำงานร่วมกันยังไม่มีประสิทธิภาพ เป็นต้น

๑. การขาดทรัพยากรที่จำเป็น

๑.๑ การขาดบุคลากร

๑.๑.๑ ปัจจุบันหน่วยงานราชการมีข้าราชการน้อยลงในระดับชั้นผู้ปฏิบัติงาน จากสาเหตุการลดอัตรากำลังภาครัฐ การใช้เจ้าหน้าที่ในตำแหน่งพนักงานราชการจะมีปัญหาจากการขาดกำลังคนที่มีความรู้ ความสามารถ ความชำนาญในพื้นที่จากการลาออกไปสอบบรรจุรับราชการที่อื่น ๆ เมื่อเกิดปัญหาหรือเหตุการณ์ต่างๆ ทำให้ขาดบุคลากรที่มีความรู้ในพื้นที่ และจำนวนอัตรากำลังไม่เพียงพอ ทำให้การแก้ไขปัญหาและการบูรณาการไม่มีประสิทธิภาพ

๑.๑.๒ ในบางหน่วยงาน เช่น กรมชลประทานมีพื้นที่ที่ต้องดูแลมีมากทั้งในพื้นที่ชลประทานและพื้นที่นอกเขตชลประทาน แต่ปัจจุบันบุคลากรน้อย เช่น บางพื้นที่หัวหน้าฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษา มีจำนวนเจ้าหน้าที่ ๖ - ๑๐ คน มีพื้นที่ชลประทานที่รับผิดชอบเป็นแสนไร่ รวมทั้งต้องประสานงานบูรณาการพื้นที่นอกเขตชลประทาน ทำให้การแก้ไขปัญหาและการบูรณาการไม่มีประสิทธิภาพ

๑.๑.๓ ด้วยนโยบายภาครัฐในช่วงหลายปีที่ผ่านมา คือการลดจำนวนเจ้าหน้าที่ข้าราชการ แต่เพิ่มพนักงานราชการแทน เมื่อช่วงหลังเริ่มบรรจุข้าราชการเพิ่มจึงทำให้เกิดการทิ้งช่วง

ทางอายุราชการของอัตรากำลังมาก ทำให้ปัจจุบันหน่วยงานภาครัฐขาดข้าราชการในช่วงชานาญการ เกิดปัญหาขาดความรู้ ความสามารถ ขาดประสบการณ์ในการแก้ปัญหาที่ครอบคลุมในหลายๆ มิติ

๑.๑.๔ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นขาดกำลังคนที่มีความรู้ความเข้าใจในการ ร่วมกันทำงานด้านการป้องกันน้ำท่วม ไม่มีความเชี่ยวชาญด้านวิศวกรรมชลประทานและขาด กระบวนการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถ ด้านการดำเนินงานป้องกันน้ำท่วม

๑.๒ การขาดงบประมาณ

๑.๒.๑ การใช้งบประมาณช่วงเตรียมการก่อนนำมาในการจัดเก็บผักตบชวา การเตรียมกระสอบทราย หรืออื่น ๆ ท้องถิ่นสามารถใช้งบประมาณของท้องถิ่นได้เอง แต่เนื่องจาก งบประมาณมีจำนวนน้อย โดยหลักการสามารถของใช้งบประมาณกลางของจังหวัดโดยผ่านกอง อำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยซึ่งมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้อำนวยการศูนย์ฯ แต่เนื่องจากการใช้งบประมาณมีข้อจำกัดในการเกิดเหตุต้องมีประกาศพื้นที่ประสบภัย และเมื่อใช้งบประมาณแล้ว เหตุการณ์อุทกภัยต้องเกิดขึ้นจริง จึงสามารถใช้งบประมาณได้ ดังนั้นจึงเป็นข้อจำกัดในการใช้ งบประมาณ

๑.๒.๒ การตั้งแผนงานช่วงเผชิญเหตุการณ์อนุมัติงบประมาณมีล่าช้างบประมาณ บางครั้งจะอนุมัติในช่วงเข้าฤดูฝนแล้ว จึงส่งผลให้การบริหารจัดการงบประมาณไม่มีประสิทธิภาพ

๑.๒.๓ การอนุมัติแผนงานงบประมาณเพื่อแก้ไขน้ำท่วม เช่น เสริมคันกั้นน้ำซึ่ง เป็นการแก้ไขไม่ถาวร มีการเสียหายทุกครั้งที่เกิดเหตุการณ์ ทำให้ต้องทำซ้ำซากทุกปี เป็นการใช้งบ งบประมาณอย่างสิ้นเปลือง

๑.๒.๔ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและกรมชลประทานดำเนินการบำรุงรักษา ซ่อมแซม ขุดลอก คลองระบายน้ำเป็นจุด ๆ ไม่ต่อเนื่องกันทั้งเส้น ทำให้การระบายน้ำไม่มี ประสิทธิภาพ

๑.๒.๕ กรมชลประทานและองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นวางแผนงานแก้ไข ปัญหา น้ำท่วมไม่สัมพันธ์กัน ทำให้ไม่สามารถแก้ปัญหาน้ำท่วมในพื้นที่ได้

๑.๒.๖ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมีงบประมาณในการดำเนินการน้อยและไม่ สามารถใช้งบประมาณในภารกิจที่ไม่ชัดเจน ที่ยังไม่มีอยู่ในหน่วยงานหลัก และปัญหาจากความไม่ ชัดเจนในขอบเขตและอำนาจของภารกิจการถ่ายโอน ทำให้เป็นอุปสรรคในการใช้งบประมาณ

๑.๓ การขาดวิชาการที่ถูกต้อง

๑.๓.๑ หน่วยงานหลักในการแก้ปัญหามหาอุทกภัย คือ กรมชลประทาน ซึ่งเป็น หน่วยงานที่มีองค์ความรู้เรื่องนี้ แต่ปัญหาการขาดวิชาการในหน่วยงานอื่น ๆ เมื่อมีการตั้งแผนงาน โครงการพัฒนาต่าง ๆ พบว่าหลาย ๆ โครงการออกแบบก่อสร้างโดยไม่ได้ใช้หลักวิชาที่แก้ปัญหา

ครอบคลุมในมิติของการแก้ปัญหาอุทกภัยด้วย ทำให้หลังการก่อสร้างหลายโครงการเป็นสิ่งกีดขวางทางน้ำ เนื่องจากการออกแบบที่เปิดช่องทางระบายน้ำไว้น้อยเกินไป

๑.๓.๒ ผู้ปฏิบัติระดับต้น เช่น วิศวกรหรือนายช่างที่บรรจุใหม่ยังขาดความรู้และประสบการณ์ในการทำงาน ต้องใช้เวลาในการเรียนรู้และสั่งสมประสบการณ์

๑.๓.๓ ขาดการถ่ายทอดความรู้รุ่นสู่รุ่น เช่น นายช่างชำนาญงาน ถ้าเกษียณอายุราชการไปแล้ว ความรู้ก็นำติดตัวไปด้วยโดยไม่ได้ถ่ายทอดสู่คนรุ่นหลัง จึงทำให้ผู้มาปฏิบัติงานใหม่ไม่สามารถทำงานได้เต็มที่เพราะยังขาดความรู้และประสบการณ์

๑.๓.๔ ข้าราชการพนักงานราชการ และนายช่างที่เป็นคนรุ่นใหม่ในการทำงานร่วมกับหน่วยงานอื่น และ ร่วมประชุมกับชาวบ้านนั้น ขาดทักษะในการสื่อสาร ขาดความรู้ในด้านช่างและเชิงเทคนิค ยังไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่แทนหัวหน้าหรือเป็นผู้แทนหน่วยงานได้ จำเป็นต้องสะสมประสบการณ์ในสำนักงาน เรียนรู้ด้านต่าง ๆ เพื่อทดแทนผู้เกษียณอายุราชการ ต่อไป

๑.๓.๕ การใช้วิชาการมีข้อผิดพลาด ขาดความรู้ที่สำคัญในการออกแบบอาคารเพื่อรองรับปัญหาจากน้ำท่วม

๑.๔ ขาดข้อมูลที่ถูกต้องและเพียงพอ

๑.๔.๑ การเข้าถึงข้อมูล การรับรู้ การวิเคราะห์ข้อมูล และการนำข้อมูลไปใช้แต่ละภาคส่วน ไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลได้เท่ากันจึงทำให้เกิดความเข้าใจไม่ตรงกัน

๑.๔.๒ การจัดทำข้อมูลพื้นฐานของทุกหน่วยงานที่ใช้เป็นข้อมูลกลาง ยังไม่เป็นระบบ ไม่มีฐานข้อมูลกลางที่ทุกภาคส่วนสามารถนำไปใช้งานได้

๑.๔.๓ ขาดข้อมูลที่เป็นลักษณะประมวลผลทันทีตามเวลาจริง (Real Time) ซึ่งข้อมูลลักษณะนี้จำเป็นต้องใช้ในการบริหารจัดการอุทกภัย

๑.๔.๔ การรวมศูนย์ข้อมูลเชิงบูรณาการที่มีประสิทธิภาพทั้งระบบเครือข่ายไร้สาย และระบบห้องติดตามสถานการณ์ (War room) ปัจจุบันเริ่มมีบ้างแล้วในส่วนกลางซึ่งจะดูภาพรวมทั้งประเทศ เช่น ที่ ศูนย์ปฏิบัติการน้ำอัจฉริยะกรมชลประทาน แต่สำหรับในส่วนภูมิภาคหรือในพื้นที่ที่เกิดเหตุศูนย์ที่ร่วมกับฝ่ายปกครอง การจัดตั้งศูนย์ในลักษณะนี้ยังไม่มีชัดเจน

๑.๕ ขาดเครื่องจักร-เครื่องมือ

๑.๕.๑ หลายหน่วยงานในปัจจุบันเครื่องจักร เครื่องมือ เช่น เครื่องสูบน้ำ มีการใช้งานมายาวนานสภาพเก่า และการติดตั้งหรือการใช้งานทำได้ซ้ำ ไม่เหมาะสมกับการใช้งานด้านอุทกภัย ทำให้ขาดประสิทธิภาพในการใช้งาน และยังมีจำนวนน้อยไม่เพียงพอกับพื้นที่ที่ต้องบริหารจัดการ

๑.๕.๒ การเตรียมความพร้อมเครื่องจักรเครื่องมือ ไม่พร้อมใช้งานทันทีและไม่สามารถรองรับการทำงานให้ทันเวลา ปัจจุบันหลายหน่วยงานได้ติดตั้งเครื่องสูบน้ำไว้ในพื้นที่เสี่ยงอุทกภัยล่วงหน้าไว้ แต่จำนวนของเครื่องจักรเครื่องมือยังมีน้อยเกินไป

๑.๕.๓ การใช้เครื่องจักรเครื่องมือ เช่น การใช้เครื่องผลักดันน้ำ ในบางพื้นที่ลำน้ำมีความลาดชันสูงจะไม่เหมาะสม เนื่องจากกระแสน้ำไหลแรงและพาเศษกิ่งไม้เข้ามาติดที่เครื่องผลักดันน้ำ ทำให้เป็นอุปสรรคในการระบายน้ำมากกว่าช่วยเร่งการระบาย แต่การสนับสนุนเครื่องจักรเครื่องมือในพื้นที่บางครั้งหน่วยงานต้องดำเนินการเพื่อเป็นผลทางด้านจิตวิทยามวลชนในการให้การช่วยเหลือ ประกอบกับเครื่องจักรเครื่องมือที่มีอยู่จำกัด ทำให้การเลือกใช้เครื่องจักรเครื่องมือที่เหมาะสมต่อพื้นที่ยังไม่สามารถดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ

๑.๕.๔ การรวมศูนย์ข้อมูลการใช้เครื่องจักรเครื่องมือของทุกหน่วยงานระดับอำเภอหรือจังหวัดยังไม่มีเมื่อเกิดเหตุการณ์อุทกภัยหลายหน่วยงานและภาคส่วนต่าง ๆ นำเครื่องจักรเครื่องมือเข้าให้ความช่วยเหลือในพื้นที่ แต่ไม่มีการติดตามและเก็บข้อมูลทำให้แต่ละหน่วยงานไม่ทราบภาพรวมการให้ใช้เครื่องจักรเครื่องมือทั้งหมด ส่งผลให้การวางแผนบริหารจัดการเพื่อเร่งระบายน้ำบรรเทาความเดือดร้อนของประชาชน ไม่มีประสิทธิภาพ

๑.๕.๕ ท้องถิ่นมีเครื่องจักร เครื่องมือ น้อยมากที่จะเข้าไปแก้ปัญหาช่วงเกิดเหตุการณ์น้ำท่วมทำให้ขาดการบริหารจัดการ ในช่วงเกิดเหตุการณ์น้ำท่วมและการประสานงาน เพื่อระดมเครื่องจักร เครื่องมือ จากหน่วยงานอื่นๆ มาช่วยเหลือช่วงน้ำท่วม ทำได้ช้าและเครื่องจักร เครื่องมือ ไม่พร้อมใช้งาน

๑.๖ การบริหารจัดการ

๑.๖.๑ การบริหารในภาพรวมลักษณะบูรณาการ ปัจจุบันในพื้นที่มีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการที่เกี่ยวข้องกับการบรรเทาอุทกภัยโดยผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน และมีคำสั่งอนุกรรมการคณะต่าง ๆ มารองรับกลไกการดำเนินการบ้างแล้ว แต่ในการปฏิบัติยังไม่สามารถขับเคลื่อนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากขาดหน่วยงานที่เป็นเจ้าภาพหรือหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบ ลำพังเฉพาะเลขานุการของคณะทำงานคนเดียวไม่อาจขับเคลื่อนการบริหารจัดการได้เต็มที่ ทำให้กลไกตามนโยบายแก้ปัญหาด้านอุทกภัยต่าง ๆ ยังไม่มีประสิทธิภาพ

๑.๖.๒ ขาดการประสานงานระหว่างหน่วยงาน หรือแม้แต่หน่วยงานเดียวกัน รวมถึงภาคส่วนต่าง ๆ และหน่วยงานไม่ค่อยให้ความสำคัญในการร่วมมือให้ข้อมูลที่ทันสมัยเพียงพอ และหลักวิชาการที่ถูกต้อง

๑.๖.๓ การบูรณาการด้านการจัดการน้ำให้ทั่วถึง และเพียงพอ ที่สามารถลดปัญหาอุทกภัย ในส่วนของลำน้ำหรือคลองส่งน้ำสายที่มีความยาวมาก ๆ ควรจะมีแหล่งเก็บกักในลักษณะแก้มลิง หรือบ่อพักน้ำระหว่างลำน้ำหรือคลองส่งน้ำเพื่อเป็นแหล่งสำรองน้ำในฤดูแล้งหรือพร่องน้ำในฤดูฝน

๑.๖.๔ การประโยชน์จากอ่างเก็บน้ำเปลี่ยนแปลงไปจากวัตถุประสงค์เดิมในการก่อสร้าง เช่น อ่างเก็บน้ำที่สร้างเพื่อตัดยอดน้ำในช่วงฤดูฝน เมื่อเวลาผ่านไปเกิดการใช้ประโยชน์ด้านการเกษตรและการอุปโภคบริโภคเพิ่มขึ้น ทำให้ไม่สามารถที่จะพร่องน้ำในอ่างเก็บน้ำเพื่อรองรับ

ปริมาณน้ำก่อนฤดูฝนได้ เนื่องจากประชาชนต้องการน้ำไว้ใช้ จึงเกิดปัญหาเมื่อมีเข้าฤดูฝน อ่างเก็บน้ำมีความเสี่ยงจากน้ำล้น ต้องระบายน้ำที่ปริมาณมากในช่วงเวลาสั้น ๆ จนเกิดผลกระทบน้ำท่วมพื้นที่ท้ายน้ำ

๑.๖.๕ ทุกภาคส่วนให้ความร่วมมือกันวางแผนแก้ปัญหาที่ท่วมมากขึ้น แต่ไม่มีแนวทางดำเนินการที่ชัดเจน ขาดการประสานงาน ในภาวะวิกฤตทำได้ช้าไม่ทันการณ์

๒. ขาดการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนที่แท้จริง

๒.๑ ในระดับจังหวัดการมีส่วนร่วมมีการตื่นตัวร่วมกันบูรณาการเพื่อแก้ปัญหาเป็นครั้งคราวโดยเฉพาะหลังเกิดเหตุอุทกภัย เพื่อนำไปสู่แผนงานโครงการแก้ปัญหาทั้งระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว แต่ขาดการบูรณาการต่อเนื่องระดับพื้นที่รองลงไป ในการมีส่วนร่วมรับข้อเสนอแนะจากทุกภาคส่วน เพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมที่สุดแก้ปัญหาและการให้การสนับสนุนจากทุกภาคส่วน

๒.๒ ภาคส่วนต่าง ๆ ยังไม่มีความเข้าใจถึงปัญหาที่แท้จริงบางเหตุการณ์คิดว่าไม่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานโดยตรง จึงไม่ได้ให้ความสำคัญในการมีส่วนร่วม

๒.๓ ในการมีส่วนร่วมโดยอุปนิสัยของคนไทยไม่ยอมเปิดเผยหน้ากันโดยตรงระหว่างหน่วยงานและภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อหลีกเลี่ยงการปะทะคารม จึงไม่ได้เหตุผลที่แท้จริง เมื่อมีการประชุมการมีส่วนร่วมระดับต่าง ๆ จะไม่ค่อยมีข้อคิดเห็น เพราะเกรงจะไปกระทบกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่น ๆ

๒.๔ ขาดการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นและภาคประชาชน ซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียไม่ร่วมมือกันอย่างจริงจัง ในการขุดลอกทางระบายน้ำ การป้องกันภัยเมื่อเกิดเหตุการณ์น้ำท่วมและก่อนเกิดเหตุการณ์น้ำท่วม ไม่มีการเฝ้าระวังเตือนภัยจุดเสี่ยงในพื้นที่ตนเอง ไม่มีการตั้งกลุ่มชาวบ้านให้ช่วยดูแลทางระบายน้ำ ทุกภาคส่วนขาดการให้ความร่วมมือ

๓. สภาพภูมิประเทศที่เปลี่ยนแปลงไปและผังเมือง

๓.๑ สภาพพื้นที่ต้นน้ำเปลี่ยนแปลงไปป่าไม้ลดลง เกษตรกรแปรเปลี่ยนพื้นที่รับน้ำที่ไหลลงอ่างเก็บน้ำเป็นพื้นที่การเกษตรมากขึ้น สองข้างลำน้ำเป็นพื้นที่การเกษตรที่อยู่อาศัยมากยิ่งขึ้น

๓.๒ มีการใช้พื้นที่และเกิดเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก เช่น การสร้างบ้านเรือน บ้านจัดสรร แม้แต่พฤติกรรมทางด้านการเกษตรมีการทำการเกษตรหลากหลายมากขึ้นขาด Zoning เช่น พื้นที่ลุ่มต่ำภาคกลาง ได้แก่ทุ่งเชียงราก, บางบาล, บางกุ่ม เปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินไปจากอดีตมาก ส่งผลให้การบริหารจัดการน้ำทำได้ยาก

๓.๓ ปัญหาที่เกิดจากการแบ่งเขตปกครองที่ไม่ชัดเจน จะส่งผลในเรื่องการชดเชยที่ดิน และเมื่อเกิดปัญหาชาวบ้านไม่รู้จะไปร้องเรียนที่หน่วยงานไหน

๓.๔ ขาดหน่วยงานหลักในการบริหารจัดการสิ่งกีดขวางทางน้ำ เช่น ท่อลอด ตอม่อสะพาน มีความสามารถในการระบายน้ำได้น้อยกว่าปริมาณน้ำที่ไหลผ่าน

๓.๕ ล้ำรางสาธารณะ แก้มลิงธรรมชาติ ลดน้อยลงจากการพัฒนาที่อยู่อาศัย

๓.๖ การทำพื้กันแม่น้ำในช่วงยาวมากๆ เพื่อป้องกันน้ำท่วมชุมชนสองฝั่งแม่น้ำ ทำให้แก้มลิงธรรมชาติลดลง ส่งผลให้ระดับน้ำในแม่น้ำสูงขึ้นไหลเข้าท่วมเมือง หรือชุมชนที่อยู่ด้านท้ายน้ำรุนแรงขึ้น

๓.๗ การวางผังเมืองที่ไม่มีระเบียบ มีการก่อสร้างรुक้าทางน้ำ สภาพภูมิประเทศที่เปลี่ยนแปลงไป คลองระบายน้ำ คลองธรรมชาติต่าง ๆ ถูกบุกรุก ทำให้คลองแคบ ทำให้เมื่อเกิดน้ำท่วม การไหลของน้ำไม่สะดวก

๓.๘ สาเหตุจากทุกภาคส่วน หน่วยงานราชการ เทศบาล องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และประชาชน ขาดความรู้เรื่องผังเมืองรวมในเรื่องการป้องกันน้ำท่วม

๔. การบังคับใช้กฎหมาย

๔.๑ ท้องถิ่นมาจากการเลือกตั้งมีฐานคะแนนเสียงจึงไม่ยากใช้อำนาจกฎหมายบังคับกับผู้บุกรุกคลองระบายน้ำ แม่น้ำ ทางน้ำสาธารณะ ได้อย่างจริงจังจึงกลัวมีผลกระทบต่อคะแนนเสียงมีการละเลยจนขยายเป็นวงกว้าง ยากที่จะแก้ไขเมื่อการบังคับใช้กฎหมายที่ไม่เด็ดขาด มีการรुक้า บุกกรุก ลักลอบใช้พื้นที่ ทำให้ประชาชนมองว่าปัญหาที่เกิดขึ้นไม่ได้รับการแก้ไข

๔.๒ กฎหมายในการปรับผู้บุกรุก รุก้า มีค่าปรับถูกเกินไป ไม่เข้มแข็ง ทำให้ผู้รुक้าพื้นที่ยอมจ่ายค่าปรับมากกว่ายอมรื้อถอน

๔.๓ เมื่อมีผู้รुक้าการตั้งเจ้าหน้าที่บังคับคดีดำเนินการช้า จนเวลาว่างเลยผ่านไปหลายเดือน ก็ยังไม่มีควมคืบหน้า และสุดท้ายก็ไม่มีการดำเนินคดีกับผู้รुक้าพื้นที่

๔.๔ ชาวบ้านรुक้าที่ราชพัสดุและทำกิจกรรมในเขตพื้นที่ชลประทาน รวมไปถึงหน่วยงานท้องถิ่นเอง ไปทำกิจกรรมในเขตพื้นที่ชลประทานเช่นกัน เช่น ศาลาที่พักผ่อน ลานกีฬาออกกำลังกาย เป็นต้น

๕. การสื่อสาร ประชาสัมพันธ์ การสร้างการรับรู้

๕.๑ ปัญหาท้องถิ่น และประชาชนขาดการรับรู้ข่าวสารในเรื่องการเตรียมการป้องกันน้ำท่วมในสถานการณ์ต่าง ๆ เช่น ชาวประชาสัมพันธ์เตือนภัยอพยพก่อนน้ำมา การกระจายข่าวจากหน่วยงานภาครัฐสู่ประชาชนอย่างเป็นระบบต่อเนื่องและทั่วถึง

๕.๒ ปัญหาจากท้องถิ่นและหน่วยงานราชการขาดการเสริมสร้างความเข้าใจ ขาดเวทีให้ประชาชนแสดงความคิดเห็น และสร้างการรับรู้ ขาดการสื่อสารสองทางในการรับฟังปัญหาน้ำท่วม

๕.๓ ขาดการประชาสัมพันธ์ที่รวดเร็ว และตรงไปในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบ

๕.๔ การประชาสัมพันธ์ใช้เนื้อหาทางวิชาการมากเกินไป ทำให้ประชาชนเข้าใจยาก และสับสน ส่งผลให้ไม่มีความน่าเชื่อถือในเนื้อหาข่าว และมีการพูด การสื่อสารต่อๆ ไป ที่ผิดพลาดไปจากวัตถุประสงค์เดิมของผู้ส่งข่าว

สรุป

การบริหารจัดการอุทกภัยอย่างบูรณาการที่ผ่านในประเทศไทยไม่ประสบผลสำเร็จมีหลายปัจจัยที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะในช่วงเตรียมการ ช่วงเผชิญเหตุ การบริหารจัดการไม่มีประสิทธิภาพ แต่ในช่วงฟื้นฟูซึ่งเป็นช่วงหลังจากน้ำเริ่มลดลงแล้วการบริหารจัดการในประเทศไทยสามารถดำเนินการได้ดีในด้านการช่วยเหลือผู้ประสบภัย เนื่องจากมีหน่วยงานภาครัฐ ภาคส่วนต่าง ๆ องค์กรเอกชน อาสาสมัคร จิตอาสา ร่วมแรงร่วมใจกันให้การช่วยเหลือ แต่ทั้งนี้การบริหารจัดการที่ก่อให้เกิดความยั่งยืนประเทศไทยยังดำเนินการได้ไม่มีประสิทธิภาพ ปัจจัยมาจากสาเหตุหลายประการ อาทิเช่น

๑. ประชาชนขาดความรู้เรื่องภูมิประเทศและผังเมืองในท้องถิ่น ไม่เข้าใจการใช้ประโยชน์ของทางน้ำธรรมชาติถึงความสำคัญในการเป็นทางระบายน้ำเมื่อเกิดน้ำท่วม ทำให้มีการบุกรุกเปลี่ยนแปลงสภาพ ไม่ดูแลรักษา จนเห็นเป็นเรื่องธรรมดาใครๆ ก็ทำ เช่น การทิ้งขยะลงในลำน้ำธรรมชาติ การปรับเปลี่ยนทางน้ำ ลำรางสาธารณะเป็นถนนหรือถมเป็นพื้นที่ทำประโยชน์อย่างอื่น การปรับเปลี่ยนเส้นทางเดินของน้ำ การบุกรุกถมดินรุกล้ำลำน้ำสาธารณะ เป็นต้น

๒. หน่วยงานราชการในระดับพื้นที่ จังหวัด อำเภอ และชุมชนไม่มีบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญด้านผังเมืองในท้องถิ่น เนื่องจากจำนวนบุคลากรมีน้อย ไม่มีบุคลากรที่ดูแลด้านผังเมืองโดยตรงและการโอนย้ายของบุคลากรทำให้ขาดความต่อเนื่องในการดำเนินงาน

๓. ประชาชนมักมองเรื่องของผังเมืองเป็นเรื่องรึรอนสิทธิที่กระทบกับตนเองมากกว่าการบริหารจัดการที่ดี ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นถูกคัดเลือกมาจากประชาชน จึงไม่อยากจะดำเนินการบังคับเรื่องผังเมือง เพราะไม่อยากจะกระทบต่อฐานเสียง โดยเฉพาะอย่างยิ่งท้องถิ่นที่มีลักษณะผังเมือง ภูมิประเทศ พื้นที่รับน้ำ พื้นที่ระบายน้ำที่คาบเกี่ยวกันมากกว่าหนึ่งท้องถิ่น การดำเนินงานบริหารจัดการด้านการป้องกันน้ำท่วมจึงทำได้ยาก

๔. ท้องถิ่นขาดมาตรการความร่วมมือของชุมชน หรือการบังคับใช้กฎหมาย เพื่อแก้ไขปัญหาราษฎรบุกรุกที่สาธารณะ ซึ่งเป็นที่ลุ่มสำหรับรับน้ำนองเช่น แก้มลิงธรรมชาติห้วย หนอง คลอง บึง

๕. ปัญหาเรื่องกฎหมายการถ่ายโอนให้ภารกิจท้องถิ่นมากหลายด้าน และบางภารกิจก็มีอยู่ในหน่วยงานเดิม การถ่ายโอนภารกิจให้ท้องถิ่นจะถ่ายโอนมาเฉพาะงาน ไม่มีขอบเขตและอำนาจหน้าที่ชัดเจน รวมถึงไม่ได้โอนบุคลากร และงบประมาณมาด้วย การจัดสรรงบประมาณของท้องถิ่นจึงเน้นดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่พื้นฐานของประชาชนก่อน เช่น ภารกิจในการให้บริการประชาชน

๖. ขาดการร่วมกันดูแลความสะอาด การกำจัดวัชพืชในแม่น้ำลำคลองต่าง ๆ ทำให้เป็นอุปสรรคในการระบายน้ำ เนื่องจากปัจจุบันชาวบ้านใช้น้ำประปา อุปโภค-บริโภค จึงไม่เห็นความสำคัญของแหล่งน้ำธรรมชาติ การทิ้งขยะ การปล่อยน้ำเสียลงในลำน้ำจนน้ำเสีย จึงทำให้

ประชาชนไม่กล้าใช้น้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติ แม้แต่การทำปศุสัตว์ก็ยังคงใช้น้ำประปาหรือน้ำบาดาล เพื่อความปลอดภัยของสัตว์ ทำให้ปัญหานี้จะส่งผลกระทบต่อชุมชนเป็นวงรอบที่ทวีความรุนแรงมากขึ้น

๗. ขาดหลักวิชาและข้อมูลที่จำเป็นในการก่อสร้างอาคารต่างๆ ที่จะช่วยในการป้องกันน้ำท่วม เช่น การก่อสร้างคันกั้นน้ำเฉพาะชุมชนท้องถิ่นของตนเอง โดยไม่มองภาพกว้างของการวางแผนการป้องกันน้ำท่วมทั้งระบบที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นหรือหน่วยงานอื่นๆ ที่จะต้องได้รับผลกระทบไปด้วย

๘. ท้องถิ่นไม่วางแผนจัดสรรงบประมาณรองรับการป้องกันน้ำท่วมของชุมชนตนเอง ส่วนใหญ่ท้องถิ่นจะให้ความสำคัญกับการวางแผนตั้งงบประมาณในด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานมากกว่า เช่น ถนน ไฟฟ้า ประปา เนื่องจากเห็นว่าจะช่วยเหลือประชาชนให้เห็นเป็นรูปธรรมมากกว่าการอนุมัติงบประมาณจากคณะผู้บริหารก็จะผ่านได้ง่าย

๙. หน่วยงานราชการขาดการเสริมสร้างความความรู้ ความเข้าใจ ต่อชุมชนและการตระหนักถึงความสำคัญ บทบาทหน้าที่ของชุมชน ในการช่วยกันบรรเทาและป้องกันน้ำท่วม รวมถึงการเฝ้าระวัง แจ้งเตือนหน่วยงานหลัก เมื่อมีแนวโน้มว่าจะเกิดปัญหาขึ้น

๑๐. หน่วยงานราชการขาดการเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจในการช่วยกันบรรเทาและป้องกันน้ำท่วม ต่อเยาวชนในรั้วโรงเรียนที่จะเป็นกำลังที่สำคัญในอนาคตของชุมชน

บทที่ ๔

การวิเคราะห์ปัญหาและแนวทางการบูรณาการด้านอุทกภัย

การวิเคราะห์ปัญหา

จากการศึกษาวิจัย เรื่อง “การบริหารจัดการอุทกภัยอย่างบูรณาการ ตามยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี” ใช้การศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นหลัก ผู้วิจัยจะดำเนินการโดยใช้รูปแบบในการศึกษา ๒ แบบ ประกอบด้วยการศึกษาวิเคราะห์จากเอกสาร (Documentary Study) โดยใช้การศึกษาจากข้อมูล ทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นหลัก เป็นการศึกษาค้นคว้า และรวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งเอกสารวิชาการ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ แนวคิด ทฤษฎี และเอกสารทางราชการเกี่ยวกับการจัดการอุทกภัย แผนงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และการค้นคว้าข้อมูลจากเว็บไซต์ และจากการศึกษาจากภาคสนาม (Field Study) โดยการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก ประกอบด้วยผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ หัวหน้าสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ผู้นำท้องถิ่น และผู้นำชุมชน เป็นต้น เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงคุณภาพ จากผู้แทนหน่วยงานภาครัฐใน ส่วนกลาง และส่วนภูมิภาคที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการอุทกภัยโดยตรงและโดยอ้อม ซึ่งแบ่งตามพื้นที่ที่ประสบปัญหาน้ำท่วม รวมทั้งข้อคิดเห็นจาก หัวหน้าส่วนราชการ ผู้นำท้องถิ่น ผู้แทนชุมชน และ NGO ในเวทีเสวนาที่ได้จัดขึ้น สามารถนำข้อมูลมาวิเคราะห์ปัญหาและทิศทางการแก้ปัญหาในกรอบระยะเวลาทั้งระยะสั้น ระยะยาว ได้ดังนี้

ตารางที่ ๔-๑ การวิเคราะห์ปัญหาและทิศทางการแก้ปัญหา

ปัญหา	สาเหตุ	ทิศทางการแก้ปัญหา	กรอบเวลา
๑. การขาดทรัพยากรที่จำเป็น	๑.๑.๑ ปัจจุบันหน่วยงานราชการมีข้าราชการน้อยลงในระดับชั้น ผู้ปฏิบัติงานจากสาเหตุการลดอัตรากำลังภาครัฐ การใช้เจ้าหน้าที่ในตำแหน่งพนักงานราชการจะมีปัญหาจากการขาด	๑.๑.๑.๑ เพิ่มและเสริมสร้างอาสาสมัคร และเสริมสร้างความเข้มแข็งภาคประชาชนให้สนับสนุนและช่วยเหลือการจัดการทรัพยากรน้ำในมิติต่าง ๆ ที่สามารถดำเนินการได้	- ทุกระยะ

ตารางที่ ๔-๑ การวิเคราะห์ปัญหาและทิศทางการแก้ปัญหา (ต่อ)

ปัญหา	สาเหตุ	ทิศทางการแก้ปัญหา	กรอบเวลา
๑.๑ การขาดบุคลากร	กำลังคนที่มีความรู้ ความสามารถ ความชำนาญในพื้นที่จากการลาออกเพื่อไปสอบบรรจุรับราชการที่อื่น ๆ เมื่อเกิดปัญหาหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ทำให้ขาดบุคลากรที่มีความรู้ในพื้นที่ และจำนวนอัตรากำลังไม่เพียงพอ ทำให้การแก้ไขปัญหาและการบูรณาการไม่มีประสิทธิภาพ	๑.๑.๑.๒ ปรับองค์กรและบุคลากรไปสู่องค์กรอัจฉริยะ	- ระยะเวลาปานกลางและระยะยาว
	๑.๑.๒ ในบางหน่วยงาน เช่น กรมชลประทานมีพื้นที่ที่ต้องดูแลมีมากทั้งในพื้นที่ชลประทานและพื้นที่นอกเขตชลประทาน แต่ปัจจุบันบุคลากรน้อย เช่น บางพื้นที่หัวหน้าฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษา มีจำนวนเจ้าหน้าที่ ๖ – ๑๐ คน มีพื้นที่ชลประทานที่รับผิดชอบเป็นแสนไร่ รวมทั้งต้องประสานงานบูรณาการพื้นที่นอกเขตชลประทาน ทำให้การแก้ไขปัญหาและการบูรณาการไม่มีประสิทธิภาพ	๑.๑.๒.๑ เพิ่มและเสริมสร้างอาสาสมัคร และเสริมสร้างความเข้มแข็งภาคประชาชนให้สนับสนุนและช่วยเหลือการจัดการทรัพยากรน้ำในมิติต่าง ๆ ที่สามารถดำเนินการได้	- ทุกระยะ

ตารางที่ ๔-๑ การวิเคราะห์ปัญหาและทิศทางการแก้ปัญหา (ต่อ)

	๑.๑.๓ ด้วยนโยบายภาครัฐในช่วงหลายปีที่ผ่านมา คือการลดจำนวนเจ้าหน้าที่ข้าราชการ แต่เพิ่มพนักงานราชการแทน เมื่อช่วงหลังเริ่มบรรจุข้าราชการเพิ่ม จึงทำให้เกิดการทิ้งช่วงห่างอายุราชการของอัตรากำลังมาก ทำให้ปัจจุบันหน่วยงานภาครัฐขาดข้าราชการในช่วงชำนาญการ เกิดปัญหาขาดความรู้ ความสามารถ ขาดประสบการณ์ในการแก้ปัญหาที่ครอบคลุมในหลายๆ มิติ	๑.๑.๓.๑ ส่งเสริมระบบการจัดการความรู้ ๑.๑.๓.๒ พัฒนาศักยภาพของบุคลากร	- ทุกระยะ - ทุกระยะ
	๑.๑.๔ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขาดกำลังคนที่มีความรู้ ความเข้าใจ ในการร่วมกันทำงาน ด้านการป้องกันน้ำท่วม ไม่มีความเชี่ยวชาญด้านวิศวกรรม ชลประทาน และขาดกระบวนการพัฒนาบุคลากรให้มี ความรู้ความสามารถ ด้านการดำเนินงานป้องกันน้ำท่วม	๑.๑.๔.๑ พัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ๑.๑.๔.๒ ส่งเสริมระบบการจัดการความรู้ ๑.๑.๔.๓ พัฒนาศักยภาพของบุคลากร	- ทุกระยะ - ทุกระยะ - ทุกระยะ
1.2 การขาดงบประมาณ	1.๒.๑ การใช้งบประมาณช่วงเตรียมการก่อนนำมาในการจัดเก็บผักตบชวา การเตรียมกระสอบทราย หรืออื่น ๆ ท้องถิ่นสามารถใช้งบประมาณของท้องถิ่นได้เอง แต่เนื่องจากงบประมาณมีจำนวนน้อย โดยหลัก การ สามารถ ของ ใช้งบประมาณกลางของจังหวัดโดยผ่านกองอำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยซึ่งมีผู้ว่า	1.๒.1 เสริมสร้างความเข้าใจในการบริหารทรัพยากรน้ำและการให้ความสำคัญในการใช้งบประมาณของท้องถิ่น 1.๒.2 แสวงหาความร่วมมือและร่วมทุนจากภาคีเครือข่าย 1.๒.3 การใช้งบประมาณร่วมกันระหว่างหน่วยงาน (MOU)	- ทุกระยะ - ทุกระยะ - ระยะยาว

ตารางที่ ๔-๑ การวิเคราะห์ปัญหาและทิศทางการแก้ปัญหา (ต่อ)

	ราชการจังหวัดเป็นผู้อำนวยการศูนย์ฯ แต่เนื่องจากการใช้งบประมาณมีข้อจำกัดในการเกิดเหตุต้องมีประกาศพื้นที่ประสบภัยและเมื่อใช้งบประมาณแล้วเหตุการณ์อุทกภัยต้องเกิดขึ้นจริงจึงสามารถใช้งบประมาณได้ ดังนั้นจึงเป็นข้อจำกัดในการใช้งบประมาณ		
	๑.๒.๒. การตั้งแผนงานช่วงเผชิญเหตุ การอนุมัติงบประมาณมีล่าช้างบประมาณ บางครั้งจะอนุมัติในช่วงเข้าฤดูฝนแล้ว จึงส่งผลให้การบริหารจัดการงบประมาณไม่มีประสิทธิภาพ	๑.๒.2.1 เสริมสร้างความเข้าใจในการบริหารทรัพยากรน้ำและการให้ความสำคัญในการใช้งบประมาณของท้องถิ่น ๑.๒.2.2 แสวงหาความร่วมมือและร่วมทุนจากภาคีเครือข่าย	- ทุกระยะ - ระยะปานกลางและระยะยาว
	๑.๒.3 การอนุมัติแผนงานงบประมาณเพื่อแก้ไขน้ำท่วม เช่น เสริมคันกันน้ำซึ่งเป็นการแก้ไขไม่ถาวร มีการเสียหายทุกครั้งที่เกิดเหตุการณ์ ทำให้ต้องทำซ้ำซากทุกปี เป็นการใช้งบประมาณอย่างสิ้นเปลือง	๑.๒.3.1 จัดทำแผนแม่บทการพัฒนาหลุ่มน้ำหลัก และหลุ่มน้ำย่อยทั้งระบบ	- ระยะปานกลางและระยะยาว
	๑.๒.4 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและกรมชลประทาน ดำเนินการบำรุงรักษา ซ่อมแซม ขุดลอก คลองระบายน้ำเป็นจุด ๆ ไม่ต่อเนื่องกันทั้งเส้น ทำให้การระบายน้ำไม่มีประสิทธิภาพ	๑.๒.4.1 จัดทำแผนแม่บทการพัฒนาหลุ่มน้ำหลัก และหลุ่มน้ำย่อยทั้งระบบ	- ระยะปานกลางและระยะยาว

ตารางที่ ๔-๑ การวิเคราะห์ปัญหาและทิศทางการแก้ปัญหา (ต่อ)

	๑.๒.๕ กรมชลประทานและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น วางแผนงานแก้ไขปัญหาน้ำท่วม	๑.๒.๕.๑ จัดทำแผนแม่บทการพัฒนาหลุ่มน้ำหลัก และหลุ่มน้ำย่อยทั้งระบบ	- ระยะปานกลางและระยะยาว

	ไม่สัมพันธ์กัน ทำให้ไม่สามารถ แก้ปัญหาหน้าท่วมในพื้นที่ได้		ยาว
	๑.๒.๖ องค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นมีงบประมาณในการ ดำเนินการน้อยและไม่สามารถใช้ งบประมาณในภารกิจที่ไม่ชัดเจน ที่ยังไม่มีอยู่ในหน่วยงานหลัก และ ปัญหาจากความไม่ชัดเจนใน ขอบเขตและอำนาจของภารกิจ การถ่ายโอน ทำให้เป็นอุปสรรคใน การใช้งบประมาณ	๑.๒.6.1 เสริมสร้างความเข้าใจใน การบริหารทรัพยากรน้ำและการให้ ความสำคัญในการใช้งบประมาณ ของท้องถิ่น	- ทุกระยะ
๑.๓ การ ขาดวิชาการ ที่ถูกต้อง	1.๓.๑ หน่วยงานหลักในการ แก้ปัญหาอุทกภัย คือ กรม ชลประทาน ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มี องค์ความรู้เรื่องน้ำ แต่ปัญหาการ ขาดวิชาการในหน่วยงานอื่น ๆ เมื่อมีการตั้งแผนงานโครงการ พัฒนาต่าง ๆ พบว่าหลาย ๆ โครงการออกแบบก่อสร้างโดย ไม่ได้ใช้หลักวิชาที่แก้ปัญหา ครอบคลุมในมิติของการแก้ปัญหา อุทกภัยด้วย ทำให้หลังการ ก่อสร้างหลายโครงการเป็นสิ่งที่ ขวางทางน้ำ เนื่องจากการ ออกแบบที่เปิดช่องทางระบายน้ำ ไว้น้อยเกินไป	๑.๓.๑.1 จัดทำแผนแม่บทการ พัฒนาลุ่มน้ำหลัก และลุ่มน้ำย่อย ทั้งระบบ	- ระยะ ปานกลาง และระยะ ยาว

ตารางที่ ๔-๑ การวิเคราะห์ปัญหาและทิศทางการแก้ปัญหา (ต่อ)

	๑.๓.๒ ผู้ปฏิบัติระดับต้น เช่น วิศวกรหรือนายช่างที่บรรจุใหม่ยังขาดความรู้ และประสบการณ์ในการทำงาน ต้องใช้เวลาในการเรียนรู้และสั่งสมประสบการณ์	๑.๓.๒.๑ ส่งเสริมระบบการจัดการความรู้ ๑.๓.๒.๒ พัฒนาศักยภาพของบุคลากร	- ทูกระยะ - ทูกระยะ
	๑.๓.๓ ขาดการถ่ายทอดความรู้รุ่นสู่รุ่น เช่น นายช่างชำนาญงานถ้าเกษียณอายุราชการไปแล้ว ความรู้ก็นำติดตัวไปด้วยไม่ได้ ถ่ายทอดสู่คนรุ่นหลัง จึงทำให้ผู้มาปฏิบัติงานใหม่ไม่สามารถทำงานได้เต็มที่เพราะยังขาดความรู้และประสบการณ์	๑.๓.3.1 ส่งเสริมระบบการจัดการความรู้ ๑.๓.3.2 พัฒนาศักยภาพของบุคลากร	- ทูกระยะ - ทูกระยะ
	๑.๓.4 ข้าราชการพนักงานราชการ และนายช่างที่เป็นคนรุ่นใหม่ในการทำงานร่วมกับหน่วยงานอื่น และ ร่วมประชุมกับชาวบ้านนั้น ขาดทักษะในการสื่อสาร ขาดความรู้ในด้านช่างและเชิงเทคนิค ยังไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่แทนหัวหน้าหรือเป็นผู้แทนหน่วยงานได้ จำเป็นต้องสะสมประสบการณ์ในสำนักงานเรียนรู้ด้านต่าง ๆ เพื่อทดแทนผู้เกษียณอายุราชการ ต่อไป	๑.๓.4.1 ส่งเสริมระบบการจัดการความรู้ ๑.๓.4.2 พัฒนาศักยภาพของบุคลากร	- ทูกระยะ - ทูกระยะ
	๑.๓.5 การใช้วิชาการมีข้อผิดพลาด ขาดความรู้ที่สำคัญในการออกแบบอาคารเพื่อรองรับปัญหาจากน้ำท่วม	๑.๓.๕.1 ส่งเสริมระบบการจัดการความรู้ ๑.๓.๕.2 ปรับองค์กรและบุคลากรไปสู่องค์กรอัจฉริยะ	- ทูกระยะ - ทูกระยะ

ตารางที่ ๔-๑ การวิเคราะห์ปัญหาและทิศทางการแก้ปัญหา (ต่อ)

๑.๔ ขาดข้อมูลที่ถูกต้องและเพียงพอ	๑.๔.๑ การเข้าถึงข้อมูล การรับรู้การวิเคราะห์ข้อมูล และการนำข้อมูลไปใช้ แต่ละภาคส่วน ไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลได้เท่ากันจึงทำให้เกิดความเข้าใจไม่ตรงกัน	๑.๔.๑.๑ ปรับปรุงระบบการจัดการข้อมูลด้านน้ำ และการแจ้งเตือนให้ทันสมัยและเป็นแบบ Real Time	-ระยะปานกลางและระยะยาว
	๑.๔.๒ การจัดทำข้อมูลพื้นฐานของทุกหน่วยงานที่ใช้เป็นข้อมูลกลาง ยังไม่เป็นระบบ ไม่มีฐานข้อมูลกลางที่ทุกภาคส่วนสามารถนำไปใช้งานได้	๑.๔.๒.๑ ปรับปรุงระบบการจัดการข้อมูลด้านน้ำ และการแจ้งเตือนให้ทันสมัยและเป็นแบบ Real Time	-ระยะปานกลางและระยะยาว
	๑.๔.๓ ขาดข้อมูลที่เป็นลักษณะประมวลผลทันทีตามเวลาจริง (Real Time) ซึ่งข้อมูลลักษณะนี้จำเป็นต้องใช้ในการบริหารจัดการอุทกภัย	๑.๔.๓.๑ ปรับปรุงระบบการจัดการข้อมูลด้านน้ำ และการแจ้งเตือนให้ทันสมัยและเป็นแบบ Real Time	-ระยะปานกลางและระยะยาว
	๑.๔.๔ การรวมศูนย์ข้อมูลเชิงบูรณาการที่มีประสิทธิภาพทั้งระบบเครือข่ายไร้สาย และระบบห้องติดตามสถานการณ์ (War room) ปัจจุบันเริ่มมีบ้างแล้วในส่วนกลางซึ่งจะดูภาพรวมทั้งประเทศ เช่น ที่ ศูนย์ปฏิบัติการน้ำอัจฉริยะกรมชลประทาน แต่สำหรับในส่วนภูมิภาคหรือในพื้นที่ที่เกิดเหตุศูนย์ที่ร่วมกับฝ่ายปกครอง การจัดตั้งศูนย์ในลักษณะนี้ยังไม่มีชัดเจน	๑.๔.๔.๑ ปรับปรุงระบบการจัดการข้อมูลด้านน้ำ และการแจ้งเตือนให้ทันสมัยเป็นแบบ Real Time และมี ศูนย์ปฏิบัติการที่มีประสิทธิภาพ	-ระยะปานกลางและระยะยาว
๑.๕ ขาดเครื่องจักร-เครื่องมือ	๑.๕.๑ หลายหน่วยงานในปัจจุบันเครื่องจักร เครื่องมือ เช่น เครื่องสูบน้ำ มีการใช้งานมายาวนานสภาพเก่า และการติดตั้งหรือการใช้งานทำได้ซ้ำ ไม่เหมาะสมกับการใช้งานด้านอุทกภัย ทำให้ขาด	๑.๕.๑.๑ แสวงหาความร่วมมือและร่วมทุนจากภาคีเครือข่าย ๑.๕.๑.๒ พัฒนาประสิทธิภาพอาคารที่ใช้บริหารจัดการอุทกภัยด้วยเทคโนโลยี เพื่อการบริหารจัดการน้ำที่ทันสมัย	-ทุกระยะ -ระยะยาว

ตารางที่ ๔-๑ การวิเคราะห์ปัญหาและทิศทางการแก้ปัญหา (ต่อ)

	ประสิทธิภาพในการใช้งาน และยังมีจำนวนน้อยไม่เพียงพอกับพื้นที่ที่ต้องบริหารจัดการ		
	๑.๕.๒ การเตรียมความพร้อมเครื่องจักรเครื่องมือ ไม่พร้อมใช้งานทันทีและไม่สามารถรองรับการทำงานให้ทันเวลา ปัจจุบันหลายหน่วยงานได้ติดตั้งเครื่องสูบน้ำไว้ในพื้นที่เสี่ยง อทุกภัย ล่วงหน้าไว้ แต่จำนวนของเครื่องจักรเครื่องมือยังมีน้อยเกินไป	๑.๕.2.1 แสวงหาความร่วมมือและร่วมทุนจากภาคีเครือข่าย ๑.๕.2.2 พัฒนาประสิทธิภาพอาคารที่ใช้บริหารจัดการอุทกภัยด้วยเทคโนโลยี เพื่อการบริหารจัดการน้ำที่ทันสมัย	-ทุกระยะ -ระยะยาว
	๑.๕.3 การใช้เครื่องจักรเครื่องมือ เช่น การใช้เครื่องผลักดันน้ำ ในบางพื้นที่ลำน้ำมีความลาดชันสูงจะไม่เหมาะสม เนื่องจากกระแสน้ำไหลแรงและพาเศษกิ่งไม้เข้ามาติดที่เครื่องผลักดันน้ำ ทำให้เป็นอุปสรรคในการระบายน้ำมากกว่าช่วยเร่งการระบาย แต่การสนับสนุนเครื่องจักรเครื่องมือในพื้นที่บางครั้งหน่วยงานต้องดำเนินการเพื่อเป็นผลทางด้านจิตวิถียามวลชนในการให้การช่วยเหลือ ประกอบกับเครื่องจักรเครื่องมือที่มีอยู่จำกัด ทำให้การเลือกใช้เครื่องจักรเครื่องมือที่เหมาะสมต่อพื้นที่ยังไม่สามารถดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ	๑.๕.3.1 พัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ๑.๕.3.2 แสวงหาความร่วมมือและร่วมทุนจากภาคีเครือข่าย 3.3 พัฒนาประสิทธิภาพอาคารที่ใช้บริหารจัดการอุทกภัยด้วยเทคโนโลยี เพื่อการบริหารจัดการน้ำที่ทันสมัย	-ทุกระยะ -ทุกระยะ -ระยะยาว

ตารางที่ ๔-๑ การวิเคราะห์ปัญหาและทิศทางการแก้ปัญหา (ต่อ)

	๑.๕.๔ การรวมศูนย์ข้อมูลการใช้เครื่องจักรเครื่องมือของทุกหน่วยงานระดับอำเภอหรือจังหวัดยังไม่มีเมื่อเกิดเหตุการณ์ อุทกภัยหลายหน่วยงานและภาคส่วนต่าง ๆ นำเครื่องจักรเครื่องมือเข้าให้ความช่วยเหลือในพื้นที่ แต่ไม่มีการติดตามและเก็บข้อมูลทำให้แต่ละหน่วยงานไม่ทราบภาพรวมการให้ใช้เครื่องจักรเครื่องมือทั้งหมด ส่งผลให้การวางแผนบริหารจัดการเพื่อเร่งระบายน้ำบรรเทาความเดือดร้อนของประชาชน ไม่มีประสิทธิภาพ	๑.๕.๔.๑ พัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ๑.๕.๔.๒ แสวงหาความร่วมมือและร่วมทุนจากภาคีเครือข่าย ๑.๕.๔.๓ พัฒนาประสิทธิภาพอาคารที่ใช้บริหารจัดการอุทกภัยด้วยเทคโนโลยี เพื่อการบริหารจัดการน้ำที่ทันสมัย	-ทุกระยะ -ทุกระยะ -ระยะยาว
	๑.๕.๕ ท้องถิ่นมีเครื่องจักรเครื่องมือ น้อยมากที่จะเข้าไปแก้ปัญหาช่วงเกิดเหตุการณ์น้ำท่วมทำให้ขาดการบริหารจัดการในช่วงเกิดเหตุการณ์น้ำท่วม และการประสานงาน เพื่อระดมเครื่องจักร เครื่องมือ จากหน่วยงานอื่นๆ มาช่วยเหลือช่วงน้ำท่วม ทำได้ช้าและเครื่องจักรเครื่องมือ ไม่พร้อมใช้งาน	๑.๕.๕.๑ พัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ๑.๕.๕.๒ แสวงหาความร่วมมือและร่วมทุนจากภาคีเครือข่าย ๑.๕.๕.๓ พัฒนาประสิทธิภาพอาคารที่ใช้บริหารจัดการอุทกภัยด้วยเทคโนโลยี เพื่อการบริหารจัดการน้ำที่ทันสมัย	-ทุกระยะ -ทุกระยะ -ระยะยาว
๑.๖ การบริหารจัดการ	๑.๖.๑ การบริหารในภาพรวมลักษณะบูรณาการ ปัจจุบันในพื้นที่มีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการที่เกี่ยวข้องกับการบรรเทาอุทกภัย	๑.๖.๑.๑ ปรับปรุงระบบการจัดการข้อมูลด้านน้ำ และการแจ้งเตือนให้ทันสมัยเป็นแบบ Real Time และมี ศูนย์ปฏิบัติการที่มีประสิทธิภาพ	-ระยะปานกลางและระยะยาว

ตารางที่ ๔-๑ การวิเคราะห์ปัญหาและทิศทางการแก้ปัญหา (ต่อ)

	โดยผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน และมีคำสั่งอนุกรรมการ คณะต่าง ๆ มารองรับกลไกการดำเนินการบ้างแล้ว แต่ในการปฏิบัติยังไม่สามารถขับเคลื่อนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากขาดหน่วยงานที่เป็นเจ้าภาพหรือหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบ ลำพังเฉพาะเลขานุการของคณะทำงานคนเดียวไม่อาจขับเคลื่อนการบริหารจัดการได้เต็มที่ ทำให้กลไกตามนโยบายแก้ปัญหาด้านอุทกภัยต่าง ๆ ยังไม่มีประสิทธิภาพ		
	๑.๖.2 ขาดการประสานงานระหว่างหน่วยงาน หรือแม้แต่วงงานเดียวกัน รวมถึงภาคส่วนต่าง ๆ และหน่วยงานไม่ค่อยให้ความสำคัญในการร่วมมือให้ข้อมูลที่ทันสมัยเพียงพอ และหลักวิชาการที่ถูกต้อง	๑.๖.2.1 ปรับปรุงระบบการจัดการข้อมูลด้านน้ำ และการแจ้งเตือนให้ทันสมัยเป็นแบบ Real Time และมี ศูนย์ปฏิบัติการที่มีประสิทธิภาพ	-ระยะปานกลาง และระยะยาว
	๑.๖.3 การบูรณาการด้านการจัดการน้ำให้ทั่วถึง และเพียงพอที่สามารถลดปัญหาอุทกภัย ในส่วนของลำน้ำหรือคลองส่งน้ำสายที่มีความยาวมาก ๆ ควรจะมีแหล่งเก็บกักในลักษณะแก้มลิงหรือบ่อพักน้ำระหว่างลำน้ำหรือคลองส่งน้ำเพื่อเป็นแหล่งสำรองน้ำในฤดูแล้งหรือพร่องน้ำในฤดูฝน	๑.๖.3.1 จัดทำแผนแม่บทการพัฒนาหลุ่มน้ำหลัก และหลุ่มน้ำย่อยทั้งระบบ ๑.๖.3.2 ดำเนินการโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริให้ครบทั้งระบบ	-ระยะปานกลาง และระยะยาว -ทุกระยะ

ตารางที่ ๔-๑ การวิเคราะห์ปัญหาและทิศทางการแก้ปัญหา (ต่อ)

	๑.๖.๔ การใช้ประโยชน์จากอ่างเก็บน้ำเปลี่ยนแปลงไปจากวัตถุประสงค์เดิมในการก่อสร้าง เช่น อ่างเก็บน้ำที่สร้างเพื่อตัดยอดน้ำในช่วงฤดูฝน เมื่อเวลาผ่านไปเกิดการใช้ประโยชน์ด้านการเกษตรและการอุปโภคบริโภคเพิ่มขึ้น ทำให้ไม่สามารถที่จะพร่องน้ำในอ่างเก็บน้ำเพื่อรองรับปริมาณน้ำก่อนฤดูฝนได้ เนื่องจากประชาชนต้องการน้ำไว้ใช้ จึงเกิดปัญหาเมื่อมีเข้าฤดูฝน อ่างเก็บน้ำมีความเสี่ยงจากน้ำล้น ต้องระบายน้ำที่ปริมาณมากในช่วงเวลาสั้น ๆ จนเกิดผลกระทบน้ำท่วมพื้นที่ท้ายน้ำ	๑.๖.4.1 จัดทำแผนแม่บทการพัฒนาลุ่มน้ำหลัก และลุ่มน้ำย่อยทั้งระบบ ๑.๖.4.2 ดำเนินการโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริให้ครบทั้งระบบ	-ระยะปานกลางและระยะยาว -ทุกระยะ
	๑.๖.5 ทุกภาคส่วนให้ความร่วมมือกันวางแผนแก้ปัญหาที่ท่วมมากขึ้น แต่ไม่มีแนวทางการดำเนินงาน ในภาวะวิกฤตทำได้ช้าไม่ทันการณ์	๑.๖.5.1 พัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ๑.๖.5.2 แสวงหาความร่วมมือและร่วมทุนจากภาคีเครือข่าย	-ทุกระยะ -ทุกระยะ
๒. ขาดการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนที่แท้จริง	๒.1 ในระดับจังหวัดการมีส่วนร่วมมีการตื่นตัวร่วมกันบูรณาการเพื่อแก้ปัญหาเป็นครั้งคราว โดยเฉพาะหลังเกิดเหตุอุทกภัยเพื่อนำไปสู่แผนงานโครงการแก้ปัญหาทั้งระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว แต่ขาดการบูรณาการต่อเนื่องระดับพื้นที่รองลงไปในการมีส่วนร่วมรับข้อเสนอแนะจากทุกภาคส่วน เพื่อหาแนวทาง	๒.1.1 พัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ๒.1.2 แสวงหาความร่วมมือและร่วมทุนจากภาคีเครือข่าย ๒.1.3 พัฒนาประสิทธิภาพอาคารที่ใช้บริหารจัดการอุทกภัยด้วยเทคโนโลยี เพื่อการบริหารจัดการน้ำที่ทันสมัย	-ทุกระยะ -ทุกระยะ -ระยะยาว

ตารางที่ ๔-๑ การวิเคราะห์ปัญหาและทิศทางการแก้ปัญหา (ต่อ)

	ที่เหมาะสมที่สุดแก้ปัญหาและการให้การสนับสนุนจากทุกภาคส่วน		
	๒.2 ภาคส่วนต่าง ๆ ยังไม่มีความเข้าใจถึงปัญหาที่แท้จริงบางเหตุการณ์คิดว่าไม่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานโดยตรง จึงไม่ได้ให้ความสำคัญในการมีส่วนร่วม	๒.2.1 พัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ	-ทุกระยะ
	๒.3 ในการมีส่วนร่วมโดยอุปนิสัยของคนไทยไม่ยอมเผชิญหน้ากันโดยตรงระหว่างหน่วยงานและภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อหลีกเลี่ยงการปะทะคารม จึงไม่ได้เหตุผลที่แท้จริง เมื่อมีการประชุมการมีส่วนร่วมระดับต่าง ๆ จะไม่ค่อยมีข้อคิดเห็น เพราะเกรงจะไปกระทบกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่น ๆ	๒.3.1 พัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ๒.3.2 แสวงหาความร่วมมือและร่วมทุนจากภาคีเครือข่าย ๒.3.3 พัฒนาประสิทธิภาพอาคารที่ใช้บริหารจัดการอุทกภัยด้วยเทคโนโลยี เพื่อการบริหารจัดการน้ำที่ทันสมัย	-ทุกระยะ -ทุกระยะ -ระยะยาว
	๒.4 ขาดการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นและภาคประชาชน ซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียไม่ร่วมมือกันอย่างจริงจัง ในการขุดลอกทางระบายน้ำ การป้องกันภัยเมื่อเกิดเหตุการณ์น้ำท่วม และก่อนเกิดเหตุการณ์น้ำท่วม ไม่มีการเฝ้าระวังเตือนภัยจุดเสี่ยงในพื้นที่ตนเอง ไม่มีการตั้งกลุ่มชาวบ้านให้ช่วยดูแลทางระบายน้ำ ทุกภาคส่วนขาดการให้ความร่วมมือ	๒.4.1 พัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ๒.4.1 ปรับปรุงระบบการจัดการข้อมูลด้านน้ำ และการแจ้งเตือนให้ทันสมัยเป็นแบบ Real Time และมี ศูนย์ปฏิบัติการที่มีประสิทธิภาพ	-ทุกระยะ -ระยะปานกลางและระยะยาว
๓. สภาพภูมิประเทศที่เปลี่ยนแปลงไปและผังเมือง	๓.1 สภาพพื้นที่ต้นน้ำเปลี่ยนแปลงไปป่าไม้ลดลง เกษตรกรแปรเปลี่ยนพื้นที่รับน้ำที่ไหลลงอ่างเก็บน้ำเป็นพื้นที่การเกษตรมากขึ้น สองข้างลำน้ำเป็นพื้นที่การเกษตรที่อยู่อาศัย	๓.1.1 จัดทำแผนแม่บทการพัฒนา ลุ่มน้ำหลัก และลุ่มน้ำย่อย ทั้งระบบ	-ระยะปานกลางและระยะยาว

ตารางที่ ๔-๑ การวิเคราะห์ปัญหาและทิศทางการแก้ปัญหา (ต่อ)

	มากขึ้น	๓.1.2 ดำเนินการโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริให้ครบทั้งระบบ	-ทุกระยะ
	๓.2 มีการใช้พื้นที่และเกิดเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก เช่น การสร้างบ้านเรือน บ้านจัดสรร แม้แต่พฤติกรรมทางด้าน การเกษตรมีการทำการเกษตร หลากหลายมากขึ้นขาด Zoning เช่น พื้นที่ลุ่มต่ำภาคกลาง ได้แก่ทุ่งเชียงราก, บางบาน, บางกุ่มเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินไปจากอดีตมาก ส่งผลให้การบริหารจัดการน้ำทำได้ยาก	๓.2.1 จัดทำแผนแม่บทการพัฒนา ลุ่มน้ำหลัก และลุ่มน้ำย่อย ทั้งระบบ ๓.2.2 ดำเนินการโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริให้ครบทั้งระบบ	-ระยะ ปานกลาง และระยะ ยาว -ทุกระยะ
	๓.3 ปัญหาที่เกิดจากการแบ่งเขตปกครองที่ไม่ชัดเจน จะส่งผลในเรื่องการชดเชยที่ดิน และเมื่อเกิดปัญหาชาวบ้านไม่รู้จะไปร้องเรียนที่หน่วยงานไหน	๓.3.1 การบูรณาและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคราชการ (ส่วนราชการ จังหวัด กลุ่มจังหวัด ท้องถิ่น และระดับกรม) ๓.3.1 พัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ	-ทุกระยะ -ทุกระยะ
	๓.4 ขาดหน่วยงานหลักในการบริหารจัดการสิ่งกีดขวางทางน้ำ เช่น ท่อลอด ตอม่อสะพาน มีความสามารถในการระบายน้ำได้น้อยกว่าปริมาณน้ำที่ไหลผ่าน	๓.4.1 การบูรณาและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคราชการ (ส่วนราชการ จังหวัด กลุ่มจังหวัด ท้องถิ่น และระดับกรม)	-ทุกระยะ
	๓.5 รางสาธารณะ แก้มลิง ธรรมชาติ ลดน้อยลงจากการพัฒนาที่อยู่อาศัย	๓.5.1 จัดทำแผนแม่บทการพัฒนา ลุ่มน้ำหลัก และลุ่มน้ำย่อย ทั้งระบบ ๓.5.2 ดำเนินการโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริให้ครบทั้งระบบ	-ระยะ ปานกลาง และระยะ ยาว -ทุกระยะ

ตารางที่ ๔-๑ การวิเคราะห์ปัญหาและทิศทางการแก้ปัญหา (ต่อ)

	๓.6 การทำพื้กันแม่น้ำในช่วงยาวมากๆ เพื่อป้องกันน้ำท่วมชุมชนสองฝั่งแม่น้ำ ทำให้แก้มลิงธรรมชาติลดลง ส่งผลให้ระดับน้ำในแม่น้ำสูงขึ้นไหลเข้าท่วมเมืองหรือชุมชนที่อยู่ด้านท้ายน้ำรุนแรงขึ้น	๓.6.1 จัดทำแผนแม่บทการพัฒนา ลุ่มน้ำหลัก และลุ่มน้ำย่อย ทั้งระบบ ๓.6.2 ดำเนินการโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริให้ครบทั้งระบบ	-ระยะปานกลางและระยะยาว -ทุกระยะ
	๓.7 การวางผังเมืองที่ไม่มีระเบียบ มีการก่อสร้างรุกล้ำทางน้ำ สภาพภูมิประเทศที่เปลี่ยนแปลงไป คลองระบายน้ำ คลองธรรมชาติต่าง ๆ ถูกบุกรุก ทำให้คลองแคบ ทำให้เมื่อเกิดน้ำท่วมการไหลของน้ำไม่สะดวก	๓.7.1 จัดทำแผนแม่บทการพัฒนา ลุ่มน้ำหลัก และลุ่มน้ำย่อย ทั้งระบบ ๓.7.2 ดำเนินการโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริให้ครบทั้งระบบ	-ระยะปานกลางและระยะยาว -ทุกระยะ
	๓.8 สาเหตุจากทุกภาคส่วน หน่วยงานราชการ เทศบาล องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และประชาชน ขาดความรู้เรื่องผังเมืองรวมในเรื่องการป้องกันน้ำท่วม	๓.8.1 พัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ๓.8.๒ ส่งเสริมระบบการจัดการความรู้ ๓.8.๓ พัฒนาศักยภาพของบุคลากร	-ทุกระยะ -ทุกระยะ -ทุกระยะ
4.การบังคับใช้กฎหมาย	๔.1 ท้องถิ่นมาจากการเลือกตั้งมีฐานคะแนนเสียงจึงไม่ยากใช้อำนาจกฎหมายบังคับกับผู้บุกรุกคลองระบายน้ำ แม่น้ำ ทางน้ำสาธารณะ ได้อย่างจริงจังจึงมีผลกระทบต่อคะแนนเสียง มีการละลายจนขยายเป็นวงกว้าง ยากที่จะแก้ไข เมื่อการบังคับใช้กฎหมายที่ไม่เด็ดขาด มีการรุกล้ำบุกรุก ลักลอบใช้พื้นที่ ทำให้ประชาชนมองว่าปัญหาที่เกิดขึ้นไม่ได้รับการแก้ไข	๔.1.1 พัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ๔.1.2 พัฒนาระบบการสื่อสารประชาสัมพันธ์เชิงรุกและในภาวะวิกฤต	-ทุกระยะ -ทุกระยะ

ตารางที่ ๔-๑ การวิเคราะห์ปัญหาและทิศทางการแก้ปัญหา (ต่อ)

	๔.2 กฎหมายในการปรับผู้บุกรุก รुकกล้า มีค่าปรับถูกเกินไป ไม่ เข้มแข็ง ทำให้ผู้รุกกล้าพื้นที่ยอม จ่ายค่าปรับมากกว่ายอมรื้อถอน	๔.2.1 ใช้หลักรัฐศาสตร์ควบคู่หลัก นิติศาสตร์ ๔.2.๒ พัฒนาการมีส่วนร่วมในการ บริหารจัดการทรัพยากรน้ำ	-ทุกระยะ -ทุกระยะ
	๔.3 เมื่อมีผู้รุกกล้าการตั้งเจ้าหน้าที่ บังคับคดีดำเนินการซ้ำ จนเวลา ล่วงเลยผ่านไปหลายเดือน ก็ยังไม่ มีความคืบหน้า และสุดท้ายก็ไม่มี การดำเนินคดีกับผู้รุกกล้าพื้นที่	๔.3.1 ใช้หลักรัฐศาสตร์ควบคู่หลัก นิติศาสตร์ ๔.3.๒ พัฒนาการมีส่วนร่วมในการ บริหารจัดการทรัพยากรน้ำ	-ทุกระยะ -ทุกระยะ
	๔.4 ชาวบ้านรุกกล้าที่ราชพัสดุและ ทำกิจกรรมในเขตพื้นที่ ชลประทาน รวมไปถึงหน่วยงาน ท้องถิ่นเอง ไปทำกิจกรรมในเขต พื้นที่ชลประทานเช่นกัน เช่น ศาลาที่พักผ่อน ลานกีฬาออก กำลังกาย เป็นต้น	๔.4.1 ใช้หลักรัฐศาสตร์ควบคู่หลัก นิติศาสตร์ ๔.4.๒ พัฒนาการมีส่วนร่วมในการ บริหารจัดการทรัพยากรน้ำ	-ทุกระยะ -ทุกระยะ
5. การ สื่อสาร ประชาสัมพันธ์ การ สร้างการ รับรู้	๕.1 ปัญหาท้องถิ่น และ ประชาชนขาดการรับรู้ข่าวสารใน เรื่องการเตรียมการป้องกันน้ำ ท่วมในสถานการณ์ต่าง ๆ เช่น ข่าวประชาสัมพันธ์เตือนภัยอพยพ ก่อนน้ำมา การกระจายข่าวจาก หน่วยงานภาครัฐสู่ประชาชน อย่างเป็นระบบต่อเนื่องและทั่วถึง	๕.1.1 พัฒนาการมีส่วนร่วมในการ บริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ๕.1.2 พัฒนาระบบการสื่อสาร ประชาสัมพันธ์เชิงรุกและในภาวะ วิกฤต ๕.1.1 ปรับปรุงระบบการจัดการ ข้อมูลด้านน้ำ และการแจ้งเตือนให้ ทันสมัยเป็นแบบ Real Time และ มี ศูนย์ปฏิบัติการที่มีประสิทธิภาพ	-ทุกระยะ -ทุกระยะ -ระยะ ปานกลาง และระยะ ยาว
	๕.2 ปัญหาจากท้องถิ่นและ หน่วยงานราชการขาดการ เสริมสร้างความเข้าใจ ขาดเวทีให้ ประชาชนแสดงความคิดเห็น และ สร้างการรับรู้ ขาดการสื่อสารสอง ทางในการรับฟังปัญหาน้ำท่วม	๕.2.1 พัฒนาการมีส่วนร่วมในการ บริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ๕.2.2 พัฒนาระบบการสื่อสาร ประชาสัมพันธ์เชิงรุกและในภาวะ วิกฤต	-ทุกระยะ -ทุกระยะ

ตารางที่ ๔-๑ การวิเคราะห์ปัญหาและทิศทางการแก้ปัญหา (ต่อ)

	๕.3 ขาดการประชาสัมพันธ์ที่รวดเร็ว และตรงไปในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบ	๕.3.2 พัฒนาระบบการสื่อสารประชาสัมพันธ์ เชียงรุก	-ทุกระยะ
	๕.4 การประชาสัมพันธ์ใช้เนื้อหาทางวิชาการมากเกินไป ทำให้ประชาชนเข้าใจยากและสับสน ส่งผลให้ไม่มีความน่าเชื่อถือในเนื้อหาข่าว และมีการพูด การสื่อสารต่อไป ที่ผิดพลาดไปจากวัตถุประสงค์เดิมของผู้ส่งข่าว	๕.4.1 พัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ๕.4.2 พัฒนาระบบการสื่อสารประชาสัมพันธ์ เชียงรุก และในภาวะวิกฤต	-ทุกระยะ -ทุกระยะ

แนวทางการบูรณาการด้านการบริหารจัดการอุทกภัย ตามยุทธศาสตร์ ๒๐ ปี

ในการดำเนินการบูรณาการด้านการบริหารจัดการอุทกภัย ตามยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี ได้ให้ความสำคัญถึงสาเหตุและปัญหาของการเกิดอุทกภัยในพื้นที่ระดับลุ่มน้ำย่อย ลุ่มน้ำใหญ่ ให้ครอบคลุมในทุกมิติ ทั้งด้านผังเมือง การดำเนินการก่อสร้างพัฒนาสาธารณูปโภคต่าง ๆ ของทุกหน่วยงาน และวิถีความเป็นอยู่ การทำมาหากินของประชาชนในพื้นที่ เพื่อวิเคราะห์ถึงสาเหตุของการเกิดอุทกภัยและวิธีการแก้ปัญหายั่งยืน ทั้งนี้ในการวิเคราะห์ต้องพิจารณาปัญหาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องน้ำทั้งหมด ทั้งน้ำท่วม น้ำแล้ง น้ำเสีย ผ่านการมีส่วนร่วมรับฟังความคิดเห็น และความต้องการของผู้รับบริการ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และเชื่อมโยงข้อคิดเห็น ความต้องการ กับปัญหาด้านน้ำที่เกิดขึ้นทั้งในอดีต ปัจจุบัน และในอนาคต แนวทางการแก้ปัญหามีทางเลือกที่เหมาะสมที่สุด เพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหามาตรการบริหารจัดการอุทกภัย ให้มีประสิทธิภาพ สามารถแก้ปัญหาได้อย่างยั่งยืน นอกจากต้องคำนึงถึงศักยภาพ ข้อจำกัด และความเชื่อมโยงเชิงพื้นที่ทั้งในลุ่มน้ำ ระหว่างลุ่มน้ำ และข้อจำกัดของหน่วยงานราชการ ประชาชน เอกชน ที่เกี่ยวข้องในลุ่มน้ำย่อย และระหว่างลุ่มน้ำแล้ว นอกจากนี้ยังต้องพิจารณาถึงทิศทางการพัฒนาประเทศที่เหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่ทั้งด้านเศรษฐกิจ อุตสาหกรรม การท่องเที่ยว การเกษตร การศึกษา และการอนุรักษ์ ในการแก้ปัญหาเชิงบูรณาการอย่างยั่งยืน อนาคตของโลกมนุษย์อาหารเป็นปัจจัยที่สำคัญมาก น้ำเป็นปัจจัยที่สำคัญในการผลิตอาหาร ดังนั้นจะต้องบริหารจัดการน้ำโดยนำน้ำไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ส่วนที่เหลือจากการใช้ประโยชน์แล้ว จึงระบายลงสู่ทะเล

แนวทางการดำเนินงานและกำหนดนโยบายในการบูรณาการการบริหารจัดการอุทกภัย ต้องดำเนินการทั้งเชิงรุกในภาวะปกติ ในภาวะวิกฤต และช่วงฟื้นฟู ทั้งมาตรการไม่ใช้สิ่งก่อสร้าง และ มาตรการใช้สิ่งก่อสร้าง ที่ต้องเหมาะสมกับสภาพสังคม ภูมิประเทศ การใช้ที่ดินของแต่ละลุ่มน้ำตาม ศักยภาพลักษณะลุ่มน้ำ(Basin – based Approach) มีแผนระยะเวลาดำเนินการ แผนระยะปานกลาง และแผนระยะยาว ต้องสอดคล้องกัน เพื่อขับเคลื่อนนโยบายของรัฐบาลให้สำเร็จ งานวิจัยนี้จึงเสนอ แนวทางการบูรณาการด้านการบริหารจัดการอุทกภัย ตามยุทธศาสตร์ ๒๐ ปี ดังนี้

๑. การพัฒนาแหล่งน้ำศักยภาพลักษณะลุ่มน้ำ (Basin-based Approach)

การดำเนินงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริสามารถดำเนินการได้เร็ว มักด้วย ลักษณะของพื้นที่และรูปแบบของลุ่มน้ำที่มีอยู่ในประเทศไทยนั้น มีความแตกต่างและมีลักษณะเฉพาะ ในแต่ละพื้นที่ ดังนั้น การพัฒนาแหล่งน้ำในแต่ละพื้นที่จะต้องมีการศึกษาลักษณะของพื้นที่ และความ ต้องการที่มีความแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ลุ่มน้ำ เพื่อการวางแผนการพัฒนาโครงการแบบ อเนกประสงค์ ในแต่ละลุ่มน้ำ ครอบคลุมรายละเอียดตั้งแต่แหล่งน้ำที่ต้องพัฒนาขึ้นมาใหม่ แหล่งน้ำที่ ต้องมีการเพิ่มประสิทธิภาพที่ชัดเจน พร้อมกับมีการออกแบบและวางแผนการพัฒนาแหล่งน้ำที่มี ลักษณะเฉพาะของแต่ละลุ่มน้ำ โดยแผนดังกล่าวจะต้องครอบคลุมการออกแบบ วางแผน และกำหนด ชุดโครงการ (Package) แบบอเนกประสงค์ที่สามารถระบุได้ว่าจะมีการพัฒนาแหล่งน้ำในรูปแบบใด และบนพื้นที่ใดในแต่ละลุ่มน้ำ ซึ่งการดำเนินการอาจทำตั้งแต่ในระดับลุ่มน้ำย่อย แล้วจึงนำข้อมูล เหล่านั้นมาเชื่อมโยงบูรณาการให้เป็นลุ่มน้ำที่ใหญ่ขึ้น เพื่อการขับเคลื่อนที่มีความชัดเจน สามารถ มองเห็นผลกระทบในวงกว้างและเพิ่มพูนความสำคัญของโครงการ ได้ ซึ่งแผนพัฒนานี้จะเปรียบเสมือน แผนแม่บทการพัฒนาตามลุ่มน้ำ โดยที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถใช้เป็นแผนที่นำทางในการ ก่อสร้างโครงการ วางแผนโครงการ พร้อมทั้งใช้เป็นเครื่องมือในการแสวงหาและพัฒนาภาคีแบบ บูรณาการ เพื่อช่วยขับเคลื่อนการพัฒนาโครงการในแต่ละพื้นที่ต่อไปได้

ทั้งนี้ หากไม่มีการวางแผนการพัฒนาโครงการในลักษณะดังกล่าวไว้ล่วงหน้า จะทำให้ การพัฒนาโครงการต่าง ๆ กลายเป็นการพัฒนาโครงการที่เป็นลักษณะเชิงเดี่ยว กระจุกกระจายทำให้ ไม่สามารถเห็นผลกระทบในวงกว้างได้ และอาจส่งผลกระทบต่อด้านที่อาจเข้ามา ท้ายที่สุดโครงการ ดังกล่าวอาจถูกลดความสำคัญ ส่งผลกระทบต่อประมาณ และมีความเสี่ยงด้านความล่าช้าหรืออาจต้องมึ การยุติโครงการในที่สุด

๑.๑ จัดทำแผนแม่บทการพัฒนาตามลุ่มน้ำหลัก และจัดทำแผนแม่บท การพัฒนาลุ่มน้ำสาขา (ลุ่มน้ำย่อย) ทั้งระบบ

มุ่งเน้นการทบทวนแผนงานและข้อมูลที่เกี่ยวข้องเพื่อจัดทำแผนแม่บทการ พัฒนาแหล่งน้ำตามลุ่มน้ำ หลักและลุ่มน้ำสาขาคตามความแตกต่างของลักษณะพื้นที่ (Area - Based) และดำเนินการในลักษณะลุ่มน้ำย่อย เมื่อดำเนินการลุ่มน้ำย่อยได้ทั้งหมดแล้วจะสามารถต่อภาพเป็น

ลุ่มน้ำใหญ่ได้ โดยการดำเนินงานในส่วนนี้จะต้อง ครอบคลุมทั้งแนวทางหลักที่มีการดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน และความเป็นไปได้ในการดำเนินงานแนวทางเสริม อื่นๆ ที่เป็นแนวทางสมัยใหม่ หรือแนวทางแบบอื่น ๆ ที่หน่วยงานต่าง ๆ ยังไม่เคยมีการดำเนินการมาก่อน อย่างไรก็ตาม การดำเนินการทั้งหมดควรอยู่ภายใต้แนวทางการบริหารจัดการน้ำแบบผสมผสาน Integrated Water Resource Management (IWRM) คือ กระบวนการในการส่งเสริมการประสานการพัฒนา และจัดการ น้ำ ดิน และทรัพยากรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาซึ่งประโยชน์สูงสุดทางเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ที่ดีของสังคม อย่างทัดเทียมกัน โดยไม่ส่งผลกระทบต่อความยั่งยืนของระบบนิเวศที่สำคัญ

๑.๒ จัดทำแผนแม่บทการพัฒนาตามลุ่มน้ำหลัก และจัดทำแผนแม่บทการพัฒนาลุ่มน้ำสาขา (ลุ่มน้ำย่อย) ทั้งระบบ

การพัฒนาแหล่งน้ำและระบบกระจายน้ำให้เต็มตามศักยภาพและเป้าหมาย ที่สอดคล้องกับแผน แม่บทและพัฒนาแหล่งน้ำ โดยให้ความสำคัญกับโครงการในลักษณะลุ่มน้ำย่อยทั้งระบบ (ใหญ่-กลาง-เล็ก-سوب น้ำ-แก้มลิง-ระบบส่งน้ำในส่วนที่มีแหล่งกักเก็บน้ำแล้ว ฯลฯ) ทั้งนี้ การดำเนินงานในส่วนนี้จะมุ่งเน้นไปที่การนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมด้านบริหารจัดการน้ำ รูปแบบใหม่ มาปรับใช้ เพื่อส่งเสริมการพัฒนา และปรับปรุงแนวทางการบริหารจัดการน้ำ อันจะนำมาสู่การพัฒนา รูปแบบการบริหารจัดการน้ำที่รวดเร็ว ฉับไว สามารถแก้ปัญหาได้อย่างรวดเร็วทันเวลา

๑.๓ การผันน้ำและการเก็บกักในลุ่มน้ำ หรือข้ามลุ่มน้ำมาใช้ประโยชน์

การพัฒนาแหล่งน้ำและระบบกระจายน้ำให้เต็มตามศักยภาพและเป้าหมาย ที่สอดคล้องกับแผน แม่บทและพัฒนาแหล่งน้ำ โดยให้ความสำคัญกับโครงการในลักษณะลุ่มน้ำย่อยทั้งระบบ (ใหญ่-กลาง-เล็ก-سوب น้ำ-แก้มลิง-ระบบส่งน้ำในส่วนที่มีแหล่งกักเก็บน้ำแล้ว ฯลฯ) ทั้งนี้ การดำเนินงานในส่วนนี้จะมุ่งเน้นไปที่การนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมด้านบริหารจัดการน้ำ รูปแบบใหม่ มาปรับใช้ เพื่อส่งเสริมการพัฒนา และปรับปรุงแนวทางการบริหารจัดการน้ำ อันจะนำมาสู่การพัฒนา รูปแบบการบริหารจัดการน้ำที่รวดเร็ว ฉับไว สามารถแก้ปัญหาได้อย่างรวดเร็วทันเวลา

๑.๔ ปรับปรุงเพิ่มประสิทธิภาพแหล่งน้ำ เพื่อเพิ่มความจุในการกักเก็บน้ำ สำหรับรองรับความต้องการและการเก็บกักน้ำที่เพิ่มขึ้น

แหล่งน้ำ และอาคารชลประทานที่มีอยู่ในปัจจุบันอาจมีสภาพที่ทรุดโทรม หรือมีปริมาณน้ำเก็บกักที่ไม่ เพียงพอกับความต้องการใช้น้ำหรือการเก็บกักในพื้นที่ ดังนั้นจึงมุ่งเน้นไปที่แนวทางการปรับปรุงประสิทธิภาพ แหล่งน้ำ และอาคารชลประทานต่างๆ เพื่อเพิ่มความจุในการเก็บน้ำ อันจะนำมาถึงการรองรับปริมาณน้ำเก็บกัก และสามารถห้วงน้ำได้นานขึ้น

๑.๕ แสวงหาความร่วมมือและร่วมทุนจากภาคีในการพัฒนาแหล่งน้ำ

เพื่อให้การดำเนินงานทางด้านการพัฒนาแหล่งน้ำในอนาคตเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด หน่วยงานต่าง ๆ จึงต้องมีการปรับเปลี่ยนแนวทางการทำงานที่มุ่งเน้นการ

ดำเนินงานในรูปแบบของความร่วมมือ และการร่วมทุนจากภาคีเครือข่ายที่จะเข้ามาร่วมพัฒนาแหล่งน้ำร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาโครงการที่เกิด จากความร่วมมือแบบประชารัฐ หรือแม้แต่การดำเนินการตาม นโยบายที่ภาครัฐพยายามผลักดันให้เกิดขึ้น เป็นต้น

๑.๖ ดำเนินงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริให้ครบทั้งระบบ

การดำเนินงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริสามารถดำเนินการได้เร็ว มักได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วนและสามารถแก้ไขความเดือดร้อนของประชาชนได้ แต่การดำเนินงานโครงการ บางส่วนยังขาดแผนงานพัฒนาทั้งระบบ ให้ไม่สามารถใช้ประโยชน์จากโครงการ ได้เต็มประสิทธิภาพ ดังนั้น ใน แนวทางการดำเนินงานนี้ จะต้องครอบคลุม ๒ ลักษณะ ได้แก่

๑.๖.๑ การปรับปรุงโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่มีอยู่เดิมให้ครบทั้งระบบ(อาทิ การปรับปรุงระบบส่งน้ำหรือระบบระบายน้ำหรือระบบผันน้ำ ในโครงการที่มีแต่แหล่งเก็บน้ำ)

๑.๖.๒ การก่อสร้างโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริใหม่แบบครบวงจร (พัฒนาทั้งแหล่งเก็บน้ำ ระบบส่งน้ำ และระบบระบายน้ำ หรือระบบผันน้ำ)

๒. การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการน้ำอย่างบูรณาการ

ภายใต้แนวคิดการบริหารจัดการน้ำ ซึ่งมีความเกี่ยวโยงกันทั้งในส่วนของการจัดหา พัฒนา และการ จัดสรรตามวัตถุประสงค์ต่าง ๆ รวมตลอดถึงการอนุรักษ์และฟื้นฟูแหล่งน้ำให้คงอยู่ และมีใช้อย่างยั่งยืน รวมทั้ง การแก้ไขปัญหาอันเกิดจากทรัพยากรน้ำทั้งด้านปริมาณและคุณภาพให้หมดไป ซึ่งการดำเนินการเหล่านั้น จะต้องสอดคล้องผสมผสานแบบรวมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันหรือที่เรียกกันว่า “การดำเนินการแบบบูรณาการ ด้วยหลายวิธี หลายเทคนิค และผู้คนในสังคมทุกชุมชนยอมรับ” จึงจะนำไปสู่การจัดการหรือแก้ปัญหาต่างๆ เกี่ยวกับน้ำได้อย่างสัมพันธ์กัน

ทั้งนี้ การบริหารจัดการน้ำอย่างบูรณาการต้องพิจารณาตั้งแต่การทบทวนความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจ หรือประเมินประสิทธิภาพของแหล่งน้ำและระบบชลประทาน เพื่อนำผลดังกล่าวมาวางแผนและจัดทำแนวทางการปรับปรุงและเพิ่มประสิทธิภาพอาคารชลประทานได้อย่างเหมาะสมต่อไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามาช่วยในการจัดการส่งน้ำเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ซึ่ง หลังจากที่มีแนวทางการปรับปรุงที่ชัดเจนแล้ว จึงจะนำมาสู่การวางแผนการส่งน้ำ การกระจายน้ำที่เหมาะสม กับสภาพของอาคารชลประทานและความต้องการใช้น้ำ ที่สอดคล้องกับนโยบายและแผนการบริหารจัดการน้ำ ที่กลุ่มผู้ใช้น้ำหรือคณะกรรมการชลประทาน (JMC) ได้เข้ามามีส่วนร่วมวางแผนอย่างเป็นระบบตลอดห่วงโซ่คุณค่า (Value Chain) โดย ครอบคลุมตั้งแต่การใช้น้ำ การผลิตการเกษตร การท่องเที่ยว หรือการตลาด ซึ่งครอบคลุมถึงแนวทางการรักษาสมดุลของระบบนิเวศ ให้น้ำใช้ที่มีคุณภาพทั้งในการใช้อุปโภค บริโภค และอุตสาหกรรม ท้ายที่สุดแล้วเพื่อให้การ

บริหารจัดการน้ำเกิดความยั่งยืนจึงต้องให้ความสำคัญกับการทบทวนกระบวนการข้างต้นอย่างต่อเนื่อง อีกด้วย

อย่างไรก็ตาม เพื่อให้การบริหารจัดการน้ำมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับความต้องการในพื้นที่มากที่สุด จึงควรมีการเพิ่มบทบาทในการดูแล บำรุงรักษาอาคาร ระบบส่งน้ำ ระบบระบายน้ำ และระบบผันน้ำ ให้กับกลุ่มผู้ใช้น้ำ คณะกรรมการชลประทาน และอาสาสมัคร รวมถึงภาคประชาชนให้มากขึ้น โดยที่หน่วยงานหลักจะเป็นผู้สนับสนุนการดำเนินงานส่วนต่างๆ ให้ ซึ่งนอกจากจะช่วยลดภาระการดำเนินงานของหน่วยงานหลักได้แล้ว ยังเป็นการช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการดูแลโครงการต่าง ๆ ให้ มีความพร้อมใช้งานอยู่ตลอดเวลา

๒.๑ พัฒนาประสิทธิภาพอาคารที่ใช้บริหารจัดการอุทกภัยด้วยระบบเทคโนโลยีเพื่อการบริหารจัดการน้ำที่ทันสมัย

ดำเนินการบำรุงรักษาอาคารที่ใช้บริหารจัดการน้ำ และระบบส่ง น้ำที่อยู่ในสภาพทรุดโทรมให้อยู่ในสภาพพร้อมใช้งาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาปรับใช้กับการบริหารจัดการน้ำให้ทันสมัยเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการส่งและการระบายน้ำ

๒.๒ พัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำ

วางแผน ควบคุม จัดทำรายละเอียดเกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำอย่างมีส่วนร่วม โดยอ้างอิงจากแนวทางการปรับปรุง ซ่อมแซม ดูแลบำรุงรักษาอาคารที่ใช้ในการบริหารจัดการน้ำ สภาพพื้นที่ ปริมาณความต้องการ และวัตถุประสงค์การใช้น้ำต่างๆ ผ่านกลไกความร่วมมือของกลุ่มผู้ใช้น้ำ คณะกรรมการจัดการชลประทาน และภาคประชาชน ในพื้นที่ ควบคุมปริมาณน้ำให้เหมาะสมกับการใช้ประโยชน์ของแต่ละภาคส่วน รวมทั้งการรักษาสมดุลระบบนิเวศให้อยู่ในเกณฑ์ที่กำหนด ผ่านการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน

๓. การป้องกันความเสียหาย และบรรเทาภัยอันเกิดจากน้ำ

เมื่อดำเนินการเพิ่มแหล่งเก็บกักน้ำ ระบบกระจายน้ำ ระบบระบายน้ำ ระบบผันน้ำ และมีการบริหารจัดการน้ำได้อย่างมีประสิทธิภาพแล้ว จะสามารถช่วยป้องกัน และบรรเทาภัยพิบัติที่เกิดจากน้ำได้ อย่างไรก็ตาม ด้วยข้อจำกัดต่างๆ ทำให้การพัฒนาโครงการต่าง ๆ และบริหารจัดการน้ำได้อย่างมีประสิทธิภาพ ต้องใช้เวลาในการดำเนินงานที่ค่อนข้างนาน ดังนั้น ในระหว่างช่วงการพัฒนาดังกล่าว หน่วยงานต่าง ๆ จะต้องมีการพัฒนามาตรการป้องกันและบรรเทาภัยอื่นๆ ขึ้นมา รองรับเพิ่มเติมด้วย

โดยในมิติด้านภัยพิบัติ พบว่า มีกรอบแนวคิดในการจัดการภัยพิบัติที่สำคัญระบุเป็น ๓ ขั้นตอน ได้แก่ ๑. ก่อนเกิดเหตุ - มาตรการป้องกันภัย ๒. ระหว่างเกิดเหตุ - มาตรการการจัดการ และ ๓. หลังเกิดเหตุ - มาตรการฟื้นฟูและเยียวยาพื้นที่หรือผู้ประสบภัย ซึ่งหากพิจารณาถึงบทบาทการทำงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการภัยพิบัติพบว่า แต่หน่วยงานจะไม่มีอำนาจ

หน้าที่ครบทุกขั้นตอน บางหน่วยงานจะอยู่ในขั้นตอนก่อนเกิดเหตุ หรือในส่วนของ การป้องกันเป็นหลัก ไม่ว่าจะเป็นการสร้างสิ่งก่อสร้างเพื่อป้องกันภัย การใช้ประโยชน์จากอุปกรณ์ หรือเครื่องมือในการ คาดการณ์ หรือแจ้งเตือนสถานการณ์ต่าง ๆ และการบริหารจัดการน้ำเพื่อป้องกันหรือลด ผลกระทบ เป็นต้น บางหน่วยงานจะมีอำนาจหน้าที่อยู่ในขั้นตอนระหว่างเกิดเหตุและหลังเกิดเหตุ นั้น ทั้งนี้ทุก หน่วยงานสามารถบูรณาการ เพื่อให้การช่วยเหลือ สนับสนุนหน่วยงาน หรือพื้นที่ต่างๆ ในการบรรเทา ภัยอันเกิดจากน้ำเป็นสำคัญ ในรูปแบบคณะกรรมการ คณะอนุกรรมการ หรือคณะทำงาน ระดับ ท้องถิ่น ระดับจังหวัด ระดับลุ่มน้ำ ระดับภูมิภาค หรือระดับประเทศ

๓.๑ พัฒนาประสิทธิภาพการจัดการน้ำในภาวะวิกฤติ (ระบายน้ำในพื้นที่ ลุ่มน้ำ)

โดยการก่อสร้างอาคารชลประทานและโครงข่ายระบบชลประทาน ประตุ ระบาย ประตูรับน้ำเข้า โครงการชลประทานต่าง ๆ ที่มีส่วนในการป้องกันปัญหาภัยพิบัติจากน้ำใน พื้นที่สำคัญ โดยเฉพาะพื้นที่ที่มีวิกฤติ ภัยจากน้ำที่รุนแรง ซึ่งรวมถึงการทำเส้นทางผันน้ำ และการ พัฒนาพื้นที่รับน้ำที่มีการควบคุมการบริหารจัดการ ในการนำน้ำเข้าพื้นที่ และการระบายออกอย่าง เป็นระบบ

๓.๒ เพิ่มประสิทธิภาพการระบายน้ำ และการผันน้ำ

โดยการพัฒนาทางระบายน้ำ ปรับปรุงสภาพคลองผันน้ำ เช่น เสริมคันดินกัน น้ำล้นตลิ่ง พร้อมปรับปรุง โครงสร้างที่เป็นอุปสรรค รวมถึงการศึกษาความเป็นไปได้ในการพัฒนา เทคโนโลยีเพื่อรองรับการระบายและกัก เก็บน้ำเข้ามาปรับใช้ พร้อมกับการสร้างความเข้าใจ และ พัฒนามาตรการการสร้างร่วมมือของชุมชนทุกภาคส่วนในการร่วมป้องกันและบรรเทาภัยพิบัติใน พื้นที่ด้วย

๓.๓ ปรับปรุงระบบการจัดการข้อมูลด้านน้ำให้ทันสมัย และเป็นแบบ Real Time เพื่อการพัฒนาแบบจำลอง (Model) ปรับปรุงระบบแจ้งเตือนภัยและเพิ่ม ศักยภาพศูนย์ปฏิบัติการ

พัฒนาระบบข้อมูล ศูนย์ปฏิบัติการน้ำอัจฉริยะ และ War room ทางด้านการ จัดการน้ำ ให้เป็นหน่วยงานสำคัญเพื่อใช้เป็นศูนย์บูรณาการ ในการตรวจสอบ วิเคราะห์ คาดการณ์ แจ้งเตือนสถานการณ์ต่างๆ ให้หน่วยงาน และทุกภาคส่วนร่วมกันเตรียมความพร้อมรับ สถานการณ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพและทั่วถึงในระดับพื้นที่ ซึ่งครอบคลุมแนวทางการพัฒนาที่สำคัญ ดังนี้

๓.๓.๑ ปรับปรุงฐานข้อมูลทางด้านน้ำ และเครื่องมือในการจัดเก็บข้อมูลที่เชื่อมโยงกันทั่วทั้งประเทศ เป็น Big data ข้อมูลกลาง ที่สามารถเข้าถึงได้ทุกภาคส่วน และนำไปใช้งานให้เหมาะสมกับภาคส่วนต่าง ๆ

๓.๓.๒ พัฒนาเครือข่ายสื่อสาร และการส่งข้อมูล ที่เป็นแบบ Real Time

๓.๓.๓ พัฒนาศูนย์ปฏิบัติการน้ำอัจฉริยะ และ War Room

๓.๓.๔ พัฒนาระบบการวิเคราะห์ และคาดการณ์ข้อมูลผ่านโมเดล

๓.๓.๕ พัฒนาแนวทางการรายงานผลระดับพื้นที่

๓.๓.๖ พัฒนาระบบและเครื่องมือในการแจ้งเตือนสถานการณ์น้ำ ผ่านช่องทางต่าง ๆ

๔. การสร้างเครือข่าย และการมีส่วนร่วม (Networking and Participation) ของทุกภาคส่วนในการบริหารจัดการน้ำในระดับพื้นที่

เพื่อให้การพัฒนาแหล่งน้ำ และบริหารจัดการทรัพยากรน้ำได้อย่างมีประสิทธิภาพ และยั่งยืน ต้องได้รับความร่วมมือจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องจากทุกภาคส่วน ทั้งส่วนราชการจากส่วนกลางหรือในพื้นที่ เอกชน หรือแม้กระทั่งกลุ่มผู้ใช้น้ำ และผู้ที่เกี่ยวข้องได้รับผลกระทบต่าง ๆ โดยความร่วมมือนี้จะต้องเริ่มตั้งแต่การหาความต้องการ การแก้ปัญหาในพื้นที่ ร่วมคิดแนวทางการแก้ปัญหา ไปจนถึงการพัฒนาระบบการจัดการหรือกลไกความร่วมมือในการพัฒนา และแก้ปัญหาอย่างบูรณาการร่วมกันกับทุกฝ่าย

หลักการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชน และผู้ที่เกี่ยวข้อง ภาคส่วนได้เข้ามามีส่วนร่วมกับภาคราชการ International Association for Public Participation ได้แบ่ง ระดับของการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็น ๕ ระดับ ดังนี้

- การให้ข้อมูลข่าวสาร (Information) ถือเป็น การมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับต่ำที่สุดแต่เป็นระดับที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นก้าวแรกของการที่ภาคราชการจะเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าสู่กระบวนการมีส่วนร่วม ร่วมในเรื่องต่าง ๆ วิธีการให้ข้อมูลสามารถใช้ช่องทางต่าง ๆ เช่น เอกสารสิ่งพิมพ์ การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่าน ทางสื่อต่าง ๆ การจัดนิทรรศการ จดหมายข่าว การจัดงานแถลงข่าว การตีพิมพ์ และ การให้ข้อมูลผ่าน เว็บไซต์ สื่อโซเชียลต่าง ๆ เป็นต้น

- การรับฟังความคิดเห็น (Consult) เป็นกระบวนการที่เปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูล ข้อเท็จจริงและความคิดเห็นเพื่อประกอบการตัดสินใจของหน่วยงานภาครัฐด้วยวิธีต่าง ๆ เช่น การรับฟังความคิดเห็น การสำรวจความคิดเห็น การจัดเวทีสาธารณะ การแสดงความคิดเห็นผ่านเว็บไซต์ สื่อโซเชียลต่าง ๆ เป็นต้น

- การเกี่ยวข้อง (Involve) เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน หรือร่วม เสนอแนะแนวทางที่นำไปสู่การตัดสินใจ เพื่อสร้างความมั่นใจให้ประชาชนว่า

ข้อมูลความคิดเห็น และความต้องการของประชาชนจะถูกนำไปพิจารณาเป็นทางเลือกในการบริหารงานของภาครัฐ เช่น การประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อพิจารณาประเด็นนโยบายสาธารณะ ประชาพิจารณ์ การจัดตั้งคณะทำงานเพื่อเสนอแนะประเด็นในการจัดทำนโยบาย เป็นต้น

- ความร่วมมือ (Collaborate) เป็นการให้กลุ่มประชาชนผู้แทนภาคสาธารณะมีส่วนร่วม โดยเป็นส่วนหนึ่งกับภาครัฐในทุกขั้นตอนของการตัดสินใจ และมีการดำเนินกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง เช่น คณะกรรมการที่มีฝ่ายประชาชนร่วมเป็นกรรมการ เป็นต้น

- การเสริมอำนาจแก่ประชาชน (Empower) เป็นขั้นที่ให้บทบาทประชาชนในระดับสูงสุด โดยให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจ เช่น การลงประชามติในประเด็นสาธารณะต่าง ๆ โครงการกองทุนหมู่บ้านที่มอบอำนาจให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจทั้งหมด เป็นต้น

การสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นเรื่องละเอียดอ่อนสามารถทำได้หลายระดับและหลายวิธี ซึ่ง บางวิธีสามารถทำได้ง่าย ๆ แต่บางวิธีต้องใช้เวลา ขึ้นอยู่กับความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน ค่าใช้จ่าย และความจำเป็นที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงต้องมีการ พัฒนาความรู้ความเข้าใจในการให้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องแก่ประชาชน การรับฟังความคิดเห็น การเปิดโอกาส ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม รวมทั้งพัฒนาทักษะ และศักยภาพของข้าราชการทุกระดับควบคู่กันไปด้วย

๔.๑ การบูรณาการ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคราชการ (ส่วนราชการ จังหวัด กลุ่มจังหวัด ท้องถิ่น และระดับกรม)

พัฒนาและบูรณาการกระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานราชการต่าง ๆ และเครือข่ายหน่วยงานในระดับพื้นที่ต่าง ๆ ตั้งแต่ระดับจังหวัด กลุ่มจังหวัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และคณะกรรมการลุ่มน้ำ โดยมุ่งเน้นการส่งเสริมการเชื่อมโยงแผนงาน โครงการ และการสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินงานต่าง ๆ เพื่อให้ ทุกภาคส่วนมีทิศทางการดำเนินงานด้านการจัดการน้ำร่วมกัน รวมถึงการสร้างความเข้มแข็ง อาทิ การให้ คำปรึกษา หรือการให้ความรู้ เพื่อเพิ่มศักยภาพในการดำเนินงานให้กับหน่วยงานต่าง ๆ ด้วย และเสริมการบูรณาการ และการมีส่วนร่วมของภาคราชการระดับกรม เป็นการปรึกษาหารือหรือวางกรมกับกรม หรือกรมกับจังหวัด ในภาระกิจงานที่นอกเหนืออำนาจหน้าที่ระดับจังหวัด เป็นต้น

๔.๒ การสร้างเครือข่ายและความร่วมมือในการทำงานกับภาคประชาชน และ NGO

ส่งเสริมการสร้างเครือข่ายและความร่วมมือกับผู้ที่ใช้น้ำ ผู้ได้รับผลกระทบ และนักวิชาการในวงกว้าง ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมที่เหมาะสมเพื่อลดกระแสการต่อต้าน และช่วยเพิ่มแรงสนับสนุนการพัฒนาโครงการ ต่อไป โดยการดำเนินงานนั้นจะต้องเริ่มตั้งแต่การให้ความรู้และข้อมูลตั้งแต่ก่อนเริ่มโครงการจนเสร็จสิ้นโครงการ รวมทั้งการสร้างจิตสำนึก และการตระหนักถึง

ความสำคัญของทรัพยากรน้ำ และการสร้างแหล่งน้ำ การรับฟังความคิดเห็นและการเปิดโอกาสให้เข้ามามีส่วนร่วมในการบูรณาการบริหารจัดการอุทกภัย และแก้ไขปัญหาน้ำในพื้นที่ หรือแม้กระทั่งการส่งเสริมสนับสนุน และสร้างความร่วมมือให้ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องได้เข้ามามีส่วนร่วมศึกษา ผลกระทบในการดำเนินโครงการต่าง ๆ

๔.๓ ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของชุมชน กลุ่มผู้ใช้น้ำ และภาคส่วนประชาชน ให้ครอบคลุมพื้นที่

พัฒนาศักยภาพเพื่อสร้างความเข้มแข็งในการทำงานของชุมชน กลุ่มผู้ใช้น้ำ และภาคส่วนต่าง ๆ ให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ โดยเริ่มตั้งแต่การจัดทำฐานข้อมูลให้ครอบคลุม พร้อมเร่งจัดตั้งคณะกรรมการ กลุ่มผู้ใช้น้ำ และผู้แทนภาคส่วนต่าง ๆ ที่ยังขาดอยู่ การให้ความรู้ และการพัฒนาภาคหรือแนวทางการทำงานร่วมกันกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการร่วมพัฒนาแหล่งน้ำ และบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ต่อไป

๕. การปรับเปลี่ยนสู่องค์กรอัจฉริยะ (Turnaround to Intelligent Organization)

ภายใต้พลวัตการเปลี่ยนแปลงของโลกในปัจจุบัน การทำงานรูปแบบเดิมอาจไม่สามารถตอบสนองต่อ ปัจจัยและความท้าทายต่าง ๆ ที่เข้ามา มีบทบาทต่อการทำงานมากขึ้น การปรับเปลี่ยนไปสู่องค์กรอัจฉริยะ (Intelligent Organization) จึงถือว่ามีสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพขององค์กรในภาพรวม ให้สามารถรับมือกับความท้าทายจำนวนมากที่เข้ามา ในขณะเดียวกันสามารถตอบสนองต่อเป้าหมายขององค์กรได้ องค์กรอัจฉริยะ เป็นแนวคิดของการสนธิกำลังขององค์กร (Synergy) ทั้งในส่วนของคน องค์กรความรู้ และวิธีการทำงานบนฐานดิจิทัล ผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัย เพื่อให้สามารถขับเคลื่อนไปสู่การเป็น องค์กรอัจฉริยะในระยะยาวได้ จะต้องเริ่มจาก

- การพัฒนานวัตกรรมและองค์ความรู้ (Innovation and Knowledge) : องค์กรจะต้องมีการ พัฒนาฐานองค์ความรู้ ที่จะสามารถนำมาต่อยอดในเรื่องต่าง ๆ ทั้งในมิติขององค์ความรู้ทางเทคนิคเฉพาะของ องค์กร เช่น องค์ความรู้ในเรื่องของการพัฒนาแหล่งน้ำ การบริหารจัดการน้ำ การบริหารจัดการอุทกภัย ผ่านการพัฒนาคลังสมอง (Think Tank) สำหรับองค์กร และในมิติขององค์ความรู้ทางด้านการจัดการ ที่จะเข้ามาช่วยให้การทำงานต่าง ๆ ให้ พัฒนามากยิ่งขึ้น ซึ่งรวมถึง การศึกษาและนำนวัตกรรมเข้ามาใช้อย่างเป็นระบบด้วย การมีฐานของนวัตกรรม และองค์ความรู้ที่เข้มแข็งนี้จะช่วยผลักดันการทำงานในส่วนอื่นๆ ขององค์กรต่อไปได้

- ระบบและวิธีการทำงาน (System and Work Process on Digital Platform) : ภายใต้ฐานนวัตกรรม และองค์ความรู้ที่องค์กรได้มีการพัฒนาแล้ว องค์กรจะต้องมีการต่อยอดและใช้ประโยชน์มากขึ้น ผ่านการสร้างระบบการทำงานและกระบวนการที่ทันสมัยบนฐานดิจิทัล (Digital Platform) ที่สามารถเชื่อมโยงกับฐานข้อมูล และองค์ความรู้ในด้านต่าง ๆ ที่ได้มีการพัฒนาแล้วให้

เป็นไปอย่าง Real Time มีประสิทธิภาพ และ บุคลากรทั้งหมดสามารถเข้าถึงได้อย่างรวดเร็วและสะดวก นอกจากนี้ ต้องมีการพัฒนาระบบการทำงานให้มีความยืดหยุ่น เปลี่ยนแปลงรูปแบบการทำงานได้อย่างรวดเร็วตามสถานการณ์ รวมถึงการมีกระบวนการที่สนับสนุนให้บุคลากรสามารถทำงานข้ามสายงานได้ (Cross - Disciplinary) รวมถึงส่งเสริมให้เกิดการทำงานใน ลักษณะของเครือข่ายที่เชื่อมโยงกันในด้านต่างๆ ได้ ทั้งเครือข่ายภาคประชาชน ภาคีเครือข่าย ประชาชนชาวบ้าน Smart Farmer และผู้นำท้องถิ่น เป็นต้น

- การพัฒนาเทคโนโลยี (Technology) : ภายใต้ฐานนวัตกรรมและองค์ความรู้ที่มีอยู่ องค์กรจะต้องมีการสร้างสภาพแวดล้อมที่ช่วยสนับสนุนการวิจัยของหน่วยงานต่าง ๆ งานวิจัยท้องถิ่น และต่อยอดการพัฒนาของภาคส่วนต่าง ๆ ให้สามารถนำเทคโนโลยีสมัยใหม่ มาปรับใช้กับการทำงานทั้งหมดภายในองค์กรได้ ทั้งในส่วนของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (Science & Technology) หรือ เทคโนโลยีสารสนเทศ (ICT) ที่จะช่วยในการประยุกต์ใช้กับเทคโนโลยีเพื่อการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำสมัยใหม่ได้อย่างเหมาะสม และมีประสิทธิภาพ ซึ่งท้ายที่สุดแล้วก็จะสามารถขยายผล และกลายมาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาแหล่งน้ำ บริหารจัดการน้ำ หรือป้องกันภัยต่อไปได้บุคลากร (People) : ภายใต้สภาพแวดล้อม (Ecosystem) ในการทำงานข้างต้นต้องมีการพัฒนา

- สมรรถนะขององค์กรและบุคลากรเพื่อการเป็นองค์กรอัจฉริยะ พร้อมสรรหาบุคลากรรุ่นใหม่ที่จะมาทำหน้าที่ ขับเคลื่อนองค์กรในอนาคต พร้อมกับการปรับปรุงระบบการบริหารทรัพยากรบุคคลให้สอดคล้องกับบริบท และพลวัตการเปลี่ยนแปลงของโลก นอกจากนี้ยังต้องมีการพัฒนาศักยภาพบุคลากรให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยจะต้องปรับเปลี่ยนตั้งแต่กระบวนการทำงาน (Mindsets) ที่จะต้องมีความใฝ่รู้ มีความคิดสร้างสรรค์ มีองค์ความรู้ที่สามารถนำมาปรับใช้ในการทำงานต่าง ๆ ได้ และมีทักษะที่เหมาะสมกับงาน (Skill sets) ซึ่งประกอบไปด้วยทักษะเชิงเทคนิค ด้านการบริหารทรัพยากรน้ำ ทักษะในการทำงานร่วมกันกับผู้อื่นในลักษณะเครือข่ายได้ รวมถึงทักษะการจัดการในการนำเทคโนโลยี นวัตกรรม และองค์ความรู้ต่าง ๆ มาใช้ประโยชน์ร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๕.๑ สรรหาบุคลากรรุ่นใหม่ในการขับเคลื่อนสู่องค์กรอัจฉริยะ

พัฒนาแนวทางการกำหนดสมรรถนะขององค์กร และบุคลากรที่พึงประสงค์ เพื่อให้สอดคล้องกับทิศทางการปรับเปลี่ยนไปสู่องค์กรอัจฉริยะ พร้อมมุ่งสรรหา คัดเลือกบุคลากรรุ่นใหม่ที่จะมาทำหน้าที่ขับเคลื่อน องค์กรไปสู่เป้าหมายในอนาคต

๕.๒ พัฒนาระบบบริหารทรัพยากรบุคคล และพัฒนาศักยภาพบุคลากรให้มีความรู้ ทักษะกรอบแนวคิดและความสามารถ (Smart Worker)

ปรับปรุงระบบการบริหารทรัพยากรบุคคลให้สอดคล้องกับบริบทและทิศทางขององค์กรในอนาคต ทั้งใน เรื่องของการบริหารจัดการ และการสร้างแรงจูงใจ พร้อมส่งเสริมกระบวนการ

และการพัฒนาศักยภาพบุคลากร ในด้านต่างๆ ตั้งแต่การปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ในการทำงาน (Mindsets) อาทิ การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง (Continuing Learning) ความคิดริเริ่ม ความคิดสร้างสรรค์ มีการทำงานเชิงรุก และมีทักษะที่เหมาะสมกับงาน (Skill sets) ที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นทักษะทางด้านการบริหารทรัพยากรน้ำ ทักษะการบริหารจัดการ ทักษะการสอนงาน การมีส่วนร่วม และทักษะการใช้เครื่องมือเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อเสริมสร้างคุณค่าในการทำงานได้อย่าง ต่อเนื่อง

๕.๓ ส่งเสริมระบบการจัดการองค์ความรู้ (Knowledge Management : KM)

มุ่งเน้นการพัฒนาแนวทางการจัดเก็บ สร้าง และใช้ประโยชน์ขององค์ความรู้ขององค์กรอย่างเป็นระบบ โดยครอบคลุมทั้งในด้านของการพัฒนาระบบการจัดการความรู้ในด้านต่างๆ (Knowledge Management System) การดึงองค์ความรู้ที่อยู่เฉพาะบุคคล (Tacit Knowledge) มาสู่การเป็นองค์ความรู้ขององค์กร (Explicit Knowledge) ที่สามารถให้ผู้ที่เกี่ยวข้องเข้าถึงได้ และใช้ประโยชน์ขององค์ความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๕.๔ พัฒนาเทคโนโลยีในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ

ส่งเสริมการค้นหา วิจัย ต่อยอด และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและองค์ความรู้ที่ทันสมัยเข้ามาในการ บริหารจัดการทรัพยากรน้ำ อาทิ การใช้เทคโนโลยีการควบคุมระยะไกลในการบริหารจัดการน้ำ ใช้การพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อเพิ่มการกักเก็บน้ำ และระบบการกระจายน้ำที่มีประสิทธิภาพ ลดการสูญเสีย หรือการใช้เครื่องจักรสมองกล เพื่อ เพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ซึ่งจะช่วยเป็นฐานในการขยายผลการดำเนินงานต่อไปในอนาคต

๕.๕ พัฒนาระบบการบริหารงานบนพื้นฐานดิจิทัล (Digital Platform) และการบริหารจัดการในภาวะวิกฤติ

พัฒนาและปรับปรุงแนวทางการทำงาน ระบบงาน เพื่อให้เอื้อต่อวัฒนธรรมการทำงานโดยใช้ระบบดิจิทัล (Digital Platform) และส่วนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น การนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาปรับปรุงระบบงานสู่ฐานดิจิทัล ที่จะเอื้อการทำงานในส่วนต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพ และรวดเร็วมากขึ้น การพัฒนา Application เพื่อเข้าถึงข้อมูลต่าง ๆ การหาแนวทางการปรับปรุงกฎหมาย ระเบียบ ที่อาจเป็นอุปสรรคต่อการ ทำงานในอนาคตต่อไป รวมถึงการคาดการณ์และการวางแผนการทำงานเพื่อรองรับเหตุการณ์ที่ไม่คาดฝันใน อนาคต โดยมุ่งเน้นการวางแผนการจัดการความเสี่ยงเพื่อรองรับสถานการณ์ต่าง ๆ และวางแผนการทำงาน ให้สามารถดำเนินงานได้อย่างปกติ (Business Continuity Plan) ต่อไป

๖. พัฒนาระบบการสื่อสาร ประชาสัมพันธ์เชิงรุก และในภาวะวิกฤติ

การสร้างความเข้าใจและการมีส่วนร่วมของประชาชน ในภารกิจที่หน่วยงานภาครัฐ และภาคส่วนต่าง ๆ จะต้องดำเนินการเครื่องมือในการประชาสัมพันธ์หน่วยงานรัฐ จะต้องสื่อสาร

หลายรูปแบบเพื่อให้เข้าถึงทุกกลุ่มได้ง่าย การสื่อสารผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น รายการวิทยุ รายการโทรทัศน์ สิ่งพิมพ์ต่างๆ การจัดกิจกรรมการรณรงค์ต่างๆ จัดประชุม สัมมนา อภิปราย เป็นต้น รวมทั้ง “ สื่อบุคคล ” ในรูปแบบ “ ปากต่อปาก ” ซึ่งสามารถเข้าถึงประชาชนได้ง่าย และสื่อโซเชียลต่าง ๆ สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารในการปฏิบัติภารกิจของหน่วยงานภาครัฐให้ประชาชนรับทราบ และเกิดความเข้าใจได้เป็นอย่างดี เพื่อสร้างพื้นฐานที่ควบคุมและหนักแน่นในการปฏิบัติงานด้านการประชาสัมพันธ์ต่อประชาชน เพื่อสร้างความสำเร็จในการทำงานประชาสัมพันธ์ ประกอบด้วย ๑. ความรู้ (Knowledge) เป็นการให้ข้อมูล เพื่อให้ประชาชน เกิดความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินงานต่าง ๆ ของหน่วยงานภาครัฐและภาคส่วนต่าง ๆ ได้ดียิ่งขึ้น ๒. ทักษะ (Attitude) เมื่อประชาชนเกิดความรู้ ความเข้าใจที่ดีพอสมควรแล้ว จะเกิดทัศนคติที่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย ชอบหรือไม่ชอบตามมา และถ้ามีกระบวนการสื่อสารที่ดีแล้ว ก็จะทำให้ความไม่ชอบหรือความรู้สึกที่จะต่อต้านลดน้อยลง ๓. การกระทำ (Practice) หลังจากที่มีความรู้ ความเข้าใจและเกิดทัศนคติที่ดีแล้วก็จะเกิดการกระทำตามมาเป็นการร่วมมือที่ดีตามมา

การประชาสัมพันธ์เชิงรุกเป็นการสื่อสารที่ต้องดำเนินการเพื่อสร้างความเข้าใจล่วงหน้า ก่อนที่หน่วยงานของรัฐหรือหน่วยงานราชการ รวมถึงภาคส่วนต่าง ๆ จะดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งกับสาธารณะ เพื่อสร้างความรู้สึกที่ดี และจริงใจต่อประชาชน ทำให้เกิดความร่วมมือในภารกิจที่ต้องปฏิบัติตามนโยบายหรือแผนงานโครงการต่าง ๆ ปัจจุบันเป็นสิ่งที่มีความจำเป็น จึงต้องดำเนินการดังนี้

๖.๑ พัฒนานโยบายและแผนการประชาสัมพันธ์ให้สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างมีเอกภาพ

โดยการเสริมสร้างบทบาทการสื่อสาร ประชาสัมพันธ์ ให้หน่วยงานต่าง ๆ และภาคส่วนประชาชน ประชาธิปไตย ให้มีประสิทธิภาพ และมีกลไกการบริหารจัดการนำแผนประชาสัมพันธ์ไปสู่การปฏิบัติ

๖.๒ พัฒนาการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารของรัฐ เพื่อความสุขของประชาชน

โดยการสร้างความเชื่อมั่นในข้อมูลข่าวสารและสร้างทัศนคติที่ดีต่อประชาชนและภาคส่วนต่าง ๆ ปรับปรุงเนื้อหา รูปแบบ การนำเสนอสื่อประชาสัมพันธ์ และช่องทางการนำเสนอ การเข้าถึง ให้ทันสมัย มีประสิทธิภาพ เพื่อสนองความต้องการของประชาชน รวมทั้งการเสริมสร้างเครือข่ายการสื่อสารประชาสัมพันธ์ในภาคประชาชนให้มีความเข้มแข็ง และเพียงพอครอบคลุมทุกชุมชน

๖.๓ พัฒนาบทบาทการให้บริการด้านประชาสัมพันธ์และสื่อสารมวลชนให้มีคุณภาพตอบสนองต่อประชาชน

โดยการปรับปรุงกระบวนการประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ให้กระบวนการมีคุณภาพสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน และภาคส่วนต่าง ๆ รวมถึงสนับสนุนด้านวิชาการมาตรฐานวิชาชีพด้านประชาสัมพันธ์และสื่อสารมวลชน ให้แก่หน่วยงานรัฐองค์กร ภาคเอกชน ภาคประชาชน และสื่อมวลชน

ต้นแบบการบูรณาการด้านการบริหารจัดการอุทกภัย

กรณีศึกษากระบวนการบูรณาการด้านการบริหารจัดการอุทกภัย ผ่านบทบาทหน้าที่ของภาคส่วนต่าง ๆ ที่เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา ปัจจัยที่ส่งผลให้การบริหารจัดการอุทกภัยในพื้นที่เทศบาลนครปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี และองค์การบริหารส่วนตำบลบึงขำอ้อ อำเภอนองเสือ จังหวัดปทุมธานี ประสบผลสำเร็จ มีความคล้ายคลึงกันในแง่รูปแบบการจัดการและการประสานความร่วมมือร่วมใจ (Collaboration) ระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ นั้น เป็นกระบวนการจัดการปัญหาแบบมีส่วนร่วม ที่มุ่งเน้นการสอดคล้องของเป้าหมาย และแนวทางการปฏิบัติให้เป็นไปในทิศทาง โดยแต่ละขั้นตอนจะทำหน้าที่แตกต่างกันไปตามแต่ภารกิจ ซึ่งพบว่า เทศบาลนครปากเกร็ดมีการจัดการภัยพิบัติที่มีผู้นำเป็นผู้ขับเคลื่อนหลักสำคัญในการดำเนินงาน เพื่อประสานทรัพยากรต่าง ๆ เข้ามาในพื้นที่ ในขณะที่องค์การบริหารส่วนตำบลบึงขำอ้อ มีรูปแบบการบริหารจัดการภัยพิบัติที่เน้นการสร้างทุนภายในของชุมชนเพื่อนำมาสู่การแก้ไขปัญหาาร่วมกันในรูปแบบเครือข่ายทางสังคม (Social Network)

๑. กรณีศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันอุทกภัยเทศบาลนครปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

เทศบาลนครปากเกร็ดครอบคลุมพื้นที่ ๕ ตำบล คือ ตำบลปากเกร็ด ตำบลบางพูด ตำบลบางตลาด ตำบลคลองเกลือ และตำบลบ้านใหม่ จำนวน ๘๐,๐๐๐ ครัวเรือน รวมทั้งสิ้น ๑๙๕,๘๙๔ ครัวเรือน

สถานการณ์น้ำท่วมของประเทศไทยในปี พ.ศ. ๒๕๕๔ มีความรุนแรงมากกว่าปกติ เนื่องจากอิทธิพลของพายุโซนร้อนนกกเตนที่พัดผ่านประเทศไทยทำให้ในหลายพื้นที่ของประเทศประสบปัญหาน้ำท่วม สถานการณ์น้ำท่วมตั้งแต่วันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๕๔ กลายเป็นมหาอุทกภัยที่ส่งผลกระทบต่อเนื่องและรุนแรงหลายด้านไม่ว่าจะเป็นด้านทรัพย์สินหรือสิ่งสาธารณประโยชน์ ด้านเกษตรกรรม ด้านอุตสาหกรรม ด้านการท่องเที่ยว ด้านการค้า และด้านการคมนาคมขนส่ง

เหตุการณ์นี้เทศบาลนครปากเกร็ดได้ร่วมแรงร่วมใจ ฝ่าฟันปัญหาและแก้ไขภาวะวิกฤตที่เกิดขึ้นในเขตชุมชนของตนเองได้ จึงถือได้ว่าชุมชนให้ความสำคัญในเรื่องของการบริหารจัดการ

และการมีส่วนร่วมว่า เป็นเรื่องสำคัญที่ทุกคนตระหนักร่วมกัน และมีจุดมุ่งหมายร่วมกันในการช่วยเหลือชุมชนอย่างแท้จริงจึงกลายเป็นที่กล่าวถึงในสังคมระดับต่างๆ และได้รับความสนใจจากหน่วยงาน

วิธีการบริหารจัดการป้องกันมหาอุทกภัยของเทศบาลนครปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี มี ๕ ขั้นตอน คือ

๑.๑ ศึกษาอุทกภัยที่ผ่านมา ดูทิศทางน้ำไหล ระดับน้ำที่ท่วมถึงและการป้องกัน

๑.๒ สำรวจพื้นที่ หากจุดที่เสี่ยงต่อน้ำท่วมและวิธีการป้องกัน

๑.๓ ติดตามสถานการณ์น้ำ จากข้อมูลกรมชลประทานและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิด

๑.๔ วางแนวป้องกันน้ำท่วม โดยทำคันกั้นน้ำชั่วคราวหรือวางกระสอบทราย

๑.๕ จัดตั้งศูนย์อำนวยการป้องกันและแก้ปัญหาอุทกภัยการเตรียมรับอุทกภัย ดำเนินการจัดทำแผนฉุกเฉินล่วงหน้าก่อนน้ำมาและจัดตั้งชุดเฉพาะกิจตามภารกิจของศูนย์อำนวยการป้องกันและแก้ปัญหาอุทกภัยเมืองปากเกร็ด โดยมีภารกิจ ๘ ด้าน ดังนี้

๑.๕.๑ ภารกิจที่ ๑ เผื่อระวัง ๒๔ ชั่วโมง ระวังภัยตามแนวคันน้ำและตรวจสอบข้อมูลน้ำ

๑.๕.๒ ภารกิจที่ ๒ ประชาสัมพันธ์ ประสานงานด้านข้อมูลที่ชัดเจนแจ้งเตือนรายงานสถานการณ์น้ำผ่านโทรศัพท์ เครือข่ายชุมชน เสียงตามสาย เว็บไซต์ Facebook SMS เพื่อสร้างความเชื่อมั่น

๑.๕.๓ ภารกิจที่ ๓ สนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ ทราย กระสอบ ดิน เครื่องจักร จิตอาสา อาสาสมัครชุมชน บริจาคสิ่งของ

๑.๕.๔ ภารกิจที่ ๔ หน่วยบรรเทาทุกข์ เยียวยาผู้ประสบภัยนอกคันกั้นน้ำ อำนวยความสะดวก เช่น สร้างสะพานไม้ บริการเรือ

๑.๕.๕ ภารกิจที่ ๕ หน่วยฟื้นฟูผู้ประสบภัย ใช้โรงเรียนเป็นศูนย์ช่วยเหลือให้ผู้ประสบภัยมาพักพิง

๑.๕.๖ ภารกิจที่ ๖ หน่วยบรรเทาภัยฉุกเฉิน แก้ปัญหาในพื้นที่อย่างรวดเร็วตามสถานการณ์

๑.๕.๗ ภารกิจที่ ๗ หน่วยส่วนร่วมชุมชน วัด จิตอาสา การประสานความร่วมมือให้วัดเป็นศูนย์กลางประสานงานชุมชนร่วมกันกรอกทราย ดูแลคันกั้นน้ำ ช่วยเหลือเยียวยาผู้ประสบภัย และช่วยกันกระจายข่าวทำความเข้าใจภายใต้ข้อมูลท้องถิ่นที่ชัดเจน

๑.๕.๘ ภารกิจที่ ๘ หน่วยติดตามประเมินสถานการณ์ ติดตามประเมินสถานการณ์น้ำอย่างใกล้ชิด ต่อเนื่อง และแจ้งข่าวให้ทุกภาคส่วนรับทราบ

ผลการร่วมมือดังกล่าวทำให้เกิดน้ำท่วมในพื้นที่เทศบาลนครปากเกร็ดริมแม่น้ำเจ้าพระยาเพียง ๓% ของพื้นที่ทั้งหมด มีจำนวนครัวเรือนที่ประสบภัย ๒,๐๐๐ ครัวเรือน จาก ๘๐,๐๐๐ ครัวเรือน สร้างความรักความสามัคคีในชุมชน กลุ่มจิตอาสาและชุมชนร่วมกันในการป้องกันเมืองจากอุทกภัยเกิดรูปแบบการมีส่วนร่วมวัด-ชุมชน-เทศบาล และสามารถประหยังบประมาณที่ใช้ในการป้องกันอุทกภัยลงได้มาก

๒. กรณีศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันอุทกภัยองค์การบริหารส่วนตำบลบึงชำอ้อ อำเภอนองเสือ จังหวัดปทุมธานี

องค์การบริหารส่วนตำบลบึงชำอ้อตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของอำเภอนองเสือ จังหวัดปทุมธานี ห่างจากที่ว่าการอำเภอนองเสือประมาณ ๑๐ กิโลเมตร มีประชากร ๘,๙๑๙ คน จำนวน ๒,๓๙๙ ครัวเรือน ความหนาแน่นเฉลี่ย ๑๘๑ คนต่อตารางกิโลเมตร มีพื้นที่ครอบคลุมชุมชนจำนวน ๑๒ หมู่บ้าน สภาพพื้นที่ทางกายภาพ มีเนื้อที่โดยประมาณ ๔๘.๘๕ ตารางกิโลเมตร เป็นที่ราบลุ่มล้อมรอบไปด้วยคูคลอง มีคลองระบายน้ำรอบพื้นที่ ๖ คลอง ระยะทางกว่า ๓๕ กิโลเมตร นอกจากนี้ยังมีคลองซอยอีกจำนวนมากกระจายอยู่ตามทุกหมู่บ้านเชื่อมระหว่างกัน ปัจจุบันประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา ทำสวน ทำไร่

เมื่อปลายปี พ.ศ. ๒๕๕๔ พื้นที่ทุ่งรังสิตได้รับผลกระทบจากอุทกภัยที่มีมวลน้ำขนาดใหญ่ไหลบ่าท่วมทุ่งมายังบริเวณพื้นที่จนได้รับผลกระทบต่อประชาชนในวงกว้าง อย่างไรก็ตามบนความสูญเสียดังกล่าวปรากฏว่าสวนปาล์มน้ำมันที่ชาวบ้านปลูกไว้นั้นได้รับผลกระทบไม่มากนักเนื่องจากการทำสวนปาล์มสามารถยอมให้น้ำไหลผ่านและท่วมสูงได้มากกว่า ๑ เมตร โดยไม่เน้นการสร้างคันกั้นน้ำป้องกัน และประชาชนในบริเวณพื้นที่คลองแปด คลองเก้า และคลองสิบ ยอมให้น้ำไหลผ่านพื้นที่และทยอยปล่อยน้ำออกมา อีกทั้งยังสามารถใช้ประโยชน์จากการเป็นพื้นที่ราบลุ่มเป็นพื้นที่รองรับน้ำเป็นจำนวนมากอีก ขณะเดียวกันช่วงน้ำท่วมปี พ.ศ. ๒๕๕๔ ชาวบ้านร่วมกันทำคันดินกันตลอดแนวริมถนนคลองระพีพัฒน์ พื้นที่เขตติดต่อกับอำเภอนองน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเพื่อให้น้ำไหลไปตามลำคลองต่าง ๆ ที่มีอยู่ในอำเภอนองเสือ จึงเป็นอำเภอดีของจังหวัดปทุมธานีที่สามารถป้องกันน้ำท่วมได้ในปีถัดมา องค์การบริหารส่วนตำบลบึงชำอ้อได้ตระหนักถึงความสำคัญของการบริหารจัดการน้ำที่เชื่อมต่อนิเวศชีวิตประชาชนและสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของการบริหารจัดการน้ำในระดับมหภาค โดยเริ่มโครงการสนับสนุนการปลูกปาล์มในชุมชนเป็นแก้มลิงรองรับน้ำอย่างจริงจัง

กองอำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยองค์การบริหารส่วนตำบลบึงชำอ้อภายใต้การบังคับบัญชาจากผู้บริหารท้องถิ่น มีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการอุทกภัยในพื้นที่โดยวางแผนแนวทางในการปฏิบัติก่อนเกิดภัย ระหว่างเกิดภัย และหลังเกิดภัย ดังนี้

- ก่อนเกิดอุทกภัย ได้มีการประเมินความเสี่ยงจากอุทกภัย โดยการประเมินภัยและความอ่อนแอ เพื่อประเมินโอกาสหรือความเป็นไปได้ที่จะเกิดอุทกภัย รวมทั้งศึกษาวิธีลดผลกระทบ

เพื่อนำไปกำหนดมาตรการที่เหมาะสมในการบริหารจัดการภัย การตรวจสอบและปรับปรุงข้อมูลพื้นที่เสี่ยงภัย ข้อมูลพื้นที่ปลอดภัยเพื่อรองรับการอพยพ การจัดเตรียมการด้านโครงสร้างโดยการสำรวจและก่อสร้างหรือปรับปรุงแหล่งน้ำหรือเส้นทางเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหายุทธภัย การจัดทำฐานข้อมูลกำลังเจ้าหน้าที่ อาสาสมัคร เครื่องจักร เครื่องมือ และอุปกรณ์กู้ชีพกู้ภัยเพื่อให้พร้อมเรียกใช้งานได้ทันทีเมื่อเกิดภาวะฉุกเฉิน การพัฒนาระบบเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศด้านอุทกภัยให้มีความเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงาน และการส่งเสริมกิจกรรมเสริมความรู้และความตระหนักแก่ประชาชนเกี่ยวกับการป้องกันและปฏิบัติตนจากอุทกภัย

- ขณะเกิดอุทกภัย องค์การบริหารส่วนตำบลบึงชำอ้อได้กำหนดแนวทางการปฏิบัติขณะเกิดอุทกภัยภายใต้ความรับผิดชอบของศูนย์อำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยองค์การบริหารส่วนตำบลบึงชำอ้อ เมื่อได้รับข้อมูลการเกิดอุทกภัยจะจัดตั้งศูนย์อำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยองค์การบริหารส่วนตำบลบึงชำอ้อตามระดับความรุนแรง กรณีจำเป็นต้องรับบริจาคความช่วยเหลือด้านต่าง ๆ จากสาธารณชน ศูนย์อำนวยการฯ จะจัดตั้งศูนย์รับบริจาคและประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการกำหนดสถานที่เก็บรักษาสิ่งของและเงินบริจาค รวมทั้งวิธีการแจกจ่ายเพื่อให้เป็นประโยชน์แก่ผู้ประสบภัยอย่างเสมอภาคและทันเหตุการณ์

- หลังเกิดอุทกภัย ดำเนินการประเมินความเสียหายและความต้องการของประชาชนโดยจัดทำบัญชีรายชื่อผู้ประสบภัยและทรัพย์สินที่เสียหายไว้เป็นหลักฐาน พร้อมทั้งออกหนังสือรับรองให้ผู้ประสบภัยไว้เป็นหลักฐานในการรับการสงเคราะห์และฟื้นฟู การเร่งฟื้นฟูคุณภาพชีวิตและฟื้นฟูอาชีพของผู้ประสบภัยทั้งด้านร่างกายและจิตใจให้สามารถดำรงชีวิตและประกอบอาชีพได้อย่างปกติ ฟื้นฟูและจัดการระบบสิ่งแวดล้อมชุมชน ทั้งระบบบำบัดน้ำเสีย สถานที่กำจัดขยะมูลฝอยและบ่อน้ำบาดาลที่ได้รับผลกระทบจากอุทกภัยให้สามารถใช้งานได้ดังเดิม การฟื้นฟูโครงสร้างพื้นฐานรวมทั้งสิ่งสาธารณประโยชน์อื่น ๆ ที่ได้รับความเสียหายให้กลับสู่สภาพ

๒.๑ การบริหารจัดการอุทกภัยอย่างยั่งยืนขององค์การบริหารส่วนตำบลบึงชำอ้อ

การบริหารจัดการอุทกภัยนั้นองค์การบริหารส่วนตำบลบึงชำอ้อ ได้ทำความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอกหลายส่วนด้วยกัน อาทิ สถาบันสารสนเทศทรัพยากรน้ำและการเกษตร (องค์การมหาชน) มูลนิธิอุทกพัฒน์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ และมูลนิธิโคคา-โคล่า ประเทศไทยภายใต้ “โครงการแก้ไขปัญหายุทธภัยและพัฒนาพื้นที่คลองรังสิตเป็นแก้มลิงแบบเพิ่มรายได้” ในเบื้องต้นได้แต่งตั้งคณะกรรมการบริหารจัดการน้ำชุมชน คลองแปด คลองแก้ว และคลองสิบ อำเภอนองเสือ ขันจำนวน ๑๒ คน ซึ่งเป็นผู้แทนองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้นำชุมชน และเกษตรกรในพื้นที่โดยคณะกรรมการฯ มีบทบาทที่สำคัญในการกำหนดหลักเกณฑ์การดำเนินการ ระเบียบ การบริหารจัดการน้ำ การจัดกิจกรรม และการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

การแก้ปัญหาอุทกภัยและพัฒนาพื้นที่คลองรังสิตเป็นแก้มลิงโดยอาศัยพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบึงขำอ้อเป็นแม่ข่าย มีการดำเนินงานที่สำคัญ ๓ ประการ คือ

๒.๑.๑ การพัฒนาขุดลอกคลองระบายน้ำ คลองส่งน้ำ โดยการขุดลอกคลองข่อย คลองสกัดและคลองส่งน้ำ ขุดลอกคลองให้ถึงระดับท้องคลอง ดูแลไม่ให้มีผักตบชวาและสิ่งกีดขวางทางน้ำ

๒.๑.๒ ก่อสร้างและซ่อมแซมบ่อพักน้ำ ประตูระบายน้ำ ประตูควบคุมระดับน้ำ ก่อสร้างอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก พร้อมติดตั้งบานประตูระบายน้ำ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการกักเก็บน้ำโดยชุมชนช่วยกันดูแลเปิด-ปิด ประตู

๒.๑.๓ ส่งเสริมการปลูกต้นปาล์มน้ำมัน โดยพัฒนาสวนปาล์มน้ำมันให้เป็นพื้นที่แก้มลิงตัวอย่าง การส่งเสริมให้มีการปลูกบริเวณริมถนนและริมคลองสาธารณะ เนื่องจากต้นปาล์มมีรากที่สามารถยึดแนวตลิ่งได้ รวมระยะทางการปลูกปาล์มทั้งสิ้น ๗๒.๘ กิโลเมตร

๒.๒ ประเด็นสำคัญสำหรับแนวทางในการบริหารจัดการอุทกภัยอย่างยั่งยืนขององค์การบริหารส่วนตำบลบึงขำอ้อ

จากการศึกษาการบริหารจัดการน้ำขององค์การบริหารส่วนตำบลบึงขำอ้อ ทำให้สามารถจำแนกประเด็นสำคัญสำหรับแนวทางในการบริหารจัดการอุทกภัยอย่างยั่งยืน ดังต่อไปนี้

๒.๒.๑ การปรับชีวิตอยู่ร่วมกับน้ำ เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่ประสบกับปัญหาอุทกภัยบ่อยครั้ง ดังนั้น ชุมชนท้องถิ่นมีความพยายามที่จะเรียนรู้การใช้ชีวิตในการอยู่ร่วมกับน้ำเพื่อการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ ไม่ว่าจะเป็นการจัดทำข้อมูลระดับน้ำโดยชุมชน การยกพื้นบ้านให้สูงขึ้น และการปลูกพืชที่ทนต่อการถูกน้ำท่วมขัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการหันมาปลูกต้นปาล์มน้ำมันทดแทน การปลูกสวนส้ม เนื่องจากคุณลักษณะพิเศษของปาล์มน้ำมันที่สำคัญคือ เป็นพืชที่สามารถทนอยู่กับน้ำท่วมขังสูง ๑ เมตร ได้นาน ๒-๓ เดือน สามารถใช้เป็นพื้นที่แก้มลิงเพื่อรับน้ำ ประกอบกับการที่ร่องสวนปาล์มนั้นสามารถใช้ประโยชน์ในการเป็นพื้นที่หน่วงน้ำในช่วงน้ำหลากได้เป็นอย่างดี

๒.๒.๒ การมีส่วนร่วมในชุมชนท้องถิ่น กล่าวคือ การให้ความสำคัญกับกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ในเรื่องของการบริหารจัดการน้ำ การบำรุงรักษาต้นปาล์มน้ำมันบริเวณริมคลองและริมถนนสาธารณะ รวมถึงการร่วมรับผลประโยชน์จากผลผลิตที่เกิดขึ้นจากต้นปาล์ม โดยได้จัดตั้งคณะกรรมการบริหารจัดการน้ำชุมชนฯ ซึ่งเป็นคณะกรรมการที่มีบทบาทสำคัญในการร่วมกับประชาชนในพื้นที่ในการขับเคลื่อนแนวคิดบริหารจัดการน้ำชุมชน และมอบหมายให้แต่ละชุมชนแต่ละหมู่บ้านร่วมกันบริหารจัดการโดยจัดตั้งคณะกรรมการบริหารพัฒนาหมู่บ้าน ทุก ๆ หมู่บ้าน หมู่บ้านละ ๑๐ คน ซึ่งประกอบด้วย สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน และประชาชน มีประธานกรรมการ กรรมการ เลขานุการ และเหรัญญิก ได้ทำการเปิดบัญชี

ธนาการเมื่อเดือนพฤศจิกายน ปี พ.ศ.๒๕๕๗ ในนามคณะกรรมการบริหารพัฒนาหมู่บ้านนั้น ๆ เพื่อรองรับกับการจัดการต้นทุนและรายได้จากผลผลิตปาล์มน้ำมันที่จะเกิดขึ้น

๒.๒.๓ ปรับปรุงและดูแลบำรุงรักษาคลองระบายน้ำ และบ่อกักน้ำ

ประสบการณ์จากอุทกภัยเมื่อปลายปี พ.ศ. ๒๕๕๔ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ตระหนักดีว่าการเพิ่มประสิทธิภาพในการระบายน้ำและควบคุมระดับน้ำในพื้นที่นั้นเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นอย่างมากในการจัดการอุทกภัยในพื้นที่ ดังนั้นหลังปี พ.ศ. ๒๕๕๔ จึงได้ทำการสำรวจสภาพคูคลองและแหล่งน้ำในพื้นที่ โดยพบว่า คูคลองมีความตื้นเขินเนื่องจากไม่ได้รับการขุดลอกเป็นระยะเวลานาน บ่อกักน้ำและประตูระบายน้ำชำรุดเสียหายซึ่งบางจุดไม่สามารถใช้งานได้ ส่งผลให้การบริหารจัดการน้ำไม่สามารถที่จะกักเก็บและควบคุมการไหลเข้าออกได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นจึงได้ดำเนินการเร่งขุดลอกคลองส่งน้ำ คลองระบายน้ำ และคลองซอยต่าง ๆ ในพื้นที่ รวมทั้งการก่อสร้างและปรับปรุงบ่อกักน้ำและประตูควบคุมระดับน้ำคอนกรีตเสริมเหล็กเพื่อให้เกิดเชื่อมโยงของโครงสร้างระบบชลประทานในพื้นที่ให้เชื่อมกับร่องสวนปาล์ม อีกทั้งยังได้ใช้เรือดูดเลนเพื่อทำให้ร่องสวนมีความลึกสามารถทวงน้ำและเก็บกักน้ำได้มากขึ้นด้วย

๒.๒.๔ การรักษาลิ่งแวดล้อม โดยเน้นการปลูกปาล์มบริเวณริมคลองและ

ริมถนนสาธารณะซึ่งนอกจากจะได้รับประโยชน์ทางเศรษฐกิจแล้วยังเป็นการปรับปรุงภูมิทัศน์ให้เกิดความสวยงามในพื้นที่ เนื่องจากรากของต้นปาล์มจะทำให้เกิดการยึดพื้นที่ริมตลิ่งไม่ให้เกิดการพังทลายและเพิ่มพื้นที่สีเขียวให้เกิดขึ้นในชุมชน อันเป็นการใช้ประโยชน์จากพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพเนื่องจากเดิมนั้นพื้นที่ริมตลิ่งตลอดแนวมิได้มีการดูแลอย่างจริงจังทำให้ริมคลองมีสภาพกร้างว่างเปล่าหรือมีพืชขึ้นปกคลุมเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้สิ่งที่จะเกิดขึ้นในระยะยาวก็คือเป็นการป้องกันปัญหาการรुकล้ำพื้นที่ของชาวบ้านที่จะเข้ามาอาศัยและสร้างสิ่งปลูกสร้างต่าง ๆ ริมตลิ่ง ๆ จนอาจก่อให้เกิดปัญหาการบุกรุกพื้นที่และกลายเป็นสิ่งกีดขวางทางน้ำไหลของน้ำในช่วงฤดูน้ำท่วมได้ ในอนาคตองค์การบริหารส่วนตำบลบึงชำอ้อ มีแผนที่จะพัฒนาพื้นที่ริมคลองและริมถนนสาธารณะโดยเสริมเลนส์จักรยาน เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติและสถานที่พักผ่อนหย่อนใจในพื้นที่อีกด้วย

๒.๒.๕ การจัดตั้งกองทุนประจำหมู่บ้าน เป็นการสร้างรายได้สู่ชุมชน

จากต้นปาล์ม กล่าวคือ เมื่อปาล์มมีอายุ ๓-๔ ปีขึ้นไป ก็จะสามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้จะให้ผลตอบแทน โดยแต่ละหมู่บ้านจะปลูกประมาณหมู่บ้านละ ๘๐๐ ต้น จะทำให้แต่ละหมู่บ้านจะมีรายได้เข้าสู่กองทุนประจำหมู่บ้านโดยมีคณะกรรมการบริหารพัฒนาหมู่บ้าน ทุก ๆ หมู่ ซึ่งมีสมาชิกหมู่บ้านละ ๑๐ คน เป็นตัวแทนในการบริหารจัดการโดยได้ทำการเปิดบัญชีธนาการเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๗ เมื่อหักจากค่าใช้จ่ายจะเป็นเงินกองทุนประจำหมู่บ้านที่แต่ละหมู่บ้านสามารถนำไปใช้ในการจัดสวัสดิการในหมู่บ้านหรือพัฒนาความเป็นอยู่ในพื้นที่

๒.๒.๖ ความร่วมมือกับองค์กรภายนอก องค์การบริหารส่วนตำบลบึง

ข้าอ้อ ถือเป็นพื้นที่แม่ข่ายในการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ชุมชนคลองรังสิต เป็นต้นว่าท้องถิ่นได้ผ่านประสบการณ์ในการบริหารงานในลักษณะเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานทั้งภายในและภายนอกพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน สถาบันการศึกษา หรือแม้แต่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นก็ตาม ทั้งนี้จากบทเรียนที่ผ่านมาท้องถิ่นมีการจำแนกแจกแจง คัดเลือก และประเมินว่าจะร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกหรือไม่อย่างไร เนื่องจากในปัจจุบันเมืองครุฑทั้งภาครัฐ เอกชน รวมถึงภาคประชาชนหลายหน่วยงานที่พยายามยื่นมือไปช่วยหรือพยายามทำความร่วมมือหลากหลายประเด็น โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเด็นเรื่องการแก้ไขปัญหาน้ำท่วมและการบริหารจัดการน้ำ ในขณะที่ชาวบ้านและชุมชนท้องถิ่นเคยมีบทเรียนหรือประสบการณ์ทั้งความสำเร็จและความล้มเหลวจากการร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก จึงทำให้ชุมชนท้องถิ่นเกิดการเรียนรู้ที่จะรักษาระยะห่างของความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนท้องถิ่นกับหน่วยงานภายนอก

๒.๒.๗ การจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ชุมชน การบริหารจัดการน้ำในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบึงข้าอ้อ

ได้กลายเป็นพื้นที่ต้นแบบและขยายผลแก่ชุมชนอื่น ๆ โดยเมื่อวันที่ ๒๗ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๗ ได้มีพิธีเปิด “พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติจัดการน้ำชุมชน ตามแนวพระราชดำริ ชุมชนคลองรังสิต จังหวัดปทุมธานี” ขึ้นซึ่งเป็นลักษณะของพิพิธภัณฑ์มีชีวิต (Life Museum) เพราะพิพิธภัณฑ์ที่ไม่ได้อยู่ในตัวอาคาร แต่อยู่ในพื้นที่จริง คือ สวนปาล์ม คูคลอง ท้องนา และในหมู่บ้าน ทั้งนี้เพื่อให้ประชาชนหรือชุมชนอื่นที่ยังประสบปัญหาในลักษณะเดียวกัน ได้มาศึกษาดูงานและเรียนรู้เพื่อนำไปแก้ไข้ปัญหาในชุมชนตัวเองต่อไป ทั้งนี้เพื่อเป็นแบบอย่างให้กับชุมชนอื่นได้ศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำโดยชุมชนและเริ่มขยายผลการดำเนินงานสู่พื้นที่ใกล้เคียงและแก่สาธารณชนมากยิ่งขึ้น

สรุป

บทบาทของท้องถิ่นซึ่งเป็นหน่วยงานที่อยู่ใกล้ชิดประชาชนมากที่สุดในในการบริหารจัดการอุทกภัย คือ การจัดทำแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยรวมทั้งด้านการจัดการอุทกภัย โดยเป็นการกำหนดและวิเคราะห์พื้นที่เสี่ยงภัยในพื้นที่ การปฏิบัติการช่วงก่อนเกิดภัย ระหว่างเกิดภัย และหลังจากเกิดภัย สำหรับแนวทางในการบริหารจัดการอุทกภัยอย่างยั่งยืน คือ ต้องให้ความสำคัญกับการลดความเสี่ยงจากอุทกภัยเพราะถือเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญเป็นอย่างมากในการจัดการปัญหาอุทกภัยตั้งแต่ระดับปัจเจกชนชุมชน จนถึงท้องถิ่นที่จะต้องมียุทธศาสตร์ในการป้องกันและลดผลกระทบจากอุทกภัยในพื้นที่ โดยการสำรวจพื้นที่เสี่ยงหรือจุดที่มีความอ่อนแอต่อการเกิดอุทกภัยในชุมชนเพื่อเป็นข้อมูลในการจัดลำดับความสำคัญในการดำเนินงานและเตรียมความพร้อมในการรับมือได้อย่างถูกต้อง การเตรียมความพร้อมสำหรับเครื่องมือพื้นฐานที่ใช้ในการช่วยเหลือประชาชน การที่ประชาชน

เกิดการปรับตัวในวิถีการดำรงชีวิตที่ต้องปรับตัวอยู่กับน้ำ ตลอดจนการให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับการปฏิบัติตัวในเบื้องต้นเมื่อเกิดอุทกภัย

เมื่อหน่วยงานระดับชุมชนคือท้องถิ่นมีความเข้มแข็ง มีขีดความสามารถในการจัดบริการสาธารณะได้อย่างมีประสิทธิภาพ ควบคู่ไปกับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน มีการพัฒนาในหลาย ๆ มิติ ไปพร้อม ๆ กัน ดังที่กล่าวมาแล้ว จะสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลตามยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี ในการมุ่งหวังที่จะทำให้ความเป็นอยู่ของประชาชนดีขึ้น อย่างยั่งยืนมีความสำเร็จ

บทที่ ๕

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุป

กระบวนการบูรณาการในการบริหารจัดการอุทกภัย สามารถแบ่งออกได้ตามระดับการบริหารงานตั้งแต่พื้นฐาน ระดับประชาชนในพื้นที่จนถึงระดับนานาชาติระหว่างประเทศ ออกเป็น ๕ ระดับ ได้แก่ ระดับภาคประชาชน และชุมชน ระดับท้องถิ่น ระดับจังหวัด ระดับประเทศ และระดับนานาชาติ โดยมีรายละเอียด ดังแสดงในตารางที่ ๕-๑ ถึงตารางที่ ๕-๕

๑. ระดับภาคประชาชน และชุมชน

กระบวนการบูรณาการในการบริหารจัดการอุทกภัยระดับภาคประชาชน และชุมชนจะมีความสำคัญในพื้นที่มาก จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องได้รับการสนับสนุนจากสมาชิกในชุมชน ทั้งนี้ ปัจจัยที่สำคัญที่จะทำให้เกิดการสนับสนุนทั้งชุมชน คือ การสร้างการรับรู้อย่างต่อเนื่อง ให้ประชาชนในชุมชนมีความเข้าใจในสภาพพื้นที่ ปัจจัยต่าง ๆ ของชุมชน สภาพอากาศ และสถานการณ์น้ำต่าง ๆ โดยสามารถแบ่งออกเป็น ๔ ขั้นตอน ได้แก่ การป้องกัน (Prevention) การเตรียมพร้อม (Preparation) การรับมือ (Response) และการฟื้นฟู (Recovery) ดังแสดงในตารางที่ ๕-๑

ตารางที่ ๕-๑ กระบวนการบูรณาการการบริหารจัดการอุทกภัยระดับภาคประชาชนและชุมชน

กระบวนการ	รายละเอียด
๑.การป้องกัน (Prevention)	๑.๑ ศึกษาสำรวจสภาพพื้นที่ และศักยภาพการระบายน้ำของชุมชน ๑.๒ วางแผนการควบคุมปริมาณน้ำเก็บกักในแหล่งน้ำของชุมชน ๑.๓ วางแผนการระบายน้ำ และการใช้เครื่องจักร เครื่องมือช่วยในการระบายน้ำ ๑.๔ จัดตั้งเครือข่ายภาคประชาชนในการเฝ้าระวังสถานการณ์น้ำ ในลำน้ำ และแหล่งเก็บกักน้ำ ๑.๕ ร่วมกับส่วนราชการ ในการมีส่วนร่วมการพัฒนาแหล่งเก็บกักน้ำ และการป้องกันภัยอันเกิดจากน้ำ

ตารางที่ ๕-๑ กระบวนการบูรณาการการบริหารจัดการอุทกภัยระดับภาคประชาชนและชุมชน (ต่อ)

กระบวนการ	รายละเอียด

๒. การเตรียมพร้อม (Preparation)	๒.๑ ช่วยกันจัดเก็บผักตบชวา ขยะ และสิ่งกีดขวางทางน้ำก่อนเข้าสู่ฤดูฝน และดำเนินการในภาคประชาชนอย่างต่อเนื่องตลอดทั้งปี ๒.๒ กำหนดจุดเสี่ยงน้ำท่วมร่วมกับหน่วยงานราชการ ๒.๓ กำหนดจุดอพยพหากจำเป็นต้องเคลื่อนย้ายประชาชน สิ่งของเครื่องใช้ รถยนต์ ไว้ในที่ปลอดภัย ๒.๔ ร่วมกับหน่วยงานราชการ เอกชน ฝึกซ้อมแผนรับมืออุทกภัยแบบประชารัฐ ๒.๕ จัดตั้งเครือข่ายประชาชนที่อยู่ใกล้ลำน้ำ, จุดเสี่ยงน้ำท่วม และแหล่งเก็บกักน้ำของชุมชน เพื่อแจ้งเตือนสถานการณ์น้ำในช่วงวิกฤต ให้ผู้นำชุมชน และหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องทราบ ๒.๖ จัดตั้งคณะกรรมการระดับชุมชนโดยมีผู้นำชุมชน เป็นประชาชนในการทำงานรับสถานการณ์อุทกภัย
๓. การรับมือ (Response)	๓.๑ เครือข่ายภาคประชาชน และคณะกรรมการระดับชุมชน ติดตาม สถานการณ์อย่างต่อเนื่อง และแจ้งให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องรับทราบ ๓.๒ ในพื้นที่ที่ห่างไกลการสัญจรเข้าไปถึงได้ยากลำบาก เครือข่ายภาคประชาชนต้องสนับสนุนข้อมูลปริมาณน้ำฝน ระดับน้ำในลำน้ำ ปริมาณน้ำในแหล่งเก็บน้ำ ให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ๓.๓ ติดตามการใช้เครื่องจักร เครื่องมือ ในการเปิดทางน้ำ และเร่งระบายน้ำให้ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพโดยการแจ้งจุดติดตั้งที่เหมาะสมต่อท้องถิ่น หรือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ๓.๔ แจ้งประชาสัมพันธ์ ด้านข้อมูลการแจ้งเตือนต่างๆให้เข้าถึงประชาชนให้มากที่สุด

ตารางที่ ๕-๑ กระบวนการบูรณาการการบริหารจัดการอุทกภัยระดับภาคประชาชนและชุมชน (ต่อ)

กระบวนการ	รายละเอียด
	๓.๕ เตรียมการสนับสนุน วัสดุ อุปกรณ์ และแรงงานในการเตรียมกระสอบทรายและติดตั้งในพื้นที่เสี่ยง ๓.๖ เตรียมการช่วยเหลือผู้ประสบภัยอย่างเร่งด่วน ๓.๗ ร่วมกับท้องถิ่นในการประเมินสถานการณ์ และแจ้งให้

	ประชาชนรับทราบอย่างทั่วถึง ๓.๘ ร่วมกับอาสาสมัครให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัย
๔. การฟื้นฟู (Recovery)	๔.๑ ร่วมกับท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดูแลผู้ประสบภัย และประเมินความเสียหายของประชาชน ๔.๒ ร่วมกับท้องถิ่น และหน่วยงานสำรวจความเสียหาย สาธารณูปโภคต่างๆ เพื่อประเมินความเสียหาย และตั้งแผนงานซ่อมแซมต่อไป ๔.๓ สรุบทบทเรียนทบทวนแผนต่างๆ ที่ได้ดำเนินการในกระบวนการป้องกัน การเตรียมพร้อม และการรับมือ ถึงข้อเสีย และจุดอ่อน จุดแข็งอะไรบ้างเพื่อปรับปรุงในการรับสถานการณ์อุทกภัยช่วงต่อไป

๒. ระดับท้องถิ่น

หน่วยงานระดับท้องถิ่นเป็นหน่วยงานที่ใกล้ชิดประชาชนและมีความเข้าใจสภาพพื้นที่ ภูมิสังคม วัฒนธรรม เป็นอย่างดีที่สุด จึงเป็นหน่วยงานที่มีความสำคัญที่ต้องนำข้อมูล และปัญหาในพื้นที่ เสนอไปยังหน่วยงานระดับจังหวัดต่อไป มีกระบวนการดังแสดงในตารางที่ ๕-๒

ตารางที่ ๕-๒ กระบวนการบูรณาการการบริหารจัดการอุทกภัยระดับท้องถิ่น

กระบวนการ	รายละเอียด
๑. การป้องกัน (Prevention)	๑.๑ ศึกษาสำรวจพื้นที่ และติดตามการระบายน้ำในท้องถิ่น ร่วมกับภาคประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ๑.๒ วางแผนและปฏิบัติการตามแผนในการควบคุมปริมาณน้ำ เก็บกักของแหล่งน้ำที่ได้รับการถ่ายโอน รวมถึงแหล่งน้ำ

ตารางที่ ๕-๒ กระบวนการบูรณาการการบริหารจัดการอุทกภัยระดับท้องถิ่น (ต่อ)

กระบวนการ	รายละเอียด
	ที่อยู่ในพื้นที่ของท้องถิ่น ๑.๓ กำหนดพื้นที่เสี่ยงน้ำท่วม และกำหนด จุดติดตั้งเครื่องจักร เครื่องมือไว้ล่วงหน้า ๑.๔ สนับสนุนให้ภาคประชาชนจัดตั้ง เครือข่ายในการเฝ้าระวังสถานการณ์อุทกภัย ๑.๕ ให้ความสำคัญในการใช้งบประมาณของท้องถิ่น ในการเตรียมความพร้อมเพื่อป้องกัน และบรรเทาอุทกภัยในขอบเขตความรับผิดชอบของท้องถิ่น ๑.๖ รวบรวมปัญหาที่ท้องถิ่นไม่สามารถดำเนินการได้

	ทั้งมาตรการใช้สิ่งก่อสร้าง และการบริหารจัดการให้หน่วยงานระดับจังหวัดดำเนินการต่อไป ๑.๗ ดูแลบำรุงรักษาระบบระบายน้ำของชุมชนให้มีประสิทธิภาพอยู่เสมอ
๒. การเตรียมพร้อม (Preparation)	๒.๑ จัดตั้งคณะกรรมการระดับชุมชนในการบรรเทาและป้องกันอุทกภัยโดยมีผู้บริหารหน่วยงานระดับท้องถิ่น มีการกำหนดหน้าที่รับผิดชอบของแต่ละคณะ ๒.๒ เตรียมเครื่องจักร เครื่องมือ กระจอบทราย กำลั้งคน น้ำมัน และเบียร์เลี้ยง ตามแผนงานที่ได้จัดทำไว้ ๒.๓ การมีส่วนร่วมกับภาคประชาชน ในการกำจัดสิ่งกีดขวางทางน้ำ ๒.๔ กำหนดจุดเสี่ยงน้ำท่วม และติดตั้งเครื่องจักร เครื่องมือไว้ล่วงหน้าร่วมกับภาคประชาชนและหน่วยงานราชการอื่นๆ ๒.๕ ฝึกซ้อมแผนรับมืออุทกภัย ร่วมกับภาคประชาชน และหน่วยงานราชการแบบประชารัฐ ๒.๖ จัดตั้งเครือข่ายแจ้งเตือนภัยโดย มีผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นผู้รับผิดชอบในแต่ละพื้นที่
๓. การรับมือ (Response)	๓.๑ คณะกรรมการระดับชุมชนร่วมกับเครือข่ายภาคประชาชน ติดตามและรายงานสถานการณ์ ต่อหน่วยงานที่รับผิดชอบ สื่อสารประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนรับทราบทุกช่องทาง

ตารางที่ ๕-๒ กระบวนการบูรณาการการบริหารจัดการอุทกภัยระดับท้องถิ่น (ต่อ)

กระบวนการ	รายละเอียด
	๓.๒ ติดตามการดำเนินการตามแผนรับมืออุทกภัยที่ได้ฝึกซ้อม ทุกๆ ด้าน ๓.๓ ติดตามการใช้เครื่องจักร เครื่องมือ ในการเร่งระบายน้ำ ให้ทำงานเต็มประสิทธิภาพ ๓.๔ สนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องจักร เครื่องมือ กำลั้งคน น้ำมัน ให้ภาคประชาชนและหน่วยงานต่างๆที่เข้าให้ความช่วยเหลือ ๓.๕ แจ้งปัญหา และอุปสรรคที่เกิดขึ้น รายงาน ความช่วยเหลือต่อจังหวัด และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง
๔. การฟื้นฟู (Recovery)	๔.๑ ประสานจังหวัดในการให้ความช่วยเหลือด้านต่างๆ ให้ผู้ประสบภัย ๔.๒ ร่วมกับภาคประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องประเมินความเสียหายของประชาชน อาคารสถานที่ราชการ และ

	สาธารณูปโภค ๔.๓ สรุปบทเรียนทบทวนแผนต่าง ๆ และเสนอแผนปรับปรุง การดำเนินการป้องกันและบรรเทาอุทกภัย ต่อจังหวัด และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ๔.๔ บูรณาแผนงานต่างๆให้สอดคล้องกันระหว่างชุมชนไม่สร้าง ปัญหาในอนาคต ต่อการป้องกันและบรรเทาอุทกภัย

๓. ระดับจังหวัด

หน่วยงานระดับจังหวัดต้องบริหารจัดการเชิงพื้นที่ในภาพรวมของจังหวัดและลุ่มน้ำ การบริหารจัดการต้องเบ็ดเสร็จ จะมีปัญหาที่เกี่ยวข้องรอบด้านหลายมิติ ดังนั้นกระบวนการบริหารจัดการจึงต้องครอบคลุมในทุกมิติ ดังแสดงในตารางที่ ๕-๓

ตารางที่ ๕-๓ กระบวนการบูรณาการการบริหารจัดการอุทกภัยระดับจังหวัด

กระบวนการ	รายละเอียด
๑.การป้องกัน (Prevention)	๑.๑ จังหวัดตั้งคณะกรรมการ บริหารจัดการอุทกภัยระดับจังหวัดประกอบด้วยหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง และภาคส่วนต่างๆ ในรูปแบบประชารัฐ ๑.๒ เป็นแกนหลักในการบริหารจัดการอุทกภัยในลุ่มน้ำย่อย และลุ่มน้ำหลักที่อยู่ในพื้นที่ของจังหวัด ๑.๓ กำหนดนโยบายและแผนที่เกี่ยวข้องกับทางเดินของการพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับสิ่งกีดขวางทางน้ำในลุ่มน้ำไม่ให้มีผลกระทบต่อการใช้ของน้ำ ๑.๔ เป็นแกนหลักกำหนดนโยบายการบริหารจัดการน้ำทั้งจังหวัดโดยพิจารณาการเก็บกัก การใช้น้ำ การพร่องน้ำ การระบายน้ำ และการไหลของน้ำทั้งฤดูแล้ง และฤดูฝน ๑.๕ วางแผนการใช้ทรัพยากร ได้แก่ เครื่องจักร เครื่องมือ อัตรากำลังศักยภาพและสนับสนุนซึ่งกันและกัน ๑.๖ กำหนดมาตรการเฝ้าระวังและการแจ้งเตือนรวมทั้งการสื่อสารประชาสัมพันธ์ให้กับทุกภาคส่วนดำเนินการ
๒. การเตรียมพร้อม (Preparation)	๒.๑ สนับสนุนการดำเนินการกำจัดสิ่งกีดขวางทางน้ำของภาคประชาชนและท้องถิ่น ๒.๒ ติดตามจัดทำแผนเตรียมความพร้อมรับสถานการณ์อุทกภัยของทุกหน่วยงานจังหวัดให้ครอบคลุมทุกด้าน ได้แก่ - กำหนดพื้นที่เสี่ยงและการเตรียมพร้อมเครื่องจักร เครื่องมือ - การกำหนดแผนอพยพ และการให้ความช่วยเหลือ - แผนเฝ้าระวัง และการแจ้งเตือนต่าง ๆ - แผนการสื่อสาร ประชาสัมพันธ์ ๒.๓ กำหนดแผนการดำเนินงานเพิ่มประสิทธิภาพของอุปกรณ์เครื่องมือที่ใช้ในการติดตามแจ้งเตือนสถานการณ์น้ำให้มีประสิทธิภาพ

ตารางที่ ๕-๓ กระบวนการบูรณาการการบริหารจัดการอุทกภัยระดับจังหวัด (ต่อ)

กระบวนการ	รายละเอียด
	๒.๔ ซ่อมแผนป้องกัน และบรรเทาอุทกภัยของทุกหน่วยงาน ให้สอดคล้องกันในภาพรวมของจังหวัด ๒.๕ ติดตามการบริหารจัดการน้ำ ทั้งมาตรการใช้สิ่งก่อสร้าง และไม่ใช้สิ่งก่อสร้างของทุกหน่วยงาน และความพร้อมของอาคารหรือเครื่องจักรเครื่องมือต่างๆ ๒.๖ เป็นแกนกลางให้ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการจัดทำแผนงานและแผนการป้องกันและบรรเทาอุทกภัยทั้งจังหวัด และปรับปรุงแผนให้ทันสมัยอยู่เสมอ ๒.๗ ส่งมอบแผนงาน และแผนการป้องกันและบรรเทาอุทกภัยของจังหวัดให้ผู้บริหารของจังหวัดที่มารับตำแหน่งใหม่รับช่วงต่อไป
๓. การรับมือ (Response)	๓.๑ ประชุมคณะกรรมการบริหารจัดการอุทกภัยระดับจังหวัด โดยผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธานเพื่อกำหนดแนวทางปฏิบัติในการรับมือสถานการณ์อย่างต่อเนื่องจนกระทั่งสถานการณ์เข้าสู่ภาวะปกติ ๓.๒ จัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการรับสถานการณ์อุทกภัยโดยมีทุกหน่วยงานเข้ามาปฏิบัติการตามแผนและบริหารจัดการศูนย์ปฏิบัติการให้มีประสิทธิภาพ ๓.๓ ใช้เทคโนโลยี Real Time ในการปฏิบัติการในศูนย์ปฏิบัติการ ๓.๔ บริหารจัดการการใช้ทรัพยากรร่วมกันของทุกหน่วยงานและทุกภาคส่วน ๓.๕ จังหวัดเป็นศูนย์กลางการสื่อสารประชาสัมพันธ์ในทุกช่องทางเพื่อให้ข่าวสารเป็นข้อมูลที่มีเอกภาพ ๓.๖ ประเมินและวิเคราะห์ปัญหาที่จังหวัดไม่อาจรับสถานการณ์ได้ แจ้งขอการสนับสนุนจากส่วนกลาง
๔. การฟื้นฟู (Recovery)	๔.๑ จัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัย ๔.๒ เป็นศูนย์กลางประสานงานความช่วยเหลือจากส่วนกลางและหน่วยงานต่าง ๆ

ตารางที่ ๕-๓ กระบวนการบูรณาการการบริหารจัดการอุทกภัยระดับจังหวัด (ต่อ)

กระบวนการ	รายละเอียด
	๔.๓ ประเมินความเสียหายและบูรณาแผนงานซ่อมแซมปรับปรุงระยะเร่งด่วน ระยะปานกลาง และระยะยาว ๔.๔ ประสานงานบริหารจัดการและบูรณาการแผนงานแก้ไข

	ปัญหาเชิงพื้นที่ (Area Based) และรวบรวมปัญหาจากการพัฒนาที่เป็นสิ่งกีดขวางทางน้ำ เสนอให้หน่วยงานที่รับผิดชอบระดับกรมหรือระดับกระทรวง ดำเนินการแก้ไขระหว่างกระทรวงกับกระทรวง เช่น กระทรวงคมนาคมกับกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยให้สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ(สทช.) เป็นศูนย์กลาง ๔.๕ สรุปบทเรียนทบทวนแผนต่าง ๆ และเสนอแผนปรับปรุงการดำเนินการป้องกันและบรรเทาอุทกภัยต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องระดับกระทรวง

๔. ระดับประเทศ

การกำหนดนโยบายแผนยุทธศาสตร์ต่าง ๆ เพื่อการพัฒนาประเทศ ต้องสามารถขับเคลื่อนไปสู่การปฏิบัติที่ดำเนินการได้สำเร็จ การกำกับ ติดตาม ผลการดำเนินการ รวมถึงการป้องกันปัญหาที่เกิดขึ้นในอนาคต ที่อาจจะทำให้การพัฒนาประเทศไม่บรรลุตามยุทธศาสตร์ที่วางแผนไว้จึงเป็นประเด็นสำคัญ ดังแสดงไว้ในตารางที่ ๕-๔

ตารางที่ ๕-๔ กระบวนการบูรณาการการบริหารจัดการอุทกภัยระดับประเทศ

กระบวนการ	รายละเอียด
๑.การป้องกัน (Prevention)	๑.๑ จัดทำยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรน้ำระดับลุ่มน้ำและระดับประเทศให้คำนึงถึงความสอดคล้องของการแก้ไขปัญหาเรื่องน้ำทั้งระบบ ๑.๒ กำหนดนโยบายหลักและแผนปฏิบัติงานให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในเรื่องทรัพยากรน้ำปฏิบัติเป็นแผนระยะสั้นระยะปานกลาง และระยะยาว

ตารางที่ ๕-๔ กระบวนการบูรณาการการบริหารจัดการอุทกภัยระดับประเทศ (ต่อ)

กระบวนการ	รายละเอียด
	๑.๓ กำกับติดตามและประเมินผลแผนงานการพัฒนาและบริหารจัดการด้านทรัพยากรน้ำของทุกหน่วยงานระหว่างกระทรวงกับกระทรวงให้สอดคล้องกันทั้งระบบ ๑.๔ กำหนดมาตรการต่างๆ ในการรับสถานการณ์รับอุทกภัยให้ชัดเจนสามารถนำไปสู่การปฏิบัติการได้ ๑.๕ จัดสรรงบประมาณและทรัพยากรที่จำเป็นให้หน่วยงานตามลำดับความสำคัญในการมีอำนาจหน้าที่ในการรับ

	สถานการณ์อุทกภัย ๑.๖ เป็นศูนย์กลางให้คำแนะนำบริหารจัดการใช้งบประมาณของแต่ละกระทรวงให้กำหนดความสำคัญของการป้องกันหรือเตรียมพร้อมรับสถานการณ์อุทกภัย
๒. การเตรียมพร้อม (Preparation)	๒.๑ กำหนดมาตรการทั้งการใช้สิ่งก่อสร้างและการบริหารจัดการของทุกหน่วยงานให้พร้อมก่อนเข้าฤดูฝน ๒.๒ วิเคราะห์สถานการณ์และประเมินสภาวะอากาศและผลกระทบที่อาจเกิดอุทกภัยต่อประเทศไทยแจ้งให้ทุกหน่วยงานเตรียมความพร้อม ๒.๓ ติดตามการเตรียมความพร้อมของทุกหน่วยงานตามแผนที่วางไว้ ๒.๔ วางแผนยุทธศาสตร์และแผนป้องกันความเสี่ยง กรณีอุทกภัยรุนแรงจนระดับประเทศไม่อาจควบคุมได้
๓. การรับมือ (Response)	๓.๑ จัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการระดับภาค หรือระดับประเทศเพื่อติดตามและประเมินสถานการณ์อุทกภัยอย่างใกล้ชิดทั่วถึง ๓.๒ บริหารจัดการทรัพยากรให้ความช่วยเหลือประชาชนจากทุกหน่วยงานทั้งคนไทย และชาวต่างประเทศ ๓.๓ เผยแพร่ข่าวสารและสื่อสาร ให้ทุกภาคส่วนเข้าถึงข่าวสารในทุกช่องทาง ๓.๔ ประเมิน วิเคราะห์สถานการณ์ และการให้ความช่วยเหลือประชาชน

ตารางที่ ๕-๔ กระบวนการบูรณาการการบริหารจัดการอุทกภัยระดับประเทศ (ต่อ)

กระบวนการ	รายละเอียด
๔. การฟื้นฟู (Recovery)	๔.๑ สนับสนุนศูนย์ปฏิบัติการช่วยเหลือประชาชน ๔.๒ ประเมินความเสียหายและบูรณาแผนงานที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรน้ำระดับกระทรวง ๔.๓ วิเคราะห์และกำหนดมาตรการที่มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นในการรับมืออุทกภัยในช่วงต่อไป ในระดับประเทศและระหว่างประเทศ ๔.๔ สรุปบทเรียนทบทวนแผนต่าง ๆ และเสนอแผนปรับปรุงการดำเนินการป้องกันและบรรเทาอุทกภัยต่อรัฐบาล

๕. ระดับนานาชาติ

ในห้วงเวลาที่ผ่านมาและแนวโน้มต่อไปในอนาคตความรุนแรงของภัยพิบัติทางธรรมชาติจะมีมากขึ้น ทำให้การสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศ หรือระดับภูมิภาค มีความสำคัญ ทั้งในช่วงก่อนเกิดเหตุ ขณะเกิดเหตุ และหลังเกิดเหตุ การแลกเปลี่ยนวิชาการ บุคลากร ทรัพยากร และการฝึกซ้อมต้องดำเนินการภายใต้การประสานงาน และการร่วมมือที่มีประสิทธิภาพ ดังแสดง กระบวนการในตารางที่ ๕-๕

ตารางที่ ๕-๕ กระบวนการบูรณาการการบริหารจัดการอุทกภัยระดับนานาชาติ

กระบวนการ	รายละเอียด
๑. การป้องกัน (Prevention)	๑.๑ กำหนดนโยบายและแผนการรับสถานการณ์อุทกภัยระหว่างประเทศ ๑.๒ ร่วมกันฝึกรับสถานการณ์อุทกภัย และการบริหารจัดการระหว่างประเทศ ๑.๓ ร่วมกันวิเคราะห์แนวโน้มระดับของภัยพิบัติที่อาจเกิดในระดับภูมิภาค ๑.๔ สร้างกลไกที่สามารถดำเนินการระดับภูมิภาค เช่น สนธิสัญญาความร่วมมือระหว่างประเทศ หรือภูมิภาค ๑.๕ กำหนดแผนงาน มาตรการ หรือการประสานงานในการให้ความช่วยเหลือทั้งในช่วงวิกฤติ และช่วงฟื้นฟู

ตารางที่ ๕-๕ กระบวนการบูรณาการการบริหารจัดการอุทกภัยระดับนานาชาติ (ต่อ)

กระบวนการ	รายละเอียด
๒. การเตรียมพร้อม (Preparation)	๒.๑ ฝึกซ้อมปฏิบัติการรับมืออุทกภัยระหว่างประเทศ ๒.๒ มอบหมายหน่วยงาน ติดตาม และประสานงานระหว่างประเทศ ๒.๓ จัดสรรทรัพยากรที่เหมาะสมระหว่างประเทศ ๒.๔ ใช้เทคโนโลยีในการรับมืออุทกภัยที่ทันสมัยร่วมกันระหว่างประเทศ ๒.๕ แลกเปลี่ยนเทคโนโลยี และวิชาการระหว่างบุคลากรของภูมิภาคหรือทั่วโลก
๓. การรับมือ (Response)	๓.๑ จัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการระดับภูมิภาค หรือระดับประเทศมีส่วนประกอบทั้งชุดภาคสนาม และชุดสนับสนุน ๓.๒ มีศูนย์กลางการสื่อสาร และการประชาสัมพันธ์ในระดับภูมิภาคและทั่วโลก ๓.๓ มีการจัดการด้านกฎหมายระหว่างประเทศ ๓.๔ มีการประเมินและวิเคราะห์สถานการณ์อย่างต่อเนื่อง
๔. การฟื้นฟู (Recovery)	๔.๑ มีศูนย์ฟื้นฟูให้ความช่วยเหลือประชาชนระดับนานาชาติ

	๔.๒ วิเคราะห์และประเมินทรัพยากรที่ต้องการความช่วยเหลือ จากนานาชาติ ๔.๓ ร่วมจัดทำแผนบูรณาการโดยปรับปรุงจากการสรุปทเรียน สถานการณ์อุทกภัยที่ผ่านมาระหว่างประเทศ

โดยสามารถแสดงเป็นระดับของบทบาทหน้าที่ตามบริบทและอำนาจหน้าที่ของแต่ละภาค
ส่วน ดังแสดงในตารางที่ ๕-๖

ตารางที่ ๕-๖ บทบาทและอำนาจหน้าที่ของแต่ละภาคส่วน

กระบวนการ	ระดับการดำเนินการของภาคส่วนต่าง ๆ				
	ประชาชน/ชุมชน	ท้องถิ่น	จังหวัด	ประเทศ	นานาชาติ
1. การป้องกัน					
๑.๑ สำรวจสภาพพื้นที่	๑	๑,๒	๒,๓	๒,๓	๒,๓
๑.๒ ควบคุมปริมาณน้ำเก็บกัก	๑	๑,๒	๒,๓	๓	๓
๑.๓ ความสามารถการระบายน้ำ	๑,๒	๑,๒	๒,๓	๓	๓
๑.๔ เตรียมเครื่องจักร-เครื่องมือ	๑,๒	๑,๒	๒,๓	๓	๓
๑.๕ เครือข่าย	๑,๒	๑,๒	๒,๓	๓	๒,๓
๑.๖ การมีส่วนร่วม	๑,๒	๑,๒	๒,๓	๓	๒,๓
๑.๗ ความรู้ด้านสภาวะภูมิอากาศ	๑	๑	๒	๒,๓	๒,๓
2. การเตรียมพร้อม					
๒.๑ วิเคราะห์สภาวะอากาศ	๑	๑,๒	๑,๒	๒,๓	๒,๓
๒.๒ ติดตามสภาวะอากาศ	๑,๒	๑,๒	๑,๒	๒,๓	๒,๓
๒.๓ ติดตามสถานการณ์น้ำ	๑	๑,๒	๑,๒	๓	๓
๒.๔ กำจัดสิ่งกีดขวางทางระบายน้ำ	๑,๒	๑,๒	๑,๒	๓	-
๒.๕ กำหนดจุดเสี่ยงอุทกภัย	๑,๒	๑,๒	๒,๓	๓	๓
๒.๖ กำหนดจุดอพยพ	๑,๒	๑,๒	๒,๓	๓	๒,๓
๒.๗ การฝึกซ้อมรับสถานการณ์	๑,๒	๑,๒	๑,๒,๓	๑,๒,๓	๑,๒,๓
3. การรับมือ					
๓.๑ การติดตามสถานการณ์	๑,๒	๑,๒	๑,๒,๓	๑,๒,๓	๒,๓
๓.๒ การสนับสนุนข้อมูล	๑,๒	๑,๒	๑,๒,๓	๑,๒,๓	๑,๒,๓
๓.๓ การใช้เครื่องจักร-เครื่องมือ	๑,๒	๑,๒	๒,๓	๒,๓	๑,๒,๓
๓.๔ การใช้แรงงาน	๑,๒	๑,๒	๓	๓	๓
๓.๕ การประเมินสถานการณ์	๑	๑,๒	๒,๓	๒,๓	-
๓.๖ เครือข่ายและการมีส่วนร่วม	๑,๒	๑,๒	๒,๓	๓	๒,๓

ตารางที่ ๕-๖ : บทบาทและอำนาจหน้าที่ของแต่ละภาคส่วน (ต่อ)

กระบวนการ	ระดับการดำเนินการของภาคส่วนต่าง ๆ				
	ประชาชน/ชุมชน	ท้องถิ่น	จังหวัด	ประเทศ	นานาชาติ
4. การฟื้นฟู					
๔.๑ การช่วยเหลือผู้ประสบภัย	๑	๑,๒	๑,๒,๓	๒,๓	๒,๓
๔.๒ การสำรวจความเสียหาย	๑	๑,๒	๑,๒,๓	๓	-
๔.๓ การซ่อมแซมสาธารณูปโภค	๑	๑,๒	๒,๓	๓	-
๔.๔ ทบทวนแผนการดำเนินการ	๑	๑,๒	๑,๒,๓	๑,๒,๓	๑,๒,๓
หมายเหตุ :					
ระดับ ๑ หมายถึง การให้ความร่วมมือ					
ระดับ ๒ หมายถึง การปฏิบัติการ					
ระดับ ๓ หมายถึง การกำหนดแผนงาน หรือนโยบาย					

ข้อเสนอแนะ

๑. ปัญหาและอุปสรรค

จากการศึกษาวิจัย เรื่อง “การบริหารจัดการอุทกภัยอย่างบูรณาการ ตามยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี” ใช้การศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นหลัก ผู้วิจัยจะดำเนินการโดยใช้รูปแบบในการศึกษา ๒ แบบ ประกอบด้วยการศึกษาวิเคราะห์จากเอกสาร (Documentary Study) โดยใช้การศึกษาข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งเอกสารวิชาการ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ แนวคิด ทฤษฎี และเอกสารทางราชการเกี่ยวกับการจัดการอุทกภัย แผนงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และการค้นคว้าข้อมูลจากเว็บไซต์ และจากการศึกษาจากภาคสนาม (Field Study) โดยการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก ประกอบด้วยผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ หัวหน้าสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ผู้นำท้องถิ่น และผู้นำชุมชน เป็นต้น เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงคุณภาพ จากผู้แทนหน่วยงานภาครัฐในส่วนกลาง และส่วนภูมิภาคที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการอุทกภัยโดยตรงและโดยอ้อม ซึ่งแบ่งตามพื้นที่ประสบปัญหาน้ำท่วม รวมทั้งข้อคิดเห็นจาก หัวหน้าส่วนราชการ ผู้นำท้องถิ่น ผู้แทนชุมชน และ NGO ในเวทีเสวนาที่ได้จัดขึ้น

พบปัญหาที่ทำให้การบูรณาการบริหารจัดการด้านอุทกภัยในประเทศไทยยังไม่มีประสิทธิภาพ ประเด็นหลักมาจากการที่ไม่มีหน่วยงานเจ้าภาพเป็นเจ้าของเรื่องโดยตรง ขาดการเป็นเจ้าภาพในหลายมิติ ตั้งแต่ระดับย่อยภาคประชาชน ระดับท้องถิ่น ระดับกรม ระดับกระทรวง โดยเฉพาะการประสานงานระหว่างหน่วยงานกับหน่วยงาน การเชื่อมต่อให้มีการขับเคลื่อนยังไม่ชัดเจน ไม่มีเจ้าภาพหลัก ดังนั้นในการแก้ไขปัญหาก็ทำให้เกิดความล่าช้า และบางเรื่องขาดช่วงดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ซึ่งมาจากช่องว่างนี้

ขณะที่ในปัจจุบันรัฐบาลได้จัดตั้งหน่วยงานขึ้นมารับ การบูรณาการบริหารจัดการ ที่เป็นหน่วยงานกลางขึ้นตรงกับสำนักนายกรัฐมนตรี เช่น สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (สทนช.) ขึ้นแล้ว แต่การปฏิบัติการในหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในระดับซึ่งต้องเตรียมข้อมูลจากการวิเคราะห์ การคาดการณ์ การบริหารจัดการต่างๆ และการนำนโยบายจากรัฐบาล และสทนช. มาสู่การปฏิบัติให้ สามารถดำเนินการแก้ไขปัญหา และเตรียมพร้อมในมาตรการเชิงรุกยังมีช่องว่างดังกล่าว

๒. ข้อเสนอแนะ

๒.๑ บทบาทของกรมชลประทานและหน่วยงานอื่น ๆ ในการบูรณาการด้าน อุทกภัย การบูรณาการด้านอุทกภัยจะประกอบด้วยหลายหน่วยงานมีอำนาจหน้าที่แตกต่างกันหรือ คล้าย ๆ กัน ทั้งนี้ในการปฏิบัติงานจึงจำเป็นต้องมีการบูรณาการไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อน

๒.๑.๑ การประชุมบูรณาการร่วมกันทุกหน่วยงาน การประชุม คณะอนุกรรมการติดตามและวิเคราะห์แนวโน้มสถานการณ์น้ำ ในช่วงฤดูฝนจะมีการประชุมทุกวัน จันทร์ที่ศูนย์ปฏิบัติการน้ำอัจฉริยะกรมชลประทาน (Swoc Center) ซึ่งประกอบด้วยหน่วยงานที่ เกี่ยวข้อง อาทิเช่น กรมชลประทาน กรมอุตุนิยมวิทยา สถาบันสารสนเทศทรัพยากรน้ำและการเกษตร (สสนก.) การไฟฟ้าฝ่ายผลิต (Egat) กรุงเทพมหานคร สำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิ สารสนเทศ (GISTDA) กรมทรัพยากรน้ำ การประปาส่วนภูมิภาค กรมฝนหลวงและการบินเกษตร กรม ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เป็นต้น โดยทุกหน่วยงานจะนำเสนอข้อมูลสภาพอากาศ สถานการณ์ น้ำที่ผ่านมา สถานการณ์ปัจจุบัน และแนวโน้มหรือการคาดการณ์สภาพภูมิอากาศ สถานการณ์น้ำ ใน ระยะเวลาต่อไป

๒.๑.๒ การปฏิบัติการบูรณาการด้านอุทกภัย

๒.๑.๒.๑ สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (สทนช.) กำหนดนโยบาย แนวทางมาตรการต่างๆ เชื่อมโยงยุทธศาสตร์ชาติ และแผนปฏิบัติงานของหน่วยงานต่าง ๆ รวมทั้ง กำหนดให้แผนงานต่าง ๆ ต้องสอดคล้องกันในทุกกลุ่มน้ำของประเทศไทย และข้ามลุ่มน้ำระหว่าง ประเทศ

๒.๑.๒.๒ กรมชลประทาน มีหน้าที่บริหารจัดการน้ำในช่วงฤดูแล้งและ ฤดูฝนให้สอดคล้องมีความเหมาะสมทั้งปี ในการบูรณาการด้านอุทกภัย นำนโยบายจาก สทนช. มา แปลงเป็นแผนปฏิบัติการรับอุทกภัย ได้แก่ การตรวจสอบอาคารชลประทาน ที่ใช้ควบคุมน้ำให้พร้อม ใช้งาน การกำจัดสิ่งกีดขวางทางน้ำ การติดตั้งเครื่องสูบน้ำล่วงหน้าในพื้นที่เสี่ยง การกำหนดระดับ วิกฤติของแม่น้ำเพื่อสร้างการรับรู้ของประชาชน การกำหนดเกณฑ์สูงสุดของปริมาณน้ำในลำน้ำสาย หลัก การกำหนดจุดเสี่ยง จุดเฝ้าระวังและมอบหมายเจ้าหน้าที่ประจำจุด การเตรียมความพร้อม เครื่องจักรเครื่องมือ การสื่อสารประชาสัมพันธ์สร้างการรับรู้ให้ประชาชน

๒.๑.๒.๓ กรมอุตุนิยมวิทยา และ สสนก. มีหน้าที่วิเคราะห์ข้อมูลติดตามสภาพภูมิอากาศการรายงานข้อมูลตรวจวัดต่าง ๆ และแจ้งเตือนสภาพภูมิอากาศต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และประชาชน

๒.๑.๒.๔ การไฟฟ้าฝ่ายผลิต มีหน้าที่บริหารจัดการน้ำในอ่างเก็บน้ำที่การไฟฟ้าฝ่ายผลิตดูแลรับผิดชอบโดยการประสานงานกับกรมชลประทาน ในการระบายน้ำ ในเวลาและปริมาณที่เหมาะสม โดยไม่ให้เกิดผลกระทบทำนน้ำ หรือมีมาตรการรองรับล่งหน้า โดยการประสานกับหน่วยงานราชการ จังหวัด ท้องถิ่น หากจำเป็นต้องระบายน้ำมากกว่าศักยภาพที่ทำนน้ำรับได้

๒.๑.๒.๕ กรมทรัพยากรน้ำ การบริหารจัดการแหล่งน้ำในความรับผิดชอบ และการวิเคราะห์ การเสนอแนวทาง การเฝ้าระวังในพื้นที่เสี่ยงอุทกภัย

๒.๑.๒.๖ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย มีศูนย์เตือนภัยพิบัติแห่งชาติ ทำหน้าที่การวิเคราะห์การเตือนภัยต่าง ๆ การบริหารจัดการวิกฤตการณ์ต่าง ๆ ทั้งนี้ กรมป้องกันภัยและบรรเทาสาธารณภัยจะเป็นหน่วยงานหลักในด้านการแจ้งเตือนการป้องกัน การรับมือสถานการณ์ และการฟื้นฟู ร่วมกับหน่วยงานระดับต่าง ๆ เช่น ในพื้นที่ของจังหวัดจะร่วมกับผู้ว่าราชการจังหวัด ในพื้นที่ระดับอำเภอจะร่วมกับนายอำเภอ เป็นต้น

จะเห็นได้ว่า บางหน่วยงานมีลักษณะงานที่เหมือนกัน ดังนั้น การประสานงานบูรณาการจึงมีความสำคัญมาก ในระดับจังหวัดผู้ว่าราชการจังหวัดจะต้องใช้ศูนย์แก้ไขปัญหอุทกภัยเป็นศูนย์กลางการบูรณาการ ในระดับที่กว้างขึ้นหน่วยงานระหว่างกระทรวงต้องมีเวทีที่เกี่ยวข้องกับการบูรณาการอุทกภัยในการบูรณาการ

๒.๒ ข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบูรณาการร่วมกันของ หลาย ๆ หน่วยงาน โดยมีสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ เป็นหน่วยงานควบคุม (Regulator)

ปัจจุบันสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ เป็นส่วนราชการที่อยู่ในบังคับบัญชาขึ้นตรงต่อ นายกรัฐมนตรี สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี ตามมาตรา ๗ แห่งพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. ๒๕๔๕ และที่แก้ไขเพิ่มเติม โดยจัดตั้งขึ้นตามคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ ๔๖/๒๕๖๐ เรื่อง การจัดตั้งสำนักงานบริหารจัดการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี พ.ศ. ๒๕๖๑ ประกาศในราชกิจจานุเบกษา มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการเสนอแนะนโยบาย และจัดทำแผนยุทธศาสตร์ แผนแม่บท และมาตรการในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของประเทศ และการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติ รวมทั้งบูรณาการข้อมูลสารสนเทศ แผนงานโครงการ งบประมาณ การบริหารจัดการ การติดตามและประเมินผลการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำได้โดยมีกฎหมายรองรับ ในช่วงป้องกันและเตรียมการ การใช้งบประมาณจะเป็นของหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรง หน่วยงานที่บูรณาการสามารถสนับสนุนเครื่องจักรเครื่องมือ ในภารกิจที่เกี่ยวข้องได้ ในช่วงรับมือเมื่อเกิดสถานการณ์อุทกภัย ตามพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ.

๒๕๕๐ และอนุบัญญัติ มีผลบังคับใช้ ตั้งแต่วันที่ ๖ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๐ เป็นต้นมา เพื่อเป็นกรอบและพัฒนาให้หน่วยงานทุกภาคส่วนสามารถบริหารจัดการกับสาธารณภัยร่วมกันได้อย่างเป็นระบบ กำหนดให้รัฐมนตรีกระทรวงมหาดไทยเป็นผู้บังคับบัญชาการมีอำนาจควบคุมและกำกับ การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยทั้งราชอาณาจักร ให้ปลัดกระทรวงมหาดไทยเป็นรองผู้บัญชา ให้อธิบดี เป็นผู้อำนวยการกลาง ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้อำนวยการจังหวัด รับผิดชอบในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในเขตจังหวัด เมื่อเกิดเหตุให้ตั้งศูนย์อำนวยการเฉพาะกิจ และประกาศพื้นที่ภัยพิบัติ สามารถใช้ทรัพยากรของหน่วยงานต่าง ๆ มาช่วยแก้ปัญหาการจัดการด้านอุทกภัยได้โดยมีกฎหมายรองรับ

๒.๓ หน่วยงานความมั่นคงสามารถสนับสนุนเครื่องจักรเครื่องมือและกำลังพล ในการบูรณาการด้านอุทกภัยได้ในทุกขั้นตอน

จากนโยบายความมั่นคงแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๘ - ๒๕๖๔ โดยสำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ โดยมี พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี เป็นประธานสภาความมั่นคงแห่งชาติ ในส่วนที่ ๒ นโยบายความมั่นคงแห่งชาติทั่วไป นโยบายที่ ๑๔ เสริมสร้างและพัฒนา ศักยภาพการป้องกันประเทศ ข้อ ๑๔.๔ พัฒนาและนำศักยภาพของกองทัพในยามปกติเข้ามาสนับสนุนภารกิจนอกเหนือจากสงคราม ในการเตรียมพร้อมของกองทัพในยามปกติเข้ามาสนับสนุนพัฒนาประเทศ การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย และการบรรเทาภัยพิบัติทางธรรมชาติ ทั้งในกรอบของสหประชาชาติ และกรอบความร่วมมือต่าง ๆ โดยจัดเตรียมอุปกรณ์และกำลังพลของกองทัพ ให้มีความเหมาะสมและไม่กระทบต่อการจัดเตรียมกำลังและใช้กำลังเพื่อปฏิบัติภารกิจตามแผนป้องกันประเทศ

๒.๔ ภาคเอกชนและภาคสถาบันการศึกษา สนับสนุนเทคนิค ความรู้ วิชาการ รัฐบาลโดย สททช. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเร่งระดมความคิดของผู้เชี่ยวชาญ นักวิเคราะห์ นักพัฒนานวัตกรรมจากสถาบันการศึกษา และภาคเอกชน เพื่อกลั่นกรองเป็นแนวทางการพัฒนา การจัดการความเสี่ยงจากอุทกภัยอย่างบูรณาการ ทั้งเชิงวิชาการ การพัฒนานวัตกรรม เครือข่ายชุมชนต่าง ๆ เตรียมพร้อมสำหรับการรับมืออุทกภัยในประเทศไทย และระดับภูมิภาค ในการช่วยเหลือต่าง ๆ โดยการนำเอาบทเรียนที่เกิดขึ้นมาเป็นกรณีศึกษา และคาดการณ์จำลองเหตุการณ์ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต ภายใต้การสนับสนุนจากรัฐบาลทั้งระดับท้องถิ่นจนถึง ระดับนานาชาติ

๒.๕ ทุกหน่วยงานต้องร่วมกันบูรณาการ เรื่องสิ่งกีดขวางทางน้ำ ให้สามารถแก้ไข บรรเทาปัญหาอุทกภัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เนื่องจากการพัฒนาพื้นที่ชุมชน พื้นที่เมือง พื้นที่การเกษตรมีมากขึ้นและแนวโน้มน มีเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทุกหน่วยงานมีแผนงานโครงการก่อสร้างและปรับปรุงสาธารณูปโภคพื้นฐาน อย่างต่อเนื่อง ประกอบกับการใช้พื้นที่ที่มีการเปลี่ยนแปลง ตั้งแต่ต้นน้ำ พื้นที่ป่าไม้ลดลงจากการพัฒนา เป็นพื้นที่การเกษตรและที่อยู่อาศัย กลางน้ำ และปลายน้ำ พื้นที่ชุมชน การสร้างบ้านเรือน การพัฒนา

อุตสาหกรรม มีความหนาแน่นมากขึ้น หลายหน่วยงานมีแผนงานโครงการที่ไม่สอดคล้องกันทำให้เกิดปัญหากลายเป็นสิ่งกีดขวางทางน้ำ เช่น แก้มลิงธรรมชาติลดลง สะพานท่อดูดต่าง ๆ มีจำนวนและขนาดเล็กลง สิ่งก่อสร้างขวางทางน้ำ เช่น ฝาย กำแพง ตลิ่ง พนังกั้นแม่น้ำต่าง ๆ ทำให้ระดับน้ำยกตัวสูงขึ้นจากการบีบลำน้ำให้เล็กลง รวมถึงการก่อสร้างที่ไม่เป็นระเบียบขวางทางน้ำ

ปัญหาเหล่านี้มาจากการบูรณาการระหว่างหน่วยงานไม่มีประสิทธิภาพ ประกอบกับการบังคับใช้กฎหมายต่อผู้รุกร้ำทางน้ำไม่เด็ดขาด หน่วยงานต่าง ๆ ต้องมาบูรณาการแก้ปัญหาในระดับพื้นที่ ระดับลุ่มน้ำ เพื่อไม่ให้แผนงานโครงการต่าง ๆ กลายเป็นอุปสรรคการไหลของน้ำ การบูรณาการนี้ต้องอาศัยความรู้ ข้อมูล ที่ถูกต้อง และทุกหน่วยงานต้องใช้เป็นข้อมูลกลาง (Big Data) ในการพัฒนาแผนงานโครงการต่าง ๆ การแก้ปัญหาจึงจะมีประสิทธิภาพ

กล่าวโดยสรุปปัญหาจากภัยอันเกิดจากน้ำจะมีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น จากการเปลี่ยนแปลงของสภาวะอากาศและสภาพพื้นที่ รวมทั้งการพัฒนาก่อสร้างสาธารณูปโภคต่าง ๆ ซึ่งจะ เป็นปัญหาทำให้เกิดขวางการไหลของน้ำ ก่อให้เกิดปัญหาจากอุทกภัยมีความรุนแรงและมีความเสียหายมากยิ่งขึ้น ดังนั้น การบูรณาการการบริหารจัดการอุทกภัย จึงเป็นเรื่องสำคัญที่ต้องดำเนินการให้มีประสิทธิภาพ หน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้อง และภาคส่วนต่าง ๆ ต้องทำงานให้สอดคล้องประสานกันในทุกมิติ ให้สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นทั้งในปัจจุบัน และสามารถรองรับปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ไม่ก่อให้เกิดเป็นจุดอ่อนในการพัฒนาประเทศ การขับเคลื่อนประเทศไทยให้บรรลุตามยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี จึงจะสำเร็จ

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

- กรมชลประทาน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. “ยุทธศาสตร์กรมชลประทาน ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๗๙)”. กรุงเทพฯ : กรมชลประทาน, ๒๕๖๐.
- เกษตรและสหกรณ์, กระทรวง. “แผนปฏิบัติการกรมชลประทานเพื่อขับเคลื่อนและบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๐”. กรุงเทพฯ : กรมชลประทาน, ๒๕๕๙.
- เกษตรและสหกรณ์, กระทรวง. “แผนพัฒนาการเกษตรในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๕๕ - ๒๕๕๙)”. กรุงเทพฯ : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, ๒๕๕๔
- เกษตรและสหกรณ์, กระทรวง. “แผนยุทธศาสตร์กรมชลประทาน พ.ศ. ๒๕๕๖ - ๒๕๕๙”. กรุงเทพฯ : กรมชลประทาน, ๒๕๕๕
- คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. “สรุปสาระสำคัญ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑ - ๑๐ (ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๐๖ - ๒๕๕๔)”. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๕๐.
- คณะอนุกรรมการสวัสดิการกอบโกมหมายและที่ดิน. “รวมกฎหมายชลประทานและกฎหมายน้ำรู้ในการปฏิบัติราชการ (ฉบับปรับปรุง)”. กรุงเทพมหานคร : บริษัท แอร์บอร์น พรินต์ จก., ๒๕๔๙
- คณะกรรมการกำหนดนโยบายและการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ. “แผนยุทธศาสตร์การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ (พฤษภาคม ๒๕๕๘)”. กรุงเทพฯ : สำนักงานทรัพยากรน้ำภาค ๘ ชลประทาน, กรม. “คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน”. กรุงเทพฯ : สำนักส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน : บริษัท บูม คัลเลอร์ไลน์ จำกัด, ๒๕๕๒.
- ชลประทาน, กรม. “โครงการจัดทำแผนพัฒนาชลประทานระดับลุ่มน้ำอย่างเป็นระบบ”. กรุงเทพฯ : กรมชลประทาน, ๒๕๕๓
- ชลประทาน, กรม. “แนวทางการบริหารจัดการน้ำท่า. ทีมข้ามสายงานเพื่อจัดการความรู้ด้านการบริหารจัดการน้ำท่า”. กรุงเทพฯ : กรมชลประทาน, ๒๕๕๐
- ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, กระทรวง. “โครงการจัดทำแผนการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำอย่างเป็นระบบ”. กรุงเทพฯ : กรมทรัพยากรน้ำ, ๒๕๕๙
- ถวิลวดี บุรีกุล. การมีส่วนร่วม : “แนวคิด ทฤษฎีและกระบวนการ”. สถาบันพระปกเกล้า. กรุงเทพฯ : บริษัทพาณิชพระนคร จำกัด, ๒๕๔๘.
- ทิวดา กมลเวช. “คู่มือการจัดการภัยพิบัติท้องถิ่น”. กรุงเทพมหานคร : บริษัท ธรรมดาเพรส จำกัด, ๒๕๕๔.

- ทวีศักดิ์ นพเกษตร. “วิกฤตสังคมไทย ๒๕๔๐ กับบทบาทวิทยาการกระบวนการมีส่วนร่วมเพื่อจัดเวทีประชาคม”. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ. ๒๕๔๐.
- ธวัชชัย ดิงสัญชลี และคณะ. “การพัฒนาแผนหลักการจัดการภัยธรรมชาติที่เกี่ยวข้องกับน้ำ” : น้ำท่วม น้ำแล้ง และแผ่นดินถล่ม. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๔๖.
- นรินทร์ชัย พัฒนพงศา. “การมีส่วนร่วม หลักการพื้นฐาน เทคนิค และกรณีตัวอย่าง”. พิมพ์ครั้งที่ ๒ เชียงใหม่ : โรงพิมพ์นรินทร์ชัยพัฒนพงศ์, ๒๕๔๗.
- นิตยา เงินประเสริฐศรี. “ทฤษฎีองค์การ : แนวทางการศึกษาเชิงบูรณาการ”. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๐.
- นรินทร์ จงวุฒิเวศน์. “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา”. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๒๗.
- ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, กรม. “แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๓ – ๒๕๕๗”. กรุงเทพฯ : กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, ๒๕๕๒.
- ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, กรม. “สรุปสถานการณ์อุทกภัยของประเทศไทย ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๓๒ – ๒๕๕๑”. กรุงเทพฯ : กระทรวงมหาดไทย, ๒๕๕๑.
- ไพรัตน์ เดชะรินทร์ช. “นโยบายและกลไกการมีส่วนร่วมของชุมชนในยุทธศาสตร์การพัฒนาในปัจจุบัน”. กรุงเทพฯ : โสภาคการพิมพ์, ๒๕๒๗.
- วันชัย วัฒนศัพท์. “การมีส่วนร่วมของประชาชนของสังคมไทยในธรรมาภิบาล การมีส่วนร่วมของประชาชนและกระบวนการทางด้านสิ่งแวดล้อม”. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เดือนตุลา, ๒๕๔๓.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักนายกรัฐมนตรี. “ร่างยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี. กรุงเทพฯ” : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, ๒๕๖๐.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักนายกรัฐมนตรี. “แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๖๔”. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี
สำนักบริหารโครงการและคณะทำงานแผนงานและโครงการตามกรอบน้ำ ๖๐ ล้านไร่ ระดับจังหวัด.
“โครงการจัดแผนพัฒนาการชลประทานระดับจังหวัด”. สงขลา : กรมชลประทาน, ๒๕๕๔.
- สำนักบริหารโครงการและคณะทำงานแผนงานและโครงการตามกรอบน้ำ ๖๐ ล้านไร่ ระดับจังหวัด.
“โครงการจัดแผนพัฒนาการชลประทานระดับจังหวัด”. ชุมพร : กรมชลประทาน, ๒๕๕๔.
- สำนักนายกรัฐมนตรี. “แผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ”. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๕๕.
- สำนักนายกรัฐมนตรี. “แผนยุทธศาสตร์การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ”. กรุงเทพฯ : คณะกรรมการกำหนดนโยบายและการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ, ๒๕๕๘.

สุจริต คุณธนกุลวงศ์ และคณะ. “แนวทางการประเมินการดำเนินการแก้ไขสภาพน้ำท่วมปี ๒๕๔๙”.
กรุงเทพฯ : เอกสารสัมมนาทางวิชาการ คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
, ๒๕๔๙.

วิทยานิพนธ์

ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดสงขลา, สำนักงาน. “รายงานการประชุมหัวหน้าส่วนราชการ
ประจำจังหวัด หัวหน้าส่วนราชการสังกัดราชการบริหารส่วนกลางครั้งที่ ๑๒/๒๕๕๓
ประจำเดือน ธันวาคม ๒๕๕๓”. จังหวัดสงขลา ๒๕๕๓.

พันธ์ศักดิ์ เวชอนุรักษ์. “ต้นทุนทางเศรษฐศาสตร์ในส่วนที่เกี่ยวกับน้ำท่วมเนื่องจากการสูญเสียป่า”.
วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาวิชา เศรษฐศาสตร์,
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๔.

มนตรี จิตุหะศรี. “การป้องกันน้ำท่วมและการจัดระบบคลองระบายน้ำภายในบริเวณเมืองเก่า
สุโขทัย”. วิทยานิพนธ์วิศวกรรมศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาวิชา วิศวกรรมโยธา,
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๑.

หลักชัย พัฒนเจริญ. “การออกแบบระบบระบายน้ำเพื่อป้องกันน้ำท่วมสำหรับพื้นที่ราบเชิงเขา
ชายฝั่งทะเล : กรณีพื้นที่ศึกษา เขตลุ่มน้ำกะรน จังหวัดภูเก็ต”. วิทยานิพนธ์
วิศวกรรมศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาวิชาวิศวกรรมโยธา, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๐.

อรทัย ก๊กผล. “ความขัดแย้งระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนและส่วนรวม : กรณีศึกษาองค์กรปกครอง
ส่วนท้องถิ่นในสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย”. รายงานการวิจัยเรื่องความ
ขัดแย้งระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนและผลประโยชน์ส่วนรวม, สำนักงานคณะกรรมการ
ข้าราชการพลเรือน, ๒๕๔๖.

ภาษาต่างประเทศ

Smith, K. and Ward, R. “Floods: Physical Processes and Human Impacts”. Wiley,
Chichester, 1998

ภาคผนวก

ผนวก ก

ประชุมเตรียมข้อมูลการบริหารจัดการอุทกภัย
พื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วันศุกร์ที่ ๑๖ มีนาคม ๒๕๖๑

ณ ศาลากลาง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

สรุป

รองอธิบดีกรมชลฯ ประชุมเตรียมข้อมูลการบริหารจัดการอุทกภัยพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

เข้าวันนี้ (๑๖ มีนาคม ๒๕๖๑) นายเฉลิมเกียรติ คงวิเชียรวัฒน์ รองอธิบดีฝ่ายวิชาการ กรมชลประทาน เป็นประธานการประชุมในประเด็นการบริหารจัดการอุทกภัยพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ร่วมกับ นายโบว์แดง ทาแก้ว ผู้อำนวยการโครงการชลประทานพระนครศรีอยุธยา และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง เพื่อร่วมวิเคราะห์และกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาอุทกภัยในพื้นที่ และเตรียมนำข้อมูลเสนอต่อการประชุมหารือร่วมกับส่วนราชการในพื้นที่ในช่วงสายนี้ ณ ห้องประชุมพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ทั้งนี้ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มี ๑๖ อำเภอ พื้นที่เป็นที่ราบลุ่ม มีแม่น้ำหลายสายไหลผ่าน ประกอบด้วย แม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำป่าสัก แม่น้ำลพบุรี และแม่น้ำน้อย ที่ผ่านมา ปัญหาในการแก้ไขอุทกภัยคือ การให้ข้อมูลในแต่ละอำเภอไม่ตรงกัน ทำให้ต้องใช้เวลาในการรวบรวมข้อมูลนาน ส่งผลต่อการวางแผนงานในด้านอื่นๆ ดังนั้น ทางโครงการ จึงได้กำหนดรูปแบบการรายงานข้อมูลให้ เป็นไปในทิศทางเดียวกัน และได้วางกรอบแนวทางเป็น ๔ ขั้นตอน ได้แก่ การวิเคราะห์ศักยภาพแต่ละอำเภอ การวางยุทธศาสตร์ให้ตรงตามศักยภาพ การทำงานและรายงานข้อมูลประชารัฐร่วมกันแบบบูรณาการ และการติดตามงานและประเมินผล โดยมีแหล่งน้ำผิวดิน แหล่งน้ำบนฟ้า และพื้นที่น้ำท่วมรวมทั้ง ต้องประมวลข้อมูลให้รอบด้าน ได้แก่ ปริมาณน้ำเหนือที่ป่าเข้าพื้นที่ ปริมาณน้ำฝนที่ตกในพื้นที่ ศักยภาพการเก็บน้ำ ศักยภาพการระบายน้ำ และการพร่องน้ำรอ เพื่อให้การแก้ไขอุทกภัยพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ภาพที่ ก-๑ นายเฉลิมเกียรติ คงวิเชียรวัฒน์ รองอธิบดีฝ่ายวิชาการ กรมชลประทาน
ประชุมเตรียมข้อมูลการบริหารจัดการอุทกภัยพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
วันศุกร์ที่ ๑๖ มีนาคม ๒๕๖๑ ณ โครงการชลประทาน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ภาพที่ ก-๒ นายบัวแดง ทาแก้ว ผู้อำนวยการโครงการชลประทานพระนครศรีอยุธยา
ประชุมเตรียมข้อมูลการบริหารจัดการอุทกภัยพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
วันศุกร์ที่ ๑๖ มีนาคม ๒๕๖๑ ณ โครงการชลประทาน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ภาพที่ ก-๓ ผู้เกี่ยวข้องร่วมประชุมเตรียมข้อมูลการบริหารจัดการอุทกภัย
พื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา วันศุกร์ที่ ๑๖ มีนาคม ๒๕๖๑
ณ โครงการชลประทาน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ภาพที่ ก-๔ ผู้เกี่ยวข้องร่วมประชุมเตรียมข้อมูลการบริหารจัดการอุทกภัย
พื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา วันศุกร์ที่ ๑๖ มีนาคม ๒๕๖๑
ณ โครงการชลประทาน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ผนวก ข

สรุปประเด็นคำถาม การบริหารจัดการอุทกภัยอย่างบูรณาการ

วันศุกร์ที่ ๑๖ มีนาคม ๒๕๖๑
ณ ศาลากลาง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ผู้เข้าร่วมประชุม

1. นายเรวัต ประสงค์ ตำแหน่งรองผู้ว่าราชการจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. นายโบว์ แดงขาวแก้ว ตำแหน่งผอ.ชลประทานจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
3. นายเกรียงไกร เดชไชยปราการ ตำแหน่งรองผู้อำนวยการแขวงทางหลวงอยุธยา
4. นายกฤษดณัย มาศมณฑนะ ตำแหน่งผอ.ส่วนปฏิบัติการแขวงทางหลวงชนบท
5. นายสุรวิทย์ มุลนาค ตำแหน่งจน.คป.พระนครศรีอยุธยา
6. นายโกวิท หัตถแพทย์ ตำแหน่งจน.คป.ผักไห่
7. นายเฉลิมเกียรติ คงวิเชียรวัฒน์ ตำแหน่งรองอธิบดีฝ่ายวิชาการ กรมชลประทาน
8. นายอรรถพร ปัญญาโฉม ตำแหน่งรองผอ.สำนักงานชลประทานที่ ๑๐
9. นายประเวศน์ ศิริศิลป์ ตำแหน่งผคบ. มหาราช
10. นายจำนงค์ ธรรมสอน ตำแหน่งผคบ. ผักไห่
11. นายประเสริฐ เล็กรุ่งเรืองกิจ ตำแหน่งผอ.ส่วนแผนงานสำนักงานชลประทานที่ ๑๐
12. นายพงษ์ศักดิ์ เลี้ยววงศ์วาน ตำแหน่งผอ.สำนักงานก่อสร้างชลประทานขนาดใหญ่ ที่ ๒
13. นายยุทธพล
14. นายเอกพล ฉิมพงษ์ ตำแหน่งวิศวกรชลประทานชำนาญการพิเศษ
15. นายจักรพันธ์ คงชัยกุล ตำแหน่งวิศวกรชลประทานปฏิบัติการ
16. นายไพโรจน์ เตชะเจริญสุขจิระ ตำแหน่งวิศวกรโยธาชำนาญการ
17. นายวรุฒ พจน์ศิลป์ชัย ตำแหน่งวิศวกรโยธาชำนาญการ

18. นายอนุสรณ์ ตันติวุฒิ ตำแหน่งวิศวกรชลประทานชำนาญการพิเศษ
19. นายสุประวัติ ชยาทิกุล ตำแหน่งวิศวกรชลประทานชำนาญการพิเศษ
20. ว่าที่ร้อยตรีอภิรักษ์ อาชาราช ตำแหน่งนายช่างเครื่องกล
21. นางสาวณัฐปภัสร ภูนุช ตำแหน่งวิศวกรชลประทานปฏิบัติการ
22. นางสาวปิยธิดา ศิริพานิช ตำแหน่งพนักงานทั่วไป
23. นางปวีณา ทองสกุลพันธ์ ตำแหน่งหัวหน้าฝ่ายส่งเคราะห์ผู้ประสบภัย
24. นายยุทธพน นาคจรุง ตำแหน่งสถาปนิกชำนาญการโยธาจังหวัด
25. น.ส.สุมาลี บุบผาอินทร์ ตำแหน่งนักวิเคราะห์ผังเมืองชำนาญการพิเศษ
26. นายน้ำมนต์ งามปัญญา ตำแหน่งหัวหน้าฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 4
27. นายไกรฤทธิ์ บุษพันธ์ ตำแหน่งนายช่างชลประทาน

๑. นายเฉลิมเกียรติ คงวิเชียรวัฒน์ รองอธิบดีฝ่ายวิชาการ กรมชลประทาน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

เรื่องด้านกฎหมาย ผังเมือง ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนด้านการเกษตร เป็นประเด็นที่ต้องแก้ปัญหาและมาตรการต่างๆจะใช้สิ่งที่ไม่ต้องใช้งบประมาณได้หรือไม่ มีพระราชบัญญัติ ใช้งบประมาณของท้องถิ่น คือท้องถิ่นสามารถทำโครงการได้เพราะว่าเป็นการป้องกัน ชุมชนแก้ไขปัญหาได้ ต้องทำให้เขาเข้าใจในมุมมองที่มองจากส่วนกลาง จากตรงนี้ดำเนินการได้ลงไป ทางพื้นที่ท้องถิ่นของส่วน

งบประมาณของส่วนต่างๆมีความแตกต่างกันไม่สามารถดำเนินการได้เดี๋ยวนั้น เราต้องมองแบบต่อเนื่องเชื่อมโยงว่าเป็นปัญหาหรือไม่ ขอเสนอสิ่งที่จะได้ทำความเข้าใจกัน

๒. นายเรวัต ประสงค์ รองผู้ว่าราชการจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๒.๑ การจัดการน้ำจังหวัดพระนครศรีอยุธยาจะมีการแก้ปัญหาอย่างไรให้ลดเวลาในการทำงาน

๒.๒ ประเด็นน้ำทุกประตุมีปัญหา บางคนบอกทำไมไม่เปิด ทำไมปิดปิดทำไม คือประเด็นตรงนี้การชี้แจงเป็นภาระของอำเภอและโครงการต่างๆเพราะว่าการจัดการต่างๆของทุกโครงการต้องรอคำสั่งจากสำนักหรือจากอธิบดี

๒.๓ สิ่งสำคัญคือผลของการเอาน้ำเข้าทุ่ง ๖๐๐,๐๐๐ ไร่ อยู่ยากเกษตรกรหรือผู้ว่าราชการจังหวัดให้เกษตรกรเกษตรอำเภอทุกอำเภอลงพื้นที่ดูว่าผลผลิตที่ได้จากการเอาน้ำเข้าไปในทุ่งเพิ่มขึ้นหรือลดลงและดูจากปาลธรรมาชาติว่ามีเยอะไหมแต่ละช่วงมีมากน้อยเท่าไร

๒.๔ ปัญหาปีที่ผ่านมาปี ๖๐ คือให้เค้าทำนภายใน ๑๕ พฤษภาคมถึงสิ้นเดือนน้ำท่วมในที่ลุ่มต่ำ เกิดจากเขื่อนเจ้าพระยาจะล้นฝนตกหนักในแต่ละช่วง ให้อบต.สูบน้ำจากชลประทานช่วยดูด

๒.๕ จากที่นั้งคุยกับคณะกรรมการจังหวัดเรื่องการปล่อยน้ำการพร่องน้ำว่าขอทยอยปล่อยไปเรื่อยๆไม่ยกทีเดียวเรื่องนี้ก็เป็นประเด็นปัญหาที่รวบรวมมาว่าควรจะปล่อยน้ำไปเรื่อยๆหรือพร่องน้ำตลอดและระดับการพร่องน้ำว่าจะให้พร่องได้ในระดับไหน

๓. นายเกรียงไกร เดชไชยปราการ รองผู้อำนวยการแขวงทางหลวงอยุธยา

ในปี ๖๑ ทางแขวงได้ขอทำแผนงานปรับปรุงเนื่องจากเวลาน้ำท่วมรถจะวิ่งไม่ได้ ช่วงที่น้ำท่วมลึก ๕๐-๗๐ เซนติเมตรทางแขวงจึงไปคำนวณกับฝ่ายเพื่อขอตั้งแผนเพื่อทำถนน ๕๐-๘๐ เซนติเมตร จัดตั้งงบประมาณในการทำ ๙๖ ล้านบาทระยะทางประมาณ ๖ กิโลเมตรเพื่อยกระดับน้ำท่วมสูงก็ปรับระดับสูงปรับสภาพตามโปรไฟล์

๔. นายกฤษณีย์ มาศมัทธนะ ผอ.ส่วนปฏิบัติการแขวงทางหลวงชนบท

ทางหลวงชนบทส่วนใหญ่ จะอยู่ริมบนถนนคันคลองชลประทานประมาณ ๙๐ เปอร์เซ็นต์จะเป็นถนนบนคันคลองปัญหาส่วนใหญ่เกิดขึ้นกับชนบท

๔.๑ เรื่องของถนนบนคันคลอง เมื่อเกิดอุทกภัยขึ้น น้ำท่วมเขตรอยต่อทางชลประทาน จะทำคันกันและทางชลประทานมาทำคันกันจะใช้รถแบคโฮตัดดินจากข้างทางขึ้นมาทำคันกัน ปัญหาที่เกิดขึ้นคือถนนทรุดตัวเนื่องจากขุดดินขึ้นมาทำให้ดินข้างล่างอ่อน จึงเกิดการทรุดตัวทำให้เกิดความเสียหายทุกปี

๔.๒ ถนนคันคลองชลประทานบางสายเป็นคันกันน้ำจะเป็นคล้ายๆที่เก็บน้ำ พอเกิดอุทกภัยต่างๆขึ้นพวกคลื่นต่างๆทำให้เกิดการกัดเซาะคันทางซึ่งจะทำให้เกิดความเสียหาย

๔.๓ โครงการบางโครงการของชลประทานที่ยกระดับผิวถนนขึ้นมา ซึ่งทำให้โครงสร้างทางชั้นล่างถนนทรุดตัว

๕. น.ส.สุมาลี บุบผาอินทร์ นักวิเคราะห์ผังเมืองชำนาญการพิเศษ

งานป้องกันและอุทกภัยพระนครศรีอยุธยาแบ่งเป็น ๒ ส่วน คือ

๕.๑ มาตรการทางด้านผังเมือง

๕.๒ มาตรการที่เป็นสิ่งปลูกสร้าง

ณ ปัจจุบันจังหวัดพระนครศรีอยุธยามีผังเมืองที่บังคับใช้ ๙ ผังเมื่อวันที่ ๑๙ มกราคม ๒๕๖๐ มีการบังคับใช้ผังจังหวัดเต็มพื้นที่ ๒,๕๕๖ ตารางกิโลเมตร นอกจากนั้นจะมีผังเมืองชุมชน , ผังเมืองตัวเมืองประมาณ 8 ผัง สำหรับผังโดยรวมพระนครศรีอยุธยากับผังโดยรวมเมืองเสนาอยู่ระหว่างการปรับปรุง

สำหรับมาตรการของผังที่กำหนดในตัวผังทุกประเภท จะมีเรื่องของ

- การกำหนดระยะถอยล้นจากริมแม่น้ำ
- การควบคุมเรื่องของการปลูกสร้างอาคารขนาดใหญ่ในบางบริเวณที่มีความเสี่ยงต่อพื้นที่น้ำท่วม

- การควบคุมของการอยู่อาศัย,พักอาศัยรวม และการจัดสรรที่ดินเพื่อการอยู่อาศัยบางประเภทในพื้นที่ที่มีความเสี่ยงเรื่องของอุทกภัย

สำหรับมาตรการที่เป็นสิ่งปลูกสร้างภาระกิจของกรมโยธาได้ตระหนักในส่วนในพื้นที่ที่มีความเสี่ยงอุทกภัยค่อนข้างมาก อย่างเช่น พื้นที่ของพระนครศรีอยุธยา กับอำเภอสนา ในส่วนของการก่อสร้างเขื่อนจะมีเขื่อนป้องกันตลิ่ง และเขื่อนป้องกันน้ำท่วม

๖. นายยุทธพนาจรุง สถาปนิกชำนาญการโยธาจังหวัด

ระบบป้องกันน้ำท่วมหลักที่กรมโยธาก่อสร้างมี ๒ ระบบ คือ

๖.๑ ระบบป้องกันน้ำท่วมเฉพาะโซนที่สำคัญ เช่นโบราณสถาน วัดพนัญเชิง ,วัดนิเวศธรรม ,วัดไชยวัฒนาราม ซึ่งจะเป็นระบบป้องกันเฉพาะกลุ่มอาคาร

๖.๒ ระบบป้องกันน้ำท่วมชุมชนขนาดใหญ่ ปัจจุบันมี ๒ โครงการคือ

- ระบบป้องกันน้ำท่วมอำเภอสนาโครงการแล้วเสร็จก็สามารถป้องกันน้ำที่ท่วมอำเภอสนาทุกปีตรงตัวเมืองบริเวณตลาดทั้งหมด
- โครงการเก่าที่สร้างแล้วเสร็จประมาณ ๑๕ ปีเป็นระบบป้องกันน้ำท่วมปรับปรุงพระนครศรีอยุธยา มีการก่อสร้างยกคันก่อสร้างรอบกรอบเมืองทั้งหมดเป็นคันป้องกันน้ำ

๗. นางปวีณา ทองสกุลพันธ์ หัวหน้าฝ่ายสงเคราะห์ผู้ประสบภัย

ตามที่ท่านรองรายงานในเรื่องของการบริหารจัดการน้ำซึ่งท่านผู้ว่าได้มีการจัดการบริหารน้ำเมื่อปีที่ผ่านมาได้ตีร่วมกับทางภาคชุมชนชลประทานจังหวัดได้ให้ข้อมูลเรื่องการระบายน้ำต่างๆทำให้สามารถที่จะแจ้งเตือนประชาชนได้ก่อนที่น้ำจะมา

๘. นายเอกพล ฉิมพงษ์ วิศวกรชลประทานชำนาญการพิเศษ

กระบวนการในการป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นในการแก้ไขปัญหามี ๒ ประเด็น

- กระบวนการที่จะสร้างให้ข้อมูลมีความชัดเจนให้ทุกหน่วยงานใช้ข้อมูลที่ถูกต้องในการแก้ไขปัญหา
- กระบวนการสร้างความรับรู้ให้กับทุกภาคส่วน

๙. นายเกรียงไกร เดชไชยปราการ รองผู้อำนวยการแขวงทางหลวงอยุธยา

ในส่วนกระบวนการรับรู้ที่ทางจังหวัดลงที่ท่านรองผู้ว่าได้กล่าวไว้ระดับจังหวัดปัญหาคือตอนนี้ในแต่ละทุกกรมชลประทานมีหนังสือออกมาให้ไปสำรวจทุกอย่างในทุกว่าต้องทำอะไรบ้าง จังหวัดก็ให้ไปสำรวจ ทุกหน่วยงานก็ไปสำรวจซึ่งตรงนี้เรายังไม่มีกระบวนการที่ตกผลึก ยกตัวอย่างทุ่งปากให้

ทุกวันนี้ยังไม่รู้ว่าในทุ่งปากไห้ ทางหลวงจะไปเสริมตรงไหนบ้าง,ไฟฟ้า,ประปาจะไปยกสายตรงไหนบ้าง ชลประทานจะไปขยายท่อตรงไหนบ้าง ตอนนี้คือต่างคนต่างทำ แม้กระทั่งของกรมชลประทานสั่งให้โครงการส่งน้ำลงไปทำซึ่งไม่ใช่ภารกิจของชลประทานเราจะไปยกไฟฟ้าประปามาได้อย่างไรตรงนี้ ขอเสนอในที่ประชุมว่าควรจจะรูปแบบ เพราะเดี๋ยวจะใกล้เริ่มน้ำนองซึ่งตอนนี้ทราบว่าทุกหน่วยมีแผนอาจต้องให้ทางจังหวัดรวบรวมแผนของแต่ละหน่วยงานมาตถผลึก ส่วนหนึ่งที่ท้องถิ่นต้องการ คือ ที่จอตรด บ้านอยู่ในทุ่งน้ำนองทุกบ้านมีรถ เพราะฉะนั้นต้องหาที่จอตรดอาจจะต้องใช้คันคลองชลประทานเสริมขยาย,มีศูนย์พักพิง,มีห้องน้ำสาธารณะเป็นต้น เพื่อให้เขาสามารถใช้ชีวิตได้ตามปกติ แม้กระทั่งที่เขาอยู่ข้างในคันกั้นน้ำอาจตัดพอเสริมเสริมเราควรทำบ่อซับเพื่อให้ น้ำต่างๆไหลรวมมาตรงนี้สามารถดูตออกได้

ซึ่งตรงนี้ยังไม่เห็นกระบวนการที่ชัดเจน ทราบว่าแต่ละหน่วยงานกำลังทำกันอยู่แต่ไม่ตถผลึกให้เห็นว่าทำอะไรกันบ้างเพื่อจะนำมาแก้ไขในส่วนที่กำลังจะเกิดขึ้น

๑๐. นายกฤษดณัย มาศมณฑนะ ผอ.ส่วนปฏิบัติการแขวงทางหลวงชนบท

ในส่วนของคันคลอง ปัจจุบันรถบรรทุกวิ่งผ่าน จะส่งผลเสียให้กับพื้นดินด้านล่างจะเป็นโพรง

เสนอ ให้ออกแบบตัวคันคลองให้ทำเป็นถนน

๑๑. นายเอกพล ฉิมพงษ์ วิศวกรชลประทานชำนาญการพิเศษ

อีก ๑ ประเด็นคือกระบวนการที่ก่อนเตรียมการอย่าง เช่น ก่อนเก็บผักตบชวา เครื่องจักรเครื่องมือต้องใช้กับทุกหน่วยงานแต่การจัดการไม่ชัดเจนมีแนวทางในการทำงานอย่างไรเพื่อไปสู่การแก้ปัญหาในพื้นที่

๑๒. นายเกรียงไกร เดชไชยปรากการ รองผู้อำนวยการแขวงทางหลวงอยุธยา

เสริมเรื่องการสูบน้ำเป็นประเด็นพอโครงการส่งน้ำไปมันไม่มีค่าใช้จ่ายตรงนี้มันก็ผลักรภาระมาของโครงการอยากให้กรมชลประทานเอาตรงนี้มากองที่สำนัก

ประเด็นที่ ๑ เรื่องของการสูบน้ำเรื่องของน้ำมัน

ประเด็นที่ ๒ เรื่องการแจกถุงยางซีฟ

๑๓. นายโกวิทย์ หัตถแพทย์ จน.คป.ผักไห่

การป้องกันถนนตรงคันคลองให้ปรับปรุงในเองของความมั่งคั่ง

๑๔. นายเฉลิมเกียรติ คงวิเชียรวัฒน์ รองอธิบดีฝ่ายวิชาการ กรมชลประทาน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ถ้าเรื่องกับพระนครศรีอยุธยาต้องพูดถึง

๑. โครงสร้างที่ผลกระทบ

๒. ยกปัญหาตั้งแต่แรกเรื่องของน้ำมันงบบูรณาการ

๑๕. นายพงษ์ศักดิ์ เลียววงศ์วาน ผอ.สำนักงานก่อสร้างชลประทานขนาดใหญ่ ที่ ๒

ที่ผ่านมาทางกรมชลประทานได้เข้ามารายงานรายละเอียดให้กับท่านรองผู้ว่าเป็นระยะ
สรุปความก้าวหน้าของโครงการระบายน้ำหลักของกรมชลประทานได้ปรับหลักไม้สี่ เพื่อได้
ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนในแนวเขตคลองรับทราบตลอด ๒๒ กิโลเมตร และในงานสำรวจปักหลัก
เขตได้ดำเนินการความก้าวหน้าไปแล้ว ๙ กิโลเมตรจาก ๒๒ กิโลเมตร ในขั้นตอนการเตรียมความ
พร้อมได้มีการติดป้ายเขตพื้นที่ต่างๆ

ภาพที่ ข-๑ นายเฉลิมเกียรติ คงวิเชียรวัฒน์ สรุปประเด็นคำถาม การบริหารจัดการอุทกภัย
อย่างบูรณาการ วันศุกร์ที่ ๑๖ มีนาคม ๒๕๖๑
ณ ศาลากลาง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ภาพที่ ข-๒ สรุปประเด็นคำถาม การบริหารจัดการอุทกภัยอย่างบูรณาการ
วันศุกร์ที่ ๑๖ มีนาคม ๒๕๖๑ ณ ศาลากลาง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ภาพที่ ข-๓ สรุปประเด็นคำถาม การบริหารจัดการอุทกภัยอย่างบูรณาการ
วันศุกร์ที่ ๑๖ มีนาคม ๒๕๖๑ ณ ศาลากลาง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ภาพที่ ข-๔ ผู้เข้าร่วมตอบคำถาม การบริหารจัดการอุทกภัยอย่างบูรณาการ
วันศุกร์ที่ ๑๖ มีนาคม ๒๕๖๑ ณ ศาลากลาง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

สรุป

รองอธิบดีกรมชลฯ ประชุมร่วมกับส่วนราชการ ทหารเรือแนวทางแก้ปัญหาอุทกภัยพื้นที่
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วันนี้ (๑๖ มีนาคม ๒๕๖๑) นายเฉลิมเกียรติ คงวิเชียรวัฒน์ รองอธิบดีฝ่ายวิชาการ กรม
ชลประทาน ร่วมประชุมการบริหารจัดการอุทกภัยพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ร่วมกับ นายโบว์
แดง ทาแก้ว ผู้อำนวยการโครงการชลประทานพระนครศรีอยุธยา พร้อมด้วยเจ้าหน้าที่ชลประทานที่
เกี่ยวข้อง และผู้แทนจากส่วนราชการต่างๆ อาทิ โยธาธิการและผังเมืองจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สำนักงานทางหลวงชนบท แขวง
ทางหลวงชนบทพระนครศรีอยุธยา สำนักงานเจ้าท่าภูมิภาคสาขาอยุธยา โดยมี นายเรวัต ประสงค์
รองผู้ว่าราชการจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นประธานการประชุม เพื่อร่วมให้ข้อมูลความคิดเห็น การ
บริหารจัดการอุทกภัยอย่างบูรณาการ มาประมวลวิเคราะห์เพื่อสรุปเป็นแนวทางการแก้ปัญหาอุทกภัย
อย่างยั่งยืนต่อไป ณ ห้องประชุมผู้ว่าฯ ศาลากลางจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ด้วย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีพื้นที่ที่เป็นที่ราบลุ่ม มีแม่น้ำไหลผ่าน ๔ สาย
ประกอบด้วย แม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำป่าสัก แม่น้ำลพบุรี และแม่น้ำน้อย ชาวบ้านมักอาศัยอยู่ริมแม่น้ำ

อีกทั้งระดับผิวนอนไม่สูงนัก ทำให้ในช่วงฤดูน้ำหลากมักเกิดน้ำท่วมเป็นประจำทุกปี ส่งผลกระทบต่อ
บ้านเรือน พื้นที่การเกษตร พื้นที่ผิวนอน รวมทั้งโบราณสถานต่างๆ เสียหาย ดังนั้น การประชุมในวันนี้
จะเป็นการร่วมสะท้อนและวิเคราะห์ปัญหาของภาคส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการสร้าง
กระบวนการรับรู้ร่วมกัน เพื่อเป็นการบูรณาการแก้ไขปัญหาอุทกภัยพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ให้
เป็นไปในทิศทางที่สอดคล้องร่วมกัน

ผนวก ค
แนวการบริหารจัดการอุทกภัย
พื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแพน
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

สรุป

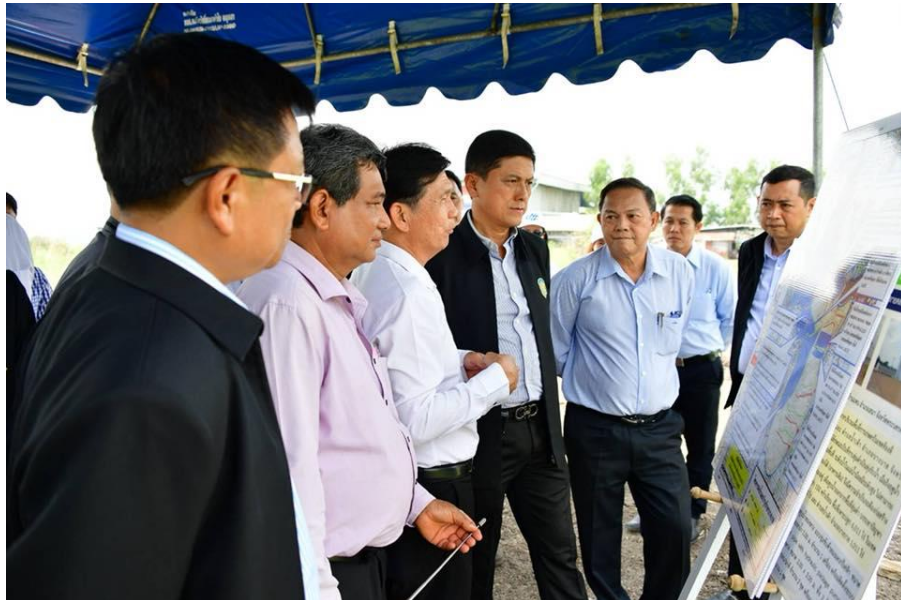
๑๖ มีนาคม ๒๕๖๑ เวลา ๑๑.๓๐ น. นายเฉลิมเกียรติ คงวิเชียรวัฒน์ รองอธิบดีฝ่ายวิชาการ กรมชลประทาน ร่วมหารือกับ นายสำรวม ปลื้มสุข นายกองค้การบริหารส่วนตำบลบ้านแพน ถึงแนวการบริหารจัดการอุทกภัยพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยมี นายโบว์แดง ทาแก้ว ผู้อำนวยการโครงการชลประทานพระนครศรีอยุธยา เจ้าหน้าที่โครงการชลประทานที่เกี่ยวข้อง พร้อมด้วย ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ตัวแทนเกษตรกรผู้ใช้น้ำ และประชาชนที่ได้รับผลกระทบ เข้าร่วมหารือ ณ ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแพน อำเภอสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

จากการร่วมหารือสามารถสะท้อนปัญหาในพื้นที่ตำบลบ้านแพน อำเภอสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยเมื่อปี ๒๕๕๔ ที่ผ่านมา ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์อุทกภัยครั้งใหญ่ ระดับน้ำสูงกว่าถนน ๕๐ เซนติเมตร จึงอยากให้มีการยกระดับถนนให้สูงกว่าเดิม ๖๐-๗๐ เซนติเมตร และปัญหาผักตบชวาที่แพร่ขยายอย่างรวดเร็วเป็นวงกว้าง รวมทั้งอยากให้เพิ่มสถานีสูบน้ำ อีก ๑ จุด บริเวณวัดใหม่กบเจา เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการน้ำ ในส่วนของการปรับพื้นที่เป็นทุ่งแก้มลิง ชาวบ้านในพื้นที่กว่าร้อยละ ๘๖ ยินยอม เนื่องจากสภาพพื้นที่เป็นเกาะ มีแม่น้ำเจ้าพระยา คลอง โพงแดง และคลองบางบาล ล้อมรอบ ทำให้สามารถระบายน้ำเข้า-ออกได้สะดวก ชาวบ้านจึงอยากให้สูบน้ำเข้าก่อนในวันที่ ๑๕ เมษายน ๒๕๖๑ เพื่อให้ทันหว่านข้าวเริ่มการเพาะปลูกในวันที่ ๑ พฤษภาคม ๒๕๖๑ หลังจากเก็บเกี่ยวและปล่อยน้ำเข้าทุ่งแล้วชาวบ้านจะได้มีอาชีพเสริมในการทำประมงต่อไป หลังจากนั้น ลงพื้นที่สถานีสูบน้ำปลายคลองทองอยู่ ที่ใช้ในการระบายน้ำเข้า-ออกแก้มลิงธรรมชาติ

ทั้งนี้ การลงพื้นที่ในวันนี้ ทำให้รับทราบถึงปัญหาและความต้องการของประชาชนในพื้นที่อย่างแท้จริง โดยจะนำข้อมูลไปประสานกับส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง เพื่อร่วมกันวางแผนแก้ไขอุทกภัยในพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อย่างยั่งยืนต่อไป

ภาพที่ ค-๑ นายเฉลิมเกียรติ คงวิเชียรวัฒน์ ร่วมประชุมแนวการบริหารจัดการอุทกภัย
พื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแพน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
วันศุกร์ที่ ๑๖ มีนาคม ๒๕๖๑ ณ อบต.บ้านแพน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ภาพที่ ค-๒ นายเฉลิมเกียรติ คงวิเชียรวัฒน์ ร่วมประชุมแนวการบริหารจัดการอุทกภัย
พื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแพน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
วันศุกร์ที่ ๑๖ มีนาคม ๒๕๖๑ ณ อบต.บ้านแพน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ภาพที่ ค-๓ ผู้เข้าร่วมประชุมแนวการบริหารจัดการอุทกภัย พื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแพน
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา วันศุกร์ที่ ๑๖ มีนาคม ๒๕๖๑

ณ

อบต.บ้านแพน

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ผนวก ง

บันทึกการประชุม รายการบันทึกสถานการณ์สัญจร

วันศุกร์ที่ ๓๐ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๑

ณ ลุมน้ำคลองบางสะพาน อ.บางสะพาน จ.ประจวบคีรีขันธ์

ผู้เข้าร่วมรายการบันทึกสถานการณ์สัญจร

1. นายเฉลิมเกียรติ คงวิเชียรวัฒน์ ตำแหน่งรองอธิบดีกรมชลประทาน
2. นายยงยุทธ จุลาพันธ์ ตำแหน่งผู้อำนวยการโครงการชลประทานประจวบคีรีขันธ์
3. นายบุญรอด หาญองอาจ ตำแหน่งผู้อำนวยการสำนักงานก่อสร้างขนาดกลางกรมชลประทาน
4. นายศักรินทร์ ทุมเสน ตำแหน่งนายอำเภอบางสะพาน
5. นายแพทย์เชิดชาย ชยวัฑฒ์ ตำแหน่งผู้อำนวยการโรงพยาบาลบางสะพาน
6. นายสมปอง นุชนงค์ ตำแหน่งกำนัน ตำบลทองมงคล
7. นายกฤษฎา หมวดน้อย ตำแหน่งปราชญ์ชาวบ้าน อำเภอบางสะพาน
8. นางสาวจิระวรรณ ตันกรานันท์ ตำแหน่งผู้ดำเนินรายการ

1. นายเฉลิมเกียรติ คงวิเชียรวัฒน์ รองอธิบดีกรมชลประทาน

อำเภอบางสะพานเป็นที่ลุ่มตื้นน้ำทะเลทางขวามือเป็นภูเขาเทือกเขาตระนาวศรี ฝั่งตรงข้ามเป็นอำเภอบางสะพาน ฝนที่ตกหนักเป็นเรื่องแปลกที่ภูมิอากาศเปลี่ยนแปลงไป เมื่อมกราคม ๒๕๖๐ ฝนตกหนักมากเกือบ ๔๐๐ มิลลิเมตร น้ำที่ออกจากภูเขาเป็นน้ำป่า จากที่ลงไปช่วยเหลือน้ำท่วมที่โรงพยาบาลบางสะพานก็ติดอยู่ในเหตุการณ์ ประเด็นปัญหาที่เราได้เร่งสำรวจท่านอธิบดีกรมชลประทานสั่งการให้สำรวจปรากฏว่าทางด้านบนไม่มีอ่างชะลอน้ำเป็นแค่อ่างเล็กๆรวมไม่เกิน ๓ ล้านลูกบาศก์เมตร ที่มา ๔๐-๕๐ ล้านลูกบาศก์เมตร เราจะมีวิธีอย่างไรที่จะเอาน้ำออกทะเล เพราะปัจจุบันมีการลุดล้ำแคบลง และมีตะกอนดินทับถม เมื่อปี ๒๕๔๙ ราชการที่ ๙ พระองค์ท่านให้ขุดลอกและทำอาคารป้องกัน ผ่านมา ๑๑ ปีอาจเป็นตะกอนทับถมมากขึ้น ทางกรมชลประทานจึงได้ดำเนินการโดยเร่งด่วน ปี ๖๐ เนื่องจากแผนเดิมไม่มีการวางว่าจะแก้ปัญหาจึงได้ประชุมร่วมกับพี่น้องประชาชนคือต้องดำเนินการขุดลอกแม่น้ำบางสะพาน เพราะถ้าแม่น้ำบางสะพานสามารถไหลได้อย่างสะดวกตรงนี้จะสามารถช่วยแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างรวดเร็วทางชลประทานรีบเปลี่ยนแปลงงบประมาณอย่างรวดเร็วในปี ๒๕๖๐ ขุดลอกไปได้ประมาณ ๔ กิโลเมตรครึ่งหลังจากนั้นก็ยังมีอ่างเก็บน้ำอยู่ ๒-๓ อ่างซึ่งฝนตกหนักมากจึงได้รับความเสียหายตรงจุดนี้ทางชลประทานก็ได้ดำเนินการแก้ไขซ่อมแซมปรากฏว่าการซ่อมแซมขุดลอก ๔ ปีกว่าเมื่อ ตุลาคมและพฤษภาคมปีที่แล้วน้ำก็ผ่านไปเพราะในช่วงนั้นนครศรีธรรมราชท่วมเป็นเมตรเพลชบุรีก็โดนปรากฏว่าบางสะพานรอด แต่แผนยังยืนต้องมีอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่จากที่ประชุมกับประชาชนเห็นด้วยว่าจะมีอ่างเก็บน้ำไทรทองข้างบนและอ่างเก็บน้ำคลองลอยตอนล่างอีก ๒ อ่างเพื่อช่วยชะลอน้ำได้ ๒ อ่างนี้รวมแล้ว ๓๐ ล้านลูกบาศก์เมตรและข้างล่างฝั่ง

ชายชวามีคลองเปียงไม่ให้เข้าตลาดตัวบางสะพานตรงนี้เราก็กว้างแนวขุดขยาย หลักคือตัวคลองแม่น้ำบางสะพานขุดให้ทะเลลุ้ให้ได้ความยาวประมาณเกือบ ๓๐ กิโลเมตรทางกระทรวงเกษตรทำน รัฐมนตรีว่าการในวางแผนแก้ไขปัญหาระยะยาวแก้ไขปัญหาดังนี้ จะช่วยเสริมในเรื่องของการเกษตรได้ด้วย ในแผนดำเนินการวางไว้แล้วคิดว่าปี ๒๕๖๑-๒๕๖๔ น่าจะแล้วเสร็จ

2. นายศักรินทร์ ทุมเสน นายอำเภอบางสะพาน

น้ำท่วมบางสะพานเป็นเรื่องปกติเนื่องจากเป็นที่ราบต่ำ ถ้าฝนมากน้ำก็ท่วมเพราะธรรมชาติของที่นี่น้ำท่วมมาเร็วไปเร็วท่วมอย่างมากก็ ๑ วันก็ลดปกติ จากน้ำท่วมเมื่อปลายปี ๕๙ และต้นปี ๖๐ เป็นปีที่น้ำท่วมมากที่สุด จุดยุทธศาสตร์ที่มาช่วยกันคือ โรงพยาบาลบางสะพานซึ่งเป็นพื้นที่คนไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ คนป่วย คนแก่ เด็กและมีเครื่องมือแพทย์ที่ราคาสูงอยู่เป็นจุดยุทธศาสตร์ของเภอ เพราะฉะนั้นในปี ๒๕๕๙ เรามาทำกำแพงทรายป้องกันไม่ให้น้ำเข้าโรงพยาบาล ธันวาคม ๒๕๕๙ ทำ ๓ ชั้นคิดว่าเอาอยู่ปรากฏว่า ๓ ชั้นเอาไม่อยู่ปั่นบทรเรียนแต่ มกราคม ๒๕๖๐ พอถึงหน้าฝนดูสถานการณ์แล้วก็มาช่วยกันก่อกำแพงทราย ๕ ชั้นจนกระทั่งวันที่ ๘-๙ มกราคม ปริมาณน้ำฝนโดยเฉลี่ย ๔๐๐ มิลลิเมตร กำแพง ๕ ชั้นที่สร้างคิดว่ามันคงประมาณ ๒ ทุ่มกำแพงพังและได้ช่วยกันและนอนในโรงพยาบาล

ปัจจัยหลายอย่างที่ทำให้เกิดน้ำท่วมครั้งแรก ปี ๒๕๖๐ ปริมาณน้ำฝนเยอะในช่วงที่ตกทั้งหมด ๖๕ ล้านลูกบาศก์เมตรและความสามารถในการระบายน้ำออก ๒๕ ล้านลูกบาศก์เมตร อีก ๔๐ ล้านลูกบาศก์เมตร จะไปไหนจึงทำให้ยังเอ่อธรรมชาติคือถ้าน้ำทะเลลดน้ำที่ท่วมอยู่จะลดตามถ้า น้ำทะเลหนุนเมื่อไรน้ำก็จะเอ่อท่วมปีนี้เป็นปีประวัติศาสตร์ซึ่งน้ำที่มีเยอะการท่วมประมาณสัก ๑-๓ เมตรในจุดต่ำที่สุดถึง ๓ เมตร ปี ๔๘ ท่วมใหญ่แค่ ๒ เมตร

ปัจจัยที่ ๒ คือที่ตั้งของอำเภอบางสะพานฝั่งตะวันตกเป็นภูเขาตระนาวศรีพจนตกน้ำไหลลงทะเลต้นน้ำปลายน้ำก็จะไหลไปแบบนี้ มีสิ่งที่สำคัญอย่างหนึ่งคือสิ่งที่กีดขวางทางน้ำ ๒๕ ลูกบาศก์เมตรที่ระบายน้ำออกไปคือความสามารถในคูคลองแต่ถ้าเกิดในคูคลองมีสิ่งกีดขวางไม่ว่าจะไปสร้างอาคารบ้านเรือนกีดขวางลูกล้าสิ่งกีดขวางต่างๆถนนทางรถไฟก็เป็นสิ่งกีดขวางแต่ยังมีท่อการไหลของน้ำจึงทำให้ความสามารถในการระบายน้ำน้อยลง

อีกประการหนึ่งคือการที่คนเราทำร้ายธรรมชาติบุกป่าไม่จึงทำให้ปัญหาน้ำท่วมยังคงมีอยู่ในปัจจุบัน

3. นายแพทย์เชิดชาย ชยวิฑโฒ ผู้อำนวยการโรงพยาบาลบางสะพาน

ถ้าระดับน้ำไม่มากเหมือนกับมกราคม ๒๕๖๐ ถ้าท่วมปกติทั่วไปกำแพงกระสอบทรายเราก็จะเอาอยู่เพราะจริงระดับน้ำที่เริ่มเข้ามาเขตพื้นที่บางสะพานเข้ามาตั้งแต่ช่วงบ่าย ๓-๔ โมง แต่มวลน้ำระลอกใหญ่จากเขาจะมาประมาณช่วง ๑ ทุ่มโดยปกติมวลน้ำบางสะพานจะมีระลอกเดียวทั้งหมดไปแต่เราโดนระลอกที่ ๒ ช่วง ๒ ทุ่มกว่าซึ่งมวลน้ำมีมากมหาศาลทำให้แนวกระสอบทรายที่กั้นไว้แตก ตรงนี้เองทางโรงพยาบาลได้รับผลกระทบค่อนข้างมาก เรียกว่าเป็นเกิดภาวะสึนามิบก ข้าวของ

เสียหายแนวกระຈกแตกแนวกระสอบทรายที่สร้างป้องกันภายในอีกชั้นก็จะโดนกระแสน้ำพัดกระຈกแตกหมดทำให้เสียหายเกือบ ๒๐ ล้าน แนวกำแพงซึ่งเป็นแนวกำแพงฝั่งเข้มย้งไม่สามารถเอาอยู่ได้ จึงได้จัดสร้างแนวกำแพงใหม่ซ่งสูงกว่เดิมและแข็งแรงกว่เดิม และยกพื้นสูงซึ้นและสร้างตึกเป็นแนวตั้งถ้าภาวะน้ำท่วมที่จะเกิดขึ้นต่อไปการเสียหายจะลดลงไป

4. นายกฤษณาหวนน้อย ปราชญ์ชาวบ้าน อำเภอบางสะพาน

น้ำท่วมบางสะพานจริงมีมาหลาย ๑๐ ปีแต่เนื่องจากในอดีตพื้นที่บางสะพานมีแก้มลิงต่างๆในสมัยก่อน ๑๐-๒๐ ปีที่แล้วพอมีน้้ำท่วมน้ำจะไหลลงทะเลได้เร็ว ๒-๓ ชั่วโมงจะแห้ง มาช่วงหลังความเป็นอยู่เปลี่ยนไปมีอาคารบ้านเรือนมีโรงงานอุตสาหกรรมถนนต่างๆเป็นถนนลูกลังน้ำสามารถซ้้ำมไหลผ่านไปได้ ปัจจุบันถนนเป็นพื้นของกริดก็เปรี๊ยนเสมือนกำแพงกันจึงทำให้น้้ำท่วมในช่วงหลังปัจจุบันนี้เกิดควมรุนแรงด้วยสภาพภูมิศาสตร์ของอำเภอบางสะพานแบ่งเป็น ๓ ตอน คือต้นน้ำกลางน้ำและปลายน้ำธรรมชาติของน้ำคือต้องไหลลงจากที่สูงลงสู่ที่ต่ำด้วยพื้นที่ลาดเอียงและชัน เมื่อมีฝนตกช่อยู่นานๆมวลน้ำด้านบนมหาศาลจะว่าไม่มีแหล่งที่เก็บน้ำปริมาณที่ช่วยได้ในวันนี้มีแค่อ่างเก็บน้ำขนาดเล็ก ๓ ตัวรวมแล้วล้ำนกว่าลูกบาศก์เมตรไม่สามารถอุมน้ำหรือตัดยอดน้ำได้มวลน้ำทั้งหลายก็จะซ่งกันลงทะเล ในช่วงเดินทางผ่านของน้ำเมื่อผ่านอะไรที่เป็นสิ่งต่างๆจะได้รับความเสียหายเนื่องจากความแรงของน้ำด้วยเหตุนี้ซ้้ำความเสียหายทำให้หน่วยงานต่างๆเบื่องบนภาครัฐต่างๆ ถามว่าน้ำท่วมบางสะพานคนบางสะพานนึ่งนอนใจหรือไม่ชาวบางสะพานไม่ได้นึ่งนอนใจแต่พยายามช่วยเหลือตัวเองแต่ว่าปี ๖๐ เป็นน้ำท่วมใหญ่ที่ทำให้คนบางสะพานบอบซ้้ำแต่จิตใจที่มีหน่วยงานต่างๆซ้้ำมาช่วยเหลือและสามารถทำให้ได้รับการไว้วางใจได้ในระดับหนึ่ง

5. นายยงยุทธ จุลานนท์ ผู้อำนวยการโครงการชลประทานประจวบคีรีขันธ์

สิ่งที่เปลี่ยนแปลงไปในปัจจุบันไม่ว่าจะเป็นภูมิประเทศหรือสภาพอากาศที่เปลี่ยนแปลง เพราะฝนเตี้ยวันนี้ตกแบบช่อยู่กับที่นานๆสาเหตุที่เกิดในปีนี้ที่ว่อำเภอกุยบุรีตกช่วันเดียว ๒๐๐ กว่ามิลลิเมตรแต่ในลุ่มกุยบุรี มีแหล่งน้ำขนาดกลางซ่งในหลวงราชการที่ ๙ มีพระราชดำริให้สร้างไว้เก็บกักความจุได้ถึง ๔๑ ล้านจึงสามารถเป็นเครื่องมือที่จะตัดยอดน้ำตอนบนลงไปทำให้ปัญหาอุทกภัยไม่นักเท่าของบางสะพาน

6. นายบุญรอดหาญองอาจ ผู้อำนวยการสำนักงานก่อสร้างขนาดกลางกรมชลประทาน

ปัญหาในสภาพพื้นที่ของอำเภอบางสะพานจนทางบางส่วนเรียกว่าบางสะพานโมเดลประกอบด้วย ๒ ส่วนหลักถ้ามาจากกรุงเทพฯมาทางถนนเพชรเกษมทางด้านทิศตะวันตกจะเป็นที่สูงเป็นพื้นที่ภูเขา ส่วนทางด้านซ้ายของถนนเพชรเกษมจะเป็นพื้นที่ราบเรียบลงสู่ทะเลอ่าวไทยทางชลประทานได้มาศึกษาข้อมูลเก็บสถิติต่างๆหลังจากที่ในหลวงราชการที่ ๙ ท่านมีพระราชดำริในการที่จะแก้ปัญหาน้้ำท่วมตั้งแต่เพชรบุรีประจวบคีรีขันธ์และชุมพรไม่ใช่แค่บางสะพานท่านมองภาพรวมทั้ง ๓ จังหวัดกรมชลประทานได้สร้างอ่างเก็บน้ำขนาดกลางขนาดเล็กขนาดใหญ่มาตลอดซ่งช่วยบรรเทา

อุทกภัยในหลายพื้นที่มาแล้ว ในบางสะพานเนื่องจากในท้องถิ่นมีการขัดแย้งกันทำให้โครงการต่างๆที่ท่านได้พระราชดำริไว้ตั้งแต่ปี ๔๗ นั้นดำเนินการได้เพียงโครงการขนาดเล็กอย่างที่ท่านผอ.กล่าวไปเราได้อ่างเก็บน้ำชลประทานขนาดเล็กไป ๓ แห่งความจุรวมกันประมาณ ๑.๓ ล้าน ซึ่งไม่ได้ช่วยให้ปัญหาอุทกภัยลดลงกลับเป็นต้องทำทำโครงการขนาดกลางและขนาดใหญ่ เพื่อให้สัมฤทธิ์ผลมากที่สุด ทางชลประทานได้มีการศึกษาสร้างคูในสภาพพื้นที่ กรมชลประทานได้ศึกษาไว้ ๒ พื้นที่ อ่างเก็บน้ำบ้านไทรทองความจุประมาณ ๑๓ ล้านเศษและอ่างเก็บน้ำคลองลอยตอนล่างเก็บน้ำได้ ๑๗ ล้านเศษ ๒ แห่งรวมกันได้ประมาณ ๓๐ ล้านตัวนี้จะเป็นตัวช่วยหนุนน้ำ ฝนตกที่ลงมาเวลาฝนตกลงมาเราจะสามารถตัดยอดน้ำได้บางส่วน และสามารถบรรลได้ในตรงนี้แล้วน้ำตรงนี้เมื่อฝนหยุดตกบริเวณตัวบางสะพานอยู่ใกล้ทะเลคุณภาพน้ำจะเป็นลักษณะน้ำกร่อยน้ำเค็ม ในสภาพปัจจุบันน้ำทะเลเริ่มลึกขึ้นกว่าสมัยก่อนเนื่องจากสภาพน้ำทะเลสูงขึ้นจากเดิมที่เคยลुकเข้ามาในตัวบางสะพาน ๒-๓ กิโลเมตรต่อไปอนาคตของบางสะพานจะมีปัญหาตรงนี้เพิ่มเข้ามาอีก ในส่วนของตัวคลองบางสะพานในสภาพปัจจุบันมีความจุน้ำได้ ๒๕๐ แต่มวลน้ำที่มาเมื่อมกราคม ๒๕๖๐ จำนวน ๘๐๐ กว่าตัวเขาเองรับน้ำได้แค่ ๒๕๐ เพราะฉะนั้นอีกประมาณ ๖๐๐ ก็บ่าท่วมทำให้เสียหายรุนแรง

ความคืบหน้าของโครงการปัจจุบันทางชลประทานได้ทำอะไรให้บ้างความคืบหน้าในเบื้องต้นขอพูดถึงอ่างบ้านไทรทอง เมื่อวันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๐ ท่านผลอากาศเอกได้มาตรวจราชการที่บางสะพานได้ทราบข้อมูลความเดือดร้อน ท่านได้สั่งการให้ กปร.รีบจัดสรรเงินให้ ทางกรมชลประทานในเบื้องต้นมาเพื่อเปิดโครงการให้ได้ในปี ๒๕๖๑ ซึ่งตรงนี้ก็จริงแล้ววางแผนเปิดโครงการในปี ๒๕๖๒ แต่ท่านด้วยความเป็นห่วงชาวบางสะพานท่านได้ดำริให้ กปร. จัดสรรเงินบางส่วนมาเพื่อให้ทางชลประทานได้เข้าไปทำงานในพื้นที่ที่อ่างเก็บน้ำบ้านไทรทองในปี ๒๕๖๑ นี้ พื้นที่ที่ถูกน้ำท่วมมี ๒ ส่วนส่วนหนึ่งในเขตป่าไม้ประมาณ ๑๐๐ กว่าไร่ได้มีการศึกษาสภาพแวดล้อมปัจจุบันได้มีผลการศึกษาไป ๙๐% อีกพื้นที่ประมาณ ๒,๐๐๐ ไร่ที่เป็นบริเวณพื้นที่ที่ถูกน้ำท่วมนั้นเป็นพื้นที่ สปก. ในส่วนตรงนี้มีผลกระทบประมาณ ๒๓๒ ราย พื้นที่ส่วนใหญ่ปลูกยางพารากับปาล์มน้ำมัน

7. นายสมปองนุชวงศ์ กำนัน ตำบลทองมงคล

ขอบคุณทางกรมชลประทานที่ได้ให้ความสำคัญติดตามเรื่องอ่างเก็บน้ำบ้านไทรทองมาโดยตลอด ในขณะที่เดียวกันก็ได้เกิดความล่าช้าค่อนข้างสูง ต้องเรียนว่าเดิมที่ตั้งตั้งแต่ปี ๒๕๑๗ ถ้านับช่วงอายุเวลาประมาณ ๔๐ กว่าปีที่ชาวบ้านได้มีความต้องการมีความพร้อมที่จะให้มีการสร้างอ่างเก็บน้ำตัวนี้แต่ด้วยหลายปัจจัยทั้งในเรื่องของการเมืองเรื่องของปัญหาที่ดินของหน่วยงานต่างๆจึงทำให้เกิดความล่าช้า แต่วันนี้เป็นสิ่งที่หนึ่งที่เป็นหัวใจของพี่น้องอำเภทองมงคลและพี่น้องชาวอำเภอบางสะพานที่ทางกรมชลประทานและทางโครงการพระราชดำริได้เข้ามาให้ความสำคัญและเร่งที่จะดำเนินการในเรื่องนี้ให้เกิดเป็นรูปธรรม ในส่วนของพื้นที่พี่น้องประชาชนที่ได้รับผลกระทบขอชื่นชมที่มีความพร้อมและยินดีที่จะเสียสละให้พื้นที่ที่ดินที่จะให้ในพื้นที่ที่มีโครงการที่จะเกิดขึ้น วันนี้ถ้าโครงการอ่างเก็บน้ำบ้านไทรทองเกิดขึ้นจะส่งผลให้พี่น้องในอำเภทองมงคลที่ประสบปัญหาเรื่องของน้ำอุปโภค-บริโภค และในเรื่องของการเกษตรจะทำให้ชีวิตความเป็นอยู่พี่น้องในพื้นที่ทองมงคล ๑๐ บวกกับถ้าเรามีอ่าง

เก็บน้ำขนาดใหญ่หรือขนาดกลางก็จะช่วยบรรเทาการไหลของน้ำที่จะเข้าสู่พื้นที่ในตัวของอำเภอบางสะพานได้เป็นอย่างดี เพราะในพื้นที่ของอำเภอบางสะพานในช่วงบนโดยส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ลาดชันและเป็นพื้นที่ที่อยู่ติดประเทศพม่าทำให้น้ำที่ไหลลงสู่ด้านล่างค่อนข้างเร็วและที่ผ่านมาระยะหนึ่งเราไม่มีแหล่งน้ำขนาดใหญ่หรือขนาดกลางที่จะรองรับเลยมันเลยทำให้ปัญหาที่น้ำท่วมบางสะพานซ้ำซากเพราะฉะนั้นเป็นโอกาสที่ดีที่ทางกรมชลประทานได้เร่งและให้ความสำคัญเกี่ยวกับเรื่องนี้

8. นายบุญรอดหาญองอาจ ผู้อำนวยการสำนักงานก่อสร้างขนาดกลางกรมชลประทาน

ในตัวอ่างเก็บน้ำห้วยไทรทองเราคาดการณ์ว่าเราจะสร้างในปี ๒๕๖๒ แล้วเสร็จในปี ๒๕๖๔ ใช้เวลาก่อสร้างประมาณ ๓ ปีในระหว่างนั้นถ้าได้รับงบประมาณที่สนับสนุนเพียงพอจะทำระบบส่งน้ำเข้าช่วยเหลือพื้นที่ไปพร้อมๆกัน และพยายามจะทำให้เสร็จให้เร็วที่สุดตามที่รัฐบาลตั้งเป้าให้ เรื่องของคลองระบายน้ำคลองบางสะพานทางกรมชลประทานสำนักงานที่ ๑๔ ได้รับงบประมาณมาในปี ๒๕๖๐ ทำให้ราษฎรได้เห็นแล้วว่าสิ่งที่ชลประทานได้ทำไปนั้นทำช่วงปลายปกตินี้ระยะทางตามทางน้ำไหลแต่คลองตัวนี้จะวัดจากทะเลขึ้นมาเพราะฉะนั้นศูนย์จะอยู่ทะเล ในเบื้องต้นได้มีการขุดลอกไปแล้ว ๔ กิโลเมตร

ตัวบางสะพานช่วงต้นจะอยู่ตรงที่เขาม้าร้องแยกไปเป็นคลองแม่ลำพึงทุกสายจะมาลงอ่าวไทยส่วนตัวคลองบางสะพาน ณ ปัจจุบันมีความจุ ๒๐๐-๒๕๐ ลูกบาศก์เมตรต่อวินาทีแต่ปริมาณน้ำที่ทำให้เกิดน้ำท่วม ๘๐๐-๑,๐๐๐ ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที ซึ่งเกินศักยภาพของตัวเอง แผนต่อไปในปี ๒๕๖๒ เราจะมีก่อสร้างประตูระบายน้ำปลายคลองก่อนที่จะลงทะเล และทำคลองผ่านน้ำความยาวประมาณ ๕๐๐ เมตรทำให้ลำน้ำสามารถระบายน้ำได้อย่างรวดเร็วผลกระทบของชุมชนบางสะพานบริเวณตรงเรียนบางสะพานหรืออะไรต่างๆจะบรรเทาจาก ๓ กิโลเมตรเหลือ ๕๐๐ เมตร ในส่วนต่างๆในคลองบางสะพานเราจะมีอาคารบังคับน้ำ ๓ แห่ง นอกจากเราจะมาแก้ปัญหาที่น้ำท่วมบางสะพานเรายังแก้ปัญหาพวกเรื่องน้ำกล่อยน้ำเค็มให้ลูกเข้ามาและเติมต้ำจัดให้ราษฎรได้ใช้ การขยายคลองไม่ใช่แค่ ๔ กิโลเมตรเราจะทำทั้งสิ้น

9. นายกฤษฎาหมวดน้อย ประชาชนชาวบ้าน อำเภอบางสะพาน

สืบเนื่องจากที่ชลประทานได้มาดำเนินการขุดลอกคลองบางสะพานให้มีความกว้าง ความลึกเพื่อให้สามารถระบายลงสู่ทะเลได้ในระดับหนึ่ง แต่หลังจากดำเนินการไปแล้วจะเป็นการตอบโจทยด้านหนึ่งแต่ไม่ครบทุกด้านเมื่อลอกแล้วปรากฏว่าทรายที่ตกมามากองไว้ที่ริมคลองผ่านมา ๒-๓ เดือนมันจะทลายลงกลับไปสู่คลองอีก วิธีการแก้ไขในขั้นต่อไปควรมีอาคารป้องกันตลิ่งพัง เพราะเมื่ออย่างนั้นลอกไปฝ่าไป ๓-๔ เดือนก็จะพังทลายกลับลงในคลองเหมือนเดิม ส่วนอีกข้อเมื่อลอกคลองบางสะพานเปิดปากคลองให้น้ำสามารถลงสู่ทะเลได้แต่ด้วยปัจจัยของธรรมชาติพอถึงหน้าวัวลมจะพัดและหอบทรายเข้ามาปิดปากคลองหลังจากชลประทานลอกได้อย่างกว้างขวางน้ำลงทะเลได้สะดวกไปดูหลังจากนั้นไม่เกิน ๑ เดือนทรายจะมาปิดปากคลองอีก มีชาวบ้านมานำเสนอข้อมูลว่า

ควรมีเขื่อนกันคลื่นทิ้งหินลงไปในทะเลแต่ว่าส่วนนี้อยู่ในเขตรับผิดชอบของกรมเจ้าท่าซึ่งทางนายกสมาคมเรือประมงและชาวบ้านในเขตนั้นได้นำเรื่องเสนอผ่านทางอำเภอผ่านจังหวัดผ่านหน่วยงานที่รับผิดชอบไปขณะนี้ยังอยู่ระหว่างทาง

10. นายบุญรอดหาญองอาจ ผู้อำนวยการสำนักงานก่อสร้างขนาดกลางกรมชลประทาน

เป็นอย่างไรว่าเพราะว่าสภาพในพื้นที่เป็นดินทรายดินเลนเมื่อมีการขุดลอกแล้วน้ำทะเลตรงนี้มีน้ำขึ้น-น้ำลงและมีกระแสน้ำเพราะฉะนั้นถ้าเราขุดลอกระยะเวลาสั้นๆปีสองปีก็จะกลับมาเป็นเหมือนเดิมเราจึงต้องทำกำแพงป้องกันตลิ่งเพิ่มเติมเข้าไปในส่วนตรงนี้ทางชลประทานจะดำเนินการซึ่งอยู่ในแผนแล้ว

ภาพที่ ง-๑ นายเฉลิมเกียรติ คงวิเชียรวัฒน์ ให้สัมภาษณ์รายการบันทึกสถานการณ์สัญจร
วันศุกร์ที่ ๓๐ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๑ ณ กลุ่มน้ำคลองบางสะพาน อ.บางสะพาน
จ.ประจวบคีรีขันธ์

ภาพที่ ง-๒ เสนวนาสตในรายการบันทึกสถานการณ์ ประเด็น “ความคืบหน้าการแก้ปัญหาอุทกภัย
อ.บางสะพาน จ.ประจวบคีรีขันธ์” วันศุกร์ที่ ๓๐ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๑
ณ คลองบางสะพาน ต.ทองมงคล อ.บางสะพาน จ.ประจวบคีรีขันธ์

ภาพที่ ง-๓ เสนวนาสตในรายการบันทึกสถานการณ์ ประเด็น “ความคืบหน้าการแก้ปัญหาอุทกภัย
อ.บางสะพาน จ.ประจวบคีรีขันธ์” วันศุกร์ที่ ๓๐ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๑
ณ คลองบางสะพาน ต.ทองมงคล อ.บางสะพาน จ.ประจวบคีรีขันธ์

ภาพที่ ง-๔ เสวนาสถในรายการบันทึกสถานการณ์ ประเด็น “ความคืบหน้าการแก้ปัญหาทุกภัย
อ.บางสะพาน จ.ประจวบคีรีขันธ์” วันศุกร์ที่ ๓๐ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๑
ณ คลองบางสะพาน ต.ทองมงคล อ.บางสะพาน จ.ประจวบคีรีขันธ์

ภาพที่ ง-๕ เสวนาสถในรายการบันทึกสถานการณ์ ประเด็น “ความคืบหน้าการแก้ปัญหาทุกภัย
อ.บางสะพาน จ.ประจวบคีรีขันธ์” วันศุกร์ที่ ๓๐ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๑
ณ คลองบางสะพาน ต.ทองมงคล อ.บางสะพาน จ.ประจวบคีรีขันธ์

สรุป

วันนี้ (๓๐ มีนาคม ๒๕๖๑) นายเฉลิมเกียรติ คงวิเชียรวัฒน์ รองอธิบดีฝ่ายวิชาการ กรมชลประทาน นายยงยุทธ จุลาพันธ์ ผู้อำนวยการโครงการชลประทานประจวบคีรีขันธ์ นายบุญรอด หาญองอาจ ผู้อำนวยการสำนักงานก่อสร้างชลประทานขนาดกลางที่ ๑๔ นายศักรินทร์ ทุมเสน นายอำเภอบางสะพาน นายสมปอง นุชนงค์ กำนันตำบลทองมงคล นายแพทย์เชิดชาย ชยวัฒน์โท ผู้อำนวยการโรงพยาบาลบางสะพาน นายกฤษฎา หมวดน้อย สมาชิกสภาเทศบาลทองมงคล และตัวแทนประชาชนในพื้นที่ ร่วมเสวนาสดในรายการบันทึกสถานการณ์ ประเด็น “ความคืบหน้าการแก้ปัญหาอุทกภัย อ.บางสะพาน จ.ประจวบคีรีขันธ์” ณ คลองบางสะพาน ตำบลทองมงคล อำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

โดยพื้นที่อำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เป็นพื้นที่ที่ประสบอุทกภัยครั้งใหญ่เมื่อปี ๒๕๖๐ ส่งผลให้สะพานวังยาว ซึ่งเป็นเส้นทางหลักที่เดินทางลงสู่ภาคใต้ถูกตัดขาด ส่งผลกระทบต่อประชาชนที่ต้องเดินทางไปยังภาคใต้ทางรถ การขนส่งสิ่งอุปโภคบริโภคได้รับผลกระทบ นอกจากนี้ โรงพยาบาลบางสะพาน บ้านเรือนประชาชน และพื้นที่การเกษตรก็ได้รับผลกระทบเป็นอย่างมาก เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวเป็นที่ราบฝั่งตะวันตกเป็นเทือกเขาตะนาวศรี ส่วนฝั่งตะวันออกเป็นทะเลอ่าวไทย เมื่อเกิดฝนตกปริมาณมากน้ำก็จะไหลผ่านคลอง ๔ สาย มารวมกันบริเวณคลองบางสะพาน ก่อนจะไหลลงสู่ทะเล โดยที่ผ่านมามีอำเภอบางสะพานมีเพียงอ่างเก็บน้ำขนาดเล็ก จำนวน ๓ แห่ง คือ อ่างเก็บน้ำคลองลอย อ่างเก็บน้ำบ้านวังน้ำเขียว และอ่างเก็บน้ำโป่งสามสิบ มีความจุเก็บกักรวม ๑.๓๒ ล้านลูกบาศก์เมตร (ลบ.ม.) ไม่เพียงพอต่อการเก็บกักน้ำปริมาณจำนวนมากที่ไหลผ่านพื้นที่ดังกล่าว

ในการนี้ กรมชลประทานจึงได้นำเสนอพระราชดำริของในหลวงรัชกาลที่ ๙ มาเป็นแนวทางการแก้ไขปัญหาและบรรเทาอุทกภัย อำเภอบางสะพาน ดังนี้

๑. ขยายคลองระบายน้ำคลองบางสะพาน ก่อสร้างประตูระบายน้ำ ๓ แห่ง และขุดคลองลัด ๑ แห่ง ให้สามารถระบายน้ำได้ ๕๒๕ ลบ.ม./วินาที

๒. ขยายคลองระบายน้ำคลองแม่รำพึง ให้สามารถระบายน้ำได้ ๒๕๐ ลบ.ม./วินาที

๓. ขยายคลองระบายน้ำคลองปัตตคามัง-คลองเขาม้าร้อง ให้สามารถระบายน้ำได้ ๒๕๐ ลบ.ม./วินาที

๔. ก่อสร้างอ่างเก็บน้ำขนาดกลาง ๒ แห่ง คือ อ่างเก็บน้ำบ้านไทรทอง ความจุ ๑๓.๒๙ ล้าน ลบ.ม. จะเริ่มก่อสร้างตัวอ่างเก็บน้ำ ปี ๒๕๖๒ คาดว่าจะแล้วเสร็จ ปี ๒๕๖๔ และอ่างเก็บน้ำคลองลอยตอนล่าง ความจุ ๑๗.๔๖ ล้าน ลบ.ม. อยู่ในขั้นตอนการศึกษาข้อมูล เมื่อโครงการแล้วเสร็จจะสามารถระบายน้ำได้ ๑,๐๒๕ ล้าน ลบ.ม./วินาที เพิ่มพื้นที่ชลประทานได้ ๑๕,๔๕๐ ไร่

ดำเนินรายการโดย คุณจิระวรรณ ตันกูรานันท์ ออกอากาศเวลา ๐๘:๐๐-๐๙:๐๐ น. ทางรายการบันทึกสถานการณ์ สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย FM ๙๒.๕ เมกะเฮิร์ตซ

ผนวก จ
เสวนาสถในรายการบันทึกสถานการณ์
ประเด็น “ความคืบหน้าการแก้ปัญหาอุทกภัยเมืองเพชรบุรี”

วันพฤหัสบดีที่ ๒๙ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๑
ณ เชื้อนเพชร อ.ท่ายาง จ.เพชรบุรี

สรุป

วันนี้ (๒๙ มีนาคม ๒๕๖๑) นายเฉลิมเกียรติ คงวิเชียรวัฒน์ รองอธิบดีฝ่ายวิชาการ กรมชลประทาน นายสันต์ จรุงเจริญ ผู้อำนวยการโครงการชลประทานเพชรบุรี นายณัฐวุฒิ เพ็ชรพรหมศร รองผู้ว่าราชการจังหวัดเพชรบุรี และตัวแทนเกษตรกรในพื้นที่ ร่วมเสวนาสถในรายการบันทึกสถานการณ์ ประเด็น “ความคืบหน้าการแก้ปัญหาอุทกภัยเมืองเพชรบุรี” บริเวณเชื้อนเพชร อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี โดยโครงการบรรเทาอุทกภัยและแก้ไขปัญหาน้ำท่วมพื้นที่ลุ่มน้ำเพชรบุรีตอนล่าง ฯ เพื่อลดปัญหาน้ำท่วมซึ่งพร้อมเพิ่มประสิทธิภาพการระบายน้ำลงสู่ทะเล ซึ่งในเบื้องต้นกรมชลประทานได้วางแผนแก้ปัญหาในระยะสั้น คือ ปรับปรุงคลองระบายน้ำสายใหญ่ฝั่งขวา และคลองระบายน้ำเพื่อตัดยอดน้ำเหนือเชื้อนเพชร ก่อนระบายลงสู่แม่น้ำเพชรบุรี รวมทั้งขุดลอกแม่น้ำเพชรโดยกรมเจ้าและกรมการทหารช่าง ส่วนแผนระยะยาว กรมชลประทานได้วางแผนขุดคลองระบายน้ำสายใหญ่เป็นเส้นทางบายพาส ๒ สาย คือ คลอง D.๙ สามารถระบายน้ำได้ ๑๐๐ ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที (ลบ.ม./วิ) ปัจจุบันได้งบประมาณบางส่วนมาดำเนินการแล้ว และคลอง D.๑ สามารถระบายน้ำได้ ๕๕๐ ลบ.ม./วิ อยู่ในขั้นตอนการวางแผนและการทำประชาคมกับประชาชนในพื้นที่ นอกจากนี้ กรมชลประทานยังได้วางแผนสร้างอ่างเก็บน้ำบริเวณเหนือเชื้อนเพชรอีก ๒ แห่ง เพื่อเก็บกักน้ำที่มีปริมาณมากเกินไปกว่าความจุเก็บกักของอ่างเก็บน้ำเดิมที่มีอยู่แล้ว ๓ แห่ง คือ เชื้อนแก่งกระจาน อ่างเก็บน้ำห้วยผาก และอ่างเก็บน้ำห้วยแม่ประจันต์ ดำเนินรายการโดย คุณจิระวรรณ ต้นภูรานันท์ ออกอากาศ เวลา ๐๘:๐๐-๐๙:๐๐ น. ทางรายการบันทึกสถานการณ์ สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย FM ๙๑.๕ เมกะเฮิรตซ์

ภาพที่ จ-๑ เสวนาสตในรายการบันทึกสถานการณ์ ประเด็น “ความคืบหน้าการแก้ปัญหาอุทกภัยเมืองเพชรบุรี” วันพฤหัสบดีที่ ๒๙ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๑ ณ เชื้อนเพชร อ.ท่ายาง จ.เพชรบุรี

ภาพที่ จ-๒ เสวนาสตในรายการบันทึกสถานการณ์ ประเด็น “ความคืบหน้าการแก้ปัญหาอุทกภัยเมืองเพชรบุรี” วันพฤหัสบดีที่ ๒๙ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๑ ณ เชื้อนเพชร อ.ท่ายาง จ.เพชรบุรี

ผนวก ข

รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ พร้อมด้วย
ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ลงพื้นที่ติดตามการดำเนินการ
โครงการบรรเทาอุทกภัยพื้นที่ลุ่มน้ำเพชรบุรีตอนล่าง
อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

วันอังคารที่ ๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๐
ณ ห้องประชุมเขื่อนเพชร อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี

สรุป

วันนี้ (๕ ธันวาคม ๒๕๖๐) นายวิวัฒน์ ศัลยกำธร รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ พร้อมด้วย นายเลิศวิโรจน์ โกวัฒนะ ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ลงพื้นที่ติดตามการดำเนินการโครงการบรรเทาอุทกภัยพื้นที่ลุ่มน้ำเพชรบุรีตอนล่าง อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดเพชรบุรี โดยมี นายเฉลิมเกียรติ คงวิเชียรวัฒน์ รองอธิบดีฝ่ายวิชาการ กรมชลประทาน นางฉัตรพร ราษฎร์ดุษดี ผู้ว่าราชการจังหวัดเพชรบุรี นายเกิดชัย ธีญวัฒน์กุล ผู้อำนวยการสำนักงานชลประทานที่ ๑๔ นายสันต์ จรเจริญ ผู้อำนวยการโครงการชลประทานเพชรบุรี และหน่วยงานสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในพื้นที่จังหวัดเพชรบุรี ให้การต้อนรับและบรรยายสรุปการดำเนินงานในส่วนที่เกี่ยวข้อง ณ ห้องประชุมเขื่อนเพชร อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี

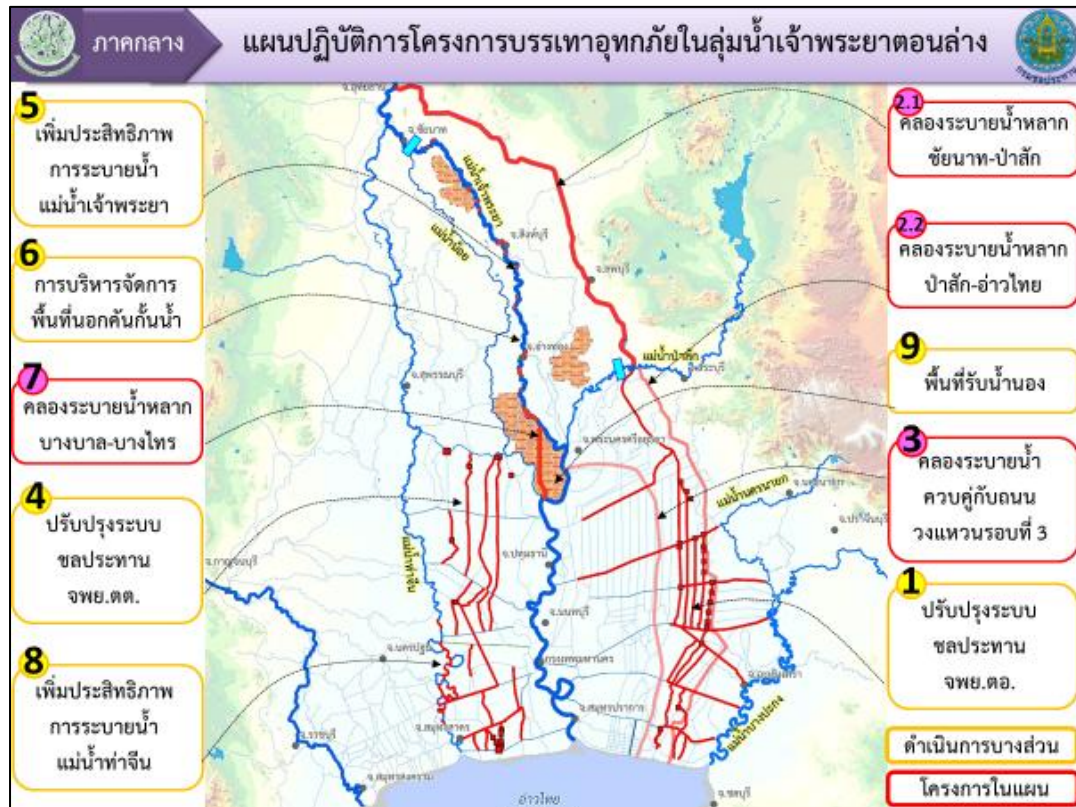

ภาพที่ ข-๑ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ พร้อมด้วยปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ลงพื้นที่ติดตามการดำเนินการโครงการบรรเทาอุทกภัยพื้นที่ลุ่มน้ำเพชรบุรีตอนล่าง อันเนื่องมาจากพระราชดำริ วันอังคารที่ ๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๐ ณ ห้องประชุมเขื่อนเพชร อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี

ภาพที่ ข-๒ ผู้เข้าร่วมประชุมการลงพื้นที่ติดตามการดำเนินการโครงการบรรเทาอุทกภัยพื้นที่ลุ่มน้ำเพชรบุรีตอนล่าง อันเนื่องมาจากพระราชดำริ วันอังคารที่ ๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๐ ณ ห้องประชุมเขื่อนเพชร อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี

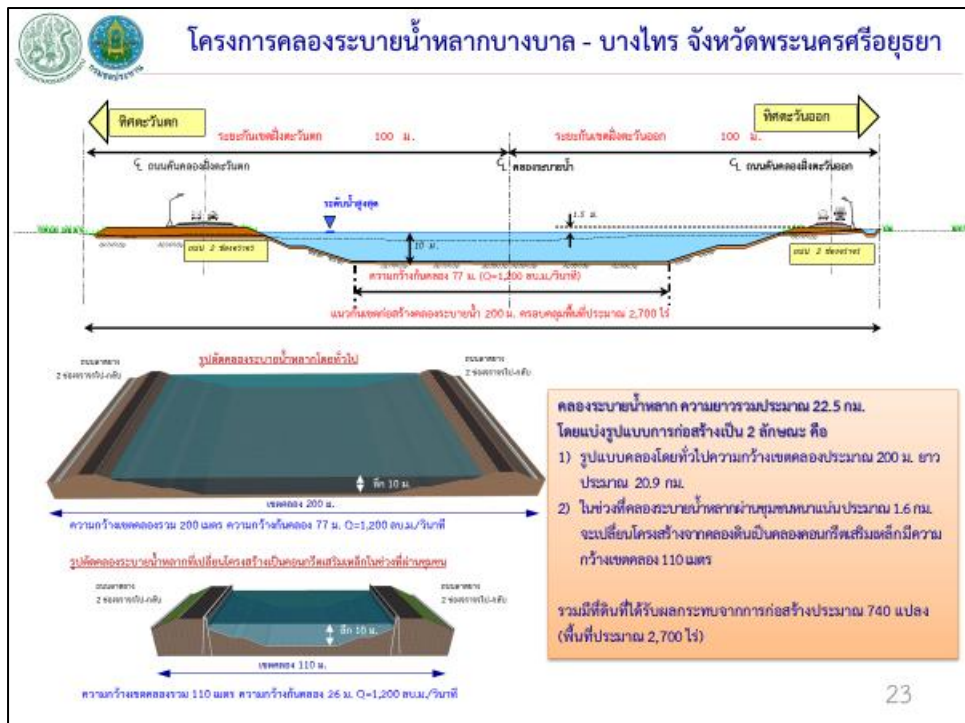
ผนวก ซ
 โครงการบรรเทาอุทกภัยอย่างบูรณาการ
 ตามยุทธศาสตร์กรมชลประทาน ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๗๙)

ภาพที่ ซ-๑ แผนปฏิบัติการโครงการบรรเทาอุทกภัยในลุ่มน้ำเจ้าพระยาตอนล่าง

ภาพที่ ช-๒ ข้อมูลโครงการคลองระบายน้ำหลากบางบาล-บางไทร จ.พระนครศรีอยุธยา

ภาพที่ ช-๓ รายละเอียดรูปตัดคลองระบายน้ำหลากบางบาล-บางไทร จ.พระนครศรีอยุธยา

ภาพที่ ซ-๔ โครงการคลองระบายน้ำหลักเจ้าพระยาฝั่งตะวันออก (คลองชัยนาท-ป่าสัก)

ภาพที่ ซ-๕ สรุปโครงการคลองระบายน้ำหลักเจ้าพระยาฝั่งตะวันออก (คลองชัยนาท-ป่าสัก)

ภาพที่ ซ-๖ โครงการทางระบายน้ำควบคู่นางแหวนรอบที่ ๓

ภาพที่ ซ-๗ แผนการบริหารจัดการน้ำ พื้นที่ลุ่มต่ำลุ่มน้ำเจ้าพระยา ปี ๒๕๖๑

ภาพที่ ข-๘ การบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ลุ่มต่ำ ๑๒ ทุ่ง ลุ่มน้ำเจ้าพระยาตอนล่าง

ภาพที่ ข-๙ โครงการแนวส่งน้ำยม-อ่างเก็บน้ำเขื่อนภูมิพล

กรมชลประทาน

โครงการอ่างเก็บน้ำน้ำป้อนเนื่องมาจากพระราชดำริ

ตำบลเชียงม่วน อำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา

พระราชดำริ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร เมื่อวันที่ 21 เมษายน พ.ศ. 2520 (พระราชดำริ)	ลักษณะโครงการ - เชื่อนชนิดคอนกรีตอัดก๊ว้ง 8.00 เมตร ยาว 810.00 เมตร สูง 54.00 เมตร ความจุ 90.50 ล้าน ลบ.ม. - ระบบท่อส่งน้ำ ความยาวรวม 75.00 กิโลเมตร - พื้นที่รับประโยชน์ 28,000 ไร่ และสามารถส่งน้ำผ่าน ลำน้ำปิงลงสู่แม่น้ำยมให้กับโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่ ยม(ฝ่ายแม่ยม) จังหวัดแพร่ จำนวน 35,000 ไร่	
การใช้พื้นที่ป่าไม้ - ป่าสงวนแห่งชาติแม่ยม 2,546 ไร่ และป่าสงวน แห่งชาติป่าน้ำยาว - น้ำสวด 230 ไร่ - กรมป่าไม้ได้ออกประกาศอนุญาตให้เข้าใช้ประโยชน์ ภายในเขตป่าสงวนแห่งชาติแล้ว - อุทยานแห่งชาติคลองกวาง 1,380 ไร่ - ปัจจุบันอยู่ระหว่างการขอความเห็นชอบในหลักการ เพิกถอนพื้นที่อุทยานแห่งชาติคลองกวางบางส่วน เพื่อก่อสร้างโครงการ	สถานภาพโครงการ 1. การสำรวจ - ออกแบบ เขียนพิมพ์งานและอาคารประกอบ พร้อมส่วนประกอบอื่น แล้วเสร็จเดือนมิถุนายน 2558 2. คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ มีมติเห็นชอบรายงาน ศึกษา วันที่ 17 ธันวาคม พ.ศ. 2557 3. ปัจจุบันอยู่ระหว่างดำเนินการก่อสร้างเขื่อนหัวงานและอาคาร ประกอบ อาศัยสัญญา 1,080 วัน (เริ่ม 1 มี.ย. 2560 ถึงสุด 15 พ.ศ. 2563)ผลงาน ณ ปัจจุบัน ผลงาน 17.567 %	

การบริหารจัดการอุทกภัยอย่างบูรณาการ พจนานุกรมศาสตร์ฯ ๒๐ ปี

30

ภาพที่ ซ-๑๐ โครงการอ่างเก็บน้ำน้ำป้อนเนื่องมาจากพระราชดำริ

กรมชลประทาน

โครงการอ่างเก็บน้ำน้ำป้อนเนื่องมาจากพระราชดำริ

ตำบลเชียงม่วน อำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา

แบบจำลองตัวเขื่อน

รูปตัดตัวเขื่อน

งานตึ้นชุดตัวเขื่อนถาวร

งานอาคารเสริมระหว่างอาคารถาวร

งานปรับปรุงฐานเขื่อน

การบริหารจัดการอุทกภัยอย่างบูรณาการ พจนานุกรมศาสตร์ฯ ๒๐ ปี

31

ภาพที่ ซ-๑๑ รูปภาพโครงการอ่างเก็บน้ำน้ำป้อนเนื่องมาจากพระราชดำริ

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ	นายเฉลิมเกียรติ คงวิเชียรวัฒน์
วัน เดือน ปีเกิด	๓ ตุลาคม ๒๕๐๔
การศึกษา	ปริญญาตรี บริหารธุรกิจบัณฑิต จาก มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช เมื่อ พ.ศ. ๒๕๕๓ ปริญญาตรี วิศวกรรมศาสตรบัณฑิต จาก สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๕ ปริญญาโท รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต จาก สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๒
ประวัติการทำงาน โดยย่อ	หัวหน้าฝ่ายจัดสรรน้ำและปรับปรุงระบบชลประทาน โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาเพชรบุรี สำนักงานชลประทานที่ ๑๔ ผู้อำนวยการโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาเพชรบุรี สำนักงานชลประทานที่ ๑๔ ผู้อำนวยการโครงการชลประทานประจวบคีรีขันธ์ สำนักงานชลประทานที่ ๑๔ ผู้อำนวยการส่วนปฏิบัติการ สำนักงานชลประทานที่ ๑๔ กรมชลประทาน ผู้อำนวยการ สำนักงานชลประทานที่ ๑๔ กรมชลประทาน ผู้อำนวยการ สำนักงานชลประทานที่ ๑๐ กรมชลประทาน
ตำแหน่งปัจจุบัน	รองอธิบดีฝ่ายวิชาการ กรมชลประทาน

สรุปย่อ

ลักษณะวิชา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

เรื่อง การบริหารจัดการอุทกภัยอย่างบูรณาการ ตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี

ผู้วิจัย นายเฉลิมเกียรติ คงวิเชียรวัฒน์ หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ 60

ตำแหน่ง รองอธิบดีฝ่ายวิชาการ กรมชลประทาน

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ทำไม่ปัญหาอุทกภัยในประเทศไทยจึงดำเนินการแก้ไขได้ช้า ทั้ง ๆ ที่การเกิดอุทกภัยแต่ละครั้งสร้างความเสียหายต่อชีวิต ทรัพย์สิน และการขยายตัวทางเศรษฐกิจ มีผลกระทบต่อประชาชน และโอกาสของประเทศไทยเป็นอย่างมาก สาเหตุที่สำคัญในการเกิดอุทกภัยคือการกระทำของมนุษย์ที่มีการใช้และทำลายทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะการตัดไม้ทำลายป่า หรือการบุกรุกแม่น้ำลำธาร ซึ่งเป็นทางระบายน้ำ ตลอดจนการก่อสร้างสิ่งก่อสร้างที่ขวางทางระบายน้ำ เป็นต้น การแก้ปัญหาอุทกภัยทำได้เข้ามาจากอีกปัจจัยที่สำคัญ คือการไม่เข้าใจแผนงานโครงการของประชาชน จึงไม่เห็นด้วยกับแผนงานโครงการและนำไปสู่กระแสการต่อต้าน ไม่ยินยอมให้ก่อสร้าง อีกทั้งแผนงานที่เกี่ยวข้องของหน่วยงานราชการต่าง ๆ ไม่สอดคล้องกัน ขาดการบูรณาการที่แท้จริง จึงทำให้การดำเนินการล่าช้า ซ้ำซ้อน ไม่ต่อเนื่อง ต้องทบทวนหลายครั้ง ทำให้การสร้าง ความเข้าใจต่อประชาชนไม่มีประสิทธิภาพ

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษา เรื่อง “การบริหารจัดการอุทกภัยอย่างบูรณาการตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี” โดยให้ความสำคัญเกี่ยวกับการศึกษาการบูรณาการในการบริหารจัดการอุทกภัยตั้งแต่ ก่อนเกิด ระหว่างเกิด และหลังเกิด ในระดับประชาชน ท้องถิ่น ภูมิภาค และประเทศ เพื่อให้ได้กระบวนการบูรณาการที่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพเชิงการบริหาร และเกิดประสิทธิผลต่อผู้ได้รับผลกระทบจากปัญหาอุทกภัย ในด้านชีวิตและทรัพย์สินที่ลดลง เพื่อให้การแก้ปัญหาอุทกภัยซึ่งเป็นสาธารณูปโภคพื้นฐานของประเทศไทยจึงต้องเร่งรัดการบริหารจัดการให้เกิดประสิทธิผลโดยเร็วที่สุด ตามนโยบายของรัฐบาล ในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ให้เป็นผลสำเร็จ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- เพื่อศึกษากระบวนการและปัญหาอุปสรรคในการบูรณาการการบริหารจัดการอุทกภัยของทุกภาคส่วน
- เพื่อนำเสนอกระบวนการบูรณาการการบริหารจัดการอุทกภัย ของทุกภาคส่วนให้มีประสิทธิภาพ โดยยึดหลักศาสตร์พระราชา
- เพื่อนำเสนอกระบวนการบูรณาการการบริหารจัดการอุทกภัย ให้สอดคล้องตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

1.1 การวิจัยนี้พิจารณารูปแบบและกระบวนการความร่วมมือในการบริหารจัดการ และการแก้ปัญหาอุทกภัยอย่างยั่งยืน โดยยึดหลักศาสตร์พระราชา

1.2 การวิจัยนี้จะพิจารณาบทบาทหน้าที่ที่ตามกฎหมายของหน่วยงานราชการ และองค์กรต่าง ๆ ที่มีหน้าที่ในการบริหารจัดการอุทกภัย

1.3 การวิจัยนี้จะพิจารณาประสบการณ์และการแก้ปัญหาจากภาคเอกชน ประชาชน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และ NGO ที่เกี่ยวข้องหรือได้รับผลกระทบจากปัญหาอุทกภัยที่เกิดขึ้นแล้ว

2. ขอบเขตด้านประชากร

2.1 การวิจัยครั้งนี้จะดำเนินการศึกษาในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดเพชรบุรี และจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เพื่อขยายผลเป็นต้นแบบ

2.2 กรอบความคิดของการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์แบบเชิงลึกผู้เกี่ยวข้องในปัญหาอุทกภัย ทั้งการกำหนดนโยบาย ผู้รับประโยชน์ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย หน่วยงานราชการ และภาคเอกชน ในพื้นที่ภาคกลาง ภาคใต้ เชื่อมโยงทฤษฎีหลักการและยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี เพื่อวิเคราะห์ให้เป็นต้นแบบในการแก้ปัญหาอุทกภัยทั่วประเทศ

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่อง “การบริหารจัดการอุทกภัยอย่างบูรณาการ ตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี” ใช้การศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นหลัก ผู้วิจัยจะดำเนินการโดยใช้รูปแบบในการศึกษา 2 แบบ ประกอบด้วย

1. การศึกษาวิเคราะห์จากเอกสาร (Documentary Study) โดยใช้การศึกษาจากข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นหลัก เป็นการศึกษาค้นคว้า และรวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งเอกสารวิชาการ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ แนวคิด ทฤษฎี และเอกสารทางราชการเกี่ยวกับการจัดการอุทกภัย แผนงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และการค้นคว้าข้อมูลจากเว็บไซต์

2. การศึกษาจากภาคสนาม (Field Study) โดยการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In Depth Interview) โดยสัมภาษณ์กลุ่มผู้ใช้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์ผู้บริหารหน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐในส่วนกลาง และส่วนภูมิภาคที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการอุทกภัยโดยตรงและโดยอ้อม ซึ่งเป็นผู้บริหารหรือผู้แทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในด้านการวางแผน เช่น สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กรมทรัพยากรน้ำ กรมชลประทาน กรมการปกครองส่วนท้องถิ่น กรมโยธาธิการและผังเมือง และกรมทางหลวง เป็นต้น และหน่วยงานภาคเอกชนที่ประสบปัญหาจากอุทกภัย เช่น ผู้แทนจากหอการค้า บริษัท ห้าง ร้าน หน่วยงานภาคประชาชน เช่น ผู้นำชุมชนในระดับตำบล ซึ่งแบ่งตามพื้นที่ที่ประสบปัญหาน้ำท่วม รวมทั้งข้อคิดเห็นจาก NGO

ผลการวิจัย

กระบวนการบูรณาการในการบริหารจัดการอุทกภัย สามารถแบ่งออกได้ตามระดับการบริหารงานตั้งแต่พื้นฐาน ระดับประชาชนในพื้นที่จนถึงระดับนานาชาติระหว่างประเทศ ออกเป็น 5 ระดับ ได้แก่ ระดับภาคประชาชน และชุมชน ระดับท้องถิ่น ระดับจังหวัด ระดับประเทศ และระดับนานาชาติ และสามารถแบ่งออกเป็น ๔ ขั้นตอน ได้แก่ การป้องกัน (Prevention) การเตรียมพร้อม (Preparation) การรับมือ (Response) และการฟื้นฟู (Recovery) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ระดับภาคประชาชน และชุมชน กระบวนการบูรณาการในการบริหารจัดการอุทกภัยระดับภาคประชาชน และชุมชนจะมีความสำคัญในพื้นที่มาก จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องได้รับการสนับสนุนจากสมาชิกในชุมชน ทั้งนี้ปัจจัยที่สำคัญที่จะทำให้เกิดการสนับสนุนทั้งชุมชน คือ การสร้างการรับรู้อย่างต่อเนื่อง ให้ประชาชนในชุมชนมีความเข้าใจในสภาพพื้นที่ ปัจจัยต่าง ๆ ของชุมชน สภาพอากาศ และสถานการณ์น้ำต่าง ๆ

2. ระดับท้องถิ่น หน่วยงานระดับท้องถิ่นเป็นหน่วยงานที่ใกล้ชิดประชาชนและมีความเข้าใจสภาพพื้นที่ ภูมิสังคม วัฒนธรรม เป็นอย่างดีที่สุด จึงเป็นหน่วยงานที่มีความสำคัญที่ต้องนำข้อมูล และปัญหาในพื้นที่ เสนอไปยังหน่วยงานระดับจังหวัดต่อไป

3. ระดับจังหวัด หน่วยงานระดับจังหวัดต้องบริหารจัดการเชิงพื้นที่ในภาพรวมของจังหวัดและลุ่มน้ำ การบริหารจัดการต้องเบ็ดเสร็จ จะมีปัญหาที่เกี่ยวข้องรอบด้านหลายมิติ ดังนั้นกระบวนการบริหารจัดการจึงต้องครอบคลุมในทุกมิติ

4. ระดับประเทศ การกำหนดนโยบายแผนยุทธศาสตร์ต่าง ๆ เพื่อการพัฒนาประเทศ ต้องสามารถขับเคลื่อนไปสู่การปฏิบัติที่ดำเนินการได้สำเร็จ การกำกับ ติดตาม ผลการดำเนินการ รวมถึงการป้องกันปัญหาที่เกิดขึ้นในอนาคต ที่อาจจะทำให้การพัฒนาประเทศไม่บรรลุตามยุทธศาสตร์ที่วางแผนไว้จึงเป็นประเด็นสำคัญ

5. ระดับนานาชาติ ในห้วงเวลาที่ผ่านมาและแนวโน้มต่อไปในอนาคตความรุนแรงของภัยพิบัติทางธรรมชาติจะมีมากขึ้น ทำให้การสร้างร่วมมือระหว่างประเทศ หรือระดับภูมิภาค มีความสำคัญทั้งในช่วงก่อนเกิดเหตุ ขณะเกิดเหตุ และหลังเกิดเหตุ การแลกเปลี่ยนวิชาการ บุคลากร ทรัพยากร และการฝึกซ้อมต้องดำเนินการภายใต้การประสานงาน และการร่วมมือที่มีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

ปัญหาที่ทำให้การบูรณาการในการบริหารจัดการด้านอุทกภัยในประเทศไทยยังไม่มีประสิทธิภาพ ประเด็นหลักมาจากการที่ไม่มีหน่วยงานเจ้าภาพเป็นเจ้าของเรื่องโดยตรง ขาดการเป็นเจ้าภาพในหลายมิติ ตั้งแต่ระดับย่อยภาคประชาชน ระดับท้องถิ่น ระดับกรม ระดับกระทรวง โดยเฉพาะการประสานงานระหว่างหน่วยงานกับหน่วยงาน การเชื่อมต่อให้มีการขับเคลื่อนยังไม่ชัดเจน ไม่มีเจ้าภาพหลัก ดังนั้นในการแก้ไขปัญหาก็ทำให้เกิดความล่าช้า และบางเรื่องขาดช่วงดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ซึ่งมาจากช่องว่างนี้ ขณะที่ในปัจจุบันรัฐบาลได้จัดตั้งหน่วยงานขึ้นมารองรับ

การบูรณาการบริหารจัดการที่เป็นหน่วยงานกลางขึ้นตรงกับสำนักนายกรัฐมนตรี คือ สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (สทนช.) ขึ้นแล้ว แต่การปฏิบัติการในหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในระดับซึ่งต้องเตรียมข้อมูลจากการวิเคราะห์ การคาดการณ์ การบริหารจัดการต่าง ๆ การบังคับใช้กฎหมาย และการนำนโยบายจากรัฐบาล และสทนช. มาสู่การปฏิบัติให้สามารถดำเนินการแก้ไขปัญหาและเตรียมพร้อมในมาตรการเชิงรุกยังมีช่องว่างดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ปัญหาด้านการบังคับใช้กฎหมาย

1.1 ควรมีการทบทวน ปรับปรุง แก้ไข กฎระเบียบ กฎหมาย ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่เป็นอุปสรรคกับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ ทั้งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสิ่งก่อสร้าง และการบริหารจัดการ ทั้ง 4 ขั้นตอน ได้แก่ การป้องกัน (Prevention) การเตรียมพร้อม (Preparation) การรับมือ (Response) และการฟื้นฟู (Recovery)

1.2 หน่วยงานราชการที่มีหน้าที่ในการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรน้ำควรมีการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง เช่น การบุกรุกต้นน้ำและทางน้ำในรูปแบบต่าง ๆ

2. ปัญหาจากการขาดการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและปัญหาจากสภาพภูมิประเทศและผังเมือง

2.1 แผนงานก่อสร้างที่จะนำมาซึ่งการกีดขวางของทางน้ำ หน่วยงานระดับกระทรวงหรือระดับกรม ต้องบูรณาการแผนงานกันไม่ให้เป็นอุปสรรคการไหลของน้ำ และแจ้งให้จังหวัดรับทราบอย่างต่อเนื่อง เพื่อวางแผนบริหารจัดการระดับพื้นที่ ทั้งการบูรณาการและสายบังคับบัญชา

2.2 การรับฟังความคิดเห็น การทำประชาพิจารณ์ การสำรวจความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่ ต้องทำอย่างจริงจัง ควรมีหน่วยงานกลางที่เป็นที่ยอมรับเป็นผู้ดำเนินการ

2.3 ให้มีกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ในรูปแบบประชารัฐ อย่างแท้จริง

3. ปัญหาจากการขาดทรัพยากรที่จำเป็นในการบริหารจัดการอุทกภัย

3.1 ท้องถิ่นเป็นหน่วยงานในระดับชุมชนจึงควรให้ความสำคัญ ในการจัดสรรงบประมาณด้านการป้องกันอุทกภัย กระทรวงมหาดไทยควรกำหนดนโยบาย ที่ชัดเจนสามารถนำไปสู่การปฏิบัติในพื้นที่ได้

3.2 ในปัจจุบันท้องถิ่นยังมีปัญหา ด้านวิชาการ และการบริหารจัดการงานที่รับการถ่ายโอนมาแล้ว ยังไม่สามารถบริหารจัดการได้ หน่วยงานหลักจึงต้องเพิ่มบทบาทเป็นหน่วยงานพี่เลี้ยง ให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น และท้องถิ่นต้องเปิดช่องทางรับความรู้จากหน่วยงานพี่เลี้ยง

3.3 เมื่อเกิดสถานการณ์ภัยพิบัติในพื้นที่ ศูนย์เฉพาะกิจที่ตั้งขึ้น โดยผู้ว่าราชการจังหวัด จะต้องเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการให้ทุกหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้อง มาทำงานร่วมกัน ใช้ข้อมูลเดียวกันเป็น Bigdata และเรียนรู้จากประสบการณ์ไปใช้ในการเตรียมรับสถานการณ์อุทกภัยครั้งต่อไป

3.4 ต้องเสริมสร้างองค์ความรู้และทักษะในการจัด การเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการ ป้องกันและบรรเทาผลกระทบ การเตรียมความพร้อม การเผชิญเหตุ การประเมินความเสี่ยง และ ผลกระทบที่จะเกิดขึ้นภายใต้สถานการณ์ภัยพิบัติ ให้กับประชาชน และเยาวชน อย่างจริงจังต่อเนื่อง ซึ่งนอกจากการสร้างความรู้ ความเข้าใจแล้ว ยังสามารถสร้างจิตสำนึก จิตสาธารณะให้กับคนรุ่นหลัง ได้ตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติ และปัญหาของประเทศได้

4. ปัญหาขาดการสื่อสารประชาสัมพันธ์และขาดการสร้างการรับรู้ในทุกภาคส่วน

4.1 การสื่อสารประชาสัมพันธ์ สร้างการรับรู้ให้ประชาชน ต้องทำอย่างจริงจัง ต่อเนื่อง ใช้สื่อที่ประชาชนเข้าใจ และเข้าถึงได้ง่าย

กล่าวโดยสรุปปัญหาจากภัยอันเกิดจากน้ำจะมีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น จาก การเปลี่ยนแปลงของสภาวะอากาศและสภาพพื้นที่ รวมทั้งการพัฒนาก่อสร้างสาธารณูปโภคต่าง ๆ ซึ่งจะ เป็นปัญหาทำให้เกิดขบวนการไหลของน้ำ ก่อให้เกิดปัญหาจากอุทกภัยมีความรุนแรงและมีความ เสียหายมากยิ่งขึ้น ดังนั้น การบูรณาการการบริหารจัดการอุทกภัย จึงเป็นเรื่องสำคัญที่ต้องดำเนินการ ให้มีประสิทธิภาพ หน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้อง และภาคส่วนต่าง ๆ ต้องทำงานให้สอดคล้องประสานกัน ใน ทุกมิติ ให้สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นทั้งในปัจจุบัน และสามารถรองรับปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ไม่ก่อให้เกิดเป็นจุดอ่อนในการพัฒนาประเทศ การขับเคลื่อนประเทศไทยให้บรรลุตามยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี จึงจะสำเร็จ